Sevda-Cenap And Müzik Vakfı Yayınları

2007 Onur Ödülü Altın Madalyası Sahibi

GÜLSİN ONAY'A ARMAĞAN

YAŞAMA SEVİNCİ
TUŞLARLA BULUŞUNCA

Serhan YEDİG

Onur Ödülü Altın MadaIyası Sahipleri Dizisi No. 20

Yaşama Sevinci Tuşlarla Buluşunca
Serhan YEDİG

Onur Ödülü Altın Madalyası Sahipleri Dizisi: 20
ISBN 978-975-96429-3-8
1. Basım, Aralık 2008 (1000 adet)

Sevda-Cenap And Müzik Vakfı
Tunalı Hilmi Caddesi, 114/43,
06700 Kavaklıdere, Ankara
Tel: +90 312 468 07 44
Fax: +90 312 467 31 59

www.andmuzikvakfi.com
sca@andmuzikvakfi.com

Editör: Yasemin YILDIRIM

Grafik Tasarım, Dizgi, Renk Ayrımı ve Baskı:
Rekmay A.Ş., Ankara 2008
www.rekmay.com.tr

Sevda-Cenap And Müzik Vakfı
20'inci "Vakıf Onur Ödülü Altın Madalyası"nın
Devlet Sanatçısı Gülsin Onay'a
verilmesine dair

KARAR

Vakıf Yönetim Kurulu,
Danışma Kurulu'nun önerisini de değerlendirerek;
2007 yılı Vakıf Onur Ödülü Altın Madalyası'nın,
"Yorumcu olarak ülkemizi yurtdışında başarı ile temsil edip tanıtan, yabancı orkestralarla Türk bestecilerinin piyano eserlerini başarı ile yorumlayan, gençliğe yönelik eğitim çalışmalarıyla yeni nesile birikimlerini aktaran"
Devlet Sanatçısı piyanist Gülsin Onay'a
verilmesini oybirliği ile kararlaştırmıştır.

BAŞLARKEN

Ankara'dan İstanbul'a Yahya Kemal Ekspresi'yle yolculuk edeceğimiz, Haydarpaşa'dan Beşiktaş'a Avni Arbaş vapuruyla geçeceğimiz, Adnan Saygun Konservatuvarı'nın önünden dolmuşa binip Ayla Erduran Caddesi'nden Taksim'deki Mevlana Celaleddin Rumi Meydanı'na çıkabildiğimiz bir Türkiye'de yaşasaydık hepimizin hayatı ne kadar da farklı olabilirdi.

Oysa zaman içindeki yolculuğumuz padişahların, elde kılıç savaşanların gölgesinde geçiyor. Elde kılıç savaşılan çağlarda şairlere, müzisyenlere verilen değer bile verilmiyor günümüz sanatçılarına. Cumhuriyet'in kurucularınca sanata, sanatçılara verilen önem, öncelik ise unutulalı, unutturalı çok oldu...

İşte böyle bir çağda, coğrafyada çok şanslı kabul edebileceğimiz nadir sanatçılardan biri piyanist Gülsin Onay, 33 yaşında Devlet Sanatçılığı'yla onurlandırıldı, 34'ünde Boğaziçi Üniversitesi'nce fahri doktora ile selamlandı. Piyano başındaki 50'nci yılını kutlarken de Sevda-Cenap And Müzik Vakfı'nca Onur Ödülü'ne değer bulundu.

Gürer Aykal'ın değerlendirmesine göre; Gülsin Onay, Devlet Sanatçılığı görevini en iyi yerine getiren solistimiz. Yazar Elif Shafak'la aynı çağda yaşayıp, dünya sahnelerinde babasının Alman kökenli Reusch soyadını kullanmayı reddetmesi bile kayda değer bir yaklaşım. Onay, müziğini Berlin'den New York'a, Londra'dan Tokyo'ya taşırken İstanbullu bir sanatçı olarak, kimliğinden hep gurur duydu.

Sevda-Cenap And Müzik Vakfı'nca yayımlanan Onur Ödülü Dizisi'nde bugüne kadar vakıf tarafından altın madalyaya layık bulunanların biyografilerini okumuştunuz. Bu kez ödüllü sanatçı, kendi sözleriyle

geliyor karşınıza. Hayatını, sanatını anlatıyor. Bu nehir söyleşi, 2008 Temmuz -Ağustos'unda, yedi günde toplam 25 saati bulan görüşmenin sonucunda ortaya çıktı. Öncesinde Gülsin Onay'ın doğumundan bugüne kadar yaşamına, farklı aşamalarda tanıklık etmiş 19 kişiyle, toplamı 30 saate yaklaşan görüşmeler yapıldı. Tüm içtenlikleriyle Onay'ı anlatan, beni söyleşiye hazırlayan, çocukluk ve konservatuvar arkadaşlarına, öğrencilerine, yakınlarına teşekkür ederim. Gülsin Onay'a ise iki teşekkür borcum var: Duymak istemeyeceği bazı soruları dahi özenle cevapladı. Ardından metindeki tarih, isim gibi ayrıntılardaki hataların düzeltilmesine yardımcı oldu.

Bu nehir söyleşi, Gülsin Onay'ın hayatının, müziğe bakışının derli toplu şekilde anlatılması sürecinde bir başlangıç. Onay gibi olgunluk çağındaki bir piyanistin önümüzdeki 20 yılda yapabileceklerini hayal bile edemiyorum. Dilerim bunlar da bir başka kitabın konusu olur.

Serhan YEDİĞ

Ekim, 2008 Istanbul

İkinci baskıya not:

Henüz 10 yıl bile dolmadan Gülsin Onay'ın biyografisine eklenecek pek çok gelişme yaşadık. Piyanist, açık alanlara çıktı, geniş kitlelerle buluştu. Gezi Parkı'ndaki konserini 40 bin, Anıtkabir'deki konserini yaklaşık 50 bin kişi dinledi. Sosyal medyada en aktif, en fazla izlenen Türk klasik müzik yorumcusu haline geldi. Tüm bu gelişmeleri kitabı güncellemek için eklenen 6. Bölüm'de bulabilirsiniz.

İÇİNDEKİLER

SCA Müzik Vakfı
Başkanı Mehmet Başman'ın Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanımız,

Değerli Müziksever Dostlarımız,

Vakfımızın "Yirminci Onur Ödülü - Altın Madalya Töreni"ne hoşgeldiniz.

Bu törenlerin daima Cumhurbaşkan'larımızın yüksek huzurlarında gerçekleşmesi, ödül alan sanatçılarımızkadar tüm müzikseverleri de onurlandırmaktadır. Ayrıca bu törenin, bu salonda yapılmasının da gelenekleşmesi, bu salonun yenilenmesinde, kullanılabilir standart düzeye getirilmesinde maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen tüm sanatseverleri mutlu etmekte ve haklı olarak gururlandırmaktadır.

1989 yılında, Vakfımız tarafından, Vakıf Kurucularından Cevza And anısına ihdas edilen bu ödül, her yıl, Türk müzik yaşamına olağanüstü katkıda bulunmuş seçkin bir besteci, yorumcu veya müzik eğitimcisine verilmektedir.

Yılın madalya sahibinin, yaşamını, kişiliğini, eserlerini ve hizmetlerini özetleyen bir "Armağan Kitap" da, yıl içinde hazırlanarak, bir sonraki ödül töreninde müzikseverlere sunulmaktadır.

Ayrıca, madalya sahiplerini birlikte canlandıran büyük bir yağlıboya tablo, salonumuzun "Onur Fuayesi"nde, salonun yenilenme projesine katkıda bulunanların "Onur Listesi" ile birlikte yer almaktadır. Bu tablo ilk fırsatta güncelleştirilecektir.

Vakıf Yönetim Kurulu, Danışma Kurulu'nun önerisini de değerlendirerek;

2007 yılı Vakıf Onur Ödülü Altın Madalyası'nın,

"Yorumcu olarak ülkemizi yurtdışında başarı ile temsil edip tanıtan, yabancı orkestralarla Türk bestecilerinin piyano eserlerini başarı ile yorumlayan, gençliğe yönelik eğitim çalışmaları ile yeni nesile birikimlerini aktaran,

Devlet Sanatçısı Gülsin Onay'a

verilmesini oybirliği ile kararlaştırmıştır."

Geçen yılın Vakıf Onur Ödülü -Altın Madalya Sahibi Ayla Erduran'ın yaşamını ve Türk müziğine katkılarını içeren, Dr. Erhan Karaesmen tarafından hazırlanan 'Armağan Kitabını' bugün değerli sanatseverlerimize sunmakla mutluluk duyuyoruz.

Bu töreni onurlandıran Sayın Cumhurbaşkanımıza, değerli konuklarımıza ve özverili sanatseverlerimize şahsım ve Yönetim Kurulu adına en derin saygılarımı sunarım.

SCA Müzik Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi Dr. Erdoğan Okyay'ın Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanı,

SCA Müzik Vakfı'nın Vefalı Müziksever Dostları,

Sayın Konuklar,

Vakfımızın '2007 Yılı Onur Ödülü Altın Madalyası' yurdumuzda ve dünyada haklı bir üne ulaşmış piyano sanatçısı sayın Gülsin Onay'a veriliyor. Bu ödülün kendisine 2007 yılında, büyük bestecimiz A. Adnan Saygun'un 100. Doğum Yıldönümünde veriliyor olması ayrı bir anlam taşıyor. Çünkü G. Onay, Saygun'un piyano yapıtlarını, özellikle de 1. ve 2. piyano konçertolarını yurtiçi ve yurtdışı konserlerinde en sık seslendiren piyano sanatçımız.

'Yurtdışı' diyorum, çünkü son yıllarda, özellikle de 2007 - Saygun Yılı'nda ABD'den Japonya'ya, Gürcistan'dan Moğalistan'a ve hemen her Avrupa ülkesinde, (bazılarının değişik kentlerde tekrarlanan) konserlerinin programlarında hep Saygun'u buluyoruz. Yurtiçi konserleri için de aynı şeyleri söyleyebiliriz.

Gülsin Onay'ı Saygun'a bağlayan bağlar daha 1960'lı yıllarda örülmeye başlamış. 1966 yılında henüz 11 yaşında üstün yetenekli bir çocuk piyanist olarak, devletçe yurtiçinde ve yurtdışında eğitilmesine karar verilmiş ve 2 yıllık yurtiçi eğitim için Ankara'ya gönderilmişti.

Burada onu, merhum piyanist Mithat Fenmen ve merhum besteci A. Adnan Saygun yetiştirecek ve Paris'te göreceği eğitime hazırlayacaklardı, öyle de oldu.

Gülsin Onay, geçtiğimiz yıllarda kariyerinin doruğunda Prof. Dr. İhsan Doğramacı ve A. Adnan Saygun'u birlikte anlattığı bir yazısında; "...Benim bu iki Atatürk gençliği savaşçısına yakınlığım, hayatımın en büyük şansıdır", diyecektir. Onun, öğretmeni A. Adnan Saygun'un piyano eserlerini, özellikle de konçertolarını hem ülkesine, hem de tüm dünyaya, her defasında besteciye karşı merak ve hayranlık uyandıran bir yorumla seslendiren piyanistlerimizin başında gelmesi doğal değil midir?

Sizlere 1980'lerin başında Ankara'da, 2003 yılında Almanya'da ve bu yılın başında da ABD'de yayımlanmış üç Saygun eleştirisinden kısa alıntıları okumadan geçemeyeceğim:

"… Cumartesi günkü olağanüstü başarılı yorumda Saygun'un konçertosunun bütün özellikleri çıktı ortaya. Piyano ve orkestra ideal bir biçimde kaynaştı, birlikte nefes alıp verdi. Ben Gülsin Onay'ın kusursuz tekniğine, bütün hatların ortaya çıktığı plastik ve müzikal çalışına, pek az piyanistte rastladığımız çarpıcı zamanlamasına hayran kaldım …"

Faruk Güvenç

"… Akşamın ikinci eseri çağdaş Türk Besteci A. Adnan Saygun'un, vatandaşı piyanist Gülsin Onay tarafından nefes kesici bir şekilde yorumlanan Op. 34, 1 no'lu Piyano Konçertosu'ydu. Ancak 'alla Turca' bir eser umanlar belki hayal kırıklığına uğramışlardır. Gülsin Onay'ın bize sunduğu eser, hem solistten hem de orkestradan talepleri yüksek olan, erken çağdaş stilde güçlü ve enerjik bir eserdi. Daha ilk ölçülerden itibaren virtüozitesi ve canlılığı ile dinleyicileri etkileyen solist, aslında sadık, zeki ve finaldeki 'Allegro'nun hareketliliğinden önce gelen' Andante con moto'nun pastel renklerinde solist ve orkestra arasında hassasiyetle ayarlanmış bir etkileşim vardı …"

Wolfgang Armin Rittmeier

Ve son alıntı ABD'den; *"Türk Piyanist Etkiledi"* *başlığını taşıyor. "Onay, aradan sonra öğrencisi olduğu ve 2. Piyano Konçertosu'nu kendisine ithat etmiş olan Türk bested Ahmed Adnan Saygun'dan solo piyano yapıtları seslendirdi. 'Opus 15 Sonatin, Onay'ın ellerinde ani heyecanlarla dolu, karanlık, alışılmadık ve şaşırtıcı bir müzik olduğunu ispatladı. Saygun'un Op.45 - Aksak Ritmler Üzerine Prelüdler'inden ikisi soyut, ama erişilebilirdi ve merhum bestednin eserlerini daha yalandan tanımak için merak uyandırıyordu."*

Ben Finane

Bunlara benzer övgü dolu yüzlerce eleştiri yazıları okunabilir. Ama bunlar bile, iyi yetişmiş bir sanatçının Türkiye'nin çağdaş - aydın yüzünü dünyaya tanıtmaya yetiyor sanırım.

Gülsin Onay, 1954 - İstanbul doğumlu. Dedesi, doktorasını Albert Einstein'ın yanında yapmış ünlü bir matematik ve mekanik bilgini ve tutkulu bir müziksever olan merhum Prof. Kerim Erim. Gülsin'in annesi Gülen Hanım'ı piyano eğitimini sürdürmesi için Almanya'ya, Stuttgart'a Yüksek Müzik Okulu'na göndermiş. Orada orkestrada keman çalan Joachim Reusch ile evlenip İstanbul'a dönmüşler. Gülsin böyle bir müzikçi aileye doğuyor. 3,5 yaşında annesiyle piyanoya başlıyor, 6 yaşında TRT - İstanbul Radyosu'nda ilk konser, birkaç yıl daha bu kez Verda Ün ile piyano eğitimine devam, sonra da üstün yetenekli çocukların yetiştirilmesini öngören yasa kapsamına alınışı ve Ankara'ya gidiş. İki yıl sonra ise Paris Ulusal Konservatuvarı'na kabul. Oradaki öğretmenleri arasında Pierre Sancan, Nadia Boulanger ve Monique Haas gibi o çağın önde gelen eğiticileri bulunmaktadır.

1972 yılında bu ünlü okulun yüksek piyano ve oda müziği bölümlerini bitirerek mezun oluyor. Piyano dalında derecesi 'Piremier Pix du Piano' yani birincilik ödülüdür. Bitirme sınavında çaldığı eserlerden biri de

Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'dur. (Bu eser, Gülsin Onay'a kariyeri boyunca eşlik etmiş ve halen de etmektedir.)

Gülsin Onay, mezuniyetini izleyen yıllarda bir yandan yurtıçı ve yurtdışında konser piyanistliği yaşamına adımını atarken, bir yandan da gene yurtdışında, bu kez Almanya'da eğitimini bir süre daha sürdürme olanağı buldu. Hannover Yüksek Müzik Okulu'nda Bernhard Ebert'in yanında çalıştı. Kendisine uluslararası konser yaşamının kapılarının gerçekten açılması, o yıllarda katıldığı önemli yarışmalarda aldığı derecelerle mümkün oldu.

1979'da katıldığı Paris'te Marguerite Long - Jaques Tibeaud Yarışması'nda, "En İyi Ravel Yorumu Ödülü"nü kazandı. 1982'de ise Balzano'daki Ferrucio Busoni Yarışması'nda 188 yarışmacı içinde 4'üncülük ödülü ile ödüllendirildi. Bu sonuçlar, genç piyanistimizin daha o yıllarda ulaştığı düzeyi gösteren önemli ölçütler oldu. Sonra... sayısız orkestralı konserler, resitaller, turneler, festivaller, kayıtlar, jüri üyelikleri, kendisine ithaf edilen Türk ve yabancı bestecilerin piyano yapıtları ...

Gülsin Onay, bugüne kadar 58 ülkede bini çok aşan konser vermiş. Örneğin daha geçtiğimiz hafta İstanbul'da iki konser veren sanatçı, yarın İzmir'e gidiyor. Sonra gene İstanbul, Ankara, sonra Almanya, İngiltere. Yılda en az 60 programlı konser, bunların en az 20'si Türkiye'de.

O, gittiği bir ülkeye, birlikte çaldığı orkestralara, resital yaptığı salonlara tekrar tekrar çağrılan bir sanatçı, Türkiye'nin aranan bir sanat elçisi. Zengin bir konçerto ve resital dağarcığına sahip. Kolay ezberlediği dağarcığında geniş piyano edebiyatının hemen tüm önemli eserleri, her an seslendirilmeye hazır. 2001 yılında kuzey Almanya'nın Flensburg kentinde düzenlenen Sehleswig - Holstein

festivallerinde çaldığı Çaykovski 1. Konçerto için bakın neler yazılmış: "*Gülsin Onay, kendisine 24 saat önce haber verilerek, aniden rahatsızlanan Peter Jablonsky'nin yerini aldı. Buna rağmen piyano partisinin zorluklarını zahmetsizce aştı. Orkestranın ideal eşliğinde müziğin akışını asla gözden kaçırmadan, cümlelere en küçük detayına kadar hoş bir biçimde şahsiyet kazandırarak hayat verdi. Olağanüstü müzikal bir performans...*"

Sanatçı, dağarcığındaki her esere böylesine hakimdir. 1990 Wüzburg - Mozart Festivali'nde Emmanuel Krivine yönetimindeki 'Sinfonia Varşova' orkestrası eşliğinde seslendirdiği Mozart'ın KV - 414, 12 nolu konçertosu için Mainpost gazetesinde şu satırları okuyoruz: "*Akşamın zirvesi, Türk solist Gülsin Onay ile piyano konçertosuydu - İlk bölüm 'Allegro'dan itibaren güvenilir tempo duygusunu ve net yapısal anlayışını ispatladı. İnci gibi dizilmiş kusursuz hızlı pasajları hiç de ezici değildi ve eserin tümüyle bütünleşmişti. 'Andante'de solist ile orkestranın uyumu için idealdi denilebilir. Gülsin Onay uygun ve dengeli tempo duygusu, iyi düşünülmüş cümlelemeleriyle melodiye şarkı söyletti. Piyanodan çıkarttığı ses, içten ve hayat doluydu. Partisini en küçük süslemelere kadar titizlikle şekillendirdi. Final 'Allegro'daki yorumu hafif ve hoş bir tuşe ile başlayıp değişken mizaçlı diri patlamalara doğru gitti. Coşkun alkışlar, harikulade karakterize edilmiş eşsiz bir Mozart için piyaniste ve orkestraya teşekkür ediyordu. Piyanistin bis olarak 'rondo alla Turca'yı çalması çok yerindeydi...* "

Bir başka eleştirmen Onay için, "*mükemmel çalışı ile tam bir uyum içindeki zarif vücut diliyle, müziği işitilir olduğu kadar görünür de kılan sanatçı*" tanımlamasını yapıyor.

Gülsin Onay'ın dağarcığında üç bestecinin özel bir yeri var: Chopin, Rahmaninof ve Saygun.

Konserleri hakkında çıkan eleştiri yazılarını sevgili Şefik Kahramankaptan'ın bir yazısı ile sonlandıralım:

"Son olarak Bilkent'ten efsanevi piyanist ve orkestra şefi Vladimir Ashkenazy geçti. İlk kez bir Türk orkestrasını yönetti. Çalışmak istediği piyanistler listesine yeni kattığı Gülsin Onay ile İzlanda'dan sonra Ankara'da da aynı sahneyi paylaştı... Gülsin Onay Ashkenazy ile İzlanda'da Schumann'ın piyano konçertosunu seslendirmişti. Ardından Bilkent'teki Rahmanirwfun 3. Piyano Konçertosu'nun seslendirilmesi geldi.

Ashkenazy, bestecinin tüm piyano konçertolarını defalarca seslendirmiş bir Rus müziği uzmanı olarak, eşlikte de hem yapıtın senfonik özelliklerini sergileyen, hem de piyanonun virtüozitesinin algılanmasını sağlayan dengeli, özenli bir yönetim gösterdi.

Gülsin Onay da, değişik orkestralar eşliğinde defalarca çaldığı bu konçertodaki teknik güçlükleri yıllar önce başarıyla aşmış bir piyanist olarak, tüm parmak cambazlıklarını gösterdi; konçertonun içerdiği romantizmi ve karşıtı şiddet duygularım yerli yerinde dinleyiciye hissettirdi. Dinleyicinin yaklaşımı müthişti. Onay, iki kez 'bis' yapmak zorunda kaldı. Önce Saygun prelüdleri, ardından da bir Chopin çaldı..."

Gülsin Onay'ın Türkiye'ye dönük çabaları da en az uluslararası kariyeri kadar onur ve heyecan verici.

O, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın solist sanatçısı, Bilkent Senfoni Orkestrası'nda da konuk sanatçı olarak sık sık konser veriyor. 1987 yılındaki 'Devlet Sanatçısı' unvanını, 1988'de Boğaziçi Üniversitesi'nin, bu yılın başında da Hacettepe Üniversitesi'nin verdikleri 'Fahri Doktora' unvanları izlemiş. UNICEF Türkiye Ulusal Komitesi tarafından kendisine 2003 yılında verilen "İyi Niyet Elçisi" unvanının sorumluluğunu dünyanın çeşitli yerlerinde ve ülkemizde,

sayısız yardım ve çocuk konserleri vererek yerine getiriyor. Türkiye'de neredeyse ayak basmadığı kent, üniversite, işbirliği yapmadığı sivil toplum kuruluşu yok. Sadece bu yıl Eğitim Gönüllüleri Vakfı aracılığı ile Antalya, Bursa, Eskişehir, Ankara ve İstanbul'da çocuk konserleri yapmış, ülkemizdeki hemen bütün orkestralarla çalmış, pek çok üniversitede resital düzenlemiş. Milas'a bağlı "Çomakdağ" köyüne piyano taşıtarak köy çocuklarına ve halkına köyün kuruluşundan 500 yıl sonra ilk kez klasik piyano müziğini götürmüş. Köy meydanında verdiği açık hava konserinden sonra bir köy çocuğunun kendisine "Abla ne güzel çalıyon! Parmakların uçuyor gibi. Hem de gözlerin kapalı. Hiç deftere bakmıyon" sözlerini unutamıyor.

Gülsin Onay, Bodrum - Gümüşlük Festivali'nin de kurucusu ve sanat danışmanı. Diğer yandan ünlü piyano yarışmalarına jüri üyesi olarak davet ediliyor, örneğin Bremen - ARD Piyano Yarışması, Weimer Franz Liszt Yarışması gibi.

Zengin repertuvarının temel taşlarından biri olan Frederick Chopin'in piyano yapıtlarının, pek çok ülkede yayılmasına ve bu yapıtların yorumuna getirdiği katkılar nedeniyle Onay'a 2007 yılının başında Polanya Devleti'nin "Üstün Hizmet Nişanı", verildi.

Dışişleri bakanlığımızın Kültür Dairesi kanalıyla çeşitli başkentlerdeki büyükelçiliklerimizde resitaller veriyor. Son halka, iki ay önce gittiği Pakistan'da İslamabad Büyükelçiliğimizde verdiği konser.

Gülsin Onay, üstün müzik yeteneği erken keşfedilen bir konser piyanistinin yetişmesine, alanının evrensel doruklarına ulaşmasına en olumlu örneklerinden birini oluşturuyor. Müthiş bir enerji ve sabırla desteklenen sürekli bir çabanın, yorumlanan müzik eserlerine ve onların yaratıcılarına karşı duyulan sevgi, saygı ve sorumluluğun,

kendi ulusal bestecilerine karşı duyulan özenli bir ilginin bütünleştiği bir sanatçı profili çiziyor. Yetişmekte olan genç piyano sanatçılarının böyle bir profilden çok şeyler öğrenebileceklerini düşünüyorum. O, gerçek bir sanatçının hiç kolaya kaçmadan, kendisini adeta tüketireesine, kendi insanlarını ve giderek tüm insanlığı müziği ile ışıtmaya sevdalanmış gerçek bir sanat elçisi.

İdil Biret - Suna Kan'larla başlayıp Ayla Erduran, Gülsin Onay ve diğerleri ile sürdürülen bir devlet politikasının, Atatürk'ün başlattığı "müzik devrimi" idealinin ülkemize ve dünyaya kazandırdığı değerleri, Gülsin Onay örneğinde bir kez daha şükranla saptıyoruz.

Atatürk Türkiyesi; hiçbir ülkede örneğine rastlanmayan özverili bir duyarlılıkla çağdaş Türkiye'nin, kültür ve sanat temelleri üzerinde yükselmesi için gerçek bir devrimci atılım başlatmış ve sürdürmüştü.

Bugün devleti yönetenIere çağrımız, zamanla yavaşlatılan ve hatta durdurulan bu devrimci atılımı yeniden ve günümüz gereksinimlerine uygun bir devlet politikası olarak benimsemeleri ve uygulamaları yönünde adımlar atmaları, yeni ve daha çok Saygun'ların, Erkin'lerin, Biret'lerin Onay'ların, Say'ların, Elivar'ların yetişmesine ortam ve olanak hazırlamaktadır.

Konuşmamı dinleme sabrını göstermiş olmanıza teşekkür ediyor, "Devlet Sanatçısı" Gülsin Onay'ı şahsım ve Vakfımız adına kutluyor, başarılarının sürmesini diliyorum.

Saygılarımla.

BÖLÜM 1

ÇOCUKLUK GÜNLERİ, EĞİTİM SÜRECİ

Hafızanızda çocukluğunuza dair en eski görüntü mutlu bir olaya mı ait yoksa korkutucu, üzücü bir olaya mı?

- Anneannem, İstanbul Erenköy Ethem Efendi'de, babasının yazlık köşkünün bahçesine yaptırdığı müştemilatta yaşardı. Köşkü kardeşine bırakmıştı. Annem ve babam Almanya'dan Türkiye'ye döndüğünde birkaç yıl burada anneannemle yaşamış. Çocukluğumun ilk yılları bu evde geçti. Hafızamdaki en eski görüntüler, bu köşkün bahçesinden. Biri şok edici, diğerleri ise mutlu anılar. Dört ya da beş yaşında olmalıyım. Kelebekli, pembe ayakkabı alınmış, heyecanla giyip bahçedeki kum havuzuna koşuyorum. Köşkte çalışan ailenin oğlu, o yıllardaki yegane arkadaşım Mehmet'e gösteriyorum... Diğer görüntü bahçedeki dut ağaçlarına tırmanışım. En sevdiğim oyun tırmanmaktı. Dutların koltuk gibi bir bölümü vardı, buraya ev kurmuştum, oturup aşağıdakileri seyrederdim. Tırmanma alışkanlığım yüzünden bir gün çok kötü bir olay yaşadım: Köşkün arkasındaki duvara tırmanmış dışarı bakıyordum. Benden yaşça büyük birkaç çocuk geldi, ellerinde taşlar vardı. Orada dur, yoksa taş atarız, diye bağırdılar aşağıdan. Daha sonra şortunu indir yoksa seni taşlarız, diye tehdit ettiler. Müthiş korktum ve dondum kaldım. Ne kadar zaman öyle kaldığımı bilmiyorum. Neyse ki arkadaşım Mehmet arkadan yetişti, kolumdan çekip aşağıya indirdi. Köşkten hatırladığım bir başka görüntü, annemin sürekli piyano başında çalışması...

İstenilen, planlanan, beklenen bir çocuk muydunuz, yoksa sürpriz bir bebek mi?

- Bir aşk çocuğuymuşum, babam çocuk sahibi olmaya çok istekliymiş. Doğumumu bütün aile heyecanla beklemiş, doğduğumda şölenler

yapılmış. Ama annemin hamileliğinin planlı olup olmadığını bilmiyorum, ailede bu konu hiç konuşulmadı. (*)

Joachim - Gülen Reusch çifti Almanya'dan dönüp İstanbul'a yerleştikten bir yıl sonra, 12 Eylül 1954'te kızları Gülsin dünyaya geldi.

Anneniz Gülen Hanım'ın hamileliğinde ya da doğumda, sıra dışı bir olay yaşanmış mı?

- Annemin hamileliği sırasında, babam zatürre olmuş. Durumu çok ağırlaşmış, hatta ölümden döndüğü söyleniyor. Anneannem onu hayata döndürmüş. Annem hamileliği sırasında hep Almanya'da alıştığı yulaflı müsliye aşerdiğini anlatır. Zeynep Kamil Hastanesi'nde doğmuşum. Sorunlu bir doğum olmuş, çok uzun sürmüş. Doktorlar vakumla çekip çıkarmış beni. Sabah saat 9.15'te doğmuşum. Hemen

* *Gülsin Onay daha sonra bu konuyu annesine sordu.* "Sanırım *annemin* hamileliği *biraz sürpriz* olmuş" *dedi.*

oksijen çadırına alınmışım. Çok yumuşak bir insan olan babam o kadar endişelenmiş ki, hayatında hiç yapmadığı bir şeyi yapmış, ameliyathane kapısında bekleyenlerle kavga edip, içeri girmeye çalışmış. Evdeki ilk akşamımda, ben avaz avaz ağlamaya başlayınca tartışma çıkmış. "Bırakın bir kez istediği kadar ağlasın, bir daha ağlamaz" demiş babam. Anneannem ve annem bu öneriyi çok insafsız bulmuş. Sonunda babamı dinlemişler, bir daha da ağlamamışım, sakin bir çocuk olmuşum.

Osman Bahadır'ın, dedeniz Prof. Dr. Kerim Erim'le ilgili hazırladığı biyografik kitapta, babanız Joachim Reusch da anılarını anlatmış. Dedenizden bahsederken, "Gülen'in benimle evlenmesini hiç istememişti" diyor. Bunun nedeni dedenizin kızını bir müzikçiye layık görmemesi, daha cazip adaylar olması mı, yoksa milliyetçilik, din faktörü mü!

- Annemin ailesi de babamın ailesi de bu evliliği başlangıçta hiç istememiş... Babamın ailesi Fransa kökenli, Şarlman'ın soyundan geliyor. Dedem, Almanya Çiftçiler Birliği başkanıymış. Babam, insana çok önem veren, Rudolf Steiner Antroposofi felsefesine bağlı olan Berlinli bir ailenin üyesi. Waldorfschule okulundan mezun olmuş. Yıllar sonra Fransa'da Steiner okullarında keman öğretmenliği ve orkestra şefliği yaptı. Üç kardeşinden biri 2. Dünya Savaşı'nda ölmüş. Babam da 16 yaşında askere alınmış. Harbin sonuna kadar Berlin'de askerlik yapmış. Savaşın sonunda Ruslara esir düşmüş, Sibirya'ya gönderiliyormuş. Bunu duyunca düşüp bayılmış. Almanya'da kalmasına karar vermişler. Babam savaş yıllarını bana hiç anlatmadı, bunları çevremizden duydum. Annem ise dadılarla büyütülmüş. Büyük dedesi Arif Paşa, ilk İngiltere büyükelçisiymiş. Annem, İstanbul'daki İngiliz Lisesi'nde okurken bir yandan da piyano

dersleri almış. Hatta son dönemde Cemal Reşit Rey'in öğrencisi olmuş. Rey'in yönettiği İstanbul Şehir Orkestrası'yla Çaykovski'nin piyano konçertosunu çalmış. 1952'de Stuttgart Yüksek Müzik Okulu'nda piyano öğrenimine gittiğinde ortak arkadaşları Mimar Hikmet sayesinde babamla tanışmış, tutkulu bir aşk başlamış. O sıralarda babam Stuttgart Yüksek Müzik Okulu'ndan yeni mezun olmuş, pedagoji tahsili yapıyormuş. Evlilik planları yapmaya başlamışlar. Sözlendiklerini duyan dedem, anneme "Şimdi aşık olduğun için Almanya'da yaşamak cazip geliyor. Günün birinde yurdunu çok özler ve pişman olabilirsin, mutsuz olursun" demiş. Bu arada annemin Türkiye'de birçok talibi varmış. Dedem Almanya'ya gidip, babamla ve ailesiyle tanışınca fikri değişmiş. Dedem gibi bir bilim adamıyla karşılaşınca, babamın ailesinin de Türkiye hakkındaki fikirleri değişmiş. Fakat dedem, Türkiye'ye döndükten kısa süre sonra vefat etmiş. 1953'te annem, babamla birlikte Türkiye'ye dönmüş, evlenmişler. Annem, nikahta, matem nedeniyle siyah gelinlik giymiş.

Einstein'ın dedeme imzaladığı kitap kayboldu

Dedeniz Prof. Dr. Kerim Erim'in matematik dehasından bugün bile bilim çevrelerinde söz ediliyor. Siz doğmadan iki yıl önce, 1952'de ölmüş. Çocukluğunuzda ailenizde, dedenizin sıra dışı özellikleriyle ilgili neler anlatılırdı, aile büyüklerince dedenize benzetildiğiniz özellikleriniz var mıydı?

- Bu konuda benzetme yapıldığını hatırlamıyorum. Dedem olağanüstü bir kişilikmiş. Çok sayıda ilginç anekdot anlatılır yıllardır. Kazan Türklerinden, babası da matematik profesörüymüş. Dedemin çok keskin bir zekası varmış, çok nüktedanmış. Aynı zamanda

düşüncelerini açıkça söylediği, çok eleştirelolduğu için herkes ondan çekinirmiş. Fen Fakültesi'nde ondan bahsederken "Allah Kerim" derlermiş. Cebinde not defteriyle gezer, annemi çocukluğunda parka götürdüğünde bile matematik problemleri üstüne çalışırmış. Annem bir gün eve dönerken trende karşılaşmış dedemle, yanına oturmuş. Dedem öylesine dalmış ki problemlere, annemi son ana kadar fark etmemiş.

Osman Bahadır'ın yazdığı biyografide anneniz, dedenizin onu haftada bir konsere götürdüğünü, kendisinin salona girmeyip dışarıda matematik problemleri çözmeyi sürdürdüğünü söylüyor. Sanki dedeniz erişilmez, iletişim kurulamaz bir kişi gibi anlatılıyor .

- Dedem hep çalışırmış. Eve geldiğinde yemek yer, biraz dinlenir ve gece geç saatlere kadar masa başında problemler çözermiş. Annemi çok sevdiği halde sevgisini gösterecek zamanı yokmuş. Anneannem buna fena halde içerlermiş. Dillere destan ziyafetleri, Ava Gardner'e benzeyen çarpıcı güzelliği ile "Güzel Fatma" namıyla Erenköy'de yaşayan bir efsaneymiş anneannem. Onu her gören büyülenir, unutamazmış. Şıklığı, Ermeni ustalara yaptırdığı şapkaları, Rum terzilere diktirdiği elbiseleri ile dimdik yürür, bir kraliçe endamıyla aydınlık saçarmış. Ben de onun parlayan gözleriyle inci gibi dişlerini, şen kahkahalarını hayranlıkla izlerdim hep. Bahçıvana bile makyajsız çıkmaz; herkese üzerini resim gibi süslediği yemekleri tepside ikram etmekten büyük zevk alırdı. Zengin gül çeşitleriyle süslediği bahçesinde gün boyu çiçeklerle uğraşırken hatırlıyorum hep onu. Beni de hep anneanneme benzetirler.

Dedeniz Almanya'ya gittiğinde Einstein'ı evinde ziyaret etmiş. Ziyaretini ayrıntılarıyla anlattığı, ünlü fizikçinin portresini çizdiği, hatta yoğurttan

nefret ettiğinden bile söz ettiği ilginç yazıda, ayrılırken Einstein'ın ona bir kitabını imzalayıp hediye ettiğini yazıyor. Bu kitabı saklıyar musunuz?

- Dayım kitabı bir dostuna vermiş. Daha sonra kayboldu ne yazık ki.

Erenköy' den çocukluk arkadaşlarınızın anlattıklarına bakılırsa, çevredekilerden çok farklı bir aileydiniz. Babanızın Alman olması, yakışıklılığı, ev düzeniniz dikkat çekerdi. Evinizden apartmana, sokağa keman, piyano sesi yayılırdı. Siz farklılığınızın ne zaman ayrımına vardınız, bundan rahatsızlık duydunuz mu, mahallede ya da okulda dışlandığınızı hissettiniz mi?

Hayatının ilk yedi yılını anneannesi Fatma Erim'in Erenköy'deki evinde geçirdi. Dedesi Prof. Dr. Kerim Erim, Oğuz Atay'ın "Bir Babaanneme, Türkçe Bilim Adamının Romanı"nda anlattığı efsanevi bir matematikçiydi. O doğmadan iki yıl önce vefat etmişti.

- Hiç unutmam, babaannem sürpriz yapıp Almanya'dan haber vermeden gelmişti. Evde kimse olmadığı için kapıda kalmış, karşı komşumuz fark etmiş. Evlerine davet edip orada beklemesini önermiş. Babaannem ısrarla reddedip bir iskemle istemiş, kapıda oturup beklemiş. Bu hikaye çok uzun zaman konuşuldu. Aile bireylerinin farklı dillerde konuşması, ilişkilerdeki ölçülülük dikkatimi çeker, bizde bir tuhaflık olduğunu sezerdim. Babaannem, Türkçe öğretiyorum diye, olmadık

şakalar yapardım. Mesela “Yün örmek Türkçe nasıl söylenir” diye sormuştu. “Aragarişeragari” demiştim. Babaannem, sevinçle anneme Türkçe öğrenmeye başladığını söyleyip, bu sözcüğü ekleyince yaptığım hınzırlık ortaya çıkmıştı. Yılda bir otomobille yurtdışına, kış aylarında Uludağ’a kayağa gidilirdi. Noeller coşkuyla kutlanırdı. Bu farklılıklardan hiç rahatsız olmadım. Dışlandığım hissine kapılmadım.

Anne ve babanızın kişilik özelliklerini birkaç kelimeyle tanımlayabilir misiniz, onlardan hangi genetik ya da kişilik özelliklerini almışsınız, hangi özelliklerini almamak için çaba sarf ettiniz?

- Babam hayata olumlu bakar. Steiner felsefesini yaşama geçirmiştir. Çok becerikli, hamarat, evcimendir. Yemek yapar, evi toplar. Sportmendir. Tenis oynar, yüzer. 70’inde rüzgar sörfüne başladı. Yakışıklı, sıcakkanlı ve çok anlayışlıdır. Çabuk sinirlenmez. Cennete

Beş yaşında, Berlin’de babasının ailesinden yakınlarıyla. Gülsin, kuzenleri Oresia ve Ulrike, halası Jolante, babaannesi Anneliese. (soldan sağa)

gitıneyi hak edecek kadar sabırlıdır. Babamdan aldığım genetik özelliklerim düşük tansiyon ve eklem ağrıları... Annem ise çok renkli bir kişiliktir. İstanbul hanımefendisi olduğu, girdiği her ortamda hemen anlaşılır ve saygı görür. Çetin cevizdir, çok dominant ve müşkül pesenttir. Düşündüğünü hiç çekinmeden, yumuşatmadan, açıkça söyler. Cin gibidir, bir bakışta kişileri değerlendirir, yargılarında haklı çıkar. Birlikte yaşaması pek kolay değildir. Dünyanın neresinde olursam olayım, her gün ararım konuşuruz. Her şeyi öğrenmek ister. Benimle yaşadığını bildiğim için anlatırım. Yönlendirici olmak çabasında değildir. Sadece mutluluklarıma katılmak ister. Ben daha ziyade babama benzemeye gayret ettim. Çocuksu coşkusunu, ayrım yapmaksızın herkesle iletişim kurma ve sohbet etme alışkanlığını, iyimserliğini benimsedim. Hatta zaman zaman ölçüyü kaçırdım; hayata fazla pozitif baktım, kimseye hayır demedim. Babam gibi yemek yapmayı severim, el işlerine yatkınlığım pek olmasa da bahçeye ve çiçeklere meraklıyım. Annemden de hazır cevaplığımı aldım.

Sokakta, oyunda becerikli değildim, piyanoyla üstünlük kazandığımı düşünürdüm

Röportajlarda üç yaşında piyanoya hevesle başladığınızı, enstrümanı bir oyuncak gibi kabul ettiğinizi anlatıyorsunuz. Çocukluk arkadaşlarınız İlhan ve Mehmet Bey, 8-9 yaşlarında, siz ne zaman piyanoya otursanız bahçeden camınıza taş atıp, sizi oyuna çağırdıklarını söyledi. İçiniz gitmez miydi, canınız hiç çekmez miydi, piyano çalışmak yerine sokakta oynamayı?

- Her gün belirli bir süre iki arkadaşımla bahçede oynama hakkım vardı. Arkadaki evin büyük bahçesine gider ya da kömürlükte kurduğumuz

odacıkta sohbet ederdik. Oyunda onlar kadar becerikli değildim. O dönemde, birkaç yıl süren bir durgunluk ve çekingenlik süreci yaşadım. Oynamak yerine gözlem yapmayı tercih ediyordum. Sokağa çıktığımda onların haylazlıklarına teslim olmam gerekiyordu. Ürkekliğim her an beni oyunlarının nesnesi haline getirebilirdi. Biraz tombulca olduğumdan, onlar gibi koşamaz, tırmanamazdım. Evde kalıp, piyano çalışıp, bir üstünlük kazandığımı düşünürdüm. Uludağ'a kayağa gittiğimizde bacaklarımı çapraz yapardım kayarken, çok sık düşerdim. Çok sarsaktım. İşin kötüsü, durumun komikliğinin farkındaydım. Bu nedenle piyanonun başı daha güvenliydi. Piyano başında çalışırken, dış dünyayı izlemeyi de ihmal etmezdim. Kısa aralıklarla pencereden arkadaşlarıma bakardım, ne yaptıklarını görmek isterdim.

Evde ya da arkadaşlarınızIa mahallenizde muziplik, haylazlık yapar mıydınız?

- İlhan ve Mehmet çok haylaz ve muzipti. Beni korkutmak için evin tuvaletinin penceresinden kurukafa resmi attıklarını bile hatırlıyorum...

İki arkaJaşınızla diktiğiniz malta eriği çekirdeği filizlenmiş, zamanla dev bir ağaç olmuş. Filizlendiği günlerde hep birlikte başında durup, geleceğe dair hayal kurduğunuzu anlattı arkaJaşlarınız. Siz hatırlıyor musunuz o günkü hayalinizi ya da dileğinizi?

- Ağacı gayet iyi hatırlıyorum. Fakat kurduğumuz hayalleri hatırlamıyorum.

Okulda uyumlu bir öğrenci miydiniz, kendinizi rahat, güvende hisseder miydiniz?

- Hep bir şeyler düşünür, anın gerçekliğinden kopuk yaşardım. Örneğin son derste zil çalar, diğer kızlar özenle çantasını toplardı. Onları dikkatle inceler, becerilerine imrenirdim. Teneffüslerde sınıf

boşalırdı, ben dalgın bir şekilde otururdum. Sosyal iletişim yeteneği olan arkadaşlarıma çok özenirdim. Ve onlar gibi olamazdım. Tüm dünyam piyano ve müzikti.

Evde de *böyle miydiniz?*

- Babamın harika bir pedagojik yaklaşımı vardı. Evdeki rahatlığımı, neşemi babama borçluyum. Çocukluğumda uyumadan önce masallar anlatır, ninniler söylerdi. Ayrıca beni yetişkinmişini gibi ciddiye alırdı. Evdekileri taklit yeteneğimle şaşırtmayı severdim. Yedi yaşındayken, bir tiyatroya götürmüşlerdi. Eve dönüşte, oyundaki bütün karakterleri taklit etıniştim. Hayret etmişlerdi. Örneğin, annemin arkadaşı Nevra Hanım'ın konuşması tuhaftı. Annemle sohbetlerini dikkatle izler, daha sonra Nevra Hanım gibi konuşurdum, şaşırırlardı. İçine kapanık çocuktan, birden bire bu kıvılcımın çıkması herhalde onları şoke ediyordu.

İlk öğretmeni, annesi Gülen Hanım'dı. Gün boyunca Erenköy'deki evlerinde piyano çalışır, yaz aylarında müzik, açık pencerelerden sokağa taşardı.

Enstrüman çalan çocuklar her misafire marifet göstermeye zorlanır. Siz 5-6 yaşlarında oyunu kesip piyano başına oturmanız istendiğinde bile, tepki göstermek yerine sevinçle piyanoya koşarmışsınız. Genel itaatkar yaklaşımın bir sonucu mu bu yoksa marifet gösterme, takdir edilme arzusu mu?

- Keyif alırdım çalmaktan. Nedenini bilmiyoruı becerdiğimi görüyordum, arkadaşlıkta beceremedim vardı. Arkadaşlarımın söylediğine göre, bu yaşımda bile anneme itaat edip, misafir geldiğinde orkestrasız da olsa, o istedi diye konçerto çalıyormuşum. Ben o kadar alışkınım ki fark etmiyorum bile.

Madam Teresa, bu kızın kulağında altın var, dedi günlerce kulağımdaki altını aradım

Anneniz sert, otoriter bir kişilik. İlk piyano öğretmeniniz aynı zamanda. Çocukluğunuzda hiç "Annemle piyano çalışacağıma, babamla keman çalışsam keşke" dediğiniz oldu mu?

- Oldu... Keman çalmayı çok istedim. Babamla keman çalıştım. Hatta, Bach'ın konçertosunu çalmıştım. Fakat piyanoda çok ilerlemiştim, kemanda aynı sonucu alamadım. Piyanoya odaklandım. Ve anneme rağmen, hatta belki de annem için, piyanoyu çok sevdim...

Anneniz ne zaman gönüllü öğretmenlikten vazgeçip, piyano eğitiminizi profesyonel bir öğretmene devretmeye karar verdi?

- Üç buçuk yaşında annemle çalışmaya başladım. Beş devam kadar devam ettik. Daha sonraki dönemde de annem sürekli çalışmalarımı kontrol etti, yönlendirdi. Annem piyanodan kristal gibi berrak sesler elde etmemi isterdi. Müzikal temellerimi o attı. Hayatını bana adamıştı. Çay davetlerine katılmaz, gezmeye gitmez tüm vaktini bana ayırırdı. Beni titizlikle yetiştirmek için adeta özel hayatından vazgeçmişti. Beş yaşımda İstanbul Belediye Konservatuvarı'na

götürdü. Madam Teresa'ya dinletti. Çok sempatik bir hanımdı, saçlarına bayılmıştım. "Bu kızın kulağında altın var, absolut kulak" dedi Madam Teresa. Günlerce kulağımdaki altını aradım... Bu arada konservatuvarda ders almaya başladım. Teresa, sorusunu bildiğimde sevinçle çığlık atardı. Ben de çığlığını duymak için çok gayret gösterir, her şeyi öğrenirdim. Nota okurken fa ve re'yi birlikte söylediğim zaman "Eyvah fare mi geldi?" diye bağırırdı. Birlikte gülerdik. Onunla ders yapmayı çok severdim. Bir müddet sonra da piyanoya başladım. Haftanın iki günü annemle vapura binip Cağaloğlu'na giderdik. Dersten sonra, ödülolarak, sosisli sandviç yerdim. Sadece bu sandviç için bile okula gitmeye can atardım. Meral ve Tijen Güneyman, Elif Karaca (Aran) benden birkaç sınıf üstteydi.

Piyanoya başladığınızda size acı veren fiziksel sorunlar yaşadınız mı, ellerinizin küçük olması, hafıza sorunu, kollarınızla ilgili güçlükler gibi...

- Başlangıçta hiçbir sorun yaşamadım. Sadece ayaklarım evdeki yarım kuyruklu Estonia marka piyanonun pedallarına yetişmiyordu. 13 yaşında, Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu çalmak istediğim zaman, ellerimin büyümesini büyük bir sabırsızlıkla beklemek zorunda kaldım.

Altı yaşında, İstanbul Radyosu'nda hangi vesileyle konser vermiştiniz, ayrıntıları hatırlıyor musunuz?

- Vedat Nedim Tör'ün hazırladığı, Doğan Kardeş adlı çocuk programlarında konservatuvardan çok yetenekli öğrencilere yer verilirdi. Yanlış hatırlamıyorsam canlı yayında dört öğrenci, teker teker kısa birer resital verdik. Meral Güneyman da aramızdaydı. Ayağımdaki kırmızı kelebekli pabuçlarımla gurur duyuyordum.

Çok iyi çalacağımdan emindim. Hiç heyecanlanmadım. Arkadaşlarımdan bazıları ezber hatası yaptı, ağladı. Ben endişelenmedim bile. Sunucu

Yıl 1960. Doğan Kardeş Dergisi'nin İstanbul Radyosu'nda düzenlediği konserde sahneye çıkıyor. Arkasındaki Vedat Nedim Tör, canlı yayındaki konserden önce kısa bir konuşma yapacak ve altı yaşındaki yeni yeteneği dinleyicilere tanıtacak.

kendimi tanıtmamı istedi, ardından çalacağım eserleri anons ettim: Chopin'in Vals'i, Beethoven'in Sonatin'i, Debussy'nin "Çocukların Köşesi Suiti." Öğrenciliğimin sonraki yıllarında da zaman zaman radyoda konserler verdim.

Radyodaki konser başarısı konservatuvarda dikkat çekmenizi, size daha fazla özen gösterilmesini sağladı mı?

- Değişen bir şey olmadı, zaten özenle takip ediliyordum. Matmazel Teresa'dan sonra Hulusi Beyadında bir öğretmene verilmişim. Annemin anlattığına göre, tüm başarılı öğrenciler İhsan Bey adında çok iyi bir solfej öğretmeninin sınıfındaymış. Hulusi Bey'in öğrencileri, diğerlerine yetişmek için İhsan Bey'den özel ders alırmış. Benim derslerdeki başarımı duyan, İhsan Bey'in öğrencisi olduğumu

sanırmış. Gerçeği öğrenince, özel ders almadığımı da duyunca hayret edermiş. Sonraki yıllarda, piyano sınıfında en parlak öğrenciler Ferdi Statzer'in sınıfındaydı; ben de Verda Ün'ün öğrencileri arasında tek parlak çocuktum.

Annemle babam evde keman - piyano sonatlarını çalarken takılacakları yeri önceden bilir, heyecanla beklerdim

Evde plak, radyo dinlenir miydi, kulağınızda ne tür müzikler vardı?

- Erenköy'de anneannemin evinde kaldığımız yıllarda, Arif Dayım sürekli dünya radyolarından klasik müzik dinlerdi. Yedi dil bildiği için, sanatçılarla yapılan röportajları takip ederdi. Beş, altı yaşında olmama rağmen bana bir yetişkinmişim gibi Leonid Kogan'la David Oyştrah'ın kemanları arasındaki ton farkını anlatırdı. Sekiz yaşında, annem ve babamla Kokar Pınar Sokak'taki evimize taşındığımızda radyo sesi hayatımdan silindi. Radyo sadece otomobil yolculuklarında dinlenirdi. Evde plak çalındığını pek hatırlamam. Annemle babam, haftanın en az iki akşamı yemekten sonra Beethoven ve Mozart'ın keman ve piyano sonatlarını çalardı. Hep aynı eserler çalındığı için ezberlemiştim, hatalarını yakalardım. Hatta takılacakları pasajları önceden bilir, beklerdim. Komşular bazen rica eder, onların da müziği duyması için evin kapısı açık bırakılırdı. Babam repertuvarı genişletmek, Ravel, Debussy, Brahms sonatlarını da çalmak isterdi, ama annem pek istemezdi.

Siz de katılıyor muydunuz ailece yapılan müziğe?

- Annem, babamla birlikte oda müziği çalmayı sıradan bir iş gibi görürdü. Bana assolist muamelesi yapardı. Babam birlikte çalmamızı çok isterdi, annem buna pek yanaşmazdı. Babamla ancak 30 yaşından sonra birlikte çalabildim. O zaman bile annem "Kızın zamanını alıyorsun" demişti babama.

Anneniz konservatuvar eğitiminden sonra piyanoyu kendi isteğiyle mi bırakmış, yoksa şanssızlık nedeniyle mi?

- Konservatuvarda piyano tekniği açısından çok başarılı olduğu halde, yan derslerde pek başarılı değilmiş. Sınavlarda ve konserlerde çok heyecanlanırmış. Bu nedenle piyanistlik hayalinden vazgeçmiş. Evlenip çocuğu olunca, kendini beni yetiştirmeye vakfetmiş.

Doğan Kardeş Kulübü'nün İstanbul Konservatuvarı'nda düzenlediği konserde Vedat Nedim Tör, genç piyanisti tebrik ediyor. Hemen arkasında, konserdeki diğer piyanistlerin öğretmeni Ferdi Statzer oturuyor ... Yıl 1963 ...

Kokar Pınar Sokak'taki yeni evinize taşındığınız yıl, sekizinci yaş gününüzde görkemli bir parti yapıldığını anlattı arkadaşlarınız. Tüm mahalleli katılmış, kukla gösterileri, yarışmalar yapılmış. Her yıl bu kadar şatafatlı mıydı kutlamalar?

- Bir seferinde babam lunaparkı kapatmış, orada şölen yapılmıştı. Babam çok severdi bu tür kutlamalar düzenlemeyi. Önce köşkün bahçesinde, sonra taşındığımız apartmanda bu partiler yapıldı. 40-50 çocuk katılır, yılın en büyük eğlencesini yaşarlardı. Özel oyunlar icat ederdi. Kukla gösterileri yapardı. 12 yaşında Ankara'ya taşınana kadar devam etti. Aldığım hediyeleri hiç hatırlamıyorum ama partileri hiç unutamıyorum.

Dokuz ya da 10'uncu doğum gününüzde Chopin'in bir eserini harika çaldığınızı hatırlıyor komşularınız, o yıllarda repertuvarınızda hangi eserler vardı?

- Mozart'ın kolay sonatları, Chopin'in valsleri, mazurkaları... Chopin'in üçüncü baladına başlamıştım, zor gelmişti. Debussy çalıyordum. Clementi'nin etütlerini çok severdim, daha da hızlı çalmaya çalışırdım. Daha zor eserleri de çalışmak isterdim, fakat hocam Verda Ün bu tür denemelerime çok kızar, zamanını beklememi söylerdi.

Babanız bir dönem marangoz atölyesi açmış, tahta oyuncaklar yaparak hayatını kazanmış. Size özel oyuncaklar yapar mıydı?

- Babam, Türkiye'ye yerleştikten sonra bir süre Alman Lisesi'nde Almanca dersleri vermiş, sonra tahta oyuncaklar üretmeye başlamış, ardından üç arkadaşıyla bir atölye açmış. Philips için tahta radyo kutuları imal etmiş. Bana da çok güzeloyuncaklar yapardı. İç içe geçen, ilginç geometrik figürler üretirdi. Küçük tahta kutular yapmıştı. Bu

1961 sonbaharında, Erenköy İlkokulu'ndaki ilk günü için evden ayrılıyor. Sevinçle başlayan okul, bir süre sonra ciddi bir soruna dönüşecek.

kutuların ikisini hala saklıyorum. Ne yazık ki bu yetenek, merak bana geçmedi. Oğlum Erkin, bu beceriyi kazandı, hatta kendine bir keman bile yaptı... O yıllardan ha.. tırladığım bir anı, babamın ortaklarından Nuri Saran'ın eşi, ressam Mukaddes Saran'la ilgili. Beni kucağına oturtur, saçlarımı okşar "Gelecekte sen ünlü bir piyanist olacaksın, sahneye çıkacaksın, güzel konserler vereceksin" derdi. "Bir daha anlat, bir daha anlat" derdim sevinçle... Portremi yapmıştı, bu resmi de hala saklanm.

İlkokul öğretmenim, piyano çaldığım için, çok kızgındı, elime cetvelle vurunca okula ilgim tamamen kayboldu

Evinizin karşısındaki okula giderken bile çantanızı babanız taşırmış, elleriniz sertleşmesin diye… Bu kadar korunmalı yetiştirilmek sizi rahatsız etmedi mi?

- Bunu hiç hatırlamıyorum... Hatta bazı okul fotoğraflarımda çantam benim elimde... Çocukken kayağa da giderdik, top da oynardım. Aşırı derecede korunduğumu hiç hissetmedim...

İlkokul yıllarınız nasıl geçti, öğrenciliği sevdiniz mi?

- İlkokulla hiçbir zaman aram iyi olmadı. Dersler aslında hiç ilgimi çekmiyordu. Müzikti beni heyecanlandıran. Kendi hayallerime dalmıştım. Öğretmenim piyano çaldığım için bana çok kızgındı, birkaç kez elime cetvelle vurmuştu, iyice soğumuştum derslerden. "Bir koltukta iki karpuz taşınmaz, ya müziği seçeceksin ya da derslerini" deyince koptum okuldan. Hatırladığım tek güzel anı, sınıf arkadaşım Ceni Bilen'le sohbetlerimizdi. Sonra matematikçi oldu, Kanada'ya yerleşti. Sınıfımızda çok parlak öğrenciler vardı. Onlara çok imrenirdim fakat onlar gibi olamazdım.

İlkokul 3. sınıfta, sınıfının kız öğrencileri ve öğretmeniyle birlikte. En önde solda oturan Gülsin, sağda oturan öğrenci ise okuldaki en yakın arkadaşı Ceni Bilen.

Üçüncü, dördüncü sınıftaki arkadaşlarınız da sizi, sarışın ve dikkat çekecek kadar güzel bir çocuk olmanıza karşın en arka sırada tek başına oturan, kimseyle konuşmayan bir öğrenci olarak hatırlıyor. Babanızın Alman olmasından kaynaklanan bir dışlanma duygusu muydu bu?

- En arka sırada tek başıma oturmuyordum aslında... Demek ki arkadaşlarımda böyle

bir izlenim bırakmışım. Ceni hariç, kendimi hiç kimseye yakın hissedemiyordum. Okulda yabancı gibiydim. Bir yandan da müzik sayesinde çok farklı ve zengin bir dünyam olduğunu düşünüyor ve seviniyordum. "İyi ki bu saçma sapan işlerle uğraşmak zorunda değilim" diyordum.

İlkokul üçüncü sınıfta Kızılay Kolu'ndaymışsınız. Teneffüste düşüp, kolunu, bacağını yaralayanlara ilkyardım çantanızla koşup, büyük bir ciddiyetle pansuman yaparmışsınız. Bu sadece sorumluluk duygusu muydu, yoksa doktor, hemşire olmak gibi hayalleriniz mi vardı?

- Verda Ün'ün kızı Nevin Hanım doktordu. Evlerine derse gittiğimde ilaç kokan beyaz önlüklerine imrenerek bakardım ve doktor olmak isterdim. Ayrıca dayım, bir süre tıp fakültesinde okumuştu. O günlerinden kalma anatomi kitapları, iskeleti vardı odasında, bunlar çok ilgimi çekerdi. Operatör olmak, ameliyatlara girmekti hayalim. Bunların ötesinde zor durumdakilere yardım etmek beni çok mutlu ederdi. Sadece insanlar değil, hayvanlara da yardım etmek isterdim. Bir köpeğe, bir kuşa...

Anlaşılan çocukluğunuzdaki kelebek koleksiyonu girişiminiz, hayvan üstünde deneylere ve tıp fakültesi öğrenciliğine sürükleyememiş sizi...

- Komşumuz İlhan'ın muzurluklarından biriydi kelebek koleksiyonculuğu. Onun yönlendirmesiyle başlamıştık. Doğrusunu söylemek gerekirse, kelebeklere karşı çok insafsızdık. Yakalayıp öldürür, sonra kuruturduk. Geniş sayılabilecek bir koleksiyonum vardı. Fransa'ya giderken bir arkadaşıma vermiştim.

İlkokulda derslerle konservatuvar çalışmalarını nasıl bir arada yürütüyordunuz?

- Zorlanıyordum. Her gün, okuldan sonra, en az iki saat piyano çalışırdım. Nisanda konservatuvar sınavları geldiğinde, okuldaki derslerimi ihmal ediyordum. Konservatuvarda el üstünde tutulurken, yıldız muamelesi görürken, Erenköy İlkokulu'ndaki sınıfta fena halde azarlanıyordum ders çalışmadığım için. Aptal yerine konmak, küçük düşürülmek beni çok üzüyordu.

Ulvi Cemal Erkin evimize geldi, beni dinledi, artık tek amacım kendimi beğendirip öğrencisi almaktı

Aynı dönemde komşularınız da evdeki halinize çok üzülüyormuş… "Vah vah, piyano çalışmadı diye annesi dört saat gardıroba hapsetti" diyorlarmış mahalledeki sohbetlerde. Doğru mu bu söylenenler?

- Hiç olmadı böyle bir olay... Kesinlikle hatırlardım... Harika Çocuklar Yasası'ndan yararlanmak için gireceğim sınav öncesinde çok çalışmam gerekmişti... Belki de komşularımız, benim için üzüldüklerinden, hayallerinde böyle bir şey canlandırmışlardır. Ulvi Cemal Erkin, çok zor bir program hazırlamamı önermişti ve önümde çok kısa zaman vardı...

Erkin'le yollarınız nasıl kesişti?

- Annem, eğitimim konusunda karar almak için yeteneğimden emin olmak istiyordu. Erkin o dönemde Ankara Devlet Konservatuvarı'nda öğretim üyesiydi. Yasadan yararlanacak çocukları imtihan eden komisyonda görev yapıyordu. Yazları İstanbul Dragos'taki evinde geçirirdi. Annemin ricası üzerine bir gün evimize geldi, beni dinledi. 9-10 yaşındaydım. Hiç unutmuyorum, çok gür bir sesi vardı; kocaman

elleri olan, dizine vurarak coşkuyla konuşan, çok neşeli bir beyefendiydi. Beni çok etkilemişti. "Bu çocuk müthiş yetenekli, ancak eğitim için yaşı geçiyor" dedi. İdil Biret, Suna Kan altı yaşında başlamıştı, onlara göre geç kalmıştık. Hemen bir program önerisi verdi. Mendelssohn'un Varyasyonları'nı, Beethoven'in bir sonatını, Schumann'ın Abegg Çeşitlemeleri'ni birkaç ayda çıkardım. Herhalde bu dönemde günde en az altı saat çalışmışımdır. Tek hayalim kendimi Erkin'e beğendirip, onun öğrencisi olmaktı. Sınavı geçtim, ancak onun öğrencisi olamadım, Mithat Fenmen'le çalışmaya başladım. Buna çok üzülmüştüm. Çünkü bu hayalle günde altı saat çalışmıştım. Ferhunde Erkin'le müziğe başlayan Hüseyin Sermet, Ulvi Cemal Erkin'in öğrencisi oldu.

Hüseyin Sermet, piyanist yerine bir besteciyle müzik öğrenimine başlamasının daha sonra Paris Konservatuvarı'nda ciddi sorunlar yaşamasına neden olduğunu anlatmıştı. Sizin Fenmen'le çalışmanızın büyük bir şans olduğunu söylemişti. Siz de aynı kanıyı paylaşıyor musunuz?

- Gerçekten bir şanstı. Çok önemli şeyler öğretti. Cortot ekolünden gelen yumuşak tekniği, müthiş müzik keyfi, melodileri mırıldanarak beni yönlendirmesi çok güzeldi. Bu melodiler bugün bile bazen aklımdan geçer. Yeni bir eseri ele aldığımda püf noktalarına karar verirken Mithat Bey'in sesini duyarım içimde.

Olağanüstü Yetenekli Çocuklar Yasası kapsamına alınmak için sınava girmeden önce konservatuvarda Verda Ün'le özel bir hazırlık yaptınız mı?

- Verda Hanım böyle bir hazırlığa gerek görmedi. Zaten sadece parmak tekniğine ağırlık veren bir eğitim programı uyguluyordu.

Programın dışına çıkılmasından pek hoşlanmıyordu. Sınav açısından pek verimli bir çalışma değildi bu...

Erenköy Kız Lisesi'nin ortaokul birinci sınıfına başladığınız 1965, örgün eğitimdeki son yılınızdı. Okulu terk edip tamamen müziğe yöneldiğiniz o kritik yıldan neler hatırlıyorsunuz? Aileniz ve çevrenizdekiler bu tercihte ne kadar etkili oldu, Olağanüstü Yetenekli Çocuklar Yasası kapsamına alınma ihtimaliniz belirdiğinde ne gibi tepki gösterdiler, çevrenizde sizi en çok etkileyen, destekleyen kim vardı?

- Sınıfım, öğretmenlerim ya da sınıf arkadaşlarımla ilgili hiçbir şey hatırlamıyorum. Zaten sadece birkaç ay okula devam ettim. Sonra Ankara'ya gittik. Tek hatırladığım, okuldan ayrıldığımda, öğretmenlerim iyi bir öğrenciyi kaybettikleri için üzülmüşlerdi. O dönemde çevremdeki kişiler çok sınırlıydı. Annem, babam, anneannem, dayım, Ulvi Cemal Erkin... Babam, harika çocuk fikrine pek inanmıyordu. Fabrikasını satıp, Paris'e taşınmak, yeni bir hayat kurmak onu düşündürüyordu. Annem sistematik çalışmayla bu işi başaracağımdan emindi. Verda Hanım "Bu çocuğun gayreti, annesinin iradesiyle birleşirse, bu iş olabilir" diye düşünüyordu. Sanırım bu arada tek parlak öğrencisini kaybetmek istemiyordu. Bense okuldan kurtulup, tamamen müziğe yöneleceğim için çok sevinçliydim. Anneannem durumla pek ilgili değildi. Hatta öylesine uzaktı ki yaşanan telaştan, annemle babamın seyahatte olduğu bir dönemde, defalarca hatırlatılmasına karşın, beni konservatuvardaki sınava götürmeyi unutmuştu. Dayımla çok yakınlaşmıştık. Arif Dayım, sıra dışı bir şahsiyetti. Felsefe, bir süre tıp, daha sonra Alman edebiyatı okumuş. Önce umutsuz bir aşk, ardından Uludağ'da, karda

altı arkadaşının donarak öldüğü bir kaybolma olayından sonra ruhi dengesi bozulmuştu. Beni bir yetişkin gibi İstanbul'da gezdirir, semtlerin, binaların öykülerini anlatırdı. Sayesinde kentle ilgili hikayeleri öğrendim, hayal gücüm arttı. Müziğe daha da yakınlaştım.

Hüseyin Serınet'le o gün sınav kapısında karşılaştık; ailelerimiz çok gergindi, biz kurbanlık kuzular gibiydik

Olağanüstü Yetenekli Çocuklar Yasası'ndan yararlanmak için sınava ne zaman, nerede girdiniz? Sınav günü ve diğer adaylarla ilgili neler hatırlıyorsunuz?

- İstanbul Fındıklı'daki Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde, denize bakan büyük bir salonda sınava girdim. Annem ve babamla gitmiştik. Kapıda sadece Hüseyin Sermet, annesi ve babasıyla karşılaştık. Cüneyt Bey ve Nurseli Hanım, sigara üstüne sigara yakıp, koridorda heyecanla volta atıyordu. Bu görüntü beni çok etkiledi. Hüseyin ve ben bir kenarda kurbanlık kuzu gibi bekliyorduk. Sınava önce ben girdim. Bir masanın başında Ulvi Cemal Erkin, Adnan Saygun, Necil Kazım Akses oturuyordu. Ortada bir piyano vardı. Olağanüstü önemli kişilerin karşısına çıkarıldığımı, çocuk aklımla bile, Necil Kazım Akses'in ilk sorusunda fark ettim. Daha sonra en çok hangi besteciyi çalmayı sevdiğimi, neden piyanist olmak istediğimi sordular. Teknik bilgi soruldu. Bir yandan da benim karakterimi anlamaya çalışıyorlardı. Sonra hazırladığım yaklaşık 40 dakikalık programın hepsini çaldım. "Biz sonucu ailene bildireceğiz" dediler. Birkaç ay sonra sonuç geldi. Ocak ayında Ankara'ya gittik. Burslu olarak iki yıl

Ankara'da özel eğitim görecek, her yıl sınava girecek, yeterli düzeye gelince Paris Konservatuvarı'na gönderilecektim.

Ankara'ya giderken İstanbul'dan ayrılmak sizi üzmedi mi? Hazırlık sürecini başaramama ihtimali sizi hiç endişelendirmedi mi?

- Bunları hiç düşünmedim, endişe etmedim. ilkokul yılları öylesine kabus gibi geçmişti ki hiçbir şey ondan daha kötü olamazdı. Her yıl sınava gireceğimi biliyordum. Başaramama ihtimalini de düşündüm ama bu beni korkutmadı. Çok ağır bir yük altına girdiğimi Adnan Saygun'la ilk derste anladım. Dağlar üstüme yıkılmış gibi oldu...

Çok mutlu bir çocukluktan sonra, yedi yaşındayken annemle babam ansızın ayrıldı, duvara çarpmış gibi oldum

Babanızdan ayrılıp, annenizle Ankara'da yaşamak zorunda kalmak sizi nasıl etkiledi?

- Babam bunu hiç fark ettirmedi. Her hafta sonu Gazanfer Bilge otobüsüne atlar, Ankara'ya gelirdi. ileriki yıllarda, mükemmel otomobil kullanmanın sırlarını bu yolculuklarda elde ettiğini anlatmıştı. Çoğu zaman otobüs şoförleri, bu uzun yolu bir kez bile fren pedalını kullanmadan kat edermiş... Müthiş bir değişiklik olmuştu hayatımızda. Ankara'yı çok sevmiştim. Annemin en yakın arkadaşı Yıldız Hanım, yazları birlikte geçirdiğimiz kızları Pınar ve Sedef de Ankara'daydı. Yeni arkadaşlar edinmiştim. Dolayısıyla ikimiz de mutluyduk. Ankara'daki iki yılda yaşadığım tek üzücü olay, flört ettiğim 14 yaşındaki bir Amerikalı gencin benim yüzümden intihara teşebbüs etmesiydi. Neyse ki kurtuldu.

Eğitiminiz nedeniyle sonraki yıllarda da aileniz birçok kez şehir değiştirmek, hayatlarını yeniden kurmak zorunda kalmış. Kısıtlı bütçeyle yapılan bu değişiklikler, herhalde annenizi ve babanızı çok zorlamıştır. Bu süreçte ikisi arasında sorunlar yaşanmış olabilir. Bu sorunlar sizi nasıl etkiledi?

- Annemle babam sadece bir kez çok ciddi bir sorun yaşadı, hatta boşandılar. 1961'de, ben yedi yaşındayken önce evde ciddi tartışmalar yaşandı. Sonra annem ortadan kayboldu. Babam, annemle ayrıldıklarını, bundan sonra birlikte yaşayacağımızı söyledi. Annem Hollandalı bir asilzadeyle evlenmişti. İkinci sınıfta Moda İlkokulu'nda yatılı okumaya başladım. Çok mutlu bir çocukluk dönemi yaşarken birden bire ailenin dağılması hayatımda ciddi bir kırılmaya yol açtı, duvara çarpmış gibi oldum. Çok üzüntülü günler yaşadım, uzun süre piyano çalışamadım. Hiç altından kalkamayacağım bir yükü üstlenmişim gibi hissettim. Annesiyle babası ayrılmış arkadaşlarım vardı, bunun sadece benim başıma gelmediğini, başka ailelerde de yaşandığını biliyordum. Yine de kabul etmek zordu. Annem Hollanda'ya gitmeden önce kısa süre yeni eşiyle Maçka'da bir dairede yaşadı. Bazı hafta sonlarında onlara giderdim. Eşi bana çok iyi davranırdı. Akşam ezanı okunurken müthiş hüzünlendiğimi hatırlıyorum. Ölümü, ayrılığı çağrıştırırdı ezan, gözlerimden yaş gelirdi. Okulda çok asabi, hoşgörüsüz bir öğretmene rastlamıştım. Genellikle hafta sonlarında anneannemde kalıyordum. Köşkteki yardımcılardan birine okulda yaşadıklarımı anlattım. Meğer hocamı tanıyormuş. Onunla konuşmuş. Birden bire hocamın tavrı değişti, çok anaç bir tutum takındı. Hayatta ilk kez tanıdıklar araya girdiğinde kişilerin ne kadar değişebileceğini gördüm, çok şaşırdım. Bazı hafta sonlarında babamın dostu olan bir aileye gidiyordum.

Küçük kızlarına okumayı öğretiyordum. Başaramadığında çok sert davranırdım, üzülüp ağlardı. Sanki mutsuzluğumun acısını ondan çıkarıyordum. Bunu fark ettiğimde davranışımı değiştirdim. Bu dönemde babamın bir Alman hanımla kısa süren ilişkisi oldu. Babamı da kaybedeceğimi düşünüp, çok üzüldüm, canım yandı. Oysa babam bana hala aşırı özen gösteriyordu, birlikte oyun bile oynuyorduk. Geçmişte olduğu gibi evin temizliğini yapıyor, güzel yemekler pişiriyordu...

Kimi zaman bu tür travmalar yaşayan çocuklar hayal dünyasına sığınır, derdini paylaşacağı hayali kahramanlar yaratır. Siz acıyla nasıl başa çıktınız?

Günlük yaşamdan, gerçeklikten tamamen koptum. Çevremdeki hiçbir şey beni ilgilendirmiyordu. Donup kalmış gibiydim. Sığınacağım bir hayali kahraman bile yaratamadım. Sonra bir gün ansızın babam beni bir kenara çekti, "Annen geri dönüyor" dedi. Kokar Pınar Sokak'taki apartman dairesini aldılar, yeni bir hayata başladık. Bir yıllık bu süreçten sonra hayatımızda böyle bir sorun hiç yaşanmadı. Bahsettiğiniz türde bir hayal kahramanı yıllar sonra, Paris Konservatuvarı'ndaki öğrencilik günlerinde yarattım. Ona hitaben mektuplar yazdım... Ancak kısa sürdü bu dönem...

Ayrılık travmasını, annemle babam ya yine ayrılırlarsa endişesini atlatmanız ne kadar sürdü?

- Annemle babamın ilişkisi geçmişten çok daha iyi oldu, hiç sorun yaşanmıyordu. Eski mutlu günlerimize hızla döndük. Hatta eskisinden daha iyiydi ailenin uyumu. Eğlenceli programlar yapılırdı. Bahar ve yaz aylarında babamın arkadaşlarıyla, üç dört aile Şile'ye pikniğe giderdik, denize girilirdi. Mahalleden birkaç arkadaşımı da alırdık.

Yolda kaynatılmış mısır alınırdı, Şile sahilinde çadır kurulur, mangal yakılır, babamın kendi formülüyle hazırladığı soslarla iki gün marine ettiği etler şişte pişirilirdi. Kışın Uludağ'a gidilir, kayak yapılırdı. Kış akşamları babamın arkadaşlarıyla ailece, bizim evde toplanılırdı. Bayramlarda anneannemin evinde toplanılırdı, ailenin çocuklarıyla birlikte oynardım. Noeller coşkuyla geçerdi. Daha sonra hafızam ayrılık olayını tamamen sildi. Eyvah, yine ayrılacaklar, şeklinde bir endişe yaşamadım. Ankara'ya giderken de bunu hissetmedim. Hatta, şu anda siz hatırlatana kadar bu olay üzerine hiç düşünmemiştim.

O günlere geri dönebilseniz, hangi anı tercih ederdiniz?

- Şile'deki piknikleri...

Kış aylarının en büyük eğlencelerinden biri Uludağ'da kayak tatili. 1970 kışında, annesi Gülen Hanım'la...

Ailenin sizden başka çocuk yapmamasının nedeni, başka hiçbir şeye zaman ayırmadan sizin yeteneğinizi değerlendirme çabası olabilir mi?

- "Seni o kadar çok sevdik ki, bu sevginin bölünmesini istemedik" dediler. Yeteneğim ortaya çıktıktan sonra tamamen beni yetiştirmeye yönelmişler.

Evde din konusu konuşulur muydu?

- Evde kozmopolit bir atmosfer vardı, din günlük hayatımızda belirleyici bir öğe değildi. Annemin halası geldiğinde namaz kılardı, ben de onu taklit ederdim. Evde Noel kutlanırdı, ama kiliseye gidilmezdi. Almanya'ya, babaanneme gittiğimizde de kiliseyi gidilmezdi.

Ankara'da, Paris öncesi nasıl bir ders programı uygulandı?

- Hüseyin Sermet'le ikimize tamamen özel derslerden oluşan bir program uygulandı. Yani Ankara Konservatuvarı'nagitmedik. Haftada dört saat Adnan Saygun'dan armoni, kontrpuan, müzik kültürü dersi alıyorduk. Birkaç hafta sonra öğrenme hızımızın farklı olduğu söylendi ve ayrı ayrı ders yapmaya başladık. Mithat Fenmen'den haftada dört saat piyano dersi alıyordum. Ayrıca Fransızca kursuna gidiyorduk. Evimize gelen hocalardan tarih, matematik, coğrafya, Türkçe dersi alıyordum. Bu hocalarımı çok sevmiştim. Önceleri korktuğum bu derslerin ne kadar zevkli olduğunu fark ettim. Hatta matematikçi olabileceğimi söylüyordu hocam. Mithat Fenmen'in Karanfil Sokak'taki stüdyosuna zevkle gidiyordum ders için. Biz piyano çalışırken, diğer tarafta eşi Beatrice Fenmen bale dersleri verirdi.

Bu süre içinde umutsuzluğa kapıldığınız oldu mu?

- Adnan Saygun çok yüksek bir tempoyla bilgi yığmaya başladı. Önce çok paniğe kapıldım. Çok zordu çünkü öğrettikleri. Verdiği ödevleri yapmak için günde sekiz saat çalışırdım. 1,5 ay sonra alıştım. Sonra bu zorlanma bende tiryakilik yarattı. Hızla öğrenmeye başladım.

Aile dostlarınız özellikle annenizin yeteneğinizle çok gurur duyduğunu, sohbetlerde durmaksızın sizin başarılarınızı anlattığını söylüyor. Babanız da sizinle çok övünürmüş. Evde bu kadar övülmek, desteklenmek günlük hayatta başarısızlık yaşadığınızda özgüveninizin zedelenmesine yol açtı mı?

- Piyano ve müzik konusunda sorun yaşamadım. Fakat genel kültür konusunda sorun yaşadım. Bizimkiler edebiyata, kitaplara pek düşkün değildi. Yetişkinliğimde arkadaş çevresindeki sohbetlerde, söz özellikle Türk Edebiyatı konusuna geldiğinde eksiklerimi fark ettim. "Reşat Nuri Güntekin'i hiç okumadın mı yoksa" dendiğinde çok üzülürdüm. Evde bunları bana neden öğretmediklerini düşünürdüm. Bu eksiği kapatmak için sonraları çok kitap okumaya başladım.

Arkadaşlarım, Reşat Nuri'yi okumadın mı, diye sorunca çok üzülürdüm, 20 yaşından sonra edebiyata ağırlık verdim

Hüseyin Sermet'le yardımlaşır mıydınız? Sıkıştığınızda yardım alacağınız biri var mıydı?

- Adnan Saygun'la ilk derslerimizde ikimiz birden şok yaşamıştık. Fakat birbirimizle hiç konuşmadık. Paris'e gidene kadar neredeyse

hiç diyaloğumuz olmadı. Annemin gençlik arkadaşı, babamın beraber Brahms çaldığı Hacettepe Üniversitesi Fizik Profesörlerinden Erfüz Edgüer bana yardımcı olmuştu. Almanya'da konservatuvar eğitimi aldığı için müzik teorisini çok iyi bilirdi. Bir problemim olduğunda ondan yardım alırdım.

İkinci yılın sonundaki, Paris vizesini verecek son sınavda neler yaşadınız?

- Yine Hüseyin Sermet'le birlikte girdik sınava. Ailelerimiz kapıdaydı. Onun ailesi yine sigara üstüne sigara içiyor, volta atıyordu. Beethoven'in 32 Çeşitlemesi'ni, Cesar Frank'ın Koral ve Füg'ünü, Chopin'in 2. Balad'ını çaldım. Jüride Adnan Saygun, Ulvi Cemal

Paris Konservatuvarı'ndaki ilk yılında, solfej sınıfında Hüseyin Sermet (soldan birinci) ve diğer sınıf arkadaşlarıyla.

Erkin, Necil Kazım Akses, Mithat Fenmen, Mehmet Özel vardı. Sınava iyi hazırlanmıştım, jüridekilerin yüzünden iyi geçtiği anlaşılıyordu. Adnan Saygun ise her zamanki gibi tedirginlik yaratan bir tavır takınmıştı. Üslubuyla "Büyük bir iş başardığını sanma, önünde çok uzun bir yol var, şımarma" diyordu. Bu yaklaşımı hiç değişmedi.

Bugün geri dönüp baktığınızda o günün Gülsin'inde yaşıtlarında bulunmayan, gerçekten olağanüstü hangi özellikler vardı?

- Tamperaman... Müthiş bir enerjiyle çalıyordum. En önemli özelliğim, başkaları ne düşünür, beni dinleyenin üstünde ne etki yapar, diye endişe etmeden çalmamdı. Her müzikte kendime bir dünya kuruyordum, sadece bununla ilgileniyordum. Paris'e gittiğim ilk günlerde Pierre Sancan'ın Nice'teki yaz kursunda bir resital vermiştim, herkes şaşırmıştı. Sonraki yıllarda, dinleyicim ne düşünüyor, ne hissediyor diye düşünmeye başladığımda, birden bire dengemi kaybettim, sallanmaya başladım. Neyse ki uzun sürmedi bu dönem. Bir başka özelliğim eserleri çok çabuk ezberlememdi. Eğer eseri sevmeden ezberlediysem aynı hızla da unutuyordum. 32 bin notadan oluşan Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu çok kısa sürede ezberledim.

Paris'e ailece giderken molada treni kaçırdık, taksiyle yetiştik

Sınavı kazandığınız öğrenilince evde kutlama yapıldı mı?

- Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ndenİstanbul'a mektup gelince büyük bir kutlama yaptık. Bavullarımızı topladık, kasım ayında Paris'e

gitmek üzere trene bindik. Babam tüm organizasyonu yapmıştı. Arkadaşları "Telaşı bırak, yolculuğun tadını çıkar" demiş. Bu düşünceyle yola çıktık. Trieste'de tren uzun bir mola verdi. Eşyalarımızı, pasaportlarımızı kompartımanda bırakıp aşağıya indik. Çevrede takı satılan bir açık pazar bulduk. Bir saç tokası arıyordum. Burada epeyce zaman geçirip, istasyona döndük. Kapıdan girdiğimizde trenin son vagonu önümüzden geçiyordu. Babam çok sakin bir şekilde bir taksi buldu, bir sonraki istasyonda treni yakalamak için yıldırım hızıyla yola çıktık. Uçurumlarla dolu bir yolda ilerlerken babam sakin olma ve yolculuğun tadını çıkarma kararından vazgeçmemişti. Denizi, çevredeki manzarayı, ormanları gösterip "Bakın ne güzel" diyordu. Zorlukla bir sonraki istasyonda trene yetiştik. Derin bir nefes aldık. Müthiş bir başlangıçtı... Paris'e indiğimizde, ilk günleri kırmızı ışıklı evleriyle meşhur Pigalle semtinde bir otelde geçirdik. Camambert peyniri ve baget ekmeğini keşfettik. Bayılmıştım bu lezzete. Günde üç öğün severek bunu yiyorduk. Monmartre'da üst katta bir stüdyo daire kiraladık, kentin çatılarını gören bu dairenin çok romantik bir manzarası vardı.

Elçilikten yardım almadınız mı?

- Aynı yasa kapsamında Paris Konservatuvarı'nda öğrenim gören Tunç Ünver ve Selman Ada'nın aileleri bize çok yardımcı oldu.

Paris Konservatuvarı'nın sınavı nasıl geçti, ön hazırlık yaptınız mı?

- Sınava iki ay vardı Paris'e gittiğimizde. Ankara'daki komisyon bu konuda bizim için yapılması gereken her ayrıntıyı, önceden araştırıp, beş yıllık çalışma programımızı yapmış, ilgili öğretmenler ayarlanmıştı. Çalışmamızın sonuçlarını takip edebilmek amacıyla her

yıl Ankara'da yeniden sınava girmemiz öngörülmüştü. Bursumuz ancak bu koşulla yenilenecekti. Paris Konservatuvarı sınavına girmeden önce, Pierre Sancan'dan hazırlık dersi aldık. İlk karşılaşmamızı hiç unutmuyorum. Sancan, görüntüsü ve üslubuyla son derece antipatik bir kişiydi. Yüzü et benleriyle dolu, yağlı ve çok çirkindi. Daha ilk derste "Ben kızları kabul etmiyorum aslında, çünkü hem kasIarı yeterince güçlü değil hem de akılları bir karış havada. Erkeklerin peşinden koşuyorlar, koca bulunca piyanoyu bırakıyorlar, emeklerim boşa gidiyor. Senin üzerine de düşüneceğim" dedi. Eve

Paris'teki ilk yılları zor şartlar altında geçti. Manınartre'daki daireye taşındıklarında biraz nefes aldılar.

döndüğümde, anneme ve babama ilk söylediğim şey şuydu: “Sancan’la çalışmak istemiyorum, başka öğretmen bulamaz mıyız?” Sancan’la birkaç hafta çalıştık. Beni çok beğendiğini, konservatuvarda öğrencisi olarak kabul edeceğini söyledi. Bu aşamada birden bire değişti. Olağanüstü ilgiyle, müthiş dersler vermeye başladı. Sanki ilk karşılaşmamızdaki sözlerinden dolayı özür diliyordu. O güne kadar hiç duymadığım avant - bras, yani önkol tekniğiyle piyanoya yaklaşımı öğretti. Rusya’daki tecrübelerini anlattı. Birkaç yıl sonra tuşemin sertleşmesi endişesini yaşadım. Başka isimler aradım.

Dalgalanarak çalardım, izleyenleri deniz tutmuş gibi olurdu, Pierre Sancan beni tabureye çiviledi

Türkiye’ de konservatuvarı bitirip solistlik sınıflarında ders almak üzere yurtdışına çıkan birçok genç müzikçinin başına geldiği gibi, sizin de sil baştan yapmanız gerekti mi?

- Benim durumum farklıydı; henüz kemikleşmiş bir sistem oturtmamıştım. Mithat Fenmen’le çalışırken, şarkılarıyla öyle coştururdu ki, dalgalanarak piyano çalardım. O kadar sallanırdım ki, izleyenleri deniz tutmuş gibi oluyordu. Sancan buna hemen müdahale etti, beni adeta tabureye çiviledi. Bunun dışında tekniğime ilave yaptı, sil baştan yapmadı. Tekniğimi överek beni cesaretlendirdi.

Diğer dersleriniz nasıldı?

- Diğer öğretmenlerle de sorun yaşamadım. Bunda Türkiye’de öğrendiğim Fransızca’yı üç ayda ilerletip, taklit yeteneğimin de yardımıyla, Fransız aksanıyla konuşmaya başlamamın da çok etkisi

oldu. Fransızlar, iyi Fransızca konuşana daha farklı muamele ediyor. Beni Fransız sananlar, arada gramer hatası yaptığımda şaşırıp durumu anlıyordu. Türkiye'de öylesine zorlu bir ön eğitimden geçmiştik ki, konservatuvardaki hocalarımız Hüseyin Sermet'le ikimiz için "Bunlar her şeyi biliyor, ne öğreteceğiz" diyordu. Beş yıllık konservatuvarın solfej ve deşifre sınıfından bir yılda mezun olduk. Yüksek piyano sınıfını ben iki yılda bitirdim. Hüseyin üç yılda tamamladı. 16 yaşımda mezun olduğumda ağlamıştım, beni okuldan atıyorlar, şimdi ne yapacağım, diye. Her ikimiz de konservatuvara gidip gelmeyi sürdürdük.

Yıl sonundaki sınav niteliğindeki konserlerde, sizi etkileyen ilginç olaylar yaşandı mı?

- İkinci yılın sonundaki konseri, okulda ders veren Aldo Ciccolini izlemiş. Tebrik etti, çok beğendiğini söyledi. "Öğrencilerim arasında yer almanızı çok isterdim" dedi. Hayranı olduğum bir piyanistten bu övgüyü almak beni çok sevindirdi. Hatta bir ara sınıfına geçmeyi düşündüm. Çağdaş müzik yorumcusu Martine Joste'tan deşifre dersleri alıyordum. Sınıf bitirme konserlerimden birine girmiş, çevresindekilere, "Bu kız yeni Martha Argerich olacak" demiş. Konservatuvarda bir süre konuşulmuştu bu yorumu.

Aldığınız burs yetiyar muydu, geçim sıkıntısı çektiniz mi?

- Çok mütevazı bir hayatımız vardı. Harcamalarımızda çok dikkatli olmamız gerekiyordu. Babam önceleri, bakır kül tablaları yapıp satıyordu ek gelir için, sonra Steiner Okulu'nda öğretmenliğe başlayınca biraz rahatladık. Daha geniş bir daireye geçtik. Plak, kitap, nota giderleri, evde çalıştığım piyanonun kirası burs tarafından

karşılanıyordu. Mithat Fenmen, Paris'e geldiğinde duvar piyanosunun yeterli olmayacağını, iyi bir kuyruklu piyano kiralamam gerektiğini söyledi. Onun girişimiyle Yamaha kuyruklu piyano kiraladım. Hatta daha sonra kirayı, taksit olarak kabul ettirip, farkını ödeyip bu piyanoyu satın almıştık.

Konserlere gidebiliyar muydunuz, çok etkilendiğiniz, müziğe bakışınızda etki bırakan konser çıktı mı aralarından?

- Ayda yaklaşık beş konser dinliyordum. Pollini'nin konserleri çok çarpıcıydı. Richter olağanüstüydü. Samson Francois'yı dinledim. Celibidache yönetiminde ve Martha Argerich'in Schumann yorumunu unutamıyorum. Her birini teknik ve yorum açısından bana yön verebilecek özelliklerini keşfetmek amacıyla dinliyordum. Konser konsantrasyonlarını,yarattıkları büyüleyici atmosferi, sahnedeki tavırlarını inceliyordum. Nota nota hafızama kazıyordum konseri. Sonra keşfettiğim ilginç noktalar üzerine haftalarca çalışıyor, kendime uyarlamanın yollarını arıyordum. 13,5 yaşında Byron Janis'ten dinlediğim Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu yorumu beni çok etkiledi. Bu etki öylesine güçlüydü ki, yıllar sonra konçerto repertuvarım 40'a ulaştığında bile, bu eser baş köşedeki yerini korudu. Janis'in konserinden sonra, hemen bu esere çalışmak istedim. Ellerim yeterince büyük, güçlü olmadığı için Sancan beklemem gerektiğini söyledi. Gizlice notalarını aldım, çalışmaya başladım. Elimin yetmediği bölümleri bırakıyordum. Sonraki yıllarda bu eserin repertuvarımın baş köşesine yerleşmesinde de Janis'in konserinin önemli etkisi vardır. Aynı dönemde Ravel'in Ondine'ine çalışmaya başladım. İlk sayfadaki sağ elin üçlü tekrar motifinde istediğim rengi elde etmek için bitmez tükenmez arayışlarla, çeşitli ritimlerle, saatlerce çalışırdım.

Paris Konservatuvarı'ndaki Türk öğrencilerin aileleri arasında müthiş bir rekabet yaşandığını, hatta Ankara'da kulis çalışmasına kadar işin ilerletildiğini duydum. Bu sizi nasıl etkiledi?

- Hüseyin Sermet'le Paris'te arkadaş olmaya başladık. Fakat ailelerimiz arasında ciddi bir rekabet yaşanıyordu. Birimizin bir not fazla alması, diğerinin evde sorun yaşamasına neden olurdu. Buna rağmen kimi zaman bir araya gelip dertleşirdik, aynı sorunları yaşadığımızı, sohbet edecek ne kadar çok ortak konumuz olduğunu görürdük. Bizden üç yaş büyük olan, piyano öğrenimi gören Selman Ada ve keman öğrenimi gören Tunç Ünver'le ailece görüşürdük, beraber pikniğe gidilir, evlerde toplanılırdı. Bu toplantılar çok eğlenceli geçerdi.

16 yaşında Paris'te bir tiyatro grubuna katıldım Goldoni'nin eserinde başrolde sahneye çıktım

Konservatuvardaki ikinci yılınızda, Paris'te sizi ziyarete gelen arkadaşınız ilginç bir anekdot aktardı: Dört Türk öğrencinin toplandığı, beraber içki içilip sohbet edildiği bir akşamın sonunda içinizden biri yaşadığınız baskıyı anlatıp hüngür hüngür ağlamış. Daha sonra bu arkadaşınızla konuştuğumda, Paris Konservatuvarı'nın yüksek bölümüne normalde 18-19 yaşında girilirken, sizlerin 11-12 yaşında bu eğitimden geçmek zorunda kaldığınızı, bu ağır eğitimin çocuk yaştaki kişileri psikolojik açıdan çok zorladığını söyledi. Siz bu baskıyı hissetmediniz mi?

- Bu psikolojik baskıyı Ankara'da Adnan Saygun'la ilk yılımda yaşadım. Sancan'la kötü başlangıçtan sonra her şey iyi gitti. Moralimi bozacak, özgüvenimi zedeleyecek hiçbir olay yaşanmadı. Çok çalışmakla birlikte hayatım dört duvar ve bir piyanodan ibaret değildi.

Fransız arkadaşlardan oluşan bir sosyal çevrem vardı. yaz aylarında Sancan'ın Nice'te düzenlediği yaz kurslarına katılırdım. Hocam beni el üstünde tutardı. Annem ve babamla giderdim. Ben bir ay yurtta kalırdım, onlar ucuz bir pansiyon bulurdu. Hava çok sıcak olduğundan, sabah 7-10 arası kurs yapılırdı. Çok erkenden gider, en güzel piyanoyu kapardım. Setsuko Uchida, Jean Yves Thibaudet gibi piyanistleri hatırlıyorum bu kursların katılımcıları arasında. Derslerden sonra pizzacıya koşardık hep birlikte. Çok ince hamurlu, özel bir pizza yaparlardı. Dondurmacıları çok güzeldi. Nice'teki botanik bahçesini hiç unutamıyorum. Çiçeklere meraklı olduğum için bitkileri teker teker incelerdim. 14 yaşında yalnız gezmeyi keşfettim. İsviçre'nin Bern kentindeki halama yalnız gitmek için ısrar ederdim, trene biner giderdim. Berlin'deki halamı da ziyaret ederdim. 18 yaşında erkek arkadaşımla, otostopla Fransa'yı dolaştım. 16 yaşında, bir tiyatro grubuna katıldım.

Amatör mü yoksa, profesyonel bir grup mu?

- Amatör başladı, sonra profesyonelleşti. Ailece kayak tatiline gitmiştik. Orada tiyatrocu Madam Pux'le tanıştım. Daha sonra Paris'te, Steiner felsefesinin tartışıldığı grupta karşılaştık. Tiyatro grubuna davet etti. Provalarına katıldım. Oyunları metroda gidip gelirken ezberliyordum. 1,5 yılda Moliere ve Carlo Goldoni'nin birer oyununu sahneledik. Bana başrol verdiler. Grup ünlendi, profesyonel teklifler almaya başladı, turneye çıkmak gerektiğinde, topluluktan ayrıldım.

Arkadaşlarınız sizin döneminizde Paris Konservatuvarı'nda fiziğiyle dikkat çeken tek Fransız kız öğrenci bile bulunmadığını, sizin sarı saçlarınızla erkek öğrencilerin yüreğini hoplattığınızı anlattı. Bu ilgi başınızı döndürüp, dikkatinizi dağıtmadı mı?

- Bu ilginin farkındaydım. Koridorda yürürken çevremdekiler başını çevirip beni izlerdi. Fakat bu ilgi beni şımartmadı. Özgüvenimi pekiştirdi. Örneğin, Paris Konservatuvarı'na başladığım ilk yıl annemin sık sık okula gelip, hocalarla konuşması beni çok rahatsız ederdi. 17 yaşında bana hiçbir konuda karışılmamasını istediğimi söyledim. 18 yaşında evden ayrılıp erkek arkadaşım Philippe'le yaşamaya başladım.

Geçmişte önemli öğrenciler yetiştirse de, sizin döneminizde Sancan'ın sınıfından Hüseyin Sermet ve sizin dışınızda hala sahnelerde bulunan iddialı piyanist çıkmamış. Sancan'ın mı şanssız dönemiydi, yoksa öğrencilerin mi?

- Sancan'ın şanssız yılıydı bence. Jean Bemard Pommier, Michel Beroff, Jean Philippe Collard gibi öğrenciler yetiştirmişti. Arada bir okula gelirlerdi hocalarını ziyaret için, bizler adeta saygı duruşunda bulunurduk. Bizden sonraki dönemde El Basha'yı yetiştirdi. Bizim sınıfta Hüseyin'le ikimizden başka yetenekli bir başka öğrencisi daha vardı, kaza geçirip sahneden çekildi.

Ankara'daki yaz sınavları nasıl geçiyordu, ilerlemeniz üzerine ne gibi yorumlar yapılıyordu?

- Her yıl komisyon toplanıp dinliyordu. İlk yıl hızlı geliştiğimi söylediler. İkinci yıl yavaşlamış buldular. Sancan'dan alacağım fazla bir şey kalmamıştı çünkü. Sonraki yıllarda da çalışmamın iyi gittiğini söylediler. Üçüncü yılda Ulvi Cemal Erkin "Sen artık bir plak yap" demişti. Yine Erkin'le bir görüşmemizde Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nun ikinci bölümünü çaldım. Dinledi. "Tekrar çal" deyince çok korktum. Bunu fark edince, "Çok beğendim, bir kez daha zevkle dinlemek istedim" diye ekledi. Mithat Fenmen yazlığına davet eder, piyano dersleri verirdi.

Hüseyin Sermet, bugünkü piyanistliğinde Sancan'ın hiçbir katkısı olmadığını, kendisinde hiçbir iz bırakmadığını söylüyor. Buna karşılık Sancan'ın "Onları bizim aileye katamadım ne yazık ki, aktarmak istediklerimi tümüyle aktaramadım" dediğini duydum. Sancan'ın aynı zamanda besteci olduğu göz önüne alınırsa, büyük bir ihtimalle piyanistliğin yanı sıra sizlerin de çağdaş müzik militanı olmasını arzu ediyordu. Peki, sizin bugünkü piyanistliğinizde Sancan'ın belirgin izi var mı?

- Bugünkü piyanistliğim üzerinde büyük etkisi olmayabilir. Ancak Sancan öyle sağlam bir altyapı oluşturdu ki, sonra karşılaştığım hocalarım bunun üstüne ince işçilikle yeni yapılar kurabildiler. Bu açıdan benim için çok önemlidir. Fiquet ve Ebert'le ondan önce karşılaşmış olsaydım, her ikisinden de bu kadar yararlanamayabilirdim.

Mösyö Delagis, Japon kralına konser verdiğimde ya da sofrasına oturduğumda yapmam gerekenleri bile öğretti

Konservatuvar yıllarında üzerinizde en fazla iz bırakan öğretmeniniz hangisiydi?

- Ankara'daki komisyonun hazırladığı eğitim programı kapsamında matematik, felsefe, Fransızca ve genel kültür için özel dersler alıyordum. Fransızca ve genel kültür öğretmenim Mösyö Delagis'le, Paris sokaklarında gezerek ders yapardık. Çok esprili ve bilgiliydi. Avrupa ya da Japonya'da kralın huzurunda konser verdiğimde, sofrasına oturduğumda yapılması gerekenleri bile öğretirdi. Edebiyat sohbetleri yapardık. Dostça bir tavırla öğrettikleri üzerimde derin iz bıraktı, ondan çok şey öğrendim.

Mezuniyet konserinde Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu çaldınız. Bu eser sizin seçiminiz miydi, size önerildi mi, ne kadar zamanda hazırlandınız?

- Sancan'a ikinci yıldan itibaren bu eseri çalışmak istediğimi söyıüyordum. "Daha erken", diyordu. Ben Paris'teki ikinci yılımda çalışmaya başladım. Son yılda Sancan'la çalışmaya başladığımızda, zaten eseri gayet iyi biliyordum. Mezuniyet konserinde orkestra partisi de piyanoyla çalındı. Konser büyük yankı uyandırdı. Böylesine büyük bir dinleyici kitlesi ve alkışla ilk kez karşılaşıyordum; çok heyecanlandım, mutlu oldum. Birkaç gazetede övgü yazıları çıktı. Bunun dışında konserin kariyerime herhangi bir etkisi olmadı.

Paris Konservatuvarı yerine o yıllarda Amerika'da Juilliard ya da İngiltere'de Kraliyet Müzik Akademisi'ni seçseydiniz kazancınız ya da kaybınız ne olurdu?

- Diğer ülkelerdeki konservatuvarlarla karşılaştırıldığında, o dönemde Paris Konservatuvarı'nın eksiği yoktu, fazlası vardı. Bana çok kapsamlı bir müzik kültürü kazandırdı. Konçerto repertuvarına çok önem veriyordu. Kraliyet Müzik Akademisi eğitim kadrosu açısından çok zayıftı, sonraki yıllarda toparlandı. Juilliard'da okusaydım Rudolf Serkin'in öğrencisi olabilirdim belki. Herhalde oda müziğine daha yakın olurdum, oradaki topluluklarda yer alırdım. Paris'te solist ağırlıklı yetiştirildim.

Paris'te konservatuvar sonrasındaki öğretmenlerinizi siz mi seçtiniz, Ankara'daki kurul mu karar verdi?

- Önerilerimi söylüyor, onları bilgilendiriyordum, onay veriyorlardı. Sancan, mezuniyetten sonra bile başka bir hocayla çalışmamı istemiyordu. Deşifraj hocam ve çağdaş müzik piyanisti Martine Joste'un

kanalıyla Pierre Fiquet'yle tanıştım. Mezuniyetten iki ay önce Fiquet'yle çalışmaya başladım. Söylemediğim halde, Sancan bir değişiklik olduğunu hemen hissetti. Gösterişli bir üslupla çalarken, Fiquet önce bu tavrı söndürdü, pısırık denebilecek bir noktaya kadar getirdi. Busoni'nin öğrencisinin öğrencisiydi. Liszt - Busoni ekolündendi. Çok zor pasajları, çok rahat, zahmetsiz bir üslupla çalan farklı bir yaklaşımı sunuyordu bu ekol. Bu tınıyı elde edebilmek için başlangıçta o kadar dikkat etmek gerekiyor ki, coşku kayboluyor. Bir süre sonra bu sorunu aştım. Haftada bir Paris'teki evine gider ders alırdım. Uzun kırmızı perdeleri olan, 15. Louis dönemi mobilyalarla döşeli, saray gibi bir evde yaşar, papyon takardı. Tekniğimde önemli katkısı oldu. Zorlanmadan, çok rahat çalma tekniği bu. Bu yıl Amerika'da verdiğim konserlerden sonra bu özelliğim dikkat çekti. Horowitz'in üslubuna benzetildi, böyle çalan piyanist kalmadığı söylendi.

Nadia Boulanger besteciliğe yönelmem için çok ısrar etti, Amerikan üniversitelerine mektup bile yazdı

Paris'in efsane ismi Nadia Boulanger'le ne zaman karşılaştınız, ne kadar zaman birlikte çalıştınız?

- Konservatuvar bittikten sonra Boulanger'le tanışmak, ders almak istedim. Adnan Saygun'a danıştım. Beni destekleyeceklerini, ders ücretinin burstan ödeneceğini söyledi. Piyano konusunda ders almak üzere gittim, Boulanger beni kompozisyona yönlendirmek istedi. Ödev veriyordu, yazdıklarımı çok seviyordu. Solo çalgı için eserlerle başladık, keman piyano eserlerine geçtik. En son orkestra için bir eser yazmamı istedi. İki yıl kadar, haftada iki saat ders aldım. Bu arada

Versailles Sarayı'nda benim için konser organize etti. Beni birçok önemli kişiyle tanıştırdı. Bu tanışıklıklar yeni konserler getirdi. Amerika'da bir üniversiteye mektup yazdı, sayesinde konser daveti aldım ama gidemedim. Aslında kompozisyon konusunda kendimi yetenekli bulmuyordum ve bu alana yönelmek istemiyordum. Boulanger ise yazdıklarımı övüyor ve bu alana yönelmem için ısrar ediyordu. 93 yaşındaydı ve anladığım kadarıyla hayata veda etmeden Klasik Batı Müziği'ne kadın besteci kazandırmak için çaba sarf ediyordu. Paris'te benim için ayarladığı bir konserden sonra, icramdan çok etkilendiğini, bestecilik konusundaki ısrarından vazgeçtiğini söyledi. Aynı dönemde bir süre Monique Haas'tan piyano dersi aldım. O dönemde efsane gibi bir isimdi. 60 yaşlarında, çok şık giyinen, ince belli, güzelliğine çok önem veren bir hanımdı. Besteci Marcel Mihalovici'yle evliydi. Duvardan duvara kitap dolu bir evde yaşardı. Derslerde ona eserler çalardım. Her seferinde "Harikasın, çok güzel, mükemmel" diyordu. Ardından "Bak buna benzer bir eser çalayım sana, besteci konuya nasıl yaklaşmış" deyip, kendisi bir eser çalıyordu. Ben de yanına oturup, çok yakından dikkatle onu izliyordum. İcrada bütünlüğü nasıl sağladığını, büyülü atmosferi nasıl yarattığını görüyordum. Bir süre sonra para kazanmak için öğrenci kabul ettiğini, uğraşmak istemediğini, dersin bir kısmında çalarak, gelecekteki konserlerine hazırlandığını düşünmeye başladım. Abartılı methiyelerle, saatte 100 frank kazanıyordu. Ve dersleri bitirdim.

Bu dönemde öğrencisi olmak için çabaladığınız, master sınıflarına katılmak istediğiniz, tüm çabanıza karşın karşılaşmayı başaramadığınız kişiler oldu mu?

- Olmadı.

Paris'teki mezuniyet sonrası iki yılınızda müziğin dışında kendinizi entelektüel açıdan geliştirmek için neler yaptınız, Fransa'da bulunmanın avantajını kullanabildiniz mi?

- Annem babam Paris dışına yerleşmişti, yalnız yaşıyordum. Sinemaya merakım gelişti. Fellini ve Bergman'ın filmlerini izlemeye başladım. Bergman'ın bir filminden sonra, bir günde Fransız erkek arkadaşımdan ayrılmaya karar verdim. Jimnastik kurslarına gittim. Çağdaş müzikle ilgilenmeye başladım. İçimdeki isyan duygusuyla örtüşüyordu çağdaş müzik. Tiyatro tecrübesi; insan ilişkileri, ekip çalışmasını kavrama, sahne rahatlığı kazandırma, dinleyiciyle iletişim kurma açısından çok şey kazandırdı bana.

Eğitiminizin son aşaması için herhangi bir planınız var mıydı, Eastman, Juilliard, Liszt Akademisi gibi bir okulda virtüözite sınıfına gitmek gibi…

- Moskova Konservatuvarı'na gitmek istiyordum. Herhangi bir araştırma yapmama zaman kalmadan bursum bitti. Bu arada Ersin Onay'la tanıştım, evlenmeye karar verdik. Bu arzuyla 1973'te Türkiye'ye döndüm. Fakat İstanbul'da olaylar beklediğim gibi gelişmedi. Ersin, aklımın yurtdışında kaldığını fark etti. Evliliği erteleyip, yurtdışında eğitimimi sürdürmemi önerdi. Buna çok kırıldım, Ankara'ya yerleştim ve Ankara Konservatuvarı'ndaders vermeye başladım. 1974 Haziranı'nda CSO'ya solist sanatçı atandım. Dışişleri Bakanlığı'nın organizasyonuyla çıktığım konser turnesinde Washington, Bonn, Lahey'de konserler verdim. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'yla Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu çaldım. Bir akşam Ankara'da arkadaşlarım bir partiye davet etti. Gittiği;mde sürprizle karşılaştım: Kendi nişan partime gitmiştim... 11

Nisan 1975'te Ersin Onay'la evlenip, İstanbul'a yerleştik. Annem ve babam da bu evliliği destekledi. Bu sırada ikinci bir sürpriz oldu, 1 Mart 1976'da oğlum Erkin dünyaya geldi. Müzikte bocalama dönemine girmiştim. 1975'te İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda sözleşineli personel statüsüyle piyano dersleri vermeye başladım. Kişisel eğitimim, gelişmem tamamen durmuştu. Kendimi ancak 1981'de toparlayabildim, başlangıçtaki coşku ve verimle çalışma fırsatını ise 1986'da tekrar yakalayabildim.

Paris'te ünlü müzik eğitimcisi, besteci, orkestra şefi Nadia Boulanger'den de kompozisyon dersleri almıştı. Leonard Bernstein, Philip Glass, Aaron Copland gibi sayısız öğrenci yetiştiren Boulanger, 17 yaşındaki öğrencisi için Versailes Sarayı'nda bir resital düzenlenmesini sağlamıştı. Resital sonrasında, bahçede bu fotoğrafı çektirdiler.

Kimi müzikçiler öğretmenliğin kişinin kendisine tuttuğu bir ayna olduğunu, öğretici bir sürece dönüştügünü söyler. Kimileri de başlangıç düzeyindeki öğrencilere ders vermenin virtüöziteyi körelteceğini savunur. Siz neler yaşadınız bu dönemde?

- Aslında ders vermeye hazır değildim bu dönemde. Hala kişisel gelişimimi tamamlamaya çalışıyordum. Ankara'dakiler, Olağanüstü Yetenekli Çocuklar Yasası'yla yurtdışına gidenlerin, o güne kadar eğitim sistemine hiçbir hayrının dokunmadığını, hiç değilse bir süre ders vermemin iyi olacağını söyledi. Hayır, demeyi beceremediğim için kabul ettim. Çok fazla öğrenci verilmeyeceği, kendime zaman ayırabileceğim söylenmişti. Fakat tam tersi yapıldı. Aralarında kabiliyetsizlerin de bulunduğu çok sayıda öğrenci vermeye kalktılar. Hayatımı Kamuran Gündemir kurtardı. Yeni tanışmıştık, bana kızıymışım gibi sahip çıktı. Ağırlığını koyup, "Gülsin'e sadece iki pırlanta gibi öğrenci verilecek" dedi. Bahar Dördüncü ve Sevgi Tekin verildi. İstanbul'da da yetenekli öğrencilerim oldu. Fakat öğrenmem açısından bir avantaj sağlamadı öğretmenlik.

Piyanistliğim elimden kayıp gidiyordu, can havliyle Long-Thibaud Yarışması'na katıldım

Bu çalkantılı dönemde Marguerite Long-Jacques Thibaud yarışmasına nasıl hazırlandınız?

- Piyanistliğimin elimden kayıp gittiğini, tamamen bittiğini hissediyordum. Özgüvenim tükenmişti. 1979'da can havliyle yarışmaya girmeye karar verdim. Repertuvarıma uygun olduğu için

Long - Thibaud yarışmasını seçtim. Paris'e giderken kazanabileceğimi hiç düşünmemiştim, ilk aşamada elenmeyi bekliyordum. Sürpriz oldu. Beş ödülden biri, En İyi Ravel Yorumcusu ödülü bana verildi.

Bir yıl sonra Almanya'ya yerleşmenizde bu ödülün payı oldu mu?

- Ersin'in İstanbul Devlet Konservatuvarı Müdürlüğü'nden istifa etmesinin etkisi oldu. Annem ve babam Hannover'de yaşıyordu, sık sık onları görmeye gidiyordum. Ersin'in arzusuyla 1980'de Almanya'ya yerleşmeye karar verdik.

Tekrar eğitime dönmeye nasıl karar verdiniz, neden Bemhard Ebert'i seçtiniz, nasıl bağlantı kurdunuz?

- Ödül sayesinde özgüvenimi yavaş yavaş yeniden kazanmaya başlamıştım. Toparlanıp yeniden yola çıkmanın zamanıydı. Bir konserime gelen Hannover Radyosu oda müziği programcısı Peter Stamm, radyoda yayımlanmak üzere kayıt yapmayı önerdi. Bartok ve daha sonra Saygun'un eserlerini kaydettim. Kayıt sırasındaki sohbette, piyano öğrenimi gören Stamm'tan Ebert'in varlığını öğrendim. Çok iyi bir öğretmen olduğunu anlattı, ancak çok sert kişiliği nedeniyle tahammül etmenin zorluğundan bahsetti. Berlin ve Hamburg filarmoni orkestralarının şefi Ingo Metzmacher, Thomas Quasthoff gibi isimleri o yetiştirmişti. Aslında Avrupa'nın en ünlü iki eğitimcisinden ders almak istiyordum: Kammerling ve Leygraff... Özel derse ödeyecek param yoktu. Yüksek Müzik Okulu'nda ders veriyorlardı. 26 yaşında bu okula yazıldım. Ön fikir edinmek amacıyla, her ikisinin de sınıfına girip, derslerini izledim. O güne kadar öğrendiklerimden farklı bir şey yoktu derslerinde. Ebert ise farklıydı. Derinlemesine analiz içeriyordu dersleri. Beni sevinerek

kabul etti. Hatta ücret talep etmeden özel ders vermeye başladı. Bir süre sonra ailece dost olduk. Ne zaman boş olsa, telefon eder, çağırırdı. Otomobile atlayıp giderdim. Birlikte çalışmaya başladıktan iki yıl sonra tekrar yükselişe geçti piyanistliğim.

Almanca konusunda problem yaşadınız mı?

- İlk başlarda yaşadım. Evde Türkçe konuşulurdu. Mahallenin çocuklarına dil dersi veren babam, bana Almanca öğretmemişti. Hatta annem "Bu çocuğa neden Almanca öğretmiyorsun" diye sürekli söylenirdi... Neyse ki babaannemden gelen bir kulak dolgunluğu vardı. Hızla Almanca'yı öğrendim. Büyük sorun yaşamadım.

Fransız ekolüyle yetiştikten sonra, Alman ekolüne geçişinizde sorun yaşadınız mı?

- Ebert'le teknik konusunda çalışmadık. Zaten profesyonel konserlerim başlamıştı o dönemde. Yorum üzerine odaklandık. Çaykovski ve Rahmaninof'un konçertoları üzerine çalıştık önce. Daha sonra Schumann'ın konçertosuna çalıştık. Programı ben belirliyordum. Busoni Yarışması'nın repertuvarını Ebert'in önerilerinden oluşturdum sadece. Cesar Franck, Bach, Ravel, Debusy gibi farklı dönemlerden birçok besteci üzerine çalıştık. Ebert çok detaycıydı, üç nota üstüne bir saat geçirdiğimiz olurdu. Cümleleri paramparça edip ufalıyor, sonra yeniden kuruyorduk.

Herkesin korktuğu, tersliğiyle bilinen Ebert'le dost olmayı nasıl başardınız?

- Derslerinden ağlayarak çıkan çok öğrenci olmuştur. Beni de eleştirirdi ama hiç ağlama noktasına gelmedim. Paris'te öğrendiğim

çeşitli teknikler çok cazip gelmişti ilk dinlediğinde. Öğrenci olarak bu kadar ileri seviyede bir piyanist yoktu sınıfında sanırım. Eşiyle birlikte beni çok sevdiler. Oğlum Erkin'i de götürürdüm bazı derslere. Neredeyse evlerinden çıkmaz oldum. Müthiş bir diskoteği vardı. Horowitz'in konserlerinde gizlice yapılmış kayıtlar, şancıların, viyolonselcilerin, önemli kayıtlarını dinlerdim. Bunlar üzerine uzun uzun sohbet ederdik.

Haydn'ın trillerinde zorlanıyordum, Sviatoslav Richter'e danıştım, verdiği ipucuyla sorunu çözdüm

Size neler kazandırdı?

- Kariyer endişesini bir kenara bırakmamı, yeterli olgunluğa eriştiğimde bu konudaki başarının da kendiliğinden geleceğini söylerdi. Sanatçının hayatında müziğe hizmet duygusunun belirleyici etken olması gerektiğini savunurdu. Müziğe entelektüel yaklaşımı kavramamı sağladı. Alman klasiklerinin formunu derinlemesine analiz etmeyi öğrendim. Noktaları, virgülleri koymam gereken yerleri bulma sezisini kazandım, pürist yaklaşımı kavradım. Ondan önce çok serbest, rubatolu çalardım. Ebert'in verdiği kalıplar, analiz yöntemi bana yeni bir bakış kazandırdı. Çağdaş müziğe yaklaşmamı sağladı. Sonraki yıllarda da her zaman danışacağım her konuda onu arardım. Onunla karşılaşmasam repertuvar kültürüm çok eksik kalırdı.

Busoni Yarışması'na katılmanızı Ebert mi önermişti?

- Yarışmalar repertuvarımı genişletme ve konser tecrübesi kazanma konusunda bana yardımcı oluyordu. 1981'de Sydney Uluslararası

Piyano Yarışması'na katıldım. Yaklaşık bir ay süren yarışmada Halk Jürisi Özel Ödülü'nü aldım. Ardından Ebert'in öğrencilerinden Catherine Vickers ve Schenck'in girdiği Busoni Yarışması'na hazırlanmaya başladım. 1982'de dördüncü, ertesi yıl Bernd Glemser'le üçüncülüğü paylaştım. Yarıştıklarım arasında Daniel Blumenthal, Thomas Duis gibi isimler vardı.

Yarışmalara katılmayı sürdürdünüz mü bu tarihten sonra?

- Birçok yarışma, 30 yaşının üstünde piyanist kabul etmiyor. Bu yaşa yakın adayların da şansı pek yüksek olmuyor. Bu nedenle Busoni'yle yarışma defterini kapattım. Ancak öncesindeki iki yılda, eski durumuma hızla dönebilmek ve moralimi düzeltmek için üç büyük yarışmaya katıldım: Londra'da Kraliçe Elizabeth, İtalya'da Agustino, Polonya'daki Chopin yarışmaları. Chopin Yarışması'nda hasta çıktım sahneye. Üç yarışmada da elendim. Ancak bu sonuç moralimi çok bozmadı. Ödül kazanmaktan çok, toparlanmaya çalışıyordum.

Ebert, dostları kanalıyla da gelişmenize katkıda bulundu mu?

- Çok sayıda şefle, solistle, organizatörle tanışmamı sağladı. Bu tanışıklıklar yeni kapılar açtı önümde.

Hocanız Bernhard Ebert'in diğer öğrencilerinden duyduğuma göre, Catherine Vickers "Yeter artık, Ebert ne zaman ağzını açsa Gülsin'in çaldığı Beethoven 4'ten bahsediyor" diye şikayet edermiş. İkinizden başka yetenekli öğrencisi yok muydu sizin zamanınızda?

- Bunu ilk kez sizden duyuyorum... Bana da Vickers'ın ne kadar harika bir piyanist olduğunu, onunla nasıl gurur duyduğunu anlatırdı. Bu yorumdan hiç etkilenmezdim. Benimle ilgili de çok

güzel şeyler söylerdi çünkü. Bizden başka yetenekli öğrencileri vardı tabii. Georg Friedrich Schenck mesela.

1980'lerde Ebert'ten başka ders aldığınız, fikir danıştığınız kişi oldu mu?

- Agostino Arizio'nun Almanya'daki master sınıfına gittim. Wilhelm Kempff gibi yaşlı ve asil görünümlü bir piyanistti. Birçok yarışmanın jürisindeydi. Bruno Leonardo Gelber'i çok beğenirdim. Konserden sonra arkadaşlarıyla yaptığı sohbet toplantılarınadavet ederdi beni. Zeka oyunları, psikoloji, felsefeye vermişti kendini. Çılgın bir kişilikti. Birlikte Çaykovski'nin Piyano Konçertosu üzerine çalışmıştık. Piyanistliğimi, kişiliğimi çok sevdiğini söylüyordu. Çok ilginç ipuçları vermişti eserin icrasıyla ilgili. Richter'le çalışmak isterdim. Bonn'daki bir konserinden sonra tanıştım. Haydn'ın Varyasyonları'nın trillerinde zorluk çekiyordum, bu konuda fikrini sordum. Bana uzun uzun izah etti. Eserin zorlandığım yapısal bölümünü düşünmek yerine melodisine odaklanmamı önerdi, bu fikir bana çok yardımcı oldu. Chopin'in sonatının bir bölümünde zorluk çekiyordum. Radu Lupu'nun yorumlarına hayrandım. Bir konserden sonra tanıştım, bu sorunu açtım. Çok yardımcı olmak istedi, fakat bir sonuç alamadım. Peter Serkin'in master sınıflarına katılmak isterdim. Kendisini öğrencisine adayan bir öğretmen. Fakat fırsat olmadı.

İlk eşiniz Ersin Onay piyanistliğinizi etkiledi mi?

- Analiz ve derinlemesine inceleme özelliği vardır Ersin Onay'ın. Teknik ya da icra açısından üzerimde herhangi bir etkisi olmadı. Paris'te hocam Fiquet'yle tanıştırmıştım. Sonraki yıllarda öğrencilerinde uyguladığı parmak tekniğini ondan öğrenmişti.

Eğitim sürecinizde sizden önceki kuşağın piyanistlerinden yardım, destek aldınız mı?

- Verda Erman, Suna Kan, Ayşegül Sarıca'dan manevi açıdan çok destek aldım. Bana çok şefkatli davrandılar. Verda Erman, Paris Konservatuvarı'na gitmeden önce teknik açıdan birçok öneride bulunmuştu.

Mithat Fenmen, müzikal ruhuma 13 yaşımda hürriyet kazandırdı

Öğrencilik dönemini ne zaman kapattınız, bu tercih zorunluluktan mı kaynaklandı yoksa bu aşamadan sonra kendi çabanızla ilerleyebileceğinize kanaat getirmenizden mi?

- Ebert'in ölümüyle öğrencilik dönemini kapattım. O tarihten bu yana, onun verdiği hızla ve kendi çabamla öğrenmeyi sürdürüyorum. Aslında Ebert'le ilişkimiz öğrenci-öğretmen ilişkisi değildi. Mesleki dayanışma, fikir danışma şeklindeydi.

İcrada derinleşmeyi sağlayacak armani, kontrpuan, orkestrasyon derslerini sürdürmeyi istediniz mi?

- Paris'e gitmeden önce Adnan Saygun'la orkestrasyon, armani, kontrpuan dersleri aldım. Paris'te okurken, yaz aylarında bu konudaki çalışmalarımız sürdü. Bunlar bana gerekli temeli sağlamıştı. Paris Konservatuvarı'nda Madam Lengele'yle kontrpuan, armoni, orkestrasyon derslerini sürdürdüm. Nadia Boulanger'la kompozisyonun yanı sıra kontrpuan çalıştık. Paris Konservatuvarı'nda ayrıca oda müziği sınıfına girdim. Bunlar benim için yeterliydi.

Eğitim sürecinizde en büyük şansınız neydi?

- Aslında her şey şanslı bir rastlantıyla başladı. Dayım, radyoda 6660 sayılı Olağanüstü Yetenekli Çocuklar Kanunu ile ilgili bir program dinleyip, anneme benim de bu bursa başvurmamın isabetli olacağını söylemiş. Bunun üzerine annem, Ulvi Cemal Erkin'i bulmuş. Bütün hocalarım ve özellikle Mithat Fenmen en büyük şansımdı. Müzikal ruhuma hürriyet kazandırdı. Çekinmeden, özgürce içimden gelenleri icraya yansıtma alışkanlığını kazandırdı. Sancan sayesinde piyanoyu kadın gibi değil, aslan gibi kükreten erkek piyanist gücüyle çalma fırsatını kazandım. Fiquet ise bunu dengeledi.

Eğitim süreciyle ilgili en büyük talihsizliğiniz neydi?

- 1973'te Paris'ten dönüşüm, erken evlilik, öğrenmeye zaman ayırmak yerine 20 yaşında konservatuvarda öğretmenlik yapmak.

Fransız besteci Maurice Ravel, "Müzisyen olmasaydım başka hiçbir işe yaramazdım" diyor. Müzisyen olmasaydınız, hangi mesleklerde başarılı olabilirdiniz?

- Başarılı bir oyuncu ya da doktor olabilirdim. Ama meslek seçimimden dolayı hiç pişman olmadım. En zorlandığım anda bile çıkış noktasını bulabildim. Başka bir mesleğe özenmedim hiç.

BÖLÜM 2

HOCAM ADNAN SAYGUN

1966'da, Adnan Saygun'la Ankara'daki ilk ders gününüzü Hüseyin Sermet bir kabus olarak hatırlıyor. Siz de, "Dağlar üstüme yıkılıyor zannettim", demiştiniz. O gün neler yaşadınız?

- Adnan Saygun'un Bahçelievler'deki evine derse gittim. 11 yaşındaydım, Hüseyin Sermet ise 10. Saygun, bizi piyanonun başına aldı, derse başladık. Gittikçe zorlaşan soruları, makineli tüfek gibi, birbiri ardına sıralıyordu. Çocukları sevmeyen, ürkütücü bir kişilik gibi geldi bana. Hüseyin şok yaşıyordu, kendini kapatmıştı. Ben ise bu zor durumdan çıkışın yolunu, ilgimi Saygun'un eşi Nilüfer Hanım'a yöneltmekte buldum: Çok zarif, güzel bir hanımdı... Derse başlamadan bize şeker ikram etmişti... Adnan Saygun'a oranla daha sevecen görünüyordu... Bunları düşünüp biraz rahatladım. Bu rahatlıkla Adnan Saygun'un her sorusuna hızla cevap vermeye başladım. "Sen sus, oğlan konuşsun" dedi... İlk derste, ikimiz de çocukluğumuzdan utanmıştık neredeyse. Yüce bir müzikçinin önündeydik ve onu gereksiz yere uğraştırıyorduk... Bu duyguyla, Saygun'un önünde küçüldükçe küçüldük. Ders sonunda bize yüklü bir ödev programı verdi. Kapıdan çıkarken Hüseyin'e bakıyordum, "Başımıza gelen felakete bak" deyip dertleşmek için. Fakat o tamamen paralize olmuştu. İlk gün böyle geçti.

Ne kadar sürdü bu korkutucu tavır? Saygun'un sertliğini kırmak için çocukluğunuzu kullanmayı denemediniz mi?

- Sonraki derslerde büyük bir hızla bilgi yığmayı sürdürdü. Arada durup beklenmedik bir soru yöneltirdi. Ders sırasında, her an bizi nereden yakalayacak, diye alarmda beklerdik. Sorulara doğru cevap verdiğimizde, bizi yüreklendirecek türde herhangi bir tepki göstermezdi. Çünkü doğruyu bilmekle yükümlüydük... Bilemeyince mimikleriyle tepkisini gösterirdi. "Yazıklar olsun size, olağanüstü yetenekli çocuk kategorisine

sizi nereden soktuk" derdi adeta. Oysa bize öğrettikleri konservatuvarlarda son sınıfın müfredatındaki bilgilerdi. Bizden önceki dönemde ders verdiği Gürer Aykal, yıllar sonra Londra'ya gittiğinde, Saygun'dan çocuk yaşta öğrendiklerini, şeflik eğitiminin çok ileri aşamasında öğretildiğini görüp, hayret ettiğini anlatmıştı. Bir süre sonra Saygun'la derslerimi zor bir satranç partisine benzetip, oyundan zevk almanın yollarını aramaya başladım. Bu arada çocukluğumu hatırlatacak şirinlikler yapıyordum. Mesela aniden sorduğu bir soruyu bilemeyince "Hocam, merak etmeyin iki dakika sonra bileceğim bu soruyu" diyordum. Bir süre sonra bu şirinliklere alıştı.

Bu şirinlikleri önlem olarak önceden mi hazırlıyordunuz?

- O anda aklıma geliyordu... Sıkıştıkça yaratıcılığım artıyordu. Derslerin çıkışında Hüseyin'e "Bu işi becerebilecek miyiz" derdim. O da soğukkanlılıkla ve yetişkinleri andıran çok ciddi ifadeyle "Hiç ümidim yok" diye cevap verirdi. Armoni üzerinde yoğunlaştık, füglere geçtik; dörtnala gidiyorduk...

Yıl 1973. Ankara Konservatuvarı'ndaki resitalden sonra Adnan Saygun ve Mithat Fenmen'le.

Saygun'un soğuk, mesafeli tavrını kırmanız ne kadar zaman aldı?

- Nilüfer Hanım'la iletişimimizi geliştirmenin yollarını aradım. Bize kendi yaptığı pastaları ikram ederdi dersten sonra. Çok beğendiğimde mutlu olurdu. Pasta sohbetlerine başlardık. Adnan Bey de yavaş yavaş bu sohbetlere katılmaya başladı. Adnan Saygun o dönemde konservatuvarda ders veriyordu. Bazen beni cumartesi günü kabul ederdi. Haftada iki gün, toplam dört saat ders yapıyorduk. Her ders maraton gibiydi, ara vermeden koşuyorduk. Birkaç hafta sonra Hüseyin'le öğrenme hızlarımızın farklı olduğunu söyleyip, ikimizi ayırdı. İki ay kadar sonra, Saygun'la diyalogumuz iyileşti. Artık onu otoriter bir dede gibi görüyordum. Sorularını bildiğimde olumlu tepki vermeye başlamıştı. En büyük komplimanı şuydu: "Hah, şimdi oldu..." Bunu duyduğumda sevincimden havaya uçuyordum.

Saygun'un sessizliğini Nilüfer Hanım'ın pastaları sayesinde kırdım, ders dışında da sohbet etmeye başladık

Saygun size isteyerek mi ders veriyordu, yoksa görevlendirildiği için mi?

- Sınavda çok beğendiği gençlerin yetiştirilmesini severek üstlenirdi. Ölümünden kısa süre önceki sohbetlerimizde, beni ve Gürer Aykal'ı özellikle seçtiğini söylemişti. Yıllar sonra aynı ısrarı Hasan Uçarsu için göstermiş. Diğer öğretmenlerin olumsuz görüşlerine karşı çıkıp, İstanbul Devlet Konservatuvarı Kompozisyon Bölümü'ne girmesini sağlamış ve kendi yetiştirmiş. Rengim Gökmen'i de çok sever ve yeteneğine güvenirdi. Yetenekli bulduğu öğrencilerine karşı son derece verici oluyordu.

İki yıl boyunca dersler hep aynı yoğunlukta mı devam etti?

- Derslerin yoğunluğu hiç düşmedi. Zaten, Adnan Saygun'la edebiyat, politika ya da uluslararası ilişkiler konusunda konuştuğunuzda da aynı yoğunluğu hissederdiniz. Farklı konularda derinlemesine bilgisi vardı, azve öz konuşarak bu bilgiyi aktarırdı. Armoni, kontrpuan çalışırken, bir ara Beethoven'in piyano sonatları ve senfonilerinin form yapısını analiz etmeye başladık. Bölümleri piyanoda çalar, sence neden böyle yapmış, diye sorardı. Sürekli fikir üretmemi isterdi. Gürer Aykal ve Hasan Uçarsu'yla da böyle çalışırmış. Onlar şanslıydı, geniş zamanda çalıştılar. Ben 11 yaşında, 1,5 yılda bunları öğrenmek zorunda kaldım. Harvard'da matematik okumuş gibi oldum. Saygun 1,5 yıl sonra derslerden sonra saçımı okşamaya, "Aferin, güzel kızım" demeye başladı. Dersten sonra pasta yerken, tanıştığı besteciler, sevdiği müzikçiler hakkında anılarını anlatıyordu. Alfred Cortot, Mithat Fenmen'den sevgiyle bahsederdi. İzmir yıllarını anlatırdı. Tadına doyulmaz sohbetleri en büyük ödülümdü.

Emre Aracı'nın Adnan Saygun biyografisinden öğrendiğimize göre, 1920'lerde Saygun'un Ankara'daki Musıki Muallim Mektebi'nden çıkarılmasının nedenlerinden biri de öğrencilerini çok zorlayan ders programı izlemesi, buna bağlı olarak başarı oranının düşmesiydi. Size bu olaydan bahsedip, başarınız nedeniyle övücü herhangi bir yorum yapmış mıydı?

- Saygun mükemmelin peşinde, hiçbir şeyden ödün vermeden, adeta ibadet eder gibi çalışan bir insandı. Bu nedenle gayrı ciddi bulduğu her şeye tepki gösterir, aşılan her zorluğu mutluluk nedeni kabul eder, hedef çıtasını hep yüksekte tutardı. Bu çalışma disiplinini

uygulayacak iradeye sahip olmayanların, Saygun'la çalışırken başarısız olmaları kaçınılmazdı. Ders programlarını hafifletmek, onun için, müziğe ihanet olurdu. En büyük arzusu ülke gençlerinin dünyanın çeşitli ülkelerinde gördüğü üstün müzik seviyesine ulaşmasıydı. Yeteneğini gördüğü öğrencilerine büyük bir ilgiyle, zamanını hiç esirgemeden bilgisini aktarırdı. Onları yetiştirmek için kendini derslere tüm varlığıyla verirdi. Benim anlayışımı ve çalışkanlığımı över, yoldan hiç çıkmamam için ısrarla devam etmemi öğütlerdi. Kendime değil, müziğe hayran olmam gerektiğini söylerdi. Onun adeta arkamdan ittiğini hep hisseder, bundan güç bulurdum. Eserlerine hayran olduğum böylesine büyük bir bestecinin, üstelik çok şeyi borçlu olduğum biricik hocamın beni beğenmesi önemliydi. Bu takdire layık olmak için var gücümle çalışırdım.

Paris'e giderken size neler söyledi?

- İki konuda söz vermemi istedi; uluslararası bir yarışmada ödül kazanmak için çaba göstermemi ve her ay mutlaka bir mektup yazmamı istedi. Öğrendiklerimi, yaşadıklarımı bilmek istiyordu. Paris yıllarım boyunca sürekli mektuplaştık. Bana dört sayfayı bulan, sorunlarıma cevap olacak öneriler içeren mektuplar yazardı. Bu mektupları yıllarca sakladım. Hatta Emre Aracı, Saygun'un biyografisini yazarken fotokopilerini verdim. Korkarım ki asılları kayboldu. Ancak Aracı'nın kitabında bu mektuplardan alıntılar yer alıyor.

Saygun'un Paris'te gitmenizi, görmenizi önerdiği yerler, tanışmanızı istediği kişiler oldu mu? Sizden kitap ya da plak getirmenizi rica eder miydi?

- Paris'in adı geçince gözleri parlardı. Çok iyi tanıdığı, kültürel zenginliğine hayran olduğu bir kentti. Buna rağmen, bana bu tür bir

önerisi olmadı. Sanırım kendi başıma keşfetmemi istedi. Bol bol plak dinlememi, kitap okumamı tavsiye ederdi. Yazları Türkiye'ye dönüp ziyaretine gittiğimde Paris'te yaşadıklarımı anlatmamı bekler, dinlemekten mutlu olurdu. Herhangi bir istekte de bulunmadı. Son yıllarında Türkiye'de bulunması zor bazı ilaçları getirmemi isterdi sadece.

Paris Konservatuvarı'nı bitirdikten sonraki süreci Saygun yakından takip etti mi, öğretmenleriniz konusunda bilgi istiyor muydu?

- Yakından takip ediyordu. Pierre Fiquet'yle çalışmaya başlamama pek memnun olmadı. Teknik ayrıntılara odaklanıp, müzikal bütünlüğümün tehlikeye girmesinden, güçlü, erkeksi çalma tekniğimin çekingen bir üsluba dönüşmesinden endişe ediyordu. O günlerde İstanbul Senfoni Orkestrası'yla Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu çaldım. Güzel bir konser oldu. Sonrasında Saygun'la uzun uzun konuştuk. Konserden sonra Fiquet konusundaki endişesi geçmişti, "Alman klasiklerini de ihmal etme. Rus klasiklerinin görkemine kapılma, Mozart'ı da hakkıyla çalabilmelisin" dedi.

Bir kez bile bir eserini çalmamı talep etmedi, aksine notaları verirken defalarca "Emin misin" diye sorardı

Saygun'la diyalogunuz nasıl ilerledi, en önemlisi dert ortağı olabilecek konuma ne zaman geldiniz?

-Eserlerini, Paris'teki öğrencilik günlerimde, kendi merakımla keşfettim. Zaten hayatında bir kez bile olsa, bir eserinin notasını verip çalmamı istediği olmamıştır. Tam tersine, ricam üzerine nazlanırdı. "Emin misin" ya da "Ne yapacaksın" diye sorardı.

Birkaç kez hatırlattıktan sonra "Madem istiyorsun, vereyim bari, bakalım nasıl bulacaksın" derdi. Paris Konservatuvarı yıllarında bir prelüdünü ve etüdünü çalmıştım. Mithat Fenmen önermiş, notalarını vermişti. Eserleri Ankara'da Saygun'a da çaldım. Onun için gerçek bir sürpriz oldu. Çok beğendi, eserin birkaç yeri konusunda önerilerde bulundu. Piyano başına geçip bu bölümleri çaldığında, piyanist olmadığı halde elde ettiği renkler ve sonorite beni çok etkiledi, ben de çok şaşırdım. 1973'te Ankara'da yaşarken, Kamuran Gündemir'den Saygun'un Etütleri'ni dinlemiş, çok sevmiştim. Ben de çalmak istedim. Notalarını buldum, Saygun'a danıştım. Bu eserleri çalışırken büyük haz alıyor, ritimlerini çok iyi hissediyordum. Yine ilgiyle dinledi icramı. Mutlu oldu. Artık çok farklı bir Saygun vardı karşımda: Sevecen, daha iletişime açık... Eserinin yorumu üzerine tartışırken "Sence burası böyle iyi mi" diye sorardı. Önerilerimi dikkatle dinler, çoğunlukla konuşmayı "Aslında böyle de iyi" diye bitirirdi. Beni adam yerine koyuyor, üstelik fikrimi soruyor diye kendimi büyümüş hissetmiştim. 19 yaşında, bir meslektaşı oluvermiştim sanki.

Türkiye'ye dönüşünüzde, Ankara'da yaşadığınız bir yılda Saygun'la görüştünüz mü?

- İstanbul'a gitmişti o yıllarda. Görüşemiyorduk. İstanbul'a yerleştiğimde görüşmeye başladık. Ders verdiğimiz İstanbul Devlet Konservatuvarı'ndakarşılaşıyorduk. Fakat bazı sorunlar çıktı: Eşim Ersin Onay, konservatuvarın müdürüydü; Adnan Saygun'la idari problemler nedeniyle çatışmıştı. Nedenini tam olarak anlayamadım, ancak sonunda diyalogları tamamen kesildi. Bir yanda hocam, bir yanda eşim vardı. İkisinin arasında kaldım, çaresizdim. Buna karşın

birkaç kez ziyaretlerine gittim oğlum Erkin'le. Nilüfer Hanım bize yine portakallı, tarçınlı leziz pastalarından hazırlamıştı, hep birlikte sohbet ettik.

Adnan Saygun sesler kadar lezzetlere de meraklı mıydı? Örneğin Necil Kazım Akses, gurme denecek kadar lezzedere meraklı bir besteciymiş. Saygun'un böyle ilgisi var mıydı, hayattan tat almasını sever miydi?

- Müzik dışında hiçbir şeyden tat aldığını görmedim. Pastayı yerdi, ama pek önemsemezdi. Bazen Boğaziçi'nde balık yemeğe davet ederdim, keyifle gelirdi. Ancak Saygun'a gece boyunca süren, fıkralar anlatılan içkili yemek sofralarında hiç rastlamadım. Bu tür toplantıları zaman kaybı olarak görürdü. Sanki düşünsel hazlarla ilgiliydi sadece. Televizyonda doğa belgesellerini ilgiyle izlerdi. Bayramoğlu'ndaki yazlığına gittiğimde, bölgedeki kelebek çeşitliliğinden bahsetmişti. isimleriyle tanıyordu kelebekleri. Ulus'taki apartmanın bahçesinde irisler yetiştirirdi. Mevsimi geldiğinde, açmalarını heyecanla beklerdi. Hatta bir seferinde ilk açan çiçeklerinden biri koparılmıştı da günlerce yas tutmuştu. Edebiyat, felsefe, politika gibi konularda da derinlemesine bilgi sahibiydi. Bilgi edinmeden fikir üretilmesine çok kızardı. Bu tavırdaki kişilerin bilgisizliklerini yüzlerine vurmaktan çekinmezdi.

Adnan Saygun'un 1. Piyano Konçertosu'nu ne zaman repertuvarınıza almaya karar verdiniz, çalışma süreciniz nasıl gelişti?

- 1979'da En iyi Ravel Yorumcusu Ödülü'nü aldıktan sonra, repertuvarımı genişletirken, bir yandan da Saygun'un eserlerini inceliyordum. Prelütler, Etütler, Sonatin, İnci'nin Kitabı'nı çalıştım. Ardından Adnan Saygun'dan konçertosunun notasını istedim. Neden istiyorsun, ne yapacaksın, gibi birçok soru sordu. Çok nadiren

seslendirildiği için, benim istememe şaşırmıştı. Seslendirmek istediğimi söyleyince, şüpheci bir şekilde, hangi orkestrayla yorumlayacağımı sordu. Sanki eserinin seslendirilecek olmasına inanamıyordu. Sonunda el yazısıyla orijinal partisyonu verdi. “Bakalım beğenecek misin” dedi.

Çevresine eleştirel gözlerle bakan, pek kimseyi beğenmeyen, sözünü sakınmayan Saygun'un size “Bakalım becerebilecek misin” demek yerine “Bakalım beğenecek misin” diye sorması çok tuhaf. Samimi miydi bu ifadesinde?

- Bence, bana karşı çok samimiydi. Eserlerinin beğenilmesi konusunda şüphesi vardı. Benimle iletişiminde hep bu endişeyi sezdim. Her ne kadar başkalarının fikirlerinden etkilense de kendisiyle hesaplaşması çok acımasızdı. Bir taraftan kendilerini bir şey zanneden şarlatanlara karşı kendi önemini hatırlatır, bir taraftan da bu uçsuz bucaksız müzik dünyasının içindeki yerini sorgulardı.

1. Piyano Konçertosu'nu piyano başında çalıştık, coşkulandığında “Pamm, pamm”ını ciğerimde duyardım

Esere hazırlanırken size yardım etti mi?

- Eseri ezberledikten, ön hazırlıkları yaptıktan sonra, bir yıl boyunca birlikte çalıştık. Bu sürede dört ya da beş kez bir araya geldik. Her zamanki gibi, “Bu bölümde ne hissediyorsun, senin için ne ifade ediyor” diye soruyordu. Sonra pasajların atmosferi hakkında bilgi verir, neyi tarif etmek istediğini anlatırdı.

Konçertoyu sizden önce kimler çalmıştı, ilk konserinizden önce bu icralan dinleme fırsatınız oldu mu?

- Eserin prömiyerini İdil Biret, 1958'de Brüksel'de yapmış. Ardından bir Rus piyanistin icrası yayımlanmış. Konçertonun daha önce seslendirildiğini biliyordum, ama ayrıntıları konserimden çok sonra öğrendim. Adnan Bey bana bundan hiç bahsetmedi. Konserimden önce Rus piyanistin albümünü dinledim. Ancak eserin gerçek yaklaşımını Saygun'la çalışırken kavradım. Çünkü eseri piyano başında çalmakla kalmaz, şarkıyla ruhunu anlatırdı. Örneğin, ikinci bölümdeki sükuneti, esrarengiz armonileri izah etti. Müziğin coşkulu bölümlerinde "Pammm, Pammmm" derken Saygun'un sesini ciğerlerimde hissetmiştim. Sonuçta eseri bestelemiş kadar bilgi sahibi oldum. Konçertonun piyano bölümü dışındaki orkestra yazısı üzerine de çalıştık. Daha önce hiçbir eserin orkestra bölümünü bu kadar derinlemesine incelememiştim. Bu çalışmadan sonra, eserlerin orkestra yazısına farklı gözle bakmaya başladım.

Saygun size eserdeki iddiası, bestelendikten sonraki gelişmeler hakkındaki görüşleriyle ilgili herhangi bir yorum yaptı mı?

- Saygun, eserlerinin bestelenme sürecindeki evreleri, ilham kaynağı veya basmakalıp kurallarla açıklamayı sevmez, ayrıca bu süreçle ilgili ayrıntıları paylaşmak istemezdi. Eser bittikten sonra, detaylar, bazı temel unsurlar üzerinde konuşmakla yetinirdi. 1. Piyano Konçertosu'yla ilgili herhangi bir yorum yapmadı. Adnan Saygun'un Anadolu ve Mevlana merakını bildiğim için, çalışırken bu bağlantıları kendim keşfettim. O güne kadar çalıştığım eserlerinden çok farklı, beni derinden saran bir piyanistik yazıyla karşılaşmıştım.

Bu güçlü eserin her notasına bir ifade katarak çalıyor, hiç bıkmadan çalışıyordum. Hem modern hem de son derece kurallara uyan bir beste mimarisi vardı konçertonun. Kadanstaki virtüözite gerektiren pasajlarda aynı zamanda yakaran Anadolu temaları vardı. Bitiminde, orkestranın girişiyle beraber sanki Viyana'yı fethe giden yeniçerilerin ayak sesleri duyuluyordu.

Son kayıtlara göre, 1. Piyano Konçertosu'nda ithaf notu yok. Eserdeki ithaf notunu bestelendikten sonraki yıllarda kaldırmış olabilir mi?

- Bu konuda bilgim yok.

Saygun eserlerinde hayatla ve çağdaşlarıyla hesaplaşan bir besteci mi? Şostakoviç gibi küçük alıntılar, motiflerle, kendisini CSO yönetiminden uzaklaştıran, çok önem verdiği Halkevleri'ni kapatan rejimle hesaplaşmış olabilir mi? Ya da Bartok'la, Hindemith'le tartıştığı, anlatamadığı bir konuyu eserlerinde alaycı şekilde ele almış olabilir mi?

- Aramızda bu tür bir konuşma hiç geçmedi. Saygun hayatta karşılaştığı pek çok olumsuzluk, uğradığı haksızlık yüzünden acı çektiğini hissettirirdi. Sanırım bu konuları derinlemesine anlatmasının zaman kaybı olacağını düşünürdü. Onun için üzerinde konuşulacak, tartışılacak çok daha önemli meseleler vardı. Bu nedenle eserlerinde de müzikal anlatımını bu konularla besleyecek motiflerin olduğunu sanmıyorum.

Bestecinin imza gibi kullandığı bir Saygun motifinden söz edilir. Bu motifin farklı eserlerde kullanım biçimi, size herhangi bir çağrışım yapıyor mu? Bartok'a benzetilen eserlerde bu motifin belirmesi rastlantı olabilir mi?

- Aslında Saygun'un bütün eserlerinde vardır bahsettiğiniz bu motif. Bir ikili aralığının motifidir. Saygun, ısrarlıdır ve aksanın birinci

notada vurgulanmasınıişaretler. Türkülerde de rastlanır bu motife. Saygun, her eserinin belli yerlerinde kullanır ve hemen tipik yazısıyla onun eserini dinlediğinizi anlarsınız. Bartok'un eserlerine benzetilmesi doğru değil; üslupları tamamen ayrı, ancak aynı dönemin, aynı folklora sahip iki farklı ülkenin bestecilerinin benzerlikleri vardır onlarda. Örneğin, Ravel ile Debussy'nin eserleri arasındaki ilişki nasıl bir stil benzerliğinden öteye geçmiyorsa, Bartok ve Saygun'un eserlerinin benzerlikleri de aynı çerçevede kalır.

1. Piyano Konçertosu'nu yorumladığınız ilk konseriniz nasıl geçti?

- Müthiş bir konser oldu, yer yerinden oynadı. 1981'de Almanya'nın Bochum kentinde, Bochum Senfoni Orkestrası'nın Audimax Konser Salonu'ndaki sezon konserlerinden birinde eseri seslendirdim. İki bin kişilik salon ağzına kadar doluydu. Orkestrayı Othmar Maga yönetmişti. O kadar heyecanlıydım ki, bir gece önce Maga'nın evinde verilen kokteylde bir bardak şarap içip içmeme konusunda uzun uzun düşünmüştüm. Ertesi gün konseri olumsuz etkilemesinden korkuyordum. Provalardan önce Maga'yla ön hazırlık yapmıştık. Saygun'un yaklaşımını, orkestra yazısının özelliklerini, yakalamaya çalıştığı renkleri, tercihlerini anlatmıştım. Hatta bazı solo piyano eserlerini çalıp örnekler vermiştim. Maga, orkestrayla prova yaptıktan sonra beni almıştı genel provaya. Konser akşamı eser müthiş bir alkış aldı. Bu kadar coşkulu alkışa çok nadir rastlandığını söylediler. Ayağa fırlayan, bağıran dinleyiciler vardı. Sanki Çaykovski'nin konçertosunu dinlemişlerdi. Bir gazetedeki haberde "Audimax'ta eşine az rastlanır bir tezahürat oldu" yorumu dikkatimi çekmişti.

Konser kaydedilmiş miydi, Saygun'a dinlettiniz mi, tepkisi ne oldu?

- Walkman'le kendim kaydetmiştim. Bunu dinlettim, konser atmosferini ve sonrasındaki gelişmeleri anlattım. Çok sevindiğini hatırlıyorum. Adeta "eh, nihayet" diyormuş gibi kollarını açmıştı. Eserlerini seslendirdiğimde mutlaka kaydeder, dönüşte dinletirdim. Bir kez bile olsun, olumsuz tepki vermedi. Çocuk gibi sevinir, bunu benimle paylaşırdı. Sanki cennete gitmiş kadar mutlu olurdu.

Sonatin'in bazı bölümlerini değiştiriyorsun, fakat o kadar güzeloluyor ki, itiraz etmiyorum, artık sesin eserin oldu, demişti

1. Piyano Konçertosu'nu Bochum'da seslendirmeniz, Saygun'la yaklaşık 15 yıllık diyalogunuza yeni bir boyut kazandırdı mı?

- Evet kazandırdı. Alman dinleyicisine ilk kez ulaşmasını, böyle coşkuyla kabul görmesini sağlamam onu çok mutlu etmişti. Saygun çiftinin çocuğu yoktu. Adnan Saygun sanki birden bire bir çocuk sahibi olmuş gibiydi. Ziyarete gittiğimde evin mutfağında onlarla birlikte yemek yiyordum. Kendi pişirdiği omIeti ikram etmişti bir seferinde. Bayramoğlu'ndaki yazlıklarına davet ediyorlardı. Balkonda oturup, eşiyle birlikte sohbet ederdik. İstanbul'daki evinde, çalışma odası onun çok özel dünyasıydı. Bu odaya alınan az sayıda kişiden biriydim. O odanın kokusu, sıcaklığı hala dün gibi hafızamda yaşıyor.

1. Piyano Konçertosu ya da seslendirdiğiniz solo eserlerle ilgili pişmanlıklarını, özeleştirilerini dile getirir miydi?

- 1. Piyano Konçertosu için herhangi bir negatif yorum yapmadı. Ancak sonraki yıllarda, diğer eserleriyle ilgili küçük yorumlarına

rastladım. Başlarda daha basit armonilerle daha duru bir yazı kullanmıştı; daha sonraki yıllarda zengin armonileriyle yazı örgüsü kurmayı tercih ettiğini söylerdi. Bazı icralardan, özensizlik nedeniyle, memnun kalmadığından bahsederdi. Eserleri üzerine konuşurken son derece dikkatli davranırdım. Paris'te kompozisyon dersleri aldığım dönemde "Hocam, eserlerinizde önce hangi öğeleri planlarsınız, ritim mi, armoni mi, form mu" diye sormuştum. Hiç cevap vermeden, tebessüm etmekle yetindi. Ben de bir daha böyle saçma sorular sormamaya karar vermiştim. Bestecinin o yüce dünyasında var olan müziğin notalara dökülmesi mucizevi bir şeydi, bunun reçetesi yoktu.

Size yorumda özgürlük sağlar mıydı ya da bu konuda cesaretlendirir miydi?

- 1980'lerde Sonatin'ini çok sık seslendiriyordum. "Eserin bazı yerlerini değiştiriyorsun. Fakat o kadar güzel şeyler yapıyorsun ki, bu artık senin eserin oldu. Artık bu eseri bırakıyorum, tamamen senindir" diyordu.

Saygun eserlerinin başka yorumcuların repertuvarına girmesi için herhangi bir çaba harcadınız mı?

- 1980'lerin ortalarında yurtdışında tanıştığım iyi solistlere Saygun'un eserlerini vermeye başladım. Kemancı Wolfgang Seitzer'e Keman Süiti'ni, viyolonselci Manfred Schutz'a Partita'yı, orkestra şefi Ingo Metzmacher'e Orkestra için Çeşitlemeler'i verdim. Mari Sakamoto, Simone Buchholz ve Kretschmar, Saygun'un üç piyano için Balad'ını Hannover'de çaldı. Hocam Bernhard Ebert, Saygun'la mektuplaşmaya başladı. Artık Saygun bana "Sevgili emprezaryom" diyordu.

Yurtdışındaki konserlerinizin haberleri, yankıları sizin dışınızdaki kanallardan Saygun'a ulaşıyor muydu, duyduklarını sizinle paylaşır mıydı?

- Halit-Gülper Refiğ çifti konserlerime gelirdi. Daha sonra Saygun'a izlenimlerini aktardıklarını duyardım. Refiğ çifti ayrıca İngiltere'de yaşayan Saygun hayranı müzikçi Ron Thomdycraft'la iyi dosttu. Ancak Saygun, kendisine aktarılan izlenimler hakkında bana herhangi bir şey söylemedi. Ebert'in, Saygun'a yazdığı mektuplarında konserlerimden izlenimlerini de aktardığını biliyordum.

1. Piyano Konçertosu'ndan sonra hangi eserlerini yorumladınız Saygun'un?

- Anadolu'dan ve Piyano için Süit'i istedim, konserlerde çaldım. Eskizler'i istediğimde henüz bitirmemişti, basılmamıştı. El yazısıyla notlarından çalıştım.

Size hangilerini gözleri parlayarak, mutlu bir şekilde verdi, hangilerini pek önemsemediğini söyledi?

- Piyano için Süit'i verirken "Pek önemli bir eser değil" gibi bir şeyler söylediğini hatırlıyorum. Etütler, Prelüdler, İnci'nin Kitabı ve yaylı çalgılar dörtlülerini çok sevdiğini söylerdi. Sonatin'i pek sevmezdi. Ama ben öyle bir hale getirdim ki, sevdiğini söylemeye başladı.

1980'lerin başında, Varşova çağdaş Müzik Festivali'nde, 1. Piyano Konçertosu'nu seslendirdiğiniz konsere Saygun sizinle gelmişti. Bu yolculuktan neler hatırlıyorsunuz, daha sonra sizinle yurtdışına konsere geldi mi?

- Saygun ve eşi Nilüfer Hanım, bu yolculukta çok mutluydu. Provalar sırasında Saygun, icra konusunda birkaç küçük ricada bulundu. Bu ricaları hep çok nazik ve mahcup bir şekilde yapardı. Bir yandan kişilerle araya mesafe koyup, çok ölçülü davranırdı, diğer yandan son derece tevazu sahibiydi. Eseri seslendirilirken provada ya da konser sonrasında sert ve kırıcı bir tavır takındığını hiç görmedim. Varşova konserinden dönüşte "Şefimiz o kadar yakışıklı, piyanistimiz o kadar güzeldi ki, o kadar başarılıydılar ki Polonyalılar hayran kaldı" diye anlatıyordu dostlarına. Zaten hayatı boyunca bana karşı övgülerinde o kadar cömertti ki, çoğunlukla duymaktan mahcup olurdum. Örneğin İhsan Doğramacı'yla tanıştığında, Halit.. Gülper Refiğ çiftiyle bir araya geldiğimizde hep bestelerini seslendirdiğim için beni överdi; ben de mahcubiyetten yerin dibine girerdim. Varşova konseri çok beğenildi. Dinleyicilerin coşkulu alkışları üzerine Saygun'un sahneye bir delikanlı gibi çevik adımlarla çıktığını hiç unutamıyorum. Yüzünde güneş açmıştı sanki. Bunun dışında bir yurtdışı konserime katılamadı ne yazık ki. Oysa eserlerinin nasıl coşkuyla dinlendiğini, beğenildiğini görmesini istediğim çok sayıda ülke vardı.

2. Piyano Konçertosu bitmeden konser tarihi alınca Saygun çok kızdı, Hikmet Şimşek'e küstü, konser iptal edildi

Adnan Saygun'dan piyano konçertosu isteme fikri nasıl gündeme geldi?

- 1. Piyano Konçertosu'nu çok sık, dünyanın dört bir yanında çalıyordum. Ancak hep aynı eser çalınıyordu. Yanlış hatırlamıyorsam

1983'te, bir sohbet sırasında "ikinci bir piyano konçertosu yazsanız ne kadar güzelolur" dedim. "Dur bakalım şimdi" dedi önce. Sonra "Bakarız" dedi. Ardından "Belli olmaz, belki yazarım" dedi. 70'li yaşlardaydı, yorgun ve bezgindi. Artık uğraşamam, diye baştan reddetmemesi benim için umut ışığı oldu. Beş ay sonraki buluşmamızda bir kez daha hatırlattım. "Belki başlarım" dedi. Üçüncü buluşmamızda, aradan bir yıl geçmişti, yine sordum. "Yazmaya başladım, senin için yazacağım, senin konçerton olacak bu" dedi. Çok heyecanlandım. O günlerde Hikmet Şimşek'le çalışıyordum. O da heyecanlandı. ikimiz de iddialı bir dünya prömiyeri için orkestra aramaya başladık. Frankfurt Senfoni Orkestrası'ndan bir sonraki sezon için tarih aldık. Fakat Saygun bunu duyunca, eseri yetiştirme telaşına düşeceğini düşünüp, çok sinirlendi. Bunun üzerine konseri iptal ettik. Öğrencisi Hikmet Şimşek'le Saygun'un dostluğu zedelendi.

1985'te, Varşova'daki konsere Adnan Saygun ve eşi Nilüfer Saygun da gitmişti. Saygun, bu konserden sonra öğrencileri Gülsin Onay ve Gürer Aykal'a onlarla gurur duyduğunu söylemişti.

Peki eserin yazım sürecinde size herhangi bir konuda danıştı mı, eser üzerine konuştunuz mu?

- Yazımı yaklaşık 1,5 yıl sürdü. Yazdığı bölümleri bana gönderiyordu, inceliyordum. Sonra eser üzerine birlikte konuşuyorduk. Araya hastalıklar girdi. Nilüfer Hanım'ın sağlığı çok bozuktu. Birkaç ayda bir hastanede tedavi gerektirecek kadar rahatsızlanıyordu, Adnan Bey buna çok üzüıüyordu. Bu ortam esere de yansıdı sanırım. Derin ve muhteşem bir armoniye sahipti eser; aynı zamanda çok karanlık, karamsar bir ruh halini yansıtıyordu. Hayatın tüm olumsuzlukları Saygun'un omuzlarına çökmüştü sanki, geçmişiyle hesaplaşıyordu. Bir yandan yazıyor, diğer yandan değişiklikler yapıyordu.

Size ithaf edilen konçertonun gittikçe karanlık bir hal alması sizi nasıl etkiledi?

- Endişeyle gelişmeleri izliyordum. İlk konçertonun rengarenk, umutlu bir dünyası vardı. Buna yakın bir eser bekliyordum. Bana ithaf edilen eserin bu kadar karanlık ruh hali taşıdığını görünce, şaşırdım. Tabii bu düşüncemi Saygun'a açmadım... Bence bu konçerto tipik bir Saygun eseri değil. Aslında birinci konçertodan daha modem, olağanüstü bir orkestrasyona sahip; bu nedenle de yurtdışında birçok müzisyen tarafından daha çok beğeniliyor. Ancak ben parlak bir piyano partisi beklerken ikinci planda kalan bir piyano yazısının hayal kırıklığına uğramıştım. Çaldıkça bu duygularım değişti ve eserin zenginliğini kavradım, her seslendirilişte daha belirginleşti. Şimdi artık en· sevdiğim konçertolar arasında. 2008-2009 konser sezonunda Hollanda'dan bir konser teklifi geldi ve 2. Konçerto'yu çalmamı istediler. Saygun'u ve özellikle bu eseri seçmeleri beni çok heyecanlandırdı, mutlu etti.

Bu dönemde Saygun'un İstanbul Devlet Konservatuvarı'ndaki odası elinden alınmış, ders saatleri istemediği şekilde düzenlenmiş, neredeyse ayrılması için hayatından bezdirilmeye çalışılmıştı. Bir yandan da eşinin hastalığı gelince, hayatla bağları iyice zayıflamıştır herhalde …

- Evet, büyük bir umutsuzluk içindeydi. Eşinin kız kardeşi ölmek üzereydi, eşinin de ölmesinden korkuyordu. Yine de bu süreçte eser üzerine fikir alışverişinde bulunuyorduk. İkinci ve üçüncü bölümde bazı enstrüman gruplarının birkaç yerde duyulamayabileceğini söyledim, birkaç akor konusunda endişelerimi ifade ettim. Bunları değiştirdi. Buluştuğumuzda, ele aldığımız bölüm üzerine konuşurken, hep ısrarla nasıl bulduğumu soruyordu. Eserde, daha önce kullanmadığı yeni teknikler denedi. Hatta, bazı eserlere göndermeler yaptığını fark ettim. Örneğin benim severek çaldığım, Saygun'a kayıtlarını dinlettiğim Hubert Stuppner'in birinci piyano konçertosuna...

Eserin bitiş haberini nasıl aldınız?

- İzmir Festivali'nin açılışında seslendirilmesi gündeme geldi. Bu fikri kabul etti. Konsere çok az bir zaman kala, 17 Aralık 1985'te, eseri tamamladı.

Saygun 2. Piyano Konçertosu üzerinde bazı değişiklikler yapmayı planlıyordu, ömrü yetmedi

Prömiyerine geldi mi, tepkileri ne oldu?

- İzmir'deki konsere gelemedi. CSO'yla Ankara'da seslendirdik. Bu konsere geldi, ancak birliktelik ve şefin nüanslarından pek memnun kalmadı. Daha sonra yurtdışı prömiyerini Almanya'nın Kiel kentinde

Norddeutsche Filarmoni Orkestrası'yla Gunther Neulhold yönetiminde yaptık. Konser kaydını dinlettiğimde çok beğendi. Yine o meşhur yorumunu yaptı: "Hah şimdi olmuş!"

Aynı dönemde başka eser yazdı mı?

- Sanıyorum aynı dönemde beşinci senfonisine ve viyolonsel konçertosuna başlamıştı. Bir kuartet daha yazmak istediğini söylüyordu. "Çok işim var" diyordu.

2. Piyano Konçertosu'nun icralarından sonra eser üzerine konuşabildiniz mi?

- Eseri ve icralarını ele alan uzun, ayrıntılı bir konuşma yapamadık ne yazık ki. Zaten sağlığı hızla bozuluyordu. Kalp sorunu vardı. Ardından konser başladı. Ne zaman arasam bir felaket haberi alıyordum. Ya Nilüfer Hanım hastanedeydi ya da Adnan Bey, akciğer ya da kalp sorunundan bahsediyordu. O kadar karanlık bir tabloydu ki, her buluşmamızda ben onların dünyasını renklendirecek haberler taşıyordum. Çocukluğumda, sert tavrını yumuşatmak için kullandığım şirinliklerimi bu kez Saygun'un üzüntülerini dağıtmak için kullanıyordum. Konserlerimi, yeni tanıştığım kişileri, onların yorumlarını anlatıyordum. Heyecanla dinliyor, sanki kendi başarısıymış gibi seviniyordu. Konser programımı adım adım takip ediyordu. Hatta öyle özdeşleşmişti ki ölüm döşeğinde ziyaretine gittiğimde "Sen Jorg Faerber'le konser vermeyecek miydin, burada ne arıyorsun" demişti. Sezgilerim beni yanıltmadıysa, icraları bir yana, Adnan Saygun 2. Piyano Konçertosu'na tamamlanmamış eser gözüyle bakıyordu. O dönemde yazdığı diğer eserlerdeki gibi yoğun bir yazı tekniği kullanmıştı. Birçok değerli müzisyen bu yeni yaklaşımına hayran kalmıştı.

Saygun ise sanki bu yeni dönemin meyvelerini almak için daha birçok eser yaratması gerektiğine inanıyordu. O günlerde benim programım çok yoğundu, dünyanın dört bir yanında konserden konsere koşuyordum. Moralimi bozmamak için bu konudaki düşüncelerini söylememeye karar vermişti sanki. Bana ithaf ettiği bir konçertonun sonuçlarından memnun olmadığını söylese, üzüleceğimi düşünüyordu. Ancak sorunlar hakkında küçük ipuçları vermişti. Mesela orkestra yazısındaki yoğunluk nedeniyle piyanonun gölgelendiğini, orkestra partisinin hafifletilmesi gerektiğini söylemişti. Sonraki yıllarda Gürer Aykal'la eser üzerine konuştuğumuzda, o da aynı soruna dikkat çekmişti. Saygun'la sohbetlerinde "Durumun farkındayım, bazı düzeltmeler yapacağım" demiş.

Adnan Saygun sizin için 1986'da bir eser daha bestelemişti. Opus 73 Üç Piyano İçin Poem fikri nasılortaya çıktı, diğer iki piyanist kimdi?

- Adnan Saygun'la bir sohbetimizde hocam Ebert üzerine konuşmuştuk. Birlikte seslendirebileceğimiz bir eser yazmayı teklif etti. Ben de üç piyanolu olmasını önerdim. Bunun üzerine Üç Piyano İçin Poem'i besteledi. Fakat daha sonra, üç kaliteli piyanoyu bir araya getirme sorunu yaşadık. Eseri, 1989'da Hannofer'deki Yüksek Müzik Okulu'nda hocam Ebert ve Japon piyanist Mari Sakamato'yla seslendirdik. Daha büyük bir salonda, daha iddialı bir konserde seslendirme hayalimi ise henüz gerçekleştiremedim. Ebert'in sağlığının bozulması ve 1996'da vefat etmesi buna engel oldu. Fakat o gün bu gündür, Üç Piyano İçin Poem'i sevdiğim iki piyanistle seslendirmek için fırsat arıyorum.

Nilüfer Saygun, eşinin eserleri üzerine yorum yapar mıydı?

- Müzik bilgisi çok iyiydi. Eşine çok hayrandı ve övgü dolu, cesaretlendirici yorumlar yapardı hep. Dünyaya gelmiş en büyük besteci, bir kahraman olarak görürdü onu. Belki tek eksik Nilüfer Hanım'ın Adnan Bey gibi Anadolu kültürüne vakıf olmamasıydı... Saygun da eşine tutkuyla bağlıydı. Kumrular gibiydiler ömürlerinin sonuna kadar. İçe kapalı bir dünyaları vardı. Tüm sevgilerini birbirlerine yöneltmişlerdi. Çocuklara gösterilebilecek özeni birbirlerine gösterirlerdi.

Saygun'un hayattaki son birkaç yılıyla ilgili neler hatırlıyorsunuz?

- Yurtdışındaydım ve yoğun bir konser temposu içindeydim. Buna karşın düzenli olarak telefon ederdim. İki hafta üst üste aramasam, nerede kaldın, neden aramadın, diye sitem ederdi. O günlerde uluslararası telefon görüşme ücretleri çok yüksekti, ne yazık ki istediğimce arayamıyordum. Adnan Bey, doğum günlerimi ve yılbaşını unutmaz, mutlaka tebrik kartı gönderirdi. 1990 sonbaharında, CRR Konser Salonu'nda Adnan Saygun'a ithaf edilen bir konser düzenlendi. Farklı müzikçiler, Saygun'un eserlerini seslendirdi. Saygun da izleyiciler arasındaydı. Yeni eseri piyano sonatının ilk iki bölümünü ilk kez seslendirdim. Bu icra öncesinde birlikte çalışmıştık. Bir yaylı çalgılar dörtlüsü, Saygun'un sevdiği dörtlülerinden birini seslendirdi. Nuri İyicil bir eserini seslendirdi. Ancak bir talihsizlik oldu ve Ayla Erduran sahnede düştü. Hepimiz çok üzüldük. Saygun son yıllarında da çalışmayı aynı tutkuyla sürdürdü. Çalışmak her acının ilacıydı. Dünyası, yegane yaşama amacı olan müziği son nefesine kadar hiç bırakmadı.

Aynı günlerde Bilkent'te Saygun arşivi oluşturma düşüncesi gündeme gelmişti. Bu çalışma içinde siz de yer aldınız mı?

- Adnan Saygun'un, İhsan Doğramacı'yla tanışmasını çok istiyordum. Çünkü Saygun, sevgili hocam. İhsan Doğramacı ise Türk müzik dünyasının büyük destekçisi, büyük insan ve benim hamim... Nihayet 1984'te tanıştırdım. Saygun uzun yıllardır etnomüzikoloji araştırma merkezi kurmak istiyordu, çok uğraşmış ancak başaramamıştı. Bu hayali İhsan Doğramacı sayesinde bir günde mümkün hale geldi. Bir kütüphane ve araştırma merkezi kurulacaktı. Saygun'a Bilkent'te lojman verildi. Bilkent'te yaşamaya başladılar. Bu arada Bilkent Müzik Fakültesi'nde ders de veriyordu. Fakat N ilüfer Hanım'ın sağlığı çok kötüydü. Sık sık ambulansla hastaneye kaldırılıyordu. 1990'da Bilkent'te Chopin Merkezi kurulması düşüncesi gündeme geldi. Fikir Leyla Gencer'den çıkmıştı. Chopin üzerine verileri toplayacak uluslararası bir merkez olacaktı. Dünya çapında isimler Ankara'ya gelecekti. Bu arada Türk Müziği üzerine çalışmalar da yapılacaktı. Leyla Gencer, İhsan Doğramacı ve Adnan Saygun'la İstanbul'da merkezin kuruluş ve çalışma ilkelerini belirlemek üzere toplantılar yaptık.

1990 sonbaharında İstanbul'da Adnan Saygun için düzenlenen konserde kemancı Ayla Erduran ve Gülsin Onay'da yer almıştı.

Saygun ömrü boyunca çok haksızlığa uğradığını, yine de yılmadığını söylüyordu

Bu merkez neden kurulamadı?

- Bu merkez kuruldu, ancak hiçbir etkinlik yapılmadı. Nedenini bilmiyorum, belki başka projeler öncelik kazanmıştır. Leyla Gencer'in çok üzüldüğünü ve öfkelendiğini hatırlıyorum. "Madem gerçekleşmeyecekti, neden bu kadar uğraştık" demişti. Bu projeden geriye sadece toplantı anıları kaldı. Leyla Gencer'le ilk kez uzun uzun konuşma fırsatı buldum ve çok mutlu oldum. Bu arada Adnan Saygun'un sağlığı gittikçe kötüleşiyordu. Bir toplantıda çok güçsüz, hasta görünce dayanamadım, gözümden yaş geldi. Ölümünden sonra günlüklerini okuduğumda, o gün için tek satırlık bir not gördüm defterinde: "Gülsin acaba neden bu kadar duygulandı" yazıyordu.

Saygun'un güncelerini ayrıntılı olarak okuyabildiniz mi, hayatının kritik dönemleri hakkında açıklayıcı notlar yazmış mı?

- Ölümünden sonra, öğrencileri çalışma odasındaki belgeleri tasnif etmeye başladı. Bu dönemde, bir gün Nilüfer Hanım'ı ziyaret ettiğimde odaya girdik. Saygun her yıl için küçük bir deftere notlar almış. Son yılın defterini alıp, sayfalarını karıştırırken, toplantıdaki gözlemiyle ilgili notuna rastladım. Bunun dışında defterlerde çok fazla ayrıntı göremedim. Günlük randevularını yazmış, küçük notlar almış.

1930'larda Ankara'da yaşanan entrikalar, CSO'dan ve konservatuvarlardan uzaklaştırılması, Hindemith'le yaşadıkları çatışma hakkında herhangi bir konuşma geçti mi aranızda?

- Çok az konuşan, ketum bir kişiliği vardı. Zorluklara teslim olmamak, mücadeleden vazgeçmemek gerektiğini anlatırken zaman zaman pek fazla ayrıntı vermeden bu konulardan bahsederdi. Ömrü boyunca çok büyük zorluklarla karşılaştığını, haksızlığa uğradığını anlatırdı. Özel konuşmalarımızda, bana daha önce duyulmadık bir bilgi vermedi. Örneğin Ulvi Cemal Erkin'le aralarında yaşanan rekabetten bahsetmişti. Erkin'in ağabeyinin Dışişleri'nde çalışması sayesinde yurtdışına açılma şansı yakaladığını, kendisinin uzun yıllar sesini yurtdışında duyurma fırsatı yakalayamadığını söylemişti. Nilüfer Hanım da anlatırdı yaşadıklarını. Adnan Saygun bunları anlatırken adeta "Bana neler yaptılar ama vazgeçmedim, hala çalışıyorum, beste yapıyorum. Beni hiçbir zaman öldüremeyecekler, bestelerimle yaşayacağım. Başarılı insanların önünü kesecek kişiler her zaman çıkar. Senin de başına gelecek bunlar, yılma ve yoluna devam et" demek istiyordu. Birkaç kez ailemin Selimpaşa'daki yazlığına Nilüfer Hanım'la geldiğinde, eski arkadaşı olan Doktor Suat Bey'le karşılaşmıştı. Uzun uzun sohbet etmiştik. Bir seferinde video kamerayla çekim yapmıştık. Bu konuşmada Türk, Macar ve Fin müzikleri arasında benzerlikler bulunduğunu anlatmıştı. Tarihin bir döneminde Avrupa'da üç ulusun temsilcilerinin birlikte yaşadığını, bu etkileşimin daha sonra müziklerine yansıdığını söylüyordu. Bartok ve Ravel'e benzetilmekten çok rahatsızdı. Ortak müzikal köklerden beslendiklerini, farklı üslupları bulunduğunu, aradaki küçük benzerliklerin doğalolduğunu söylüyordu.

Size anlattığı anekdotlar arasında en ilginç olanı hangisiydi?

- Bartok'la Anadolu'da dolaştıkları dönemle ilgili anekdotları ilginçti. Bartok'un çok sicak, alçakgönüllü bir kişi olması, köylülerle diyalogunda kurduğu iletişim onu etkilemişti. "Köylüler Bartok'un Türkçe bilmediğini, benim çevirmenlik yaptığımı anladıkları halde, insani yaklaşımı nedeniyle onu o kadar benimsiyorlardı ki konuşma sırasında doğrudan ona hitap ediyorlardı" demişti. Bartok'tan çok şey öğrendiğini söyler, hemen ardından "Ama eserlerimde ondan etkilendiğim görüşü doğru değildir" diye eklerdi. Özsoy Operası'nın hazırlık sürecinin nasıl kabusa dönüştüğünü de anlatmıştı. Mustafa Kemal sürekli operaya gelip, gelişmeleri adım adım kontrol edermiş. Saygun da eseri yetiştirebilmek için sabahlara kadar çalışırmış. Mustafa Kemal'in eserin yetiştirilmesi konusundaki baskısını hiç unutamamış. Onu memnun etmek, eseri beğendirmek en büyük arzusuymuş. Günde iki saat uykuyla bir ay çalışmış. Kendisine verilen sorumluluğu en iyi şekilde yerine getirebilmek için büyük stres yaşamış.

Özsoy'un hazırlık sürecinde Mustafa Kemal'in sık sık operaya gelmesi, teftişi Saygun için kabusa dönüşmüş

Müzik dışında, edebiyat, plastik sanatlar, sinemadaki gelişmeleri izler miydi, bunlar üzerine konuşur muydunuz?

- Edebiyat konusunda derin bilgi sahibiydi. Plastik sanatlar ve sinemayla ilgilendiğini sanmıyorum. Vakti yetersizdi. Hayatının 24 saatini müziğe ayırmıştı. Sürekli müzik üzerine düşünüyor, kalan zamanlarında diğer bestecilerin eserlerini analiz ediyor, değer verdiği

gençlere ders veriyordu. Çağdaş müzikteki gelişmeleri izlerdi, çoğunlukla da dinlediklerini beğenmezdi.

Hangi bestecilerin yaklaşımına radikal şekilde karşıydı, kimleri beğenir ve size repertuvarınıza almanız için önerirdi? Yurtdışında iletişim içinde olduğu besteci var mıydı?

- Viyana Okulu'nu, Schoenberg, Alban Berg gibi bestecHerin yaklaşımını hesaplı şovmenlik olarak değerlendirirdi. Yenilik uğruna klasik yapının bozulmasıyla üretilen eserlerin kalıcı olmayacağı kanısındaydı. Bizim bestecilerimizden İlhan Mimaroğlu, İlhan Usmanbaş gibi isimlerle diyalogu vardı, ancak müzikal yaklaşımlarını tasvip etmezdi. Cemal Reşit Rey'in bazı piyano eserlerini çok beğenir, repertuvarımaalmamı önerirdi. Bazı eserlerinin ise gereksiz gösteriş içerdiğini söylerdi. Ulvi Cemal Erkin'in eserlerinin parlaklık üzerine kurulması onu rahatsız ederdi, derinliğinin eksik olduğu kanısındaydı. Necil Kazım Akses'in müziğinin kendi yaklaşımına çok çok uzak olduğunu söylerdi. Prokofiyef, Şostakoviç, Stravinski'yi severdi. Wolfgang Rihm'in eserlerini götürdüğümde beğendiğini söylemiş, diğer eserlerini de dinlemek istemişti. İletişim içinde olduğu müzikçi sayısı çok azdı. Sovyetler Birliği'nde eserlerini yöneten besteci ve orkestra şefi Niyazi Tagizade ve birkaç Rus müzikçiyle diyalogu vardı. Dönemin bestecilerine ümit beslemiyordu sanırım.

İngiliz besteci Sir Michael Tippett'le tanıştıktan sonra uzun yıllar mektuplaşmışlar ve birbirlerini desteklemişler. Hatta Saygun, Amerika'ya gittiğinde Leopold Stokowski'ye Tippett'ın eserlerinden bahsetmiş, duyulması için çaba göstermiş. Size bu dostluktan ve Tippett'ın müziği üzerine görüşlerinden bahsetmiş miydi?

- Bu konuda aramızda herhangi bir konuşma geçmedi.

Erken bir dönemde Fransa'da eserinin seslendirilmesine katılamamasının Saygun için büyük bir kayıp olduğu, dünyaya açılma fırsatını kaçırdığı söylenir. Bunun gibi kritik dönemeçler hakkında konuşmuş muydunuz? Örneğin, neden yurtdışına yerleşmeyi düşünmemiş?

- Engellenmeler ya da önünün yeterince açılamayışı nedeniyle müziğinin zamanında yeterince yurtdışına taşınamadığını, bu nedenle hak ettiği yeri bulamadığını düşünürdü. Yunus Emre Oratoryosu, Amerika'da Leopold Stokowski yönetiminde seslendirildikten sonra, Amerikan üniversitelerinden çok cazip davetler almış. Türkiye'den uzakta yaşayamayacağı, yurduna hizmet etmesi gerektiği gerekçesiyle bunları reddetmiş. Bu kadar özveriden sonra tanık oldukları onu üzüyordu. Güncel politikayı yakından izliyor, bu nedenle derin umutsuzluğa kapılıyordu. Klasik müzik konusunda toplumdaki ilgisizliğe üzülüyordu, sanatçı adı altında topluma sıradan kişilerin sunulmasına kızıyordu, klasik müzikçiler hakkında da umutsuzdu. Solistlerin yeterli olmadığını, müzik yerine şöhret olmaya odaklandıklarını söylüyordu. Dinleyicilerin ise iyiyle kötüyü ayırma konusunda yeterli olmadığını düşünüyordu.

Son nefesini verirken bile, Almanya'da yayımlanan Eskizler'deki nota hatasını buldu

Saygun'la ölüm üzerine konuştunuz mu hiç?

- Ölüme yaklaştığının farkındaydı. Ancak bu düşünceyi kendisinden uzak tutmaya çalışıyordu. Dolayısıyla ölüm konusuna hiç girmiyordu konuşmalarında.

Adnan Saygun'un size vasiyet olarak söylediği herhangi bir şey var mı?

- Aramızda böyle bir konuşma geçmedi. Bir kez, "Ben olmadığım zaman da böyle güzel çalacaksın ama ben dinleyemeyeceğim" dediğini hatırlıyorum. Bundan çok etkilenmiş "Aman öyle söylemeyin hocam, siz daha çok yaşayacaksınız" demiştim.

Saygun'un hayatına baktığınızda, gençliğinin Cumhuriyet'in kuruluşundaki en çalkantılı yıllara denk gelmesinin sanatı açısından büyük bir kayıp yarattığı söylenebilir mi?

- Bence yaratmadı. Bence bu engeller eserlerine bir zaaf olarak yansımak yerine ifadesindeki güçlülüğü beslemiştir. CSO'dan uzaklaştırılması, daha sonraki yıllarda Halk Evleri'nin kapatılması onun için birer travma olmuş. Gençliğindeki bu kırgınlıklar nedeniyle içine kapanmış, dış dünyayla bağlarını azaltmış, gittikçe karamsarlaşmış. Buna karşın ileri yaşlarına kadar eğitimcilik ve araştırmacılık görevlerini sürdürdü, mücadele etti. Çocukluğunda, babasından öğre'ndiği tasavvuf felsefesine, Mevlana'nın sevgi dünyasına bağlılığı onu ayakta tutmuş.İlk eserlerindeki coşku, sevinç, açık ve aydınlık yapı, ritmik coşku sonraki eserlerinde daha karanlık bir dokuya bürünmüş, yerini çok yoğun ve dinleyicinin esere nüfuz etmesini zorlaştıran karmaşık bir yapıya bırakmıştı. Dinleyicinin bu eserleri algılamasını göz önünde bulundurmadan tüm benliğiyle derinleştiği felsefe dünyasını yansıtıyordu bu dev yapıtlara. Hayattaki en büyük mutluluğu odasına çekilip çalışmaktı. Duvarları kitap ve notayla kaplı, çok ışıklı, ortasında kuyruklu piyano bulunan bir odaydı... Antika yazı masasında bütün gün çalışır, yorulduğunda odasının ortasındaki bir koltuğa oturup nefes alırdı. Hayattaki en büyük mutluluğu, odasına çekilip çalışmaktı. Duvarları kitap ve notayla kaplı, çok ışıklı, ortasında kuyruklu piyano bulunan bir odaydı... Antika yazı masasında bütün gün çalışır, yorulduğunda odanın ortasındaki koltuğuna oturup nefes alırdı.

Durumunun ağırlaştığını nasıl haber aldınız, nasıl vedalaştınız?

- 1991'in Ocak ayıydı. Almanya'da, Bonn'daki evimdeydim. Telefon çaldı, arayan İhsan Doğramacı'ydı. "Hocanın sağlık durumu çok kötü, istersen telefonla ara" dedi. Hemen hastaneyi aradım. Nilüfer Hanım açtı telefonu. Adnan Bey'e uzattı. "Hocam ne oldu size, çok mu hastasınız" diye sordum. Çok zayıf bir sesle "Vanahi pek iyi değilim, seni görsem çok iyi qlurdu" dedi. Yani, az vaktinin kaldığını söylüyordu... Telefonun başına çöktüm, orada kaldım. "Peki hocam" dedim ve telefonu kapattım. Öğle saatleriydi. Hemen çantamı topladım, eşime not bıraktım, uçak tarifesini, bilet durumunu bile araştırmadan taksiye atlayıp Bonn Havaalanı'na koştum. ilk uçakla, aktarmalı da olsa, en kısa zamanda İstanbul'a ulaşmak istiyordum. Münih üzerinden İstanbul'a ulaştığımda, hemen hastaneye koştum. Saat 24.00 civarıydı. Florance Nightingale Hastanesi'nin koridorlarında öğrencileri.ağlıyordu. Günlerdir, gece gündüz nöbet tutuyorlarmış hocalarının başında. Doktoruyla konuştuğumda, "Durumu pek iyi değil, neredeyse komada. Gözünü çok ender açıyor, neredeyse hiç konuşmuyor" dedi. Yanına gittiğimde gözleri yarım açıktı, sabit bir noktaya bakıyordu. Beni görünce birden kendine geldi. İskelet gibi kalmıştı, o halini görünce ,çok kötü oldum. "Bu saatte nasıl geldin, Jorg Faerber'le konser vermeyecek miydin, burada ne arıyorsun" dedi. Konuşacak halim kalmamıştı. Birden bire, konserlerden bahsedersem hocamın kendini iyi hissedeceğini düşündüm. Detaylı bir şekilde Bonn konserimi anlatmaya başladım. Salonun durumunu, izleyiciyi, kaç bis yaptığımı sordu. Eskizler'in notalarının Almanya'da yayımlandığını, kapağının çok güzel olduğunu söyledim. Mutlu oldu. "Sabah getireceğim" deyip ayrıldım. Ağlamamak için kendimi çok sıkmıştım. Taksiye bindiğimde gözyaşları boşandı, kendime hakim olamıyordum.

Saygun'un sabaha çıkması bile şüpheliydi. Sabah erkenden yeni yayımlanan notalarla hastaneye koştum. Odasının kapısı yine öğrencileriyle doluydu, herkes ağlıyordu. Nefes alıyor mu diye sordum, odaya sokmuyorlardı kimseyi. Doktor izin verince girdim. Yine bütün şirinliğimi takınıp "Hocam işte getirdim notaları" dedim. Merakla notalara bakmaya başladı. Ben sayfaları çeviriyordum, o da bakıyordu. Eserlerini nota nota ezbere bilen böylesine dikkatli besteciye çok az rastlanır ... Eser yayımlandıktan sonra bestecinin aklında çoğunlukla eserin genel havası kalır. Oysa Saygun eserlerini nota nota bilirdi. Hangi notanın üstünde aksan, hangisinde bağ var, tüm ayrıntıları hatırlardı. Tüm eserleri belleğindeydi. Ölüm döşeğinde bile hatayı yakalayacak kadar dikkatliydi. Sayfa, sayfa kontrol etti. Bir sayfada "Dur" dedi. Elini zorlukla kaldırıp "Bu nedir" diye bir notayı sordu. "Bak yanlış yapmışlar" dedi. Almanya'ya döndüğümde, yayınevinde kontrol ettiğimizde Saygun'un haklı olduğu görüldü. Sol yerine fa yazılmıştı. Bu konuşmadan sonra hemen gözünü kapattı. Hocam, dedim. Hiç sesi çıkmadı. Doktorun uyarısı üzerine odadan çıktım. Koridorda beklemeye başladım. Bir süre sonra tekrar odaya girip, pamukla ağzını ıslattım. Huzur içinde, daha fazla acı çekmeden aramızdan ayrılması için dua ettim. Nefesi kesilir gibi olduğunda doktorun uyarısıyla yine çıktım. Ağzından köpük gelmiş. Hemen ardından vefat etmiş. Keşke son anında da yanında olabilseydim, elinden tutabilseydim...

Cenazesine neden katılmadınız?

- Ertesi gün konserim vardı. Önce iptal etmeyi düşündüm. Nilüfer Hanım'la konuştuğumda, o da konserimi hatırlattı. Görevimi yaptığımı hissettim. Cenazede boy göstermek istemedim.

Bu kaybın etkisinden kurtulmanız ne kadar sürdü? Vefatından sonra Saygun'un eserini ilk kez ne zaman seslendirdiniz.

- Birden bire kendimi öksüz kalmış gibi hissettim. Üç ay kadar evde ağlayarak eserlerini çaldım. Özellikle 1. Piyano Konçertosu'nun ikinci bölümünü. Duygu durumum dengelenince eserlerini sahnede çalmayı sürdürdüm. Bugün hocamı hatırladığımda aklıma gelen ilk görüntü Bayramoğlu'ndaki yazlığında gülen hali, Selimpaşa'daki konuşmalarımız...

Adnan Saygun'un vefatından sonra Nilüfer Hanım eşinin hayatındaki yerimi anlattı, çok şaşırdım

Nilüfer Hanım'la *sonraki dönemde* yaptığınız görüşmelerde, *Saygun'un size* bakışıyla *ilgili,* yaşarken *fark* etmediğiniz *olumlu ya da olumsuz herhangi bir bilgi alabildiniz mi?*

- Adnan Bey'in vefatından sonra Nilüfer Hanım'ı düzenli olarak aramayı, ziyaret etmeyi sürdürdüm. Beni kızı gibi severdi çünkü. Yapayalnızdı, arayan kimsesi yoktu. Saatlerce konuşurduk. Bana Adnan Bey'in dolmakalemini ve kendisine ait bir kolyeyi hediye etti. "İyi ki vardın, Adnan'ı çok mutlu ettin, aramızda hep senden konuşurduk, onun ardından da eserlerini eskisi gibi seslendirmen ne kadar güzel" diyordu. Adnan Saygun'un "Eserlerimi kimse bu kadar güzel çalmamıştı, kimse bu kadar sahip çıkmamıştı, o olmasa hayat ne kadar kötü olurdu" dediğini söylerdi. Nilüfer Hanım, Adnan Bey'in bana olan sevgisini o kadar vurguluyordu ki "Meğer onun için ne kadar önemliymişim" diye düşünmeye başladım. Evet, onu mutlu etmeyi, karamsar dünyasından çıkarmayı, hayatına küçük mutluluklar taşımayı vazife kabul etmiştim. Ona güzel haberler getiriyor, hayatını renklendiriyordum ama çabalarımın

hayatında bu kadar iz bıraktığını, bu kadar yerim olduğunu bilmiyordum. Bu anılardan bahsederken Nilüfer Hanım'ın tavrı ilginçti: Adnan Bey'in sağlığında sevgisini yönelttiği tek kişi Nilüfer Hanım'dı. Ve sanki Nilüfer Hanım, bu sevgiyi benimle paylaşmak zorunda kaldığını söylüyordu. Adnan Bey'in hayatına o da sayısız mutluluk taşımıştı. Ancak eseri seslendirildiğinde yaşadığı mutluluğu tattıramamıştı. Sanki bunu önemli bir eksiklik olarak görüyor ve bana imrendiğini ima ediyordu. Diğer yandan Adnan Bey'in kaybıyla kendisinin de yaşaması için gerekçesi kalmadığını söylüyordu, büyük bir acı içindeydi, "Neden ben geride kaldım, neden onunla ölmedim" diyordu. Zaten iki yıl içinde vefat etti.

Adnan Saygun'dan geriye kalan en değerli anılardan biri, 1981 tarihli imzalı bir fotoğraf.
"Sevgili Gülsin'in sanattaki büyük hamlelerini daima iftihar ile takip edeceğim … "

Sizce Adnan Saygıtn'un arşivi hak ettiği şekilde düzenlenip, kullanıma açılabildi mi? Bilkent'e geldikten sonra arşivini, günlüklerini incelediniz mi?

- Saygun arşivini Milli Kütüphane'ye bağışlamıştı. Sonra Bilkent'e vermeye karar verdi. Öğrencileri Hasan Uçarsu, Özkan Manav ve Volkan Barut arşivi toparladı. Çok güvendiğim için arşivin toparlanması konusunda endişe hissetmedim. Bilkent'e geldikten sonra günlükleri inceledim. Çoğunluğu günlük randevu notlarıydı, bu nedenle tümünü incelemedim.

Birçok araştırmacının, Bilkent'teki arşive girmekte, çalışma izni almakta zorluk yaşadığını duyuyoruz. Adnan Saygun'un eserleri üzerine çalışan, hatta Partita'nın Yo Yo Ma'nın repertuvarına girmesine vesile olan Amerikalı müzikolog, piyanist Kathryn Woodard, Bilkent arşivinde çalışma izni alamamaktan yakınıyordu. Bu tür olaylar sizi rahatsız etmiyor mu?

- Saygun'la ilgili araştırma yapan birkaç kişi benden bilgi ve Bilkent'teki arşive giriş konusunda yardım istedi. Ben de bu talepleri ilgili kişilere ilettim. Arşivde kopyası olmayan birçok özel belge var. Bu belgelerin bulunduğu bölümde, gözetim olmadan bir araştırmacının çalışmasına izin vermek tehlikeli olabilir. Eğer belli bir süre önceden başvurup, izin alınırsa herhangi bir sorun yaşanmaz. Orası müze değil, kapıya gelene arşivi açmak riskli bir tutum.

Son yıllarda *Saygun'un* en *çok hangi eserlerini seslendiriyorsunuz?*

- Saygun'un hiç beğenmediği, yetersiz, erken bir eser olarak değerlendirdiği, benim ise çok renkli bulduğum, kendime göre yorumladığım Sonatin'ini hiç bıkmadan, çok sık çalıyorum. Aslında son yıllarda, benim çalmamdan sonra, bu eseri o da sevmişti. Etütler ve Prelüdler'den bazılarını çalıyorum. Saygun'un eserlerini şimdiye

kadar 59 ülkede seslendirdim. Programlarımda mutlaka bir eseri olur; bazı konserlerimde yer almaz ise mutlaka biste çalarım. Bu ülkelerden 16'sında 30'a yakın farklı orkestrayla konçertolarını seslendirdim.

Eserin yoğun dokusu nedeniyle yabancı orkestralarla sorun yaşamıyor musunuz?

- Genellikle ilk provalardan itibaren müzisyenler esere hayran olur. Bu eseri daha önce keşfetmediklerinehayıflanırlar. Coşkuyla çalarlar. Sadece geçen yıl İngiltere'de Kraliyet Filarmoni Orkestrası'yla verdiğimiz konserde böyle bir sorun yaşadık. Üç saatlik prova yetmedi. Eseri çok yüksek bir coşkuyla çaldılar, bu nedenle bazı sorunlar yaşandı. Yine de her seferinde izleyiciden büyük alkış alıyoruz.

Elinizde sonsuz imkanlar olsaydı, Saygun'un anısını yaşatmak için ne yapardınız?

- Berlin, Viyana, New York filarmoni gibi dünyanın önde gelen orkestralarının eserlerini seslendirmesini sağlardım. Bartok kadar değerli bir besteci Saygun. Ne yazık ki henüz hak ettiği yeri bulamadı. Evet, eserleri yurtdışındaki konservatuvarlarda ders programlarına girdi. Başta Almanya olmak üzere birçok ülkede eserlerinin notaları bulunabiliyor. Ama daha çok tanıtılmalı.

Almanya'da nota yayımcısı Peer Music ve kayıtlarını yayımlayan epo firması Saygun'un eserlerinin duyulması için ciddi çaba harcıyor. Örneğin keman konçertosu için Mirjam Tschoop'u bulan, kayıt için ikna eden yayınevi. Bu çabalarının karşılığında Türk hükümeti, herhangi bir ödeme yapıyor mu?

- Her ikisine de tek kuruş ödeme yapılmadı. Hatta Peer Music tüm masrafları kendi bütçesinden karşılıyor. Bu nedenle de zarar ediyor.

Peki bu firmaların Adnan Saygun merakı nereden geliyor?

- Böyle bir besteci çağımızda az var, bunu fark ediyorlar ve kıymetini biliyorlar. Mevlana Oratoryosu, Amerika'da seslendirilince New York'taki Peer Verlag, Saygun'un eserlerini yayımlamaya başlamış. Daha sonra rafa kaldırmıştı. Firmanın Avrupa'daki ikinci şubesi Hamburg'daydı. 25 yıl önce bu şubenin başına Reinhard Flender geçince ziyaretine gittim. Flender iyi bir müzikçi, besteci Türkiye'ye davet ettim, Saygun'la tanıştırdım. Çok iyi dost olduk. Sonra sürekli arayıp Saygun'un hangi yeni eserini yayına hazırladıklarını sormaya başladım. Saygun başta çok şüpheci yaklaştı. Uzun yıllar eserleri ihmal edilmişti. Sonra eserleri teker teker yayımlanmaya başlanınca görüşü değişti. Yayınevi ciddi miktarda masraf yapıp, yayını sürdürdü. Flender'le ne zaman konuşsak, bu işten zarar ettiklerini, buna rağmen besteci olarak hayranlık duyduğu bu olağanüstü eserleri desteklemeyi sürdüreceklerini söylüyor. Çabaları sürüyor. İstanbul'da Adnan Saygun'un iki piyano konçertosunu seslendirip kaydettiğimde, Almanya'dan bana telif ücreti ödendi. Türk devleti sadece Saygun'un 100'üncü doğum yıldönümünde Londra ve Viyana'da seslendirmek üzere fon oluşturdu.

Son dönemde Saygun'un eserlerinin yaygınlaşması açısından sizi en çok sevindiren ne oldu?

- Giderek yorumcu ve eserlerinin seslendirildiği ülke sayısı artıyor. İki Japon piyanist, Saygun'un eserlerini seslendirmiş, Youtube'a konulmuş yorumları. Danel Kuvartet, Paris ve Londra'daki konserlerinde iki numaralı dörtlüsünü çalmış. Özellikle Köln'deki konserlerinden sonra çok iyi eleştiriler yayımlanmış. Philharmniker Hamburg, 2007 yeni yıl

konserinde Saygun'un Orkestra için Varyasyonları'nı bis olarak seslendirmiş. Orkestranın şefi Simone Young ile 1. Piyano Konçertosu üzerine konuşmuştuk. Önümüzdeki yıllarda programa koymayı düşünüyorlar. Genç Türk piyanistler, Saygun'un eserlerini çalmaya başladı. Emre Şen, piyano konçertosunu çalıyor. Emre Elivar, Etütleri'ni çok güzel yorumluyor. Moskova'daki Kremlin Oda Orkestrası'yla konserimde benim talebim üzerine programa koydular. Bilkent, 100'üncü doğum yılı nedeniyle birçok konserde Saygun'un eserlerini seslendirdi. Amerikalı çellist Yo-Yo Ma'nın İpek Yolu projesinde Saygun'a yer vermesi çok önemli. Birleşmiş Milletler'de, Genel Sekreter Butros Gali'nin görevini Ban Ki-Moon'a devrettiği törende verdiği resitalde de Saygun'un Partitası'nı seslendirdi. Birçok konserinde de bis olarak bu eseri seslendirdiğini duyuyoruz. Silk Road'da Yo-Yo Ma ile çalışan Amerikalı piyanist Joel Fan, 2006'da yayımlanan albümünde ve 2008 başında New York'ta verdiği ilk iddialı resitalde Saygun'un da bir eserini seslendirdi. Albümü Billboard klasik müzik listesinde üçüncü sıraya kadar yükseldi. Ayrıca Zeynep Üçbaşaran, Yeşim Gökalp, Hande Dalkılıç, Burak Bilgili ve Hande Özyürek konserlerinde yer veriyorlar, kayıt çalışmaları yapıyorlar. Bunun yanı sıra birçok genç ve yetenekli öğrenci, severek repertuvarına alıyor.

Hocanız Adnan Saygun için gelecekte özel bir proje düşünüyor musunuz?

- Benden başka piyanistlerin de Saygun'un eserlerini çalmasını istiyorum. 100'üncü doğum yılında Gümüşlük Festivali'ne katılan her solistin bir Saygun bestesi seslendirmesini istemiştim. Bu projeyi 12 piyanistle Bilkent'te kaydetmeyi düşünüyorum. CPO'nun yayımlamasısöz konusu olabilir.

BÖLÜM 3

PİYANO BAŞINDA

A- Piyano Başında

Öğrencilik sürecinde, hangi büyük virtüözlerin etkisinde kaldınız? Kendi sesinizi bulmanız ne kadar zamanınızı aldı?

- Mithat Fenmen'den piyano dersi almaya başladığımda Alfred Cortot tekniği, üslubu ondan bana geçti. Bu daha ziyade şarkı söyleyen bir piyano yaklaşımı, istenilen tını çok serbest hareketlerle elde ediliyor. Paris Konservatuvarı'nda Pierre Sancan çok atletik, çevik bir yaklaşım getiren Rus tekniğiyle çalıştırdı. Piyanodan son derece güçlü sesler çıkarmayı sağlıyordu bu teknik. Paris'te Sviatoslav Richter'in bir resitalini nefes almadan dinlemiştim. Prokofiyef'in 7. Sonatı'nı çalmıştı. Sancan'ın tekniğiyle örtüşüyordu yaklaşımı. Bir süre Richter'i örnek aldım. Sonra tamamen eskilere döndüm. Pierre Fiquet'yle çalıştığım dönemde Busoni-Rahmaninof ve Horowitz benim idollerim oldu, tarzlarını çok benimsedim. Cortot üslubundan çok farklı olan bu tekniğe yöneldim. Bu teknikleri özümsedikçe, kendime göre birleştirdim. Eserin değişen karakterleri çerçevesinde hem atletik ve kuvvetli Rus tekniğini, hem de şarkı söyleyen, seslerin uzadığı, yaylandığı yumuşak tekniği kullanmaya başladım. Böylece seslerde aradığım renklere, istediğim cümle yapısına kolayca ulaşabiliyordum; enstrümanın zorlukları müzikle arama girmiyor, istediğim yoruma yaklaşabiliyordum. Ardından Gieseking ekolünden gelen Bernhard Ebert'le çalışmam bu sentezin olgunlaşmasını sağladı. Ayrıca piyanoda farklı bir bakış açısı kazandırdı. Kendi sesimi bulmamda önemli etkisi oldu.

Piyanoda kendi sesinizi oluşturmaya başladığınızı ne zaman hissettiniz?

- Aslında kendi sesimi çok daha önce buldum. Paris Konservatuvarı'ndanmezun olduğum, Sancan'dan ayrıldığım dönemde; yani 16-17 yaşlarında. Mesele, teknik zorlukları aşarak o seslere ulaşmaktan ibaretti. Ve onun üzerinde ilerledim. Kendimi, hocalarımın ya da idollerimin izinde yürüyerek geliştirmedim. Sonraki yıllarda üslubum, farklı etkileşimlerle gelişimini sürdürdü. Örneğin bir flüt resitalinden etkilenerek, üslubuma yeni sesler ilave ediyorum. İki yıl önce çaldığım bir eseri bugün farklı yorumluyorum. Bu gelişme, dönüşüm hayat boyu sürecek. Piyano o kadar zengin bir enstrüman ki... Hiçbir zaman oldu bitti diyemezsiniz, çekici olan da bu aslında.

İstediğim olgunluğa ulaşmak 43 yılımı aldı

Piyanoda kendi sesinizi bulma yolunda temeloluşum süreci ne zaman tamamlandı?

- Altı yaşında İstanbul Radyosu'ndaki konseri başlangıç kabul edersek, neredeyse 43 yıhmı aldı. Yaklaşık beş yıl önce, yani 2003'te "Çok güzel, böyle de kalabilir" diyebildim. Özeleştirim her zaman devam edecek ama artık piyanoya elimi koyduğum anda beynimdeki sesleri zahmetsizce çıkarabiliyor, adeta piyano kendiliğinden çalıyormuş da ben müziği idare ediyormuşum gibi rahatça kendimi çaldığım eserlere verebiliyorum. Yine de tamamlanmış gibi göremezsiniz hiçbir şeyi müzikte. Her sefer yeni bir kişilikle ortaya çıkar yorumunuz.

Öğrencilik döneminde şiddetle karşı çıktığınız üsluplar, "Asla onun gibi olmayacağım" dediğiniz piyanistler var mıydı?

- O dönemde herkesin çok severek dinlediği Macar piyanist Gyorgy Cziffra'yı hiç sevemedim. Bence, sadece virtüöziteyi ön planda tutuyor, adeta sirk cambazı gibi çalıyordu. Her notayı elektrik çarpmış gibi yorumlayan Friedrich Gulda'yı hiç beğenmezdim. Sonraki yıllarda fikrim değişti; o yoğunluğun getirdiği enerjiyi ve parlaklığı sevdim sonradan. Glenn Gould'a hayrandım, tutkuyla dinlerdim. 1990'larda görüşüm değişti.

Belki de bugün aşırılıklardan arınmış, daha dengeli bir yorum arayışında olmanızın etkisi vardır bu değişimde…

- Yorum arayışlarını, dengeli, aşırı veya duru diye adlandırmak yanlış olur. Glenn Gould bazen hiç pedal kullanmaz. Bazen eserdeki yazıları tamamen değiştirir; bağlı olan yeri staccato çalar, allegroyu adagio yapar. Gençken, bu çılgınca cesarete sahip olanlara hayranlık duyulur ancak zamanla bestecinin yazdığının aslında yeterli olduğunu ve bunu değiştirmeden de zenginliğini ortaya çıkarabileceğinizi anlarsınız. Tabii Gould ne yapsa ona yakışıyor...

Peki, kuşağınızın diğer sansasyonel piyanistleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Hayranları kadar düşmanı olan Ivo Pogorelic mesela?

- Pogorelic'i pek beğenmiyorum. Nefret de etmiyorum. Onun gibi olmama imkan yok tabii.

Onun düzeyine ulaşmama imkan yok mu demek istiyorsunuz?

- Tam tersi... O kadar kötü olmama imkan yok. Bir de Lang Lang var. Kırıp geçiriyor dünya sahnelerini ancak tam bir zevksizlik örneği. Diğer yandan bence Fazıl Say sansasyonel. Sadece piyanistliğiyledeğil, besteciliğiyle ve gerçekleştirdiği projelerin sıra dışılığıyla da sivrilen bir

sanatçı. Yaratıcılığını çok güzel sergiliyor ve bunu yaparken müziğin ruhuna zarar vermiyor.

Genç piyanistler arasından takdir ettiğiniz isimler var mı?

- Çok fazla takip etmiyorum ama Francesco Libetta ve Misha Dacic gibi yıldız gençleri dinledim. Denk geldiklerim arasında Aleksandar Madzar ve Ilya Itin de var. Teknik canavarları olmak yerine müziği incelikle yorumluyorlar.

Pedal kullanma, rubato gibi çok fazla tartışılan konularda kendini çok kısıtlamayan, böyle cenderelere girmeyen bir piyanist olarak tanınıyorsunuz. Bu konuda yaklaşımınızı geliştirirken hocalarınızın, beğenerek dinlediğiniz ustaların ne kadar payı oldu?

- Tamamen kendi kulağımla, piyanoda yaptığım araştırmalarla bu sonuca ulaştım. Yine de gençliğimde çok dinlediğim Dinu Lipatti ve Clara Haskil'den etkilenmiş olabilirim. Konser kayıtlarımı tekrar tekrar dinleyerek, üzerinde düşünerek, deneyerek farklı noktalara vardım. Geçen yüzyılın efsane piyanistlerine çok benzetiyorlar tuşemi; bu devirde örneği hiç kalmadı, diyorlar. Ida Haendel "Böyle keman çalan kalmadı diyorlar bana, ben de piyano için aynı şeyi sana söyleyeceğim" dedi. Amerika'daki konserlerim sırasında basında da bu değerlendirmeye rastladım. Evet, bu yaklaşıma ulaşana kadar çok araştırdım. Farklı bir pedal kullanışı, farklı bir piyano sesi... Farklı tuşe geliştirdim. Hala yeni renkler keşfetmeye devam ediyorum.

Piyanoda pedal ne kadar az kullanılırsa, müziğin niteliğini o kadar artıracak unsurlardan biri olarak değerlendiriliyor. Sizin bu konuda ne gibi ölçütleriniz var?

- Pedal, piyanonun en önemli püf noktalarından biri. Dinleyerek değil, deneyerek öğreniliyor. Tekniğini özümsemek çok zor. Az ya da çok kullanmaktan ziyade esere, mekana, piyanoya göre farklı teknikler gerekir. Kuru bir salonun, açık havanın, iyi akustiğe sahip bir salonun gerektirdiği teknik farklıdır. Steinway piyanolar bile birbirinden çok farklıdır. Bazıları çok gür sesli, çok sıcak renklere sahip. Bazıları daha donuk karakterli. Bununla romantik eser çalarken pedalla dengelemek gerekir. Bir piyanistin pedal kullanımıyla ilgili, profesyonelolmayan kişilerin yorumları tutarlı olmayabilir. Bazı eleştirmenler her şeyi pedal kullanımına bağlayıp icrayı göklere çıkarır ya da yerin dibine batırır. Çünkü derinlemesine analiz yapmayı bilmez. Pedalla ilgili hiçbir eleştiriyi ciddiye almam. Çünkü aslına bakarsanız pedalın üstüne yığdıkları birçok hata, pedaldan kaynaklanmaz. Bir zayıflıktan, kopukluktan kaynaklanır. Bazı eleştirmenler bunu duyamadığı için, fazla pedal kullandı, diyerek geçiştirir. Konseri çok beğendikleri zaman da bağladıklarısebepler geçerli olmayabiliyor aslında...

Eleştirmenlerin pedalla ilgili değerlendirmelerini ciddiye almam

Çalışmak için piyano başına oturmadan önce "Asla yapmam" dediğiniz şeyler var mı?

- Mutlaka piyano başına otururum, dediğim durumlardan bahsedebilirim ancak... Mesela, çok canım sıkılırsa, biriyle tartışmışsam sakinleşmek için otururum. Kimisi uzun yürüy.üşe çıkar, kimisi yüzmeye gider, ben de piyano çalarım. 30-40 dakika sonra her şey yoluna girer. Çok uykum varsa, açılmak için piyano çalarım.

içkinin ölçüsü kaçtıysa, ayılmak için piyanonun başına oturururum. Piyano çalışması konusunda ritüelim yok. Bazen evde uyanır uyanmaz piyano başına oturururum. Kimi zaman bütün sabah başka şeylerle uğraşıp, öğlenden akşama kadar piyano başında çalışırım. Bazen biraz çalışıp ara verir, sonra devam ederim. Sistematik, kurallı bir çalışma sistemim yok. Ama sıradan bir gün bile olsa, önemli bölümünü çalışarak geçiririm.

Konseriniz olmasa bile yılın 365 günü mutlaka piyano başına oturur musunuz?

- Yazın Bodrum'da bir ya da iki hafta yaz tembelliği yapıyorum. Sıcak havalarda çalışmayı azaltıyorum, keyif için piyano başına oturuyorum sadece. Bir öğrencime eskiden söylediğim bir laf hiç aklından çıkmıyormuş: "Üç gün çalışmasam kanım ters akar" demişim.

Baharda Mozart, kışın Rahmaninof ve Saygun'un eserlerini çalmayı severim

Mevsimler çalışmanızı, veriminizi etkiler mi?

- Çalışmamı değil, eser seçimimi etkiler. ilkbaharda Mozart çalmayı çok severim. Canlanan doğaya onu çok yakıştırıyorum. İçime müthiş bir neşe ve coşku doluyor. Kasvetli kış günlerinde de ağır eserleri tercih ediyorum. Bazen böyle zamanlarda Saygun çalarım. Kışın, çok çok kasvetli günlerde Rahmaninof çalmayı severim. Verim açısından mevsimlerin pek farkı yok. Bazen birden fazla konserin hazırlığı nedeniyle tempom o kadar yoğunlaşıyor ki hangi mevsimde olduğumu bile unutuyorum.

Çalışma alışkanlıklarınızda zaman içinde ne gibi değişiklikler oldu?

- Fazla bir değişiklik olmadı. Belki eskiden daha çok parmak açıcı, teknik egzersiz gibi şeyleri her seferinde yapardım. Şimdi doğrudan, pek fazla alıştırma yapmadan, çalıyorum. Eskiden az çalışırsam verimim düşer diye korkardım, artık kısa zamanda en çok verimi elde etmenin yolunu buldum.

Çalışmaya oturduğunuzda, zihin açmak için emprovize yapar mısınız?

- İyice açıldığımda emprovize yapıyorum. Yani çalışmanın sonunda... İyice ısındıktan, kıvama geldikten sonra... Kendi kendime bir şeyler çalıyorum. Notalarda yazmayan, genellikle son çalıştığım eserin havasında melodiler çıkıyor. Zihin açmaya gerek duymuyorum; ilk seste açılıyor zihnim.

Bazı piyanistler yeni bir esere diğer yorumları dinleyerek hazırlandığını söylüyor. Eseri öğrenip, ısınmalarına yardımcı oluyormuş. Bazıları ise asla diğer yorumları dinlemez. Siz hangi yöntemi izliyorsunuz?

- Eseri iyice öğrenmeden diğer yorumları kesinlikle dinlemem. Ama sonunda mutlaka dinlerim farklı yorumları. Sonra da çoğunu beğenmem.

Büyük ustaların yorumları da buna dahil mi?

- Bazı yerlerini çok beğenirime Diğer tarafları ters gelir. Aslında kayıtlarda çok mutlu olduğumu söyleyemem. Ama çok etkilendiğim, unutamadığım birçok konser var. Richter, Pollini, Brendel, Arrau gibi. Fakat kayıtlarında sürekli rahatsız olduğum şeyler olur ve hiçbir zaman keyif alarak dinleyemem konserde olduğu gibi.

Beş ayrı evde, beş ayrı piyanoyla çalışıyorsunuz. Bu piyanolarla duygusal bağınız var mı?

- Toplam dokuz piyanoyla çalışıyorum. Bunlardan dördü, akşam saatlerinde çevreyi rahatsız etmemek için kulaklıkla kullandığım sessiz piyanolar. En sevdiğim piyanom Cambridge'deki tam kuyruk Steinway. İstanbul'daki de Steinway olmasına karşın, bir küçük boyu. Paris Konservatuvarı yıllarından kalma Yamaha, Ankara'da annemin ve babamın evinde. Piyanolarımla aramda herhangi bir duygusal bağ yok. Yarın satıp başka bir piyano alabilirim. Bazı piyanist arkadaşlarım piyanolarından ayrılamıyor. Ben ise gittiğim yerlerdeki bazı piyanolara aşık oluyorum. Benim evimde olsaydı, diye çok fena göz koyduklarım oluyor. Ayrılmakta güçlük çekiyorum. Hatta bazen konserlerden sonra da kalıp, ertesi sabah sevdiğim piyanolarda çalışıyorum.

En sevdiği piyanosu İngiltere'deki evinde.

Kadans yazmayı, bunu konserlerde sunmayı hiç denediniz mi?

- Kadans yazmayı denedim ama sonucu beğenmedim. Eşim Tony, bana doğum günü hediyesi olarak, Mozart'ın Re Minör 20'nci Piyano Konçertosu'nun son bölümüne olağanüstü güzellikte bir kadans yazdı. Ne zaman çalsam çok beğeniliyor, benim yazdığım sanılıyor.

Yazdığım kadansları çekmecemde saklıyorum, Mozart için eşimin yazdığı kadansı çalıyorum

Yani, bir matematikçinin kadansını çalıyorsunuz *ve ilgi çekiyor…*

- Evet. Çok güzel yazdı. Hatta bazı şefler "Aman bu muhteşem bir kadans. Sen yazdın herhalde. Daha önce hiç duymadık" dedi. Cevap olarak "Eşimin hediyesi" diyorum.

Siz hangi eserler için kadans yazmayı denemiştiniz?

- Benim yazdıklarım konuşmaya değmez. Beethoven'in 4. Piyano Konçertosu için yazdım. Bir de Mozart'ın KY 271 ve KY 414 konçertoları için. Bunun dışında ufak baladlar, valsler, Chopin'i andıran eserler besteledim. Ancak bunları konserlerde hiç seslendirmedim. Çünkü bu denemelerin düzeyi, seslendirdiğim eserlerin çok altında... Ayrıca dinleyicilere kendi bestemi gösterme ihtiyacını duymuyorum. Benim için bilmece çözmek gibi bir hobi sadece. Profesyonel bir uğraş değil.

Bir eseri öğrendikten sonra özümseme, içselleştirme süreci ne kadar zaman alıyor?

- Eseri mutlaka dinleyici önünde çalmak gerekiyor. Ancak bundan sonra, bambaşka bir bütünlük kazanıyor, içselleştiriliyor. Dinleyicinin

500 kişi olması gerekmez; 2-3 kişi de olabilir. Önemli olan icranın dinleyiciyle karşılaşması ve dönüşüm geçirmesi. Ama bu süreç ilk konserde ya da 3-5 konser sonra tamamlanabilir. Esere göre değişiyor. Birkaç konserin ardından eser farklı açılardan da ele alınabilir. tlk icradan sonra dinlendirip, başka eserlerin seslendirildiği bir dönemi takiben tekrar ele alınırsa o da icraya ayrı bir olgunluk kazandırır.

Eseri öğrenip, icraya hazır hale getirdikten sonra, konsere çıkmadan bir süre dinlendirip, tekrar ele alma alışkanlığınız var mı?

- Yeni öğrendiğim eserlerde bu yöntemi kullanmayı severim. Çok iyi bir yöntemdir. Yani eseri iyice öğrenip, icraya hazır hale getirdikten, bir kez çaldıktan sonra başka eserlere geçip, konserden önce tazeleyip, dinleyiciye bu olgunlukla sunmak... Ama ne yazık ki her zaman gönlümce program yapmaya vakit olmuyor.

Bir eserin atmosferine girebilmek için, notaları incelemek ve piyano başına oturup çalışmak dışında yöntem kullanır mısınız?

- Başlangıçta eseri, piyanoda çalışmanın yanı sıra, yanımda taşır ve her fırsatta okurum. Trende, otobüste, yatakta sessizce çalışırım. Yani sadece notalara odaklanırım. Küçük ayrıntıları keşfederim. Ezberleme süreci tamamlandıktan sonra, piyano başındaki renk çalışmaları başlar. Geçmişte eserlerle ilgili dönemsel analizler yapardım. Adnan Saygun'la başlamıştık bu incelemelere. Örneğin Beethoven'in eserlerini yazdığı dönemi, hangi öğeleri, hangi eserlerde paralel kullandığını analiz ederdim. Chopin'in eserleriyle Mozart'ınkiler arasında paralellikleri araştırmıştım. Mozart, aynı anda üç karakteri eserine yansıtmış. Çok neşeli, çok hüzünlü, depresif öğeler bir araya gelmiş. Bunca yıllık tecrübeden sonra, artık repertuvarımda olmayan

bir eserin notalarını elime aldığımda, bestecilerin hangi dönemlerinde yazdığını tahmin edebiliyorum.

Bestecinin fikriyle örtüştüğü sürece özgürce rubata yapmaktan yanayım

Hazırlanma *sürecinde, sorunlarla* karşılaştığınızda, rüyalarınız *size yol gösterir* mi? *Ya da* çalışmalarınız rüyalarınıza *girer* mi? , Seslendirdiğim eserlerl.e ilgili çok garip rüyalar görüyorum. Üstelik sadece ben değil, eşim de görüyor benzer rüyaları. Örneğin Edward Grieg'in piyano konç~rtosunu çaldığım dönemde, ikinci bölümdeki dramatik bir pasaj ı, staccato çaldığımı görmüştü rüyasında. "Böyle çalmaya mı karar verdin" demiş. Ardından "Çok komik oluyor, vazgeç" demiş. Sabah uyandığımızda, rüyasını anlattı. Gülmekten öldük... Ben ise daha çok kabuslar görüyorum. Bilmediğim bir eseri, çok önemli şeflerle, iddialı bir konserin öncesinde, kuliste çalışırken görüyorum kendimi. Tam bir kabus yani... Hemen uyanıyorum...

Bu kabusların arasında, rüyanızda icrayla ilgili hesap soran besteciler de var mı?

- Bestecilerle rüyamda karşılaştım. Harika bir duygu... Karşılaşamadıklarım da oldu... Bir davette beni Chopin'le tanıştıracaklardı. Çok heyecanlanmıştım. Fakat karşılaşamadık. Ancak besteciler, kabus olarak henüz rüyama girmedi. Kabuslarım, şimdilik, hazırlıksız konsere çıkmaktan ibaret...

Vladimir Horowitz, hayatının son yıllarındaki bir röportajda "İtiraf ediyorum, ben çok kötü bir adamım, Liszt'in Mussorski'nin bazı eserlerinin

başını, sonunu, ortasını değiştirmek istedim hep, seslendirirken küçük operasyonlar yaptım" diyor. İcrada sizin özgürlüğünüzün sınırı nerede başlar, nerede biter?

- Bu tür bir hürriyet ihtiyacını duymuyorum. Kendimi iyi hissetmek için eseri değiştirmem gerekmez. Eserin bütünlüğünü kesinlikle bozmam, bestecinin yazdıklarına çok dikkat ederim. Notada yazanlar beni tatmın ediyor, bu şekilde yorumladığımda dinleyici de tatmin oluyor.

Örneğin birçok piyanistin rubato yaklaşımı çok tartışılıyor. Bazı piyanistler icrada tempoyu öylesine düşürüyor ki, eserin süresi yüzde 30-40 uzayabiliyor. Kimine göre bu icrada özgürlük, kimine göre esere hakaret. Rubato seven bir piyanist olarak, kırmızı hattınız var mı?

- Rubato hakkıyla yapılmalı. Bir bölümde kullanılan artı zamanı, diğer bölümlerde hafif bir hızlanmayla, akıcılığı sağlayarak geri vermekten yanayım. Sonuçta eserin süresi değişmez. Bestecinin yazdıklarıyla örtüştüğü sürece, özgürce rubato yapmaktan yanayım. Dinleyiciler, eleştirmenlerden olumlu tepkiler alıyorum. Örneğin, 2008 Miami Piyano Festivali'nde Chopin'in 2. Piyano Konçertosu'nu seslendirdim. Aynı festivalin solistlerinden, Belçika'da konservatuvarda ders veren piyanist Aleksandar Madzar ertesi gün sohbetimizde "Tam benim aradığım rubato, yani hafif sallanmalardan sonra orkestrayla buluşmak, aralara rubato sıkıştırmak... O kadar zarifçe yapıyorsun ki beni çok etkiledi" demişti. Bunu birkaç kişi daha söyledi. Rubatoyu, eseri fazla yaymadan, hürriyet duygusunu vererek yapmak önemli.

Olumsuz eleştiri almadınız mı hiç, yani "Chopin' de bu rubato ne arıyor", diyen çıkmadı mı? Bu tür eleştirileri dikkate alıyor musunuz?

- Rubatoyla ilgili olumsuz eleştiriler almadım ama örneğin 1980'lerin başındaki konserlerde Chopin ve Schumann'ın eserlerinin temposunu yükseltmekle suçlandım. Fakat elimde konserlerin kayıtları olmadığı için, eleştirileri kontrol edemedim. Her söylenenden etkileniyor insan ama yine de kendi bildiğini yapıyor. Bu tavır iyi de olabilir, kimi zaman kötü de olabilir... Önemli olan, yorumun inandırıcılığı, dinleyicinin ikna olması.

Konçerto çalan piyanist, eserin orkestra bölümünü de iyi öğrenmeli

Birçok müzisyen oda müziğinin sanatçının egosunu dengeleyen, iyi iletişim kurma becerisini artıran, derinleşmesini sağlayan eğitici bir platform olduğunu söyler. Siz neden oda müziğinden uzak duruyorsunuz?

- Birlikte uyum içinde çalışabileceğim kişi ya da grupları ne yazık ki bulamadım. Birlikte oda müziği yapmak istediğim kişilerin de zamanı uygun olmadı. İkili çalışma yapmak üzere çok sayıda teklif geliyor, kabul etmiyorum. Oda müziğine yönelmeyi şimdilik düşünmemekle birlikte, zaman zaman oda müziği repertuvarıyla konser veriyorum. Örneğin, İstanbul'da birkaç yıl önce Danel Kuartet'le, Adnan Saygun'un eserlerinin seslendirildiği bir konser vermiştik. Çok keyif aldım. Tabii piyano repertuvarı çok zengin ve diğer enstrümanlar gibi, başka enstrümanlara bağımlı olmadan çalabileceğiniz sayısız esere bile yetişemiyorsunuz bir ömür boyu.

Oğlunuz Erkin Onay iyi bir kemancı, eşiniz birkaç enstrüman çalıyar, keyif için de olsa evde oda müziği yapmıyor musunuz?

- Hayatta keyif için yapılacak o kadar çok şey var ki, hangi birine yetişmeli. Okuyacağım birçok kitap, gezeceğim sergi, tiyatroda

izleyeceğim oyun var. Bahçemde yetiştirmek istediğim çiçekler var. Ama zaman yetmiyor. Oda müziği yapacağım kişilerin enstrümanına ve müziğe hakim olması, gerçekten çok iyi çalması gerekir. Bu konuda pek hoşgörülü değilim... Oğlum Erkin çok iyi bir kemancı ve birlikte birçok konser verdik. Eşimle de arada sırada, keyif için, dört el piyano çalıyoruz.

Önemli piyanistlerin yeni albümlerini, dünyadaki önemli konserleri takip eder misiniz? Mesela Daniel Barrenboim, Stephen Kovacevich ve Andras Schiff son yıllarda birbiri ardına Beethoven'in tüm piyano sonatlarını kaydetti. Dinleyip, karşılaştırmasını yaptınız mı?

- Birçok meslektaşım bu konuda çok meraklı. Ben sevdiğim ekolün piyanistleri, artık hayatta olmadığı için pek sıkı takip etmiyorum. Eğer çok sevdiğim bir piyanistin albümü yayımlanırsa, alıp dinliyorum. Diğerleri ilgimi çekmiyor. Üç, dört dakika sonra beğenmediğim bir icrayı dinlemek istemiyorum. Koca CD'ye ödenen para yazık oluyor.

Ne sıklıkla konsere gidersiniz, konser dinlemek için son yıllarda yaptığınız en uzun yolculuğu hatırlıyar musunuz?

- Çok yoğun çalıştığım için, fırsat buldukça, katıldığım festivallerdeki, bulunduğum yerlerdeki konserlere gidiyorum. Konser için gittiğim kentte, ertesi gün önemli bir solist sahneye çıkacaksa, bunu kaçırmam. İki yıl önce, Princeton'a konser vermeye gittiğimde, New York'ta Marc-Andre Hamelin çalacaktı. Bu konseri dinlemeye gittim. 15 yıl önce, Hannover'de yaşarken, önemli konserler için iki saatlik yol kat edip, Berlin'e giderdim. Daha önceki yıllarda Horowitz'i dinlemek için Hamburg'a gitmiştim. Tanımadığım bir piyanist ya da yeni bir eser için böylesine uzun yolculuklara çıkmam.

Ezber konusunda herhangi bir problem yaşıyor musunuz? Sizin geliştirdiğiniz rahat ezberleme yöntemleri var mı?

- Galiba ezberde doğuştan yetenekliyim. Görüntü, el, kulak hafızam çok güçlü. Tiyatroda oyunları da çok kolay ezberlerdim. Dostlarımın telefon numaraları hafızamdadır. Eserleri de çok çabuk ve kolay ezberliyorum. Buna karşın, sevmediğim eseri de çabuk unutuyorum. Çok zor bir eser olan Bartok'un 2. Piyano Konçertosu'nu üç haftada ezberlemiştim. Eğer konçerto çalışıyorsam, orkestra bölümlerini de ezberlerim. Flütün solosu, kontrbastaki ritim gibi öğeler, piyanonun konumunu belirler. Öğrencilerime de, orkestra bölümünü ezberlemelerini özellikle tavsiye ederim. Çünkü eserin bütününü kavramak gerekir. Orkestra bölümlerini bilmeyen piyanistin durumu konserde hemen belli olur. Bu ayrıntıyı çoğu kişi gözden kaçırıyor. Tanınmış solistlerde bile birkaç kez bu sorunu gözlemledim.

Bazı eserleri turnelerde, defalarca üst üste yorumladığınızda ya da Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu gibi 35 yılda defalarca çaldığınızda, rutinleşme tehlikesi ortaya çıkıyor. Bunu nasıl engelliyorsunuz?

- 1988'de Almanya'da Kuzeybatı Alman Filarmoni Orkestrası'yla 12 konserde Çaykovski'nin 1. Piyano Konçertosu'nu çaldım. Bu turne sırasında, rutinleşmeye karşı bir yöntem keşfettim. Konsere çıkmadan yaklaşık bir saat önce, eseri parçalayıp, formunu bozarak çalıyorum. Sahneye çıkıp normal formuyla çaldığımda taptaze bir yorum çıkıyor. Bu tekniği keşfettiğim günlerde bir Alman gazetesinin eleştirmeni "Taptaze bir yaklaşımla çalıyor" diye yazmıştı. Sistemin işe yaradığından böylece emin oldum.

Sizi yıldıran, vazgeçtiğiniz eser oldu mu?

- Brahms'ın 2. Piyano Konçertosu'yla bir türlü ruh halimi uyuşturamadım. Yorumlarım beğenildi, hatta epeyce övgü aldım. Ancak eserle istediğim duygusal yakınlığı kuramadım. Dahası sürekli eseri sorgulamaktan konsantre olamıyorum. Arada bir, "Sen kim oluyorsun da Brahms'ın eserini sorguluyorsun" diyorum kendime. Fakat soru sormayı durduramıyorum. Hüseyin Sermet bu eseri çok sever. Onunla bu konuyu konuştuk. Herhangi bir çözüm bulamayınca, eseri repertuvarımdan çıkardım.

Röportajlarda bested ayrımı yapmadığınızı, tüm bestedleri, eserleri kendinize yakın bulduğunuzu söylüyorsunuz. Ancak Brahms örneğinde olduğu gibi, bazı eserler, bestedler solistin kişiliğine uygun olmayabiliyor. Çalışmalarınızı yakından takip eden bazı genç piyanistlere, bested seçiminiz konusundaki görüşlerini sordum. Chopin, Saygun, Rahmaninof, Beethoven konusunda övgülerini sıralayıp, Mozart'la /asınen kan uyuşmazlığı yaşadığınızı söylediler. Siz de bunu hissediyor musunuz, gelecekte bu nedenle repertuvarınızdan çıkarmak istediğiniz başka eserler, bestedler var mı?

- Piyanistler hakkında başka piyanistlerin fikri sorulunca, çok şaşırtıcı cevaplar alabilirsiniz. Her ne kadar bu konuda gençler arasında kendimi beğenilen şanslılardan hissediyorsam da farklı yorumlar ve yargılarla her zaman karşılaşabilirsiniz. Mozart'ı çok sever ve ruhunu hissederim, tam tuşesine sahip olduğum söylenir. Würzburg Mozart Festivali'nde Emmanuel Krivine yönetiminde Sinfonia Varsovia ile verdiğim konserde çaldığım K414 için "Coşkun alkışlar harikulade karakterize edilmiş eşsiz bir Mozart için orkestraya ve piyaniste

teşekkür ediyordu" şeklinde bir yazı çıkmıştı. Sonatları çok fazla yer almıyor repertuvarımda. Beethoven ve Liszt'in tüm eserlerine de eşit derecede ilgi duymuyorum. Bir ömür her eseri çalmamıza yetmiyor zaten, onun için seçim yapıyorum.

Size ithaf edilen eserlerin sayısı 10'a yaklaştı sanırım. Bu bestecilerle nasıl tanıştınız, nasıl esin verdiniz, eserlerin oluşum sürecine ne gibi katkılarınız oldu?

- İtalyan besteci Hubert Stuppner'le 1980'lerin başında tanıştım. 1984'te benim için 2. Piyano Konçertosu'nu besteledi. Fransız besteci Denis Dufour'la 1990'ların sonunda Paris'teki bir konserinde tanıştım. Çıplak ayakla gezen, elektro akustik eserler yazan bir besteci. Eserleri çok hoşuma gitti. Ertesi gün vereceğim resitale davet ettim. Konserimdeki Ravel'in Sonatin yorumundan çok etkilenmiş, o tuşeye uygun olarak bir eser yazacağını söylemişti. Benim için "Avalanche" adlı, 50 dakikalık solo piyano eserini besteledi. Muhiddin Demiriz de Bosphorous'u bana ithaf ederken, piyanistliğimin çok özelolduğunu ve bu tınıları kendi eserinde duymak istediğini söylemişti. 2004'te orkestra şefi Jean.. Louis Petit, Fransız kanallarından TV3'de verdiğimiz bir konserden sonra bir eser besteledi. "La Jemme" adlı dört dakikalık bir eser. Konserlerimde bis olarak çalıyorum. Çok takdir ettiğim piyanist Marc..Andre Hamelin bir sürpriz yaptı, virtüözite gerektiren kısa bir eser besteledi benim için. Çok sevdiğimi bildiği için Saygun'un ritimlerini kullanmış. "Bu küçük eserden büyük şeyler yapacağına emin olduğum arkadaşım için..." diye bir ön not yazmış. Hamelin ve Demiriz'in piyanistliklerine de hayran olduğum için bu ithafları beni sonsuz onurlandırdı, mutlu etti.

B- Konserde

Vladimir Horowitz piyanosunu konserden konsere taşır, *asla* başkasına *elini* sürmezmiş. *Siz piyano seçer misiniz?*

- Keşke o lüks bende de olsa. Çünkü piyano konusunda inanılmaz olaylarla karşılaşıyorum. Her şartta çalmak zorundasınız. Herhangi bir piyanoyla çok kısa sürede arkadaş olabiliyorum. Onunla mücadele etmek yerine kapasitesini tespit edip, bu veriye dayanarak, elimden gelen en iyi sonucu elde etmeye çalışıyorum. Kimi zaman, salon yöneticileri beni dinledikten sonra "Bizim piyanoyu değiştirmişler galiba" diyor. Bu alabileceğim en büyük iltifatlardan biri. Tercihim sorulursa Hamburg yapımı D modeli Steinway'i tercih ederim. Tuşeleri çok hafif, çok konforlu piyanolar, rahat çalınıyor. Amerikan Steinway'leri bir yıl öncesine kadar sorunluydu. Firma çok büyük aşama gösterdi, mekanik sistemlerini güzelleştirdiler. Kalitesi de çok yükseldi. Konuştuğum birçok piyanist bu gelişim konusunda aynı fikirde.

Neydi sorun, mekanik sistemleri çok mu ağırdı?

- Evet. Mekanik aksamı ağırdı ve sesi çok metalikti. Derinliği yoktu. Hamburg yapımı Steinway'le hiç ilgisi olmayan, incelikten yoksun bir piyanoydu. Neyse ki bu sorun çözümlendi.

Tuşlarının sertliği konusunda tüm piyanistler Bösendorfer,den yakınır. Hatta Fazioli' nin bu sorunlardan ders alıp, yepyeni bir anlayış geliştirdiği söyleniyor. Bu piyanolarla karşılaştığınızda ne gibi sürprizler yaşadınız?

- Bössendorfer'le karşılaştığımda da, kapris yapmadan çalıyorum. Onun da güzel tarafları var. Ancak ben bu piyanoyu tercih

etmiyorum. Fazioli'yi çok methettiler. Bremen ve Avusturya'daki konserlerimde en büyük konser modelini ve bir boy küçüğünü çaldım. Her ikisini de beğenmedim. Tuşları çembalo gibi, yani derinlik vermiyor. Çok yüzeyde kalıyor. Sesindeki parlaklığı ise çok kısa sürüyor, uzamıyor. Bunlar sadece iki piyanodan edindiğim kişisel izlenimler, belki diğer piyanolar farklıdır. Çünkü piyanonun iyi koşullarda saklanması çok önemli. Örneğin 2008 yazında, Yunanistan'ın Patras Odeonu'nda, Hamburg yapımı Steinway ile konser verdim. Büyük bir felaket yaşadım, piyano tam anlamıyla korkunçtu. Yaz boyunca, uzun süre güneşte bırakılmış ve hırpalanmıştı.

Bugüne kadar rastladıklarınız içinde en etkilendiğiniz piyano hangisiydi?

- Yamaha firması, Osaka'da ilginç bir deney yapıyor. Yeni bir modelin el yapımı örneği şehrin en ünlü konser salonu Bunka Kaikan'a yerleştirilmiş. Önemli piyanistler, denemek üzere davet ediliyor, izlenimlerini yazması isteniyor. Piyano, her yıl bu izlenimlerin ışığında elden geçiriliyor. Bugüne kadar en etkilendiğim piyanoydu. Zaten izlenimlerin kaydedildiği defterde de Martha Argerich, Radu Lupu gibi isimler aynı cümleyi yazmış. Defterin sayfalarını karıştırıp, geçmiş yıllara baktığımda, üç yıl önce "Sol pedalı renkleri çok fazla matlaştırıyor", "Tizler çok parlak ama baslarda hala hantallık var" gibi notlar dikkat çekiyor. Bir sene sonra bakıyorsunuz "Basları düzelmiş ama orta seslerde yeteri kadar parlaklık yok" diyorlar. Ve en sonunda kıvama getirmişler. Defterin son sayfaları sadece övgü dolu. Şimdi bu piyanodan yararlanarak yeni bir modelin seri üretimine geçilecek.

Bugüne kadar piyano konusunda başınıza gelen en büyük sürpriz neydi?

- Kahire'de bir konser verecektim. "Bir Steinway var" dediler. Konserden önce gidip baktım, akort feci vaziyetteydi. Uyardığımda, "Nasılolur şimdi akortçu geldi, ayarladı" dediler. İçeride çay içiyormuş, çağırdılar. Konserin başlamasına çok az zaman vardı, prova için bile zaman kalmamıştı. "Çok güzeloldu, neden beğenmediniz" dedi akordör. Piyanonun başına oturdum ve bazı seslerde neredeyse çeyrek ton kayma olduğunu gösterdim. Dikkatle dinledi. Sonra da "Ama böyle kulağa çok güzel geliyor" dedi... Meğer bu durum onun çok hoşuna gidiyormuş. İptal etmek için çok geçti, mecburen konsere çıktım.

Avrupa'da hiç sorun yaşamıyor musunuz?

- İngiltere'nin Edinburgh kentinde bir konser vermiştim. Çok eski bir Steinway vardı salonda. O kadar eski bir modeldi ki, sesi güzel olmakla birlikte, tuşları normalden dardı. Böyle bir piyanoda daha önce hiç çalmamıştım. Parmaklarım kalın olduğu için, epeyce zorlandım.

Sahne heyecanımı sevinç vesileleri yaratarak yeniyorum

Konsere çıkmadan önce ritüeliniz var mı?

- Konsere iki saat kala bir aspirin alırım. Bir saat önce bir kahve içerim. Sahneye çıkmama 10 dakika kala Ginzeng ampulümden doping alırım. Sonra da dua ederim.

Hangi duaları okuyorsunuz, ne kadar sürüyor?

- Yaklaşık bir dakika sürüyor. Duaları söylemeye gerek yok. Bu, kişiyle Allah'ın arasında ... Uçak kalkmadan da aynı duaları okuyorum.

Konsantrasyonunuzu sağlamak için konsere çıkmadan önce yaptığınız ya da kaçındığınız özel bir şey var mı?

- Her türden negatif düşünceyi, duyguyu uzaklaştırırım. Bazen güzel bir sohbet, bazen yalnızlık iyi geliyor. Bütün gün konsere odaklanıyorum ve dinlenmiş olmaya gayret gösteriyorum.

Yanınızda uğur objesi taşır mısınız?

- Hiç çıkarmadığım bir bileziğim var, herhalde 40 senedir bileğimde. Annemin halasından kalmış bir aile yadigarı. Yanında da mavi boncuklu bir zincirim var. Bunlar bana güç veriyor. Ayrıca kaldığım otelodalarında, ev duygusunu yaşamak için, seyahate çıkarken yanıma bazı objeler alırım. Masanın üstüne örtü gibi koyabileceğim bir eşarp, oğlum Erkin'in tahtadan yaptığı piyano biblosu, birkaç küçük resim, oya işi çiçekler gibi...

Konsere giderken yanınızda notaları taşır mısınız? Riske girmemek için kritik konserlerde piyanonun sehpasında nota bulundurur musunuz?

- Provalarda bile ezberden çalarım. Yanımda nota taşımam. Provada eseri hangi bölümden alacağımız konusunda bir anlaşmazlıkçıkarsa, şefin partisyonundan bakarım.

Martha Argerich gibi çok ünlü piyanistler bile sahne korkusunu yenme konusunda ciddi sorunlar yaşıyor. Hatta New York Times'ta yayımlanan Argerich'le ilgili bir haberde, korku nedeniyle konser iptal ettiği, gerekçe göstermek üzere parmağını kesip, hastanelik olduğu yazıldı. Hayatınızın herhangi bir döneminde sahne korkusu yaşadınız mı, nasıl başa çıktınız?

- Hiç sahne korkusu yaşamadım.

En çok hangi konserler sizi endişelendirir? Resitaller mi, orkestra konserleri mi? Heyecanınızı nasıl yenersiniz?

- Heyecanımı sevinerek yenerim. İ yi ki buradayım, ne kadar çok izleyici var, gibi sevinç vesileleri yaratırım. Resital ya da orkestra konseri arasında herhangi bir fark yok benim için. Eğer güvenmediğim, birlikte çalışmaktan zevk almadığım bir şef söz konusuysa, bu durumda resitali tercih ederim.

Prova iyi geçerse konser kötü olur, diyormuşsunuz. Başka ne tür inançlarınız var?

- Bu inançtan ziyade bir tecrübe. Geçmişte birkaç kez başıma geldi ve provada konserin tüm enerjisiyle çalmak yerine akşama saklanacak şeylerin olduğunu da öğrendim. O ayarı yapabilmek için sahne tecrübesi kazanmanın büyük önemi var.

Gülsin Onay sahne korkusu yaşamayan şanslı piyanistlerden …

Konser öncesinde, sezgi düzeyinde başka ne gibi değerlendirmeler yaparsınız?

- Konser öncesinde keyifsiz bir ortam oluşmuşsa, konser de kötü gider. Piyanonun durumu, salonun akustiği, organizatörün tavrı, akortçunun saati yanlış anlayıp tam çalışma anında gelmesi bu keyifsizliği yaratabilir. Eğer bu duyguyu sahneye çıkana kadar taşırsam, konser mutlaka kötü geçer. Uykusuzluğun çok kötü tesirleri olabilir. Ne yazık ki bunun önüne geçmek mümkün değil. Provada piyanoya dokunduğum anda, o andaki durumumun değerlendirmesiniyaparım. Eğer kondisyonum iyi değilse, konsere kadar mutlaka önlem almam gerekir. Vitamin ya da kahve içmek, 10 dakika uyumak, rahatlatıcı hareketler yapmak gibi... Konser günü kuaföre gitmek iyi gelir, saçlarımla oynanması beni rahatlatır. Bu nedenle her şehirde, kuaförün maharetine göre, farklı bir saçla çıkarım konsere.

Gülsin Onay, Didim'deki bir festival konseri öncesinde, minibüste prova yapmıştı.

Sahneye çıktığınızda, ilk selamınızda salondaki izleyiciyi inceler misiniz? Doluluk, genç, yaşlı oranı gibi.

- Bakarım ve aralarından sempatik yüzlüleri bulurum hemen ve onlarla bakışarak bir alışverişe başlarım.

Bugüne kadar konser sırasında sahnede başıma gelmeyen tuhaf olay kalmadı

Konser sırasında algılarınız salona doğru açık mıdır, yoksa tamamen pencerelerinizi kapatıp müziğin içine mi giriyorsunuz?

- Pencerelerimi tamamen kapatıyorum. Tabii ki dinleyicinin varlığını algılarım ama salonla ilgilenmem.

Konçertonun solo bölümünde, üstelik pianissimo çalarken, ön sırada oturan yaşlı bir hanım çantasından şeker çıkarıp, jelatinini özenle çıtırdatarak açarsa, gözünüz salona kaydığında ise yanında uyuklayan eşiyle karşılaşırsanız, bu durum hafızanızda kayda geçer mi, sinirinizi bozar mı?

- Eskiden bozardı. Ama artık salonda olup bitenleri hiç algılamıyorum. Bazen gürültü oluyor, açık hava konserlerinde sonradan girenler, bitmeden çıkanlar oluyor, cep telefonu çalıyor... Bunlar algımın süzgecinden geçmiyor. Sanki şeffaf bir odada çalıyormuşum duygusunu yaşıyorum.

Algınızın süzgecinden başka neler geçiyor, örneğin salondaki elektrik?

- Dinleyiciyi avucuma aldıysam bunu hemen fark ederim. Salondaki sessizlikten, tek kulak olma durumunu, izleyicinin benimle geldiğini

hissederim. Bu sırada bir iki kaza olabilir. Dikkatleri dağılabilir. Bu önemli değildir. Ancak izleyicinin baştan itibaren benden kopukluğunusezdiysem, bunun etkisi kötü olur.

Konser tekliflerini mekan konusunda kompleks duymadan değerlendiren ender piyanistlerden birisiniz. Yazlıkta komşularınıza çalıyar, davet aldığınızda ilkokullara da gidiyorsunuz. Bu cömertlik hayatınızda zaman kaybına dönüşmüyor mu?

- Zaman kaybı olarak bakmadım hiç. Büyük zevk alıp mutluluk duyuyorum. Klasik müzik dinleyicisine çok özel bir zenginlik, ruh dünyasına derinlik kazandırıyor. Bunu her defasında farklı yaş ve sosyal gruplardan kişilerle paylaşmak çok güzel. Örneğin geçen yıl İngiltere'de eşimin konferansları nedeniyle, birkaç haftalığına bir şehre gittik. Tatil yapıyordum. Aniden, oradaki ikişer huzurevi ve ilkokulda konser vermeye karar verdim. Organizasyonu kendim yaptım. ilkokullardaki çocukların çoğu ilk defa konser dinledi. Gözlerindeki keşif sevincini hiç unutamayacağım. Huzurevlerindekilerin arasında 90 yaşında, yatalak olanlar vardı. Ömürleri boyunca gittikleri konserlerden mahrum kalmışlardı. Sanki sevdikleri müzik veda için ayaklarına gelmişti. O kadar çok mutluluk gözyaşı döktüler ki... Bunlar bir sanatçının aslında yaraları sarma, özlemlere ilaç olabilme konusunda ne kadar ayrıcalıklı konumda bulunduğunu gösteriyor.

"Gülsin Hanım, hiç problem çıkarmadan konser önerisini kabul eder. Parayı önemsemez. Ancak daha sonra sahne arkasında istediği kaşul sağlanmadıysa mutsuz olur" dedi bir organizatör. Kuliste neler talep ediyorsunuz?

- Sadece iyi bir kahve istiyorum. Bir de muz. Birkaç kez kulise meyveli maden suyu konmasını istemiştim, ama mutlaka olması gerekmez. Bunun söylenmesine çok şaştım, çünkü sorulmazsa taleplerimi kimseye söylemem.

Diğer enstrümanları çalanlar, konserlerdeki solist seçiminde ağırlığın piyanoya verilmesinden çok şikayetçi. Peki siz, ne düşünüyorsunuz; Türkiye'de piyanistlere yeterince konser imkanı sağlanıyor mu?

- Bir röportajda piyanodan bahsederken "ormanın kralı" diye tanımlamıştım. Gerçekten de herkese cazip gelen bir enstrüman. Keman festivali duyamazsınız, piyano festivalleri çok sevilir. Dinleyicinin talebi olduğu için bu kadar çok. Türkiye'de de piyano giderek daha çok mekanda demirbaş listesine giriyor; bu nedenle konser verme imkanları çoğalıyor. Orkestraların sezon programlarının yanı sıra büyük küçük pek çok salonda resitaller düzenleniyor.

Bir röportajda, repertuvar seçimi ve hayattaki tercihleriniz konusunda konuşurken "Potpuri gibiyim" diyorsunuz. Neden bir temada derinleşmek yerine, çeşitlemeleri tercih ediyorsunuz?

- Bu yaklaşım her zaman geçerli değil. Mesela bahçe düzenlemesinde potpuriyi seviyorum. Çok farklı çiçekleri bir araya getiriyorum. Herkes bir köşeye aynı çeşitleri koyar, bense palmiyenin yanına begonvil koyuyorum. Konser programlarım farklı zamanlarda, farklı şekillerde oluşuyor. Resitallerimde tematik repertuvarlar da yer alıyor. Sadece sonat akşamı veya gece temasıyla ilgili eserlerin yer aldığı "gece müziği" programı gibi. Bununla birlikte karışık programları da seviyorum. Beethoven, sonra Chopin ve Saygun gibi, birbirinden çok farklı bestecilerin eserleri bir araya gelebiliyor. Bu farklılıklar

dinleyiciyi de uyanık tutuyor. Aynı tip eserler bir müddet sonra dinleme konsantrasyonunu azaltabiliyor. Oysa Mozart'ın oya gibi ince ve canlı bir müziğinden sonra şairane Chopin melodileri ve onun romantik dünyası, ardından Saygun'la gelen dramatik ve coşkulu ritimler, çok yönlü bir duygu örgüsü oluşturuyor. Ve ben bunu çok seviyorum.

Bugüne kadar sahnede karşılaştığınız en büyük sürprizler nelerdi?

1990'larda Wolf Dieter Hauschild'le, Kuzeydoğu Alman Senfoni Orkestrası'yla bir konser verdik. Çok mutlu oldu Hauschild. Ertesi yıl, İspanya'daki önemli bir festivalin açılışında orkestranın vereceği konsere solist olarak beni davet etti. Ravel ve Manuel de Falla'nın eserlerini seslendirmek üzere sözleştik. Ancak menajerim Monica Ott'dan gelen sözleşmede sadece Ravel'in konçertosu vardı. Bir mesaj gönderip, de Falla'yı hatırlattım. Programda olmadığı cevabı geldi. Ravel'e hazırlanıp yola çıktım. Prova için sahnede yerimi aldığımda Hauschild "Hangi eserden başlamak istersiniz" diye sordu. Başımdan aşağı kaynar sular döküldü... "De Falla'yı da seslendirecek miyiz" dedim hayret içinde... Sonra durumu anlattım. Ravel'le başladık provaya. "Merak etmeyin, ertesi güne yetiştiririm eseri" dedim. 10 ay önce seslendirmiştim en son. Hamburg'dan acilen, kuryeyle notalar geldi. O gece uyumadan çalıştım. Ertesi gün eseri çaldık. Konser çok iyi geçti. Çok etkilenen Hauschild sonraki yıllarda beni birçok konsere davet etti.

Unutamadığım ikinci olay, Berlin'deki önemli festivallerden Choriner Musiksommer'ın açılış konseri. Alman TV'lerinden naklen yayımlanacak konsere 24 saat kala, piyanist hastalanmış. Beni

aradılar. Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu vardı programda. Freiburg'da, oğlum Erkin'deydim o sırada. Karar için bir saat süre istedim. Erkin, konservatuvara gidip, notaları getirdi. Biraz çalıştım. Eseri çıkarabileceğime karar verince, olumlu cevap verdim. Hemen trene binip, dört saat uzaklıktaki Hannover'e gittim. Oradan babamın otomobiliyle, dört saatte Berlin'e ulaştık. Yol boyunca çalıştım, ertesi .sabah provaya, ardından konsere çıktım...

Son olay ise tam bir kabustu. Fransa'da önemli orkestralardan birinin şefi Luka Pfaff'la 2005'te İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası eşliğinde, Şostakoviç'in 1. Piyano Konçertosu'nu seslendirdim. Çok zengin, yakışıklı, çok kibirli, bu özellikleriyle çok dikkat çeken bir şef Pfaff. Fakat sahnede durum değişiyor. Konserde, neredeyse her sayfada orkestrayla bağlantısı koptu, notaları karıştırdı, partisyonun içinde kayboldu. Durumu toparlamak için başımı sallayarak orkestrayla bağlantı kurdum. Zor bitirdik konseri. Daha sonra konuştuğumuzda tüm suçu orkestraya yüklemeyi tercih etti.

Sahnede ezber bozulması ya da şefin dikkatsizliği sonucu oluşan anlık felaketleri atlatmak konusunda özel yöntemleriniz var mı?

- Bu tür sürprizler yaşanabilir, dünyanın sonu değil... Öğrencilerime bu meslekte arkaya bakmamak gerektiğini söylerim hep. Çünkü pişmanlığın işe yaramadığı tek yer sahnedir. Hata ya da felaket anına takılıp kalmayın, o andan itibaren ileriye bakın, derim. Olmamış gibi devam etmek en iyisi. Pişmanlık duyarsanız her şeyin aşağı yuvarlanmasına sebep olabilirsiniz. Hepimiz insanız, hata yapılabilir. Ezber sorunu çok nadiren yaşarım. Bir kez başıma geldiğinde, emprovizasyonla kısa bir pasajı diğerine bağlamıştım. Şefin dikkatsizlik yaptığı bir konserde ise kadansa erken girmek zorunda

kalmış, bu arada üç ölçü atlamıştım. Aynı şef, kadanstan çıkma noktasını da kaçırınca trillerle orkestrayı beklemek zorunda kalmıştım. Tecrübeyle tüm bu sorunlar aşılıyor. Gençken altından kalkmak zor. Bugüne kadar o kadar tuhaf olaylar geldi ki başıma, epeyce tecrübe kazandım.

Tuhaf olaylara birkaç örnek verebilir misiniz?

- Bir konserde, eserin sonuna doğru, pedal kırılmıştı. Bu şekilde tamamladım eseri. Bugüne kadar beş, altı kez tel koptu. Durup değiştirilmesi için bekledim. İngiltere'deki bir konserde piyanonun kapağı düşmüştü, müthiş bir gürültü oldu, birkaç saniye ara verip, konsere devam ettim. Aspendos Festivali'nde hava öyle sıcaktı ki, terden denize düşmüş kadar ıslandım, elbisem vücuduma yapıştı, konser nasıl bitti bilmiyorum, sahnede hiç bu kadar utanmamıştım. Bir konserde pedal kullanırken topuğum kırıldı, ayakucunda yürüyüp, sahneden indim. Bir başka konserde, provalarda hiç denemediğim yırtmaçlı elbiseyle sahneye çıktım. Yırtmaç izleyici tarafına gelmi,ş, konser sırasında da çok yukarı çıkmış...

Sahnede kaza geçirdiniz mi?

- 2005'te Fransa'nın Cannes kentinde, Orchestre Regional de Cannes'la verdiğim konserin provasındaki olayı unutamıyorum. Kazayla sahne perdesinin düğmesine basılmış. Harekete geçen perde, akustiği düzeltmek için kullanılan dev panoyu devirdi. Orkestra üyeleri altında kaldı. Değerli bir kontrbas parçalandı. Öyle korktum ki, saatlerce dizlerim titredi. 2008'de Ankara'da verdiğim konserin provasında, sahne üstündeki ışıklandırma sistemi, demir bağlantılarıyla birlikte sahneye düştü. Orkestra üyelerinden birinin

trompeti parçalandı, diğerinin parmağı kırıldı. 2007'de, Turgut Reis'teki D-Marin Festivali'nde sahneye çıkarken ayağım eteğime takıldı, neredeyse yuvarlanıyordum.

Başınıza gelmedik felaket kaldı mı sahnede?

- Kalmadı herhalde. Piyano iskemlesinin bile kırıldığı oldu. Neyse ki düşmedim, ama konsere ara vermem gerekti. Ankara Bilkent'te bir konser sırasında öylesine şiddetli dolu yağdı ki ara vermek, geçmesini beklemek gerekti. Bir kez de yurtdışında bir kayıt sırasında ansızın dolu yağmaya başladı, kayıt yarım kaldı.

İngiliz orkestralarının üyeleri turne yolculukları boyunca kağıt oynar, İskandinavlar içip sızar

Bugüne kadar piyano çalmanıv, konser vermenizi engelleyecek ciddi bir sağlık sorunu yaşadınız mı?

- Genellikle çok ciddi bir hastalığım olmadan konser iptal etmem. Birkaç kez ateşim çok yükseldiği için konsere çıkamadım. İzmir'de bir konser sırasında fenalaşmıştım. Bir defasında da CSO ile vereceğim konserin yarım saat öncesinde mide spazmı geçirmiştim; senfoniyi öne aldılar ve ben ikinci yarıda çaldım. Bunların dışında, konserde sağlık sorunu yaşamadım. Ancak şu anda başparmağımda bir sorun var, çok acı çekiyorum. Sanıyorum küçük bir ameliyat geçireceğim.

Gelecekte piyano başında sağlık sorunu yaşamamak için özel bir program uyguluyor musunuz?

- Sırt kaslarımı güçlendirecek jimnastik yapıyorum. Fırsat buldukça yüzüyorum.

Konserleri walkman'le bile olsa kaydedip, sonra dinleyip değerlendirmesini yapar mısınız?

- Özellikle Adnan Saygun bu yöntemi kullanmamı çok önermişti. Mutlaka kendini dinleyerek geliştir, derdi. 14 yaşımdan beri konserlerimi kaydetmeyi alışkanlık haline getirdim. Şimdi konserlerin kayıtları zaten alınıyor, kopyalarını dinliyorum. Zaman içinde unuttuğum ayrıntıları, kayıtlarda görüyorum. Mesela iki yıl önceki Phaselis konserini TV'den izlediğimde, nasıl yaptığımı, unuttuğum şeyleri gördüm. Ne kadar güzel tempo almışım, dedim kendi kendime. Çünkü farklı zamanlarda farklı tempolarda çalmışım bazı eserleri.

Dünyayı dolaşıyor, farklı izleyici tavırlanyla karşılaşıyorsunuz. Farklar sizi nasıl etkiliyor?

- Başarılı bir konser sırasında tüm dinleyicinin tavrı aynı; sağladığınız sessizlik birbirine benziyor hep. Sonrası çok farklı. Her konserin dinleyicisi de farklı. Mesela Japonya'daki dinleyici dua eder gibi elini göğsünün üstünde tutar ve çok küçük hareketlerle alkışlar. Çok beğendiklerindebiraz daha güçlü alkışlarlar, ancak görüntü değişmez. Benzer fiziksel görünümdeki binlerce kişiyi aynı hareketi yaparken sahneden görmek çok enteresan bir tecrübe. Hollanda'da dinleyici beğenirse, alkışlarken bütün salon ayağa kalkar. Avusturya'daki son konserimde de aynı olay yaşandı. "İki yıldır, bu alışkanlık ölmüştü" dediler. Çok mutlu oldum. Kuzey Almanya'da da ayağa kalkma alışkanlığı var. Bazıları orkestra üyeleri gibi ayaklarını yere vuruyorlar, takur tukur sesler çıkıyor. İngiltere'de alkış sırasında "Bravo" diye bağıranı duyamazsınız. İtalyanlar, Fransızlar ve Türkler bravo diye bağırmayı çok seviyor. Bir de Amerikalılar...

Rus dinleyicisi ne tür tepkiler gösteriyor?

- Konserlerimde çok sıcak tezahürat yapmışlardı, ancak Rus dinleyicisini pek tanımıyorum. Japonya'da birkaç turnede pop star gibiydim. Dışarı çıkarken imza için bekleyen yüzlerce kişiyle karşılaşıyordum. Küçük çocukları otomobile getiriyorlardı, bana elini sürüp piyanist olsunlar diye.

Cennette bir konser verecek olsanız, dinleyicilerinizi kimlerden seçerdiniz?

- Potpuri olmasını isterdim. En sevdiğim ise Gümüşlük Festivali dinleyicisi...

Bugüne kadar dünyanın önde gelen birçok orkestrasıyla konser verdiniz. En çok hangi orkestralardan etkilendiniz? Hangi ilginç özelliklerini keşfettiniz?

- En sevdiğim orkestralar İngiliz Kraliyet Filarmoni ve Viyana Senfoni. Unutamadığım konserleri ise Slovak Filarmoni ile verdim. Bu orkestranın yaylı çalgılar grubunun renkleri Viyana - Avusturya ekolünü çağrıştırıyor, koyu ve derin. Amerikalılar gibi la'yı 444 Herz kullanmak yerine, 440 Herz kullanıyorlar. Bratislava'da Rahmaninof'un 2. Piyano Konçertosu'nu çaldık birlikte. Hiç unutmuyorum, ilk provada arkamdan yükselen kemanların tonunu duyunca ürperdim, bütün vücudumun titrediğini hissettim. Ardından Japonya turnesine gittik. Muhteşem müzisyenler. Kraliyet Filarmoni'nin de her üyesi bir virtüöz; en zor eserleri bir okuyuşta mükemmel çalıyorlar. Orkestranın tonu parlak. Ancak ölçülü bir parlaklık bu, Amerikan orkestraları kadar ışıltılı değil. Viyana ekolünün koyu tonlarını da içinde barındırıyor. Finlandiya, müziğe çok önemli miktarda bütçe ayırıyor. Gerçekten iyi orkestraları var. Orkestra üyelerinin ilginç özelliklerine gelince... City of London Sinfonia üyeleriyle turnede birkaç otobüs yolculuğu yaptık. Yol

boyunca sürekli kağıt oynadılar. Oyuna çok meraklılar, çocuk gibiler. İskandinav orkestralarıyla seyahatler çok sessiz geçiyor. Çok içiyor ve sızıyorlar. Türk orkestralarının üyeleri ise sürekli fıkra anlatıyor. Çok eğlenceli ve gürültülü oluyor. Rus orkestralarının üyeleri son derece kibirli. Bu işi en iyi biz yaparız diye düşünüyorlar. Buna karşın Kraliyet Filarmoni üyeleri çok sıcak, meraklı, iyi niyetli. Saygun'un eserlerini seslendirdik birlikte; yeni eser keşfetmenin sevincini, pırıltısını gördüm gözlerinde. Amerika'daki orkestraların ·üyelerinde "Hata yaparsam ipimi çekerler" endişesini sezdim.. Japon orkestralarının üyeleri çok kibar, çekingen, dakik. Prova aralarında diğer orkestraların üyeleri kahve, sigara içer. Japonlar jimnastik, yoga yapıyor, portakal suyu içiyor.

Yurtdışında en çok hangi şeflerle çalışmaktan mutlu oldunuz?

- Konser tarihleri sırasına göre, Mexico City Senfoni Orkestrası'nın şefi Herrera de la Puente, Polonya'da birlikte konser verdiğim Stanislaw Wislocki ve Vladimir Aşkenazi. İlginçtir üçüyle de Schumann'ın piyano konçertosunu seslendirdim.

Sendikaların koyduğu kurallar nedeniyle provalarda sorun yaşadınız mı?

- İspanya'da Malaga Senfoni Orkestrası'yla bir prova sırasında orkestra aniden durdu. Enstrümanlarını bırakıp, şeften nezaketen izin bile almadan araya çıktılar. Hayatımda ilk kez böyle bir olaya şahit oldum. Şefi adam yerine koymamaktır bu... İspanyollar başta olmak üzere Avrupa'daki birçok orkestrada bu davranış yayılıyormuş. Vladimir Aşkenazi dahil birçok şefin prova süresinin bitiminden 15 dakika önce çalışmayı bitirdiğini gördüm. Uzatmıyorlarkesinlikle. Belki de bu durumu yaşamamak için.

Ben klasik müzikçiyim, asla caz çalmam, cross over projelerde yer almam

Seçim fırsatınız *olsa hangi orkestralarla konser vermek isterdiniz?* .. Bugün hiçbir solist istediği orkestrayı seçme lüksüne sahip değil. Öyle olsa Berlin Filarmoni her gün konser verse yine yetmezdi. Orkestrayı hangi şefin yöneteceği de çok önemli... Artık Berlin ve Viyana filarmoni orkestraları dışında Avrupa'da, özellikle Almanya'da çok iyi orkestralar var. Münih'in filarmoni ve radyo senfoni orkestraları gerçekten üstün nitelikte... Ayrıca birlikte çaldığım en iyi orkestralardan biri de Staatskapelle Dresden'di.

Son zamanlarda parlayan Kirov Orkestrası ve şefi Valery Gergiev ile çalmayı çok isterim. Yıllık konser sayısı, turne uzunluğu gibi konularda kurallarınız var mı?

- Bu konuda herhangi bir sınır belirlemedim, genellikle konser tekliflerini geri çevirmem. Yılda ortalama 40 konser veriyorum. Bu sayı bazen 70-80 olabiliyor. Tek sorun bazı dönemlerde konserlerin üst üste gelmesi. Örneğin her yıl şubatın ikinci haftası için 7-8 konser teklifi geliyor. Seçmek zorunda kalıyorum.

Diğer müzik türlerini seslendirmeyi düşünüyor musunuz?

- Hayır. Hiç merakım yok. Ben klasikçiyim ve orada kalırım. Bazen radyoda, özellikle araba kullanırken tesadüfen açtığım bir müziği dinlerken aynı seslerle birlikte söylerim ve bir kez daha klasik müzikten başka müziği hissedemediğimi, zevk alamadığımı anlarım.

Klasik Batı Müziği'ne yeni dinleyici kazandırma iddiasıyla, son yıllarda farklı türleri harmanlayan "projeler" geliştiriliyor. Siz de cross over, new age denemelere girmek ister misiniz?

- Bu konuda çok katı sınırlarım var. Hiçbir zaman yapmam. Geçenlerde, Mercan Dede ve birkaç popüler isimle konser önerdiler, reddettim. Bunun yerine gidip, mesela Beşiktaş'taki ilkokulda çalarım daha iyi. Caz yapıyorum diye ortaya çıkmam. Çünkü bunu çok iyi yapanlar var. Sadece popüler olmak için caza yönelenIere ve ona da yazık edenlere kızıyorum. Her şeyi birden iyi yapan hiçbir müzisyen duymadım.

Konserde dinleyiciyle sahneden konuşma konusunda nasıl bir tutumunuz var?

- İstanbul Modern'de düzenlenen bir özel konserde, organizatör Hakan Erdoğan'ın talebi üzerine bir kez sahneden konuşmayı denedim. Hatta, tiyatrodan gelen oyunculuk yeteneğimi kullanıp taklit yaptım. Sonuçtan pek memnun kalmadım. Ancak çok beğenildiği söylendi. Bunu alışkanlığa dönüştürmeyeceğim. Program notlarında gereken bilgi yer alıyor. Konuşmak gereksiz.

Bis seçiminiz, ülkeye ya da salona göre değişir mi? Planlar mısınız yoksa o *anda içinizden geleni* mi çalarsınız?

- Bazı özel konserlerde, o atmosfere uygun bis seçerim. Bunun dışında bisleri planlamam, o anda içimden gelen eseri çalarım. Hatta bazen sahneye tekrar çıkıp, piyano başına oturduğum anda bile ne çalacağımı bilmediğim olur.

Bugüne kadar en *fazla bis* çaldığınız *konser?*

- Almanya'da orkestra eşliğinde verdiğim bir konserde altı bis çalmıştım.

Alkışa rağmen hiç bis çalınadığınız oluyor mu?

- Tam tersine... Örneğin İngiltere'de bis çalma alışkanlığı yerleşmemiş, buna karşın ben çalıyorum.

Sahnede müziği yeniden yaratırken sadece buna odaklanmak, riskine katlanmak lazım

Son yıllarda yayımlanan albümlerinizin çoğu konser kaydı. Neden stüdyo koşullarında mükemmeli yakalamayı tercih etmiyorsunuz?

- Albümde her notanın ses kalitesinin mükemmelolması, arada gıcırtı, tıkırtı gibi seslerin duyulmaması önemli. Buna karşın, konser kaydının akıcılığı ve elektriği başkadır. Mükemmellik arayışı yerine, icrada bütünlüğü, yorumun kesiksiz olmasını önemsiyorum. Stüdyoda eser birkaç kez kaydedilir, icraların her birinin en iyi bölümleri kesilerek birbirine eklenir. Bu yöntem kullanılarak kaydedilmiş albümlerde ortaya çıkan çok kaliteli bir icra olsa da, dinlerken bütünlükten yoksunluğunu, aradaki kesikleri hemen fark ediyorum. Stüdyo kayıtlarının da mükemmel örnekleri var, bu yönteme karşı değilim, ancak benim tercihim değil. Benim tercihim konser kayıtları. Keşke her konserden önce, provalar da kaydedilip, sorunlu birkaç notanın düzeltilmesi için materyal toplansa ve çoğu konser CD olabilse. Bu şekilde sadece birkaç minik düzeltmeyle konserin bütünlüğü bozulmadan temiz kayıtlar elde edilebilir.

Sahnede Rus ruleti oynamaktan kaçınmayan piyanistlerden birisiniz. Önceden iyi kurgulanmış, dengelenmiş yorumlar yerine spontanlığı öne çıkaran, sürprizlere açık icraları tercih ediyorsunuz. Konserlerinizi yakından takip eden genç bir piyanist "Gülsin Onay'ın hiçbiri yorumuna sıradan, ortalama denemez. Sürprizlerle doludur. Çok iyi gününde yüzde 500 performans gösterir, buna karşın nadiren ortaya çıkan kötü gününe rastlamamakta fayda var" dedi. Kariyeriniz adına riski dengeleme, dalgalanmayı azaltma gibi bir endişeniz, çabanız var mı?

- Riske girmeden sahneye çıkalım, uslu uslu çalalım, her şey yerli yerinde olsun, sağ salim sahneden inelim yaklaşımıyla konser vermedim hiç. Bazı yorumcular, fazlasıyla temkinli ve programlı. Oysa icrada müziğe katılmak çok önemlidir. Her konserde eser sahnede yeniden yaratılır. Bu süreçte sanatçının hem yaratıcı olması hem de kendini kontrol etmesi her zaman mümkün değil. Ancak bunu Rus ruleti olarak görmüyorum; konsere hazırlanmadan çıkmak öyle olurdu herhalde. Bildiğim bir eser bile olsa üzerinden titizlikle geçerim ve bunu yaparken bir çiçeği suluyormuş gibi ona hayat vermek hissinde olurum. Yine de sahnede yaratılan müzik her sefer başka bir ruh ve can alıyor. Ne kadar iyi kurgulansa ve dengeli planlansa da sizi farklı yerlere götürebiliyor. Yaratırken sadece buna odaklanmak, riskine katlanmak ve keyfine varmak lazım. Eğer bu durum başarı grafiğimde dalgalanma olarak algılanıyorsa, dalgalanmayı azaltmak gibi bir endişem ya da çabam yok. Şefe ve orkestraya bağlı olarak da bazı dalgalanmalar ortaya çıkabilir tabii.

C- Türkiye'de Piyano Eğitimi

Türkiye'de piyano eğitiminin bugünkü düzeyi konusunda ne düşünüyorsunuz? Bilkent Üniversitesi Piyano Bölümü Başkanı Emre Şen, bir röportajda yeteneklerin genç yaşta saptanması, geliştirilmesi konusunda ciddi problemler yaşandığını söylemişti. Sizin gözlemleriniz ne yönde?

- Türkiye ve dünyadaki piyano eğitiminin güncel sorunlarıyla ilgili pek bilgim yok. Zaman zaman İstanbul, Hacettepe ve Bilkent üniversitelerinin konservatuvarlarında öğrencilerle çalışıyorum. Konsere gittiğimde Adana, Bursa'da gençleri dinliyorum. Eğitim düzeyi konusundaki bilgim sadece bu gençler hakkındaki gözlemlerimle sınırlı

Gümüşlük Festivali sırasında yetenekli öğrencilerle özel çalışmalar yapıyor.

Olağanüstü yeteneklerle karşılaşıyorum. Altyapıları çok iyi. Demek ki hocaları çok iyi yetiştirmiş. Devlet konservatuvarlarının yanı sıra özel üniversitelerde müzik bölümleri var ve çok değerli çalışmalar yapılıyor. Örneğin Bilkent Müzik Fakültesi eğitiminin yanı sıra konserleri, etkinlikleri ile başlı başına bir vaha.

Gözlemlerinize dayanarak şu soruyu cevaplayabilir misiniz: Öğrencilik yıllarınıza oranla eğitimin düzeyinde ilerleme mi var gerileme mi?

- St. Petersburg Konservatuvarı'ndan aynı öğretmenin dört öğrencisiyle karşılaştım. Aralarında müthiş seviye farkı vardı... Başarı düzeyinde öğretim kalitesinin yanı sıra çocuğun aile yapısı, yeteneği gibi birçok faktörün payı var. Bu nedenle genelleme yapmak mümkün değil. Ancak, şunu söyleyebilirim: Bugünün genç piyanistlerinin teknikleri de müzik anlayışları da bizim dönemimize göre çok daha ileri seviyede. Çok hevesli ve gelecekten umutlular. Yurtdışında eğitimin yollarını arıyorlar. Rusya, Almanya, Amerika, İngiltere'ye gidiyorlar. Dünyaya açılma çabası çok faydalı, çünkü farklı atmosferlere girmek, yeni piyanistlerle karşılaşmak çok şey kazandırıyor. Kariyer konusuna pembe gözlüklerle bakıyorlar. Gençliğin coşkusuyla, hemen varlık göstermek istiyorlar. Ama bu umudun olmasını çok seviyorum ve karşılaştığım gençleri yüreklendirmeye gayret ediyorum.

Adları henüz pek duyulmayan, gelecek adına çok umutlu olduğunuz genç piyanistlerden üç isim verebilir misiniz?

- Özgür Ünaldı çok iyi bir piyanist. 21 yaşında, Bilkent'ten mezun, şu anda Moskova Konservatuvarı'nda okuyor. Bilkent'teki Başar Can Kıvrak, 20-22 yaşlarında. Sanırım o da Rusya'ya gidecek, gelecek vaat

ediyor. Eser Öktem de çok yetenekli ve şu an İngiltere'de okuyor. Ayrıca Mertol Demirelli var. Mertol'un yurtdışında bazı harika çocuk projelerinde yer alması için ön ayak oldum ve şimdi Londra'da bir dokümanter filmi yapılacak. Bunların dışında da birçok yetenekli genç dinledim.

Geçmişte yurtdışındaki konserlerimizde bize Ay'dan gelmiş gibi bakarlardı, şimdi Türk piyanistler konuşuluyor

Kemanda ekollerin birbirine karıştığı, Rus-İsrail ekolünün liderliğini kaybettiği söyleniyor. Piyanoda durum nasıl?

- Dünya küçüldü, piyanoda da ekoller birbirine karıştı. Avrupa, piyano eğitiminde hala köklü bir geleneğe sahip. Meşhur Kübalı piyanist dostum Jorge Luis Pratts, Amerika'da eğitimin enstrümana odaklandığını, Avrupa'da ise gençlere öncelikle müzik konusunda genel bir bakış kazandırıldığını söyledi. Artık gençler ülkeden ülkeye geçip, farklı hocalarla çalışabiliyor. Müziği iyi anlayıp iyi anlatabilenler aradan sivriliyor.

Yurtdışında adını duyuran Türk piyanistlerin sayısı üçüncü kuşakta çığ gibi büyüdü. Bu arada klasik müzikte uluslararası rekabet de şiddetlendi. Sadece Çin'de 100 bin genç piyanist olduğu söyleniyor. Türkiye'deki sayısal artış, genç piyanistlerimizin yolunu açabilir mi?

- Bizim kuşağımızın solistlerine yurtdışındaki konserlerde Ay'dan gelmiş gibi bakarlardı. Artık "Aaa Türkiye'den piyanist çıkıyor muydu" diye şaşırana rastlamıyorum. Daha kolay kabulleniyorlar.

Önyargıların aşılmasının mutlaka olumlu rolü olacaktır... Bununla birlikte şans çok önemli. Millet, ırk ayrımı yapmıyor. Olağanüstü yetenekler bir kenarda kalabiliyor.

Yurtdışında karşılaştığınız şeflerden, solistlerden genç Türk piyanistler hakkında herhangi bir değerlendirme duyuyor musunuz?

- Evet, duyuyorum. "Türkiye'de çok yetenekli piyanistler var", dediklerini çok duyuyorum. Orkestralarımızı bilenlerin sayısı da artıyor.

1980'lerden bu yana Türkiye'nin kültür politikalarında önemli bir değişim yaşanıyor. Klasik müzik önceliğini kaybetti. İlk iki kuşağın piyanistleri yurtdışında des teklenirken, bugünün piyanistleri kaderine terk edilmiş durumda. Gençlere ne önerirsiniz?

- Bu arada olumlu değişimler de yaşanıyor. Konser salonu, organizatör ve orkestra sayısı arttı. Kayıt yapmak kolaylaştı. Küçük, bağımsız firmalar arttı. Eskiden devletten başka destekleyen yoktu oysa günümüzde özel sektör destekli pek çok orkestra var; sivil toplum örgütleri destekliyor. Yurtdışında özel kurumların bursuyla okuyan çeşitli gençlerimiz var. Sevda-Cenap And Müzik Vakfı yalnız festival düzenlemekle kalmıyor, çocuklara ve gençlere yönelik birçok proje gerçekleştiriyor. İstanbul Kültür Sanat Vakfı da aynı şekilde festivalIerin yanı sıra yarışmalar, yurtdışında etkinlikler düzenliyor. Rengim Gökmen'in girişimiyle ülkemizde gençlere yönelik birçok faaliyet oluştu. Çocuk orkestraları, festivaller artarak katkıda bulunan sponsorları da heveslendirdi. Buna karşılık yorumcular, yarışmalar, birinciler arttı. Rekabet çok keskinleşti. Gençlerin her şeyden önce, her dönemde müzik aşkını hep beslemeleri ve kendi iç dünyalarını

sürekli geliştirmek için çalışmaları gerekli. Yaşam kavgası tabii ki her zaman olacak, bu kaçınılmaz ama en büyük hedefleri kendi potansiyellerini en son köşesine kadar kullanmak, yılmadan mükemmeli aramak olmalı.

Genç Türk piyanistler uluslararası yarışmalarda, lobi faaliyetleri nedeniyle ciddi problemler yaşıyor. Birbirinin öğrencisine oy veren jüri üyeleri, plak firmalarının girişimleri değerlendirmede önemli rol oynuyor. Uluslararası yarışma jürilerine katıldığınız için içerden gözlem yapma fırsatına sahipsiniz. Sizce yarışmalar, Türk piyanistlere çıkış kapısı olabilir mi?

- Bence hala çıkış kapısı olabilir. Belki birincilik şansları az . olabilir, buna karşın imkansız değil. Finale kaldıklarında da dikkat çekebilirler. Sonuçta bütün kavgalar birincilikle ilgili. Finale kalanların içinde yer almak da çok önemli. Gençlere mutlaka yarışmalara katılmalarını ve hazırlanmalarını öneriyorum. Hem büyük hem de küçük yarışmalara...

2007 yılında, bas gitarla çaldığı Bach klibini Youtube' de yayımlayan 15 yaşındaki bir genç, bir ay sonra New York Times'a tam sayfa haber olmuştu. İnternet çağında, yarışmalar eskisi kadar önemli mi sizce? Birçok birinci unutulup gidiyor, yarışmalarda ömür tüketmeye değer mi?

- Yarışmaların gerçek önemi, çalışma disiplini ve repertuvar kazandırması. Ayrıca aynı yaştaki diğer müzikçilerin çalışma yöntemlerini, seviyelerini görmek için fırsat. Yarışma atmosferinde eser icra etmek de farklı birsahne tecrübesi kazandırıyor.

Elinizde üç kullanımlık sihirli lamba olsaydı, Türk piyanistler için ne yapardınız?

- En güzel salonlarda, en büyük orkestralarla, mümkün olduğu kadar çok konser vermelerini sağlardım. Bu tecrübe, yorumlarını da önemli oranda etkilerdi. Maddi sıkıntıyla ilgili problemlerini kaldırırdım. Üçüncü hakkımı da çok sağlıklı olup, zinde kalmaları için kullanırdım.

Bizim kuşağın Türk piyanistleri bir araya gelmeyi başaramadı, umarım gençler başarmıştır

Türk piyanistler arasındaki dayanışma sizce yeterli mi ya da böyle bir dayanışma olması gerekir mi?

- Dayanışma çok güzel bir şey. Ancak bizim kuşağın Türk piyanistleri, farklı ülkelerde yaşadığı için, bir araya gelme fırsatı bulamadı. Umarım genç piyanistlerimiz başarmıştır. Ben girdiğim her atmosferde dayanışmadan yanayım. Örneğin son yıllarda dünyanın dört bir yanından edindiğim piyanist dostlarımla adeta bir aile yakınlığı oluşturdum. Bu atmosferi, onları davet ettiğim Gümüşlük Festivali'ne katılan genç piyanist adayları da yaşadı ve güzel bir örnek oldu. Farklı ülkelerden, farklı ekollerden gelen piyanistlerle çalışma fırsatı bulurken, aynı zamanda müzisyenlerin ne kadar çok ortak yönleri olup, paylaştıklarının ne denli heyecan verici olduğuna şahit oldular.

BÖLÜM 3

KARİYER

Hangi konseri kariyerinizin başlangıcı kabul ediyorsunuz?

- 1981'de Bochum Senfoni Orkestrası'yla Adnan Saygun'un 1. Piyano Konçertosu'nu seslendirdiğim konseri başlangıç kabul ediyorum. Orkestrayı Othmar Maga yönetmişti. Eşi, babamın sınıf arkadaşıydı, ailece tanışıyorduk. Bu iletişimin avantajıyla, konser öncesinde Maga'ya Saygun müziğinin özelliklerini anlattım. Çok güzel bir konser oldu. Aslında, Bochum'un öncesinde de birçok önemli konser vermiştim. Örneğin, 18 yaşında Türkiye'de, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'yla Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu seslendirdiğim konser de bir başlangıçtı. Ancak bunun avantaj ını kullanamadım.

Gülsin Onay'ın 1981'de Almanda'da Hannover NDR eşliğinde verdiği konserde orkestrayı şef Hikmet Şimşek yönetmişti. İki sanatçı sonraki yıllarda Saygun'un 1. Piyano Konçertosu'nu Türkiye'de ve yurtdışında birçok kez farklı orkestralarla seslendirdi.

Evlendim, ardından kayıp yıllar geldi. Gerçek çıkışımı, dokuz yıl sonra Bochum'da yaptım.

Sizinle aynı yaşta olan Ivo Pogorelic, Andras Schiff gibi genç piyanistler o günlerde dünya sahnelerinde hızla yükseliyordu. Çalışmalarını izliyor muydunuz? Kariyer planlamanızda, repertuvar seçiminde onların tecrübesinden, stratejisinden yararlandınız mı?

- Dikkatle izliyordum. Onlarla aynı seviyede olmak istiyor, hatta imreniyordum. Aynı salonlarda, aynı orkestralarla, şeflerle konser vermek istiyordum. İcralarını sürekli kendimle karşılaştırıyor, analizini yapıyordum. Bazı noktalarda onlar, bazı noktalarda ben avantajlıydım. Ancak kesinlikle benden çok üstün olmadıkları kanısındaydım. Ah keşke Pogorelic gibi Chopin, Schiff gibi Liszt çalabilseydim, diye düşünmedim hiç. Bazı yorumlarını beğenmediğim de oluyordu. İyi emprezaryolar, iyi ilişki ağı sayesinde bulundukları yere geldiklerinin farkındaydım. Ben de aynı fırsatları yakalamak istiyordum. Bunun için yarışmalara katılmam, bu arada emprezaryo bulmam gerekiyordu. Ancak bir yandan ailevi problemlerle uğraşıyordum, diğer yandan çocuk büyütüyordum ve konservatuvarda ders veriyordum. Dolayısıyla istediğim kadar hızlı davranamadım.

Bochum konserim olumlu eleştiriler alınca Buscher emprezaryom olmayı teklif etti

Başarılı geçen Bochum konseri kariyeriniz açısından size neler kazandırdı?

- Konserle ilgili olumlu eleştiriler çıkınca Wolfgang Buscher adlı emprezaryo, beni temsil etmek istediğini söyledi. Yeni bir başlangıçtı benim için.

Her ne kadar 1986'ya kadar olan süreci hayatınızda kayıp yıllar kabul etseniz de, özellikle 1980-85 döneminde hatırlamaya değecek önemli bir konser yok muydu? Plak kaydetme girişiminde bulundunuz mu?

- Türkiye'de konserler verdim. 1980'de eşim Ersin Onay'la Almanya'ya yerleşmiştik. Bu dönemde, babamın ders verdiği okulda bir resital vermiştim. Konsere gelen Alman Radyosu'nun prodüktörlerinden Peter Stamm'la tanışmıştım. Ertesi yılonun davetiyle, Hannover Radyosu için Bartok'un Eskizler, Burreskler ve Allegro Barbaro'sunu kaydettim. Altı saatlik çalışmayla yaptığımız bu kayıtlar birçok Alman radyosunda yayımlandı. Peter Stamm, Ebert'in öğrencisiydi. Onun sayesinde ben de Ebert'le tanışıp öğrencisi oldum. 1982'den itibaren yurtdışında konserlerimin sayısı artmaya başladı. Bu dönemin tam olarak ölü geçtiği söylenemez. Nürnberg Senfoni Orkestrası ile 1983'te Çaykovski'nin Piyano Konçertosu'nu çaldım. Orkestra şefi Klauspeter Seibel bu konserden çok memnun kalıp, daha sonraki yıllarda beni sık sık Nürnberg'e davet etmişti. 1984'te Almanya'nın çeşitli kentlerinde resitaller, orkestra ile konserler verdim. Bunların yanı sıra Avusturya'da Paul Angerer yönetiminde Viyana Radyo Senfoni Orkestrası ile Hubert Stuppner'in 1. Piyano Konçertosu'nun dünya prömiyerini yaptım. Konser ertesinde Viyana Radyosu'nda kaydettiğim bu konçerto ile diğer bazı piyano eserleri ve bestecinin daha önce kaydedilmiş kuarteti EMI tarafından kısıtlı sayıda özel baskı olarak yayımlandı. Bu konçertoyu daha sonra Berlin Radyo Senfoni Orkestrası'yla çalmak üzere davet edildim. O konserde Lothar Zagrosek'in şefliğine hayran kalmıştım. Ayrıca Danimarka'da Europakoncert dizisinde

Kopenhag Radyo Senfoni Orkestrası ve şef Michael Boder yönetiminde Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu çaldım. Bu konser tüm Avrupa ülkelerinde radyoda canlı yayımlandı.

1980-85 döneminde repertuvarınız nasıl gelişti?

- Bu dönemdeki hedefim, 30 yaşına gelmeden önemli yarışmalara katılmaktı. Yarışma hazırlıkları sırasında repertuvarım genişledi. Özellikle Chopin'in eserlerine odaklandım. Hannover'de kütüphaneden nota alıp tempolu bir şekilde çalışıyordum. 1. Piyano Konçertosu'nu öğrendim. Zaten ikincisini konserde seslendirmiştim. Mozart'ın konçertolarını çalıştım. Ebert'le Schubert, Beethoven'in sonatlarındaki, Schumann'ın konçertosundaki yorumumu mükemmelleştirdik. Rahmaninof'un birinci ve üçüncü konçertoları repertuvarımdaydı. İkinci ve dördüncü konçertolarını ilave ettim. Aktif repertuvarımdaki konçertolar 15'i buldu.

1986-1990 döneminde kariyeriniz açısından stratejik bir planlama yapmış mıydınız? Yeni bir menajer arayışına hangi aşamada giriştiniz?

- İcrada mükemmelliği düşünüyordum sadece. Konser sayısı arttıkça, icra kalitemi daha da yükseltmenin yollarını arıyordum. Daha sonra menajer üstüne düşünmeye başladım. Buscher'in yetersiz kaldığına kanaat getirdim. Bir kaydımı gönderip, Adler'e başvurdum.

2008-9 sezonunda Adler firması, Radu Lupu, Martha Argerich, Micha Maisky, Anne Sophie Mutter gibi zirvedeki isimleri temsil ediyor. 1984'te, siz kapısını çaldığınızda, bu kadar büyük bir menajerlik firması mıydı, başka Türk sanatçı var mıydı portföyünde?

- Daniel Barenboim, elaudio Abbado dahil dönemin en meşhur isimleri bu firmadaydı. Benden önce Türk sanatçı kabul etmemişti. Doğrusu pek umutlu değildim. Bach-Busoni'nin konser kaydını ve eleştirisini gönderdim. Alman gazeteleri "Dört elle mi çalıyor" diye yazmıştı. Liszt'in Dante Sonatı'nın konser kaydını da ekledim. İki ay sonra aradılar. İki deneme konseri organize ettiler benim için. Bu konserler iyi geçince anlaşma imzaladık. Aynı günlerde Zubin Mehta, Berlin Filarmoni'yle konser için Almanya'ya gelmişti. Randevu alıp gittim. Onun için çaldım. Çok beğendiğini söyledi. Sanırım Adler'in konser tekliflerinde dahli oldu. Bir yıl sonra yine karşılaştık. Bu kez Yehudi Menuhin'le konser vermişti. O akşam Menuhin'in de katıldığı partiye beni davet etti, eşiyle tanıştırdı. Bu destek ve dostluk bana büyük güç verdi.

1984'te şef Zubin Mehta ile tanışması, ertesi yıl yeni bir dost kazanmasını sağladı. Mehta onu Berlin'e konsere gelen Yehudi Menuhin ve eşiyle tanıştırdı.

Japonya' da 1984' ten itibaren, yıllardır ardı ardına konser veriyorsunuz. Konserler nasıl başladı, nasıl bu kadar popüler oldunuz?

- İlk konserimi Türk Dışişleri Bakanlığı düzenlemişti. Türkiye'nin Tokyo Büyükelçiliği'nde ve İstanbul'un kardeş şehri Şimonoseki'de çaldım. Elçiliğe önemli bir Japon konser organizatörü gelmişti. Tanıştık, ertesi yıl için anlaşma imzaladık. 1985'te dört ayrı program., la 27 günde, 18 şehirde, 21 konser verdim. İkisinde Tokyo Senfoni ve Japon Filarmoni'yle Çaykovski ve Adnan Saygun'un piyano konçertolarını seslendirdim, diğerleri resitallerdi. Bu konserler yankı uyandırınca, Japonya'nın en büyük konser organizatörlerinden Japan Arts'tan teklif aldım. Ertesi yıl Slovak Filarmoni Orkestrası eş" liğinde Rahmaninof'un 2. Konçertosu'nu seslendirmek koşuluyla turne önerildi. Konserler televizyondan canlı yayımlandı, söylendiğine göre 9 milyon kişi izlemiş. Limuzinlerle dolaşan, kulis kapısında elinde plaklarla imza kuyrukları oluşturan, adına şarap üretilen bir yıldıza dönüştüm Japonya'da. Türkiye'deki klasik müzikçiler hakkında merak oluştu. Başka

1984' te Tokyo' daki resitali sonrasında Türkiye Büyükelçisi Nurver Nureş onu Japon Prensi Mikasa ile tanıştırdı.

virtüözünüz var mı, diye sormaya başladılar. Sonrasında, ortalama iki yılda bir Japonya'ya gittim. Bugüne kadar toplam 12 turne yaptım.

Japonya'da TV'de yayımlanan konserimi dokuz milyon kişi izledi, birden bire pop stara dönüştüm

Japonya'daki başarınızın Avrupa'da adınızın duyulmasına katkısı oldu mu?

- Adler, Japon basınındaki haber ve eleştirileri tanıtım dosyama etkiledi. Bunlar yeni konser teklifleri gelmesini sağladı. Slovak Filarmoni'yle konser vermek bile başlı başına büyük bir kazançtı. Bratislava'da ilk konseri verdikten sonra birlikte Tokyo'ya uçtuk. Unutamadığım üç konser verdim. Aynı dönemde ilk kez Rusya'da, St. Petersburg Filarmoni'yle Schumann'ın konçertosunu çaldım. Hayatımda o ana kadar karşılaştığım en iyi akustiğe sahip salondu, bu konserler sonrası yeni teklifler geldi. Adler'in yanı sıra Stefan Trhal bana orkestra turnleleri düzenliyordu. 10 konserlik bir Almanya turnesi düzenledi. Yabancı orkestra yerine İzmir Devlet Senfoni Orkestrası'yla çalmak istediğimi söyledim. Kabul etti. İZDSO'ya teklif götürüldüğünde "10 günde 10 konser veremeyiz, çok yorucu olur" cevabını aldık. Bunun üzerine CSO'yu önerdim. Teklif götürüldü ve tume gerçekleşti.

İZDSO'yla yaşadığınız olaydan sonra Türk orkestraları konusundaki ısrarlı tutumuzu gözden geçirme gereği duydunuz mu?

- Yurtdışındaki konserlerimde, Türkiye'de klasik müzikle uğraşan tek kişi olmadığımı, birçok kişi ve kurumun bulunduğunu göstermek istiyorum. Bu nedenle hala bulduğum her fırsatta, yurtdışındaki konserlerimde Türk orkestraları eşliğinde çalmak için çaba

gösteriyorum. Bu arada başıma birçok olumsuz olay geliyor. Örneğin 2007-2008 sezonu için Sofya Filarmoni Orkestrası'yla bir turne teklifi almıştım. Sofya yerine İDSO'yu önerdim, kabul edildi. Konser anlaşmaları yapıldı. Konaklama ve diğer giderleri organizatör karşılıyordu, ancak yol parası için yardım gerekiyordu. Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye'yi Yurtdışında Tanıtma Fonu'ndan destek alınamayınca konserler iptaloldu. Ben de tercihim yüzünden konser fırsatını kaçırdım...

Avrupa'dan konser teklifi yağıyordu, Adler aradığında "İnşallah yeni bir konser değildir" diyordum

1985-90 döneminde konser temponuz ne yoğunluktaydı, en önemli konser hangisiydi?

- Bence, en önemlisi 1987'de Staatskapelle Dresden ile Lizst'in piyano konçertosunu çaldığım konserdi. 1540'larda kurulmuş, CarI Maria von Weber, Richard Wagner, Rudolf Kempe gibi şeflerle çalışmış efsanevi bir orkestradır. Münih Bayrischer Rundfunk Orkestrası'yla da bir konser verdim. Göttingen Senfoni'yle dört konserlik Almanya turnesine çıktık. 1988'de Kuzeybatı Alman Filarmoni Orkestrası'yla 12 konserlik bir turnede Çaykovski'nin 1. Piyano Konçertosu'nu çaldım. Ardı ardına konser teklifleri gelmeye başlamıştı. Almanya ağırlıklı konser verirken, Fransa ve Belçika'dan da teklifler geldi. Güney Afrika'ya bile gittim. O günlerde telefonum çaldığında, Adler'in sesini duyarsam "İnşaIlah yeni bir konser haberi değildir" diye düşünüyordum. 12 yıllık boşluğun ardından, birden bire konser teklifi yağmaya başlamıştı. Hazır değildim bu kadar yoğun

çalışmaya. Hızla yeni eser öğrenmem, şehirden şehre koşmam gerekiyordu. Yılda ortalama 40 konser veriyordum. Bir yandan da oğlumu büyütüyordum. Bu konserlerin en büyük kazancı, biriktirdiğim parayla muhteşem bir Steinway konser piyanosu almak oldu.

Yoğun çalışma nedeniyle yeterince hazırlanamadan çıktığınız, sizi üzen konser oldu mu?

- 1988 Eylül'ünde Trondheim Senfoni Orkestrası'yla Norveç'te başlayıp Almanya'da devam eden bir turneye çıktım. Manuel de Falla ve Edward Grieg'in piyano konçertolarını çalacaktım. İlk eser repertuvarımdaydı, ikincisini yeni öğrenecektim. Konsere iki ay kala çalışmaya başladım. Aynı dönemde, Bartok'un piyano konçertosunu 1,5 ayda çıkarttığım için kendime güveniyordum: Fakat, yeterince hazırlanamadan Norveç'e gittim. Bestecinin ülkesinde bu eseri seslendirmek başlı başına bir stres nedeniydi, çok endişeliydim. Nitekim Grieg çaldığım ilk akşamın konseri kötü geçti. Sahneden inerken, yer yarılsa içine girsem, diye düşünüyordum. Ertesi akşam ise Manuel de Falla yorumu müthişti. Norveç'in önde gelen gazetesi birer gün arayla hakkımda birbirine çok zıt iki konser eleştirisi yayımladı. İlkinde sert bir şekilde eleştiriliyordum, ikincisinde ise göklere çıkarılıyordum. Herhalde okuyucular bu işe çok şaşırmıştır... Altı gün sonra Grieg'i Almanya'da seslendirdiğimde ise orkestra üyeleri ve şef sonuca hayret etti. Çünkü gece, gündüz eser ve yorum üzerine düşünmüştüm...

Neden riske girmek yerine konseri iptal etmeyi ya da program değiştirmeyi tercih etmediniz; bu kötü tecrübe çalışma alışkanlıklarınızda köklü bir değişime yol açtı mı?

- Sadece bir kez hazırlanamadığım için konser iptal ettim. Büyük bir hata olduğunu gördüm. Almanya'nın önemli orkestralarından Dortmund Senfoni'yle Brahms'ın 2. Konçertosu'nu çalacaktım. Eserle istediğim duygusal bağı bir türlü kuramıyordum. Aniden hastalanmış gibi yapıp, son dakikada iptal etmek ve orkestra yönetimini güç durumda bırakmak yerine, dürüst davranıp üç hafta önceden iptal ettim. Orkestrayla ilişkilerim zedelendi.

1985-90 döneminde en yoğun konser verdiğiniz ülke Almanya. Ülkenin önde gelen orkestralarıyla çalıp şöhrete ulaşmışsınız. Neden boşandığınız eşinizin soyadı yerine babanızın soyadını kullanmadınız? Alman soyadıyla Avrupa'da yolunuz çok daha hızlı açılmaz mıydı? 1972'de İDSO'yla Türkiye'deki ilk konserinizde Reusch soyadını kullanmışsınız, boşandıktan sonra bu soyadına dönseniz kimse yadırgamazdı.

- Eskiden beri babamın Almanlığını kullanmak yerine gizlemek eğilimindeydim. Türklerin yeteneklerinin kısıtlı olduğu düşüncesini yıkmak istiyorum. Almanya'daki başarılı bir konserden sonra "Tabii ki başarılı olur, zaten aslında o bir Alman" diye düşünülmesi beni çok rahatsız ediyor. Çünkü doğru değil. Türkiye'de doğdum, ilk piyano eğitimimi Türkiye'de aldım. Başarımın Alman kanıyla alakası yok. Türklerden de iyi sanatçılar çıkabileceğini dünyaya duyurmak istiyorum. Bununla birlikte, çok zor günler yaşadığımda, engellerle karşılaştığımda, soyadı konusundaki tercihim üzerine düşündüm... Alman soyadıyla kariyerimi sürdürmek kesinlikle benim için çok daha kolayolurdu. Seçiminin cezasını çekiyorsun, dedim kendi kendime. Eşimin soyadını, onun onayıyla, boşandıktan sonra mahkeme kararıyla aldım. Annemin kızlık soyadını, yani gurur

duyduğum dedem Profesör Kerim Erim'in soyadını almak ise birkaç yıl sonra aklıma geldi. Ama çok geç kalmıştım.

Hiç beklemediğimanda jetlag çarptı, hayatımın en büyük yenilgisini New York Filarmoni'de yaşadım

Bu dönemde ikinci kez Amerika'da konser vermeye gittiniz. 1973'teki ilk ABD turneniz Türk elçiliklerindeki, tanışma konserleriydi. 1988'deki ikinci turnede, New York'ta bir resital verdiniz, bu konserler nasıl geçti, tanınmanız açısından katkısı oldu mu?

- 1973'teki ilk Amerika konserimden sonra Washington Post'ta güzel bir eleştiri yazısı yayımlanmıştı. Bunun üzerine elçilikteki kültür müsteşarı, Amerika'da şansımı denememi önerdi. Ben ise ilk eşimle evlenmeye hazırlanıyordum. Türkiye'de bir yaşam kuracaktım kendime. Bunu söyleyince müsteşar, hiç unutamadığım bir espri yapmıştı: "Fare geçmekte zorlanacağı delikten geçerken kuyruğuna teneke takarmış..." Beraber gülmüştük bu söze. 1988'de, çok yoğun geçen iki aydan sonra New York'a gittim. Mervin Hall'daydı resitalim. Küçük bir salondu ve başka konserlerle çakıştığı için önemli müzik eleştirmenleri gelmedi. Çok iyi geçen bir konserdi, fakat yankısı olmadı. Ertesi gün, New York Filarmoni'deki Green Room'da orkestra yöneticilerinin önüne çıktım. Orkestrayla konser verecek solistler ön sınav niteliğinde bir resital veriyor. Randevuyu Adler ayarlamıştı, geleceğim açısından çok önemliydi. Açıkçası Amerika'ya giderken bu dinleti konusunda hiç endişeli değildim. Kendime güveniyordum, çantada keklik gibi görüyordum. New

York'a vardıktan bir gün sonra resitale çıktığımda hissetmediğim jetlag etkisini ertesi gün tüm ağırlıyla yaşadım, gece uyuyamadım. Sabah randevuyu iptal etmeyi düşündüm. Kapris gibi algılanacak, Adler'e ayıp olacaktı, belki bir daha New York Filarmoni'den randevu alamayacaktım. Çekinerek gittim. Green Room'daki dinleti bir kabusa dönüştü. İki ezber hatası yaptıktan sonra durup, devam edemeyeceğimi söyledim. 34 yaşında, hayatımın en büyük yenilgilerinden birini yaşamıştım. Hemen Adler'e telefon edip, durumu anlattım. Uçakta dönerken çok üzgün ve mahcuptum. Tüm hayatımı sorguladım. "Ben hiç akıllanmayacağım" diyordum kendi kendime. İkinci evliliğimle hata yaptığıma, sorunlu beraberliklerin sanatımı engellediğine karar verdim. Bu arada Adler'e "Artık konser öncesi bu tür dinleti sınavı istemiyorum" dedim. 34 yaşındaydım ve bu tür sınavlar onur kırıcı oluyordu. Aslında çok yanlış bir karar vermiştim... Bu hatalı karar yüzünden sonraki yıllarda epeyce fırsat kaçırdım.

New York'ta kaçan fırsatın, birkaç yıl sonra Adler'den ayrılmanızda payı oldu mu?

- Adler bu olayı önemsemedi. Çünkü Avrupa'da çok sayıda konser veriyordum. Ayrılmam, tamamen duygusal bir kırgınlığa bağlıydı.

1985-90 arasında repertuvarınız nasıl genişledi?

- Çeşitli orkestralardan, üst üste, farklı istekler geliyordu. Schleswig Holstein Landestheater Senfoni Orkestrası'nın talebi üzerine Bartok'un 3'üncü Piyano Konçertosu'nu repertuvarıma aldım. Almanya'nın üç kentinde seslendirdik, çok iyi eleştiriler alan konserlerden sonra bestecinin diğer eserlerini de tekrar incelemeye başladım. Brahms'ın 2. Piyano Konçertosu, Adnan Saygun'un 2. Piyano Konçertosu, Saint

Sains ve Grieg'le birlikte çağdaş bestec.ilerden Blacher'in 1. Piyano Konçertosu'nu repertuvarıma kattım. 1990'lar için hedefim, geri dönüp bildiğim repertuvarı bir kez daha gözden geçirmek ve iyice özümsemekti. Fakat ne yazık ki dileğimi gerçekleştirecek zaman bulamadım. Aynı tempoyla ilerlemeyi sürdürdüm.

Bu dönemin önemli gelişmelerinden biri de 1987'de Devlet Sanatçısı ilan edilmeniz. Sürpriz miydi, yoksa bekliyor muydunuz? Dostlarınızın, düşmanlarınızzn sayısında değişiklik oldu mu? Çalışmalarınız açısından avantaj sağladı mı?

- 1984'ten itibaren CSO'nun solistiydim. Adımın aday listesinde olduğunu biliyordum. Profesör İhsan Doğramacı'nın Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le yaptığı bir görüşmede adımın geçtiğini duymuştum. Dolayısıyla sürpriz yaşamadım, fakat çok çok mutlu oldum. Şeref duydum. Sonraki yıllarda bu titrin getirdiği sorumluluğu yerine getirmek için özen gösterdim. Dost, düşman sayısında bir değişiklik olmadı. Ertesi yıl da Hüseyin Sermet'le birlikte Boğaziçi Üniversitesi'nce onursal doktoraya layık bulunduk. Bu da büyük mutluluklarımdan biriydi.

Kuyruğu aşağıya uzanan, org gibi çalınan Klavins piyanosuyla ilk konseri verdim, plak kaydettim

1985-90 döneminde ilk plaklarınız Avrupa'da yayımlandı. Bu beş albüm nasıl gerçekleşti, repertuvarı nasıl belirlendi, sonuç istediğiniz gibi oldu mu?

- Ne yazık ki konser kayıtları hariç, bugüne kadar yayımlanan plaklarım istediğim gibi olmadı. Kayıt koşulları iyi değildi, stüdyo

saati yetersizdi. İlk albümüm Harmonia Mundi'nin Almarıya birimince yayımlandı. Franck ve Schubert'in sonatlarını yorumladım. Adler'in vesilesiyle gerçekleşti. Südwestunk Radyosu'nda kaydedildi, yayımlandı. Ardından Göttingen Senfoni Orkestrası'nın şefi Schmidt Gerthenbach, Aperto adında bir plak firması kurdu ve bana plak teklif etti. Debussy, Chopin ve Saygun'un solo piyano eserlerini kaydettim. Firma uzun ömürlü olmadı ne yazık ki.

Buna karşın albümün yankısı Amerika'ya kadar uzanmış. Eleştirilerde, iki kıtadaki müzik eleştirmenlerinin bakışındaki farklılık ortaya çıkıyor. Ünlü Fanfare dergisi Saygun, Debussy yorumlarını coşkuyla överken, Chopin yorumunu yeterince duygulu bulmamış. Oysa Avrupalı eleştirmenler Chopin yorumlarınızı övüyor. Sonraki albümünüz ne gibi tepkiler aldı?

- Klavins, kuyruğu aşağıya doğru uzanan, piyanistin orgdaki gibi yukarıda oturduğu bir piyano modeli geliştirdi. Piyano tasarımında yeni bir çığır açmayı deniyordu. Bu enstrümanı bir konserde ilk kez ben kullandım, ardından albüm kaydına girdik. Piyano taşınamadığı için, bulunduğu yerde kayıt yaptık. Sessizlik arayışı nedeniyle gece yarısı çalıştık. Sonuç pek iyi olmadı. Aulos'la kaydettiğim Bartok-Saygun iyi koşullarda gerçekleşti. Fakat benim durumum pek iyi değildi. Bir gün önce uzak bir kentte konserim vardı. Bütün gece eşim otomobil kullandı, ben arka koltukta uyudum, sabah kayda girdik. Bunların içinde en fazla yankıyı Bartok-Saygun albümü yaptı. Basında iyi eleştiriler çıktı, bu sayede birçok konser teklifi geldi.

EMI, DO, Sony gibi uluslararası müzik piyasasını belirleyen büyük firmaların kapısını çaldınız mı?

- Çalmadım. Gelip beni bulmalarını bekledim... Birçok kişi bugüne kadar büyük bir firmadan kaydımın yayımlanmamış olmasına hayret ediyor. Geçenlerde Avusturyalı müzik yazarı Peter Cosse'yle sohbet ederken "Bu kadar iyi bir piyanistin nasıl büyük firmalardan kaydı olmaz, dosya hazırlayıp ben götüreceğim" dedi. Ben hala beklemekten yanayım... Maria Callas, Leyla Gencer, Martha Argerich gibi solistleri yayımlayan Amerikan firması VAI Records, teklif getirdi. Bu benim açımdan güzel bir gelişme olabilir.

1990' lara girerken ne gibi hedefler koymuştunuz kendinize, bu konuda fikir aldığınız kişiler var mıydı?

- Herhangi bir strateji çizmemiştim. Adler'e ve gönüllü menajerliğimi üstlenen matematik profesörü, o zamanki eşim Norbert Schappacher'e teslim etmiştim kariyerimi. Adler konser organize ediyor, eşim program yapıyor, yazışmaları ve ücretin tahsilatını takip ediyordu. Bremen Piyano Yarışması'nda jüri üyesi oldum. Japonya turnesine çıktım. Konser sayısı yılda 70'e ulaşıyordu. O kadar koşturuyordum ki, ancak yıllık program yapabiliyordum. Gelecek 10 yıllık süreci planlayacak durumda değildim.

Yardımcısınınkabalığına kızıp emprezaryom Adler'den ayrılmam, en büyük hatalarımdanbiriydi

Adler'den neden ayrıldınız?

- Ajansın sahibi Witiko Adler tuhaf bir kişiydi. Bir yandan bana müthiş destek oluyor, konser ayarlıyordu. Onun girişimiyle Daniel Barenboim'le tanışmıştım. Bir TV çekimi için Beyrut'a gelince

Adler'in yardımıyla randevu almış, ona çalmıştım. Beğendiğini söylemişti. Diğer yandan, Adler'le bir türlü sohbet edemiyorduk. Buzdolabı gibiydi. Oysa ben sohbet edip, tavsiye almak istiyordum. Sabrımı taşıran ise yaşadığım tuhaf bir olaydı: Berlin'deki bir konserinden sonra kulise, Barenboim'i tebrik etmeye gittim. Adler'in pek anlaşamadığım yardımcısı, menajer firma temsilcisi sıfatıyla kapıdaydı. İmza için bekleyenIerin arasındaydım. Gözümün içine bakarak "Barenboim bugün imza vermeyecek" deyince müthiş öfkelendim. Aynı anda kapı açıldı, Barenboim beni hatırlayıp, içeriye davet etti, sohbet ettik. Kapıdan çıkarken, Adler'den ayrılmaya karar vermiştim. Zaten ünlü İngiliz emprezaryo Jasper Parrott'la çalışmaya hazırlanıyordum. Vladimir Aşkenazi'nin beni tavsiye etmesi üzerine Harrison .. Parrott Ajansı, İspanya'da bir dizi konser organize etti. Sonuçtan memnun kalınca Londra resitalIerini organize etti.

Bugüne kadar Fransa' da büyük başarı kazanan Hüseyin Sermet, Fazıl Say, Toros Can gibi piyanistlerimiz ne yazık ki Ingiltere'de dikkat çekemedi. Ingilizler kendi firmalarınca şöhrete kavuşturulan yabancı solistlerin dışında kimseyle ilgilenmiyar sanki. 1992'de Londra' da iddialı bir başlangıç yapmıştınız. Queen Elizabeth Hall' da Andras Schiff, Krystian Zimerman, Alicia de Larrocha, Lars Vogt'un yer aldığı uluslararası resital serisinde sahneye çıktınız. Guardian, Independent gibi saygın gazetelerde olumlu eleştiriler yayımlandı, fakat Times'ın ünlü eleştirmeni Geoff Brown, Chopin ve Ravel yorumlarınızı biraz sert buldu. Bu değerlendirme Parrott cephesinde nasıl yankılandı?

- Talihsiz bir konserdi. Özel hayatımda sorunlarım vardı. Eşimden ayrılmak üzereydim. Ocak soğuğunda kendime dikkat etmemiş, hasta olmuştum. İlaç desteğiyle İngiltere ve Japonya'daki konserlerimi

gerçekleştirdim. Fakat kendimi o kadar zorladım ki, sonrasında akciğerimde sorun çıktı. Londra'daki resitalde salon doluydu, çok alkış aldım. Yine de sonuç istediğim gibi değildi. Ertesi gün Japonya'ya gittiğimde ateşim iyice yükselmişti. Kendimi iyi hissetmediğim halde, konseri iptal etmedim. Üstelik aynı gün şiddetli bir deprem oldu şehirde. Çok korktum. Bu atmosferde çıktığım konser de kötü geçti. Japonya'da daha sonraki konserlerimde, bu olumsuz etkiyi silmeyi başardım. Fakat İngiltere'de bir kez daha aynı konser fırsatını yakalamak için epeyce beklemem gerekti. Parrott yerine Almanya'da Monika Ott'un ajansına geçtim. Adler'den sonra, attan inip eşeğe binmek gibi oldu benim için...

Dört yıl sonra Londra Sinfonia Orkestrası'yla altı konserlik iddialı bir Almanya turnesi gerçekleştirdiniz. Şostakoviç çaldınız, iyi eleştiriler aldığınız bu turne, Ingiltere'de size daha sonra avantaj kazandırdı mı?

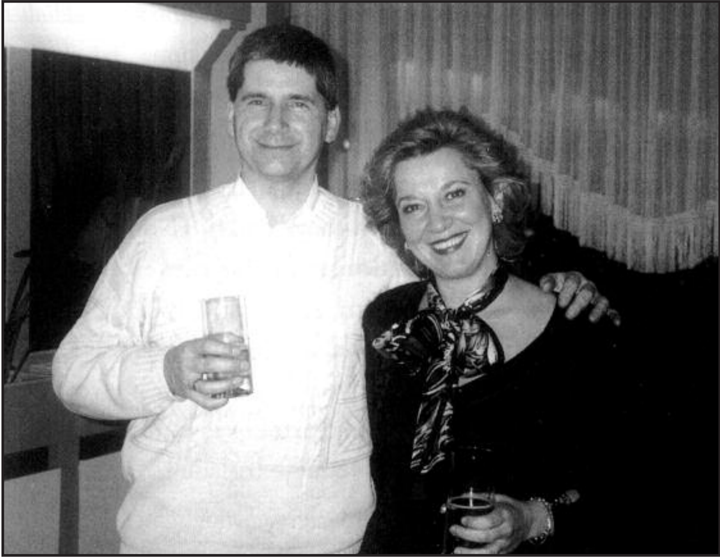
- Orkestranın talebi üzerine Şostakoviç'in piyano konçertosunu repertuvarıma aldım ve eseri çok sevdim. Londra yakınlarındaki Ipswich'te verdiğimiz bir konserden sonra Berlin, Hannover gibi altı büyük şehrin en iyi konser salonlarında sahneye çıktık. Aynı dönemde Sofya ve Prag senfoni orkestralarıyla da turneler yapıyordun. Bu nedenle City of London Sinfonia'yla konserlerimizin özel bir katkısı var mıydı, bilmiyorum. 1999'da Newcastle'da Northern Sinfonia'yla Mozart ve Şostakoviç çaldım. Durham, Newcastle, Darlington'da resitaller vermeye başladım.

İlk konserlerden sonra oluşan İngiltere tedirginliğiniz silindi mi?

- Beni etkileyen, engelleyen önemli bir tedirginlik yaşamadım. Ancak London Sinfonia ile verdiğim konserler daha sona benim için önemli bir referans oldu.

1995'ten 2000'e doğru yaklaşırken neler yaşadınız, yılların tecrübesi, kurulan tanışıklıklar hayatınızı kolaylaştırmaya başlamış mıydı? Yoksa yokuş yukarı yürüyüş devam ediyor muydu?

- Tony ile tanışmış, İngiltere'de yaşamaya başlamıştım. Nihayet mutlu olacağım kişiyi bulmam, huzura kavuşmam benim için öylesine önemliydi ki, konserleri, kariyeri umursamıyordum artık. Buna karşın sesimi çok geniş kitlelere duyuracak konserler veriyordum. Örneğin Almanya'da Frankfurd Oder'de Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu yorumladığım konserim TV'den canlı yayımlandı, milyonlarca kişi izledi. Emprezaryo sorunu yaşıyordum. Adler'den

1996'da Nicolns Ward yönetimindeki City ofLondon Symphonia ile altı konserlik Almanya turnesine çıkmıştı. Bu turnenin başarısı daha sonra BBC Northern Symphonia'yla İngiltere'de konserler vermesini sağladı.

ayrılınca, aynı düzeydeki emprezaryolardan Schmitt'e başvurmuştum. Daha önce tanışıyorduk, iyi bir diyaloğumuz vardı. "Keşke iki ay önce haber verseydin. Geçen hafta Elizabeth Leonskaja'yla anlaştım. Bir ay önce de Helene Grimaud'yla. Üç kadın piyanist benim için fazla, beklemeni öneririm. Bekleyemezsen Monika Ott'la çalışmanı öneririm" dedi. Bunun üstüne, küçük bir ajans olan Ott'la anlaşma imzaladım. Fakat Ott'a geçmem herkesi düşündürüyordu. Çünkü kimse benim gibi Adler'den ayrılıp, kendi ayağıyla Ott'a gitmezdi... Orkestra konserleri azaldı. İngiltere'de olduğum için ben de ilgilenemiyordum. Yaklaşık 10 yıl sürecek bir emprezaryo eksikliği dönemine girdim. 2000'lerin ikinci yarısında Andreas Braun'la çalışmaya başlayınca sorun çözüldü.

Şeflerin görüşü eleştirmenlerden önemlidir beğenirlerse yeni konser teklifleri gelir

Bu dönemde kaydettiğiniz albümlerden Saygun'un birinci ve ikinci konçertosunun yorumu, Amerika'ya kadar ulaştı. American Record Guide'da rastladığım eleştiride Carl Bauman, Saygun'un müziğini övüyor. "Bu albümü dinledikten sonra kristal berraklığındaki Onay'ın Ravel yorumlarını merak etmeye başladım" diyor. ABD cephesindeki zaferden sonra, Alman ve Fransız basınında ne gibi tepkiler aldınız?

- Bu eleştiriyi ben görmedim... Saygun'un konçertolarını Gürer Aykal'ın yönetimindeki NDR Hannover Senfoni Orkestrası'yla 1994 yılında, Hannover'de verdiğimiz konserde kaydetmiştik. Almanya'da Koch"Schwan tarafından yayımlandı. Alman basınında iyi eleştiriler çıktı. "Piyano için Çeşitlemeler"i ise iki kez kaydettim.

Hannover kaydı kötüydü, iptal ettim. Köln'de yaptığım ikinci kayıt daha iyi oldu. 1995'te ARS Musici yayımladı. Almanya'nın önde gelen müzik dergilerinden birinde beş yıldız aldı, övgü dolu bir eleştiri çıktı. Ayrıca 1997'de Slovak Filarmoni'yle Çaykovski'nin 1. Piyano Konçertosu'nu kaydettik. Daha sonra yayımlandı.

Bugüne kadar Alman basınında hakkınızda kitap olacak kadar çok yazı çıkmış. Hepsi övgü dolu. Almanlar size karşı hep böyle sevecen miydi, sizi üzen eleştiri yayımlanmadı mı hiç?

- 1990'da, Mainz Senfoni Orkesrası'yla Beethoven'in 4. Piyano Konçertosu'nu çaldığımda yerel gazetelerden birinde çok ağır bir eleştiri yayımlanmıştı, önce çok üzülmüştüm. Alfred Brendel hakkında bile böylesine ağır eleştiriler çıktığı için, daha sonra önemsemedim. Ayrıca eleştirmenlerin yazıları, organizatörün ilgisinden çok daha önemli olan, şeflerin görüşleri. Bir şefle iyi bir konser verirseniz sizi hatırlıyor, sonraki yıllarda birçok konser teklifi getiriyor.

1995-2000 döneminde repertuvarınızda ne gibi değişimler oldu, bu dönemde yayımlanan albüm sayısında ciddi bir azalma görülüyor, özel bir nedeni var mı?

- Repertuvar açısından önemli bir değişim yaşanmadı. Bu dönemde eşim Tony ile İngiltere'ye yerleşmiştim, mutluluğun tadını çıkarmaya çalışıyordum. Bu nedenle konser sayısını artırmak, daha çok albüm kaydetmek için özel bir gayret sarf etmedim.

Üçüncü evliliğiniz nedeniyle İngiltere'ye yerleşmeniz, bu ülkede yolunuzu açtı mı? 2000'lerde Amerika'daki bir piyano festivalinde Türk asıllı İngiliz piyanist olarak nitelendirilmişsiniz, İngiltere içinde de benimseme söz konusu muydu?

- Herhangi bir değişiklik olmadı... İngilizler'in kendilerine özgü beğenileri vardır. Bazı piyanistleri baş tacı ederler. Bunların bir kısmı Fransız'dır. Çünkü ulusal farklılıkların esprisini de yapsalar gizli hayranlık duyarlar. Aralarında hiçbir özelliği olmayan isimler vardır. Örneğin Jean Yves Thibaudet. Dünyanın başka hiçbir yerinde ilgi çekmeyen Cecile Ousset. Buna karşın Anne Sophie Mutter'i protesto ederler...

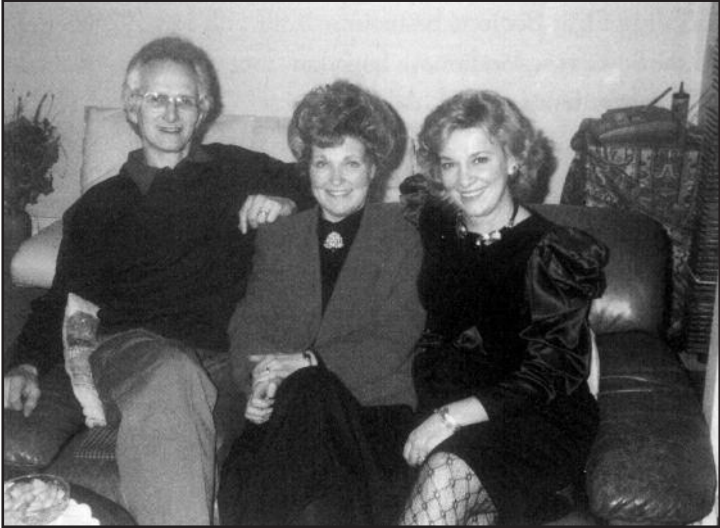
İngiltere' ye taşınmanız repertvarınıza İngiliz bestecilerin girmesini sağladı mı?

- İngilizler Debussy ve Ravel'i çok seviyor. Bu eserleri tazeledim. 2000'lerde Elgar Society, bestecinin İzmir adlı eserini gün ışığına çıkardı. Bu eseri seslendirmeye başladım. Eser çok ilgi çekti. Çağdaş İngiliz bestecilerini ise çok daha sonra, şef Cem Mansur, Akbank Oda Orkestrası'yla seslendirmek üzere isteyince repertuvarıma aldım.

1996'da Amerika'daki Newport Festivali'nden sonra The Provence Journal Gazetesi'nde hakkınızda şaşırtacak kadar iddialı cümleler içeren övgü yazıları yayımlanmış. Eleştirmen Channing Gray, festivalin solistleri içinde en çok sizi övüyor. Kanadalı piyanist Marc-Andre Hamelin' in tavsiyesi üzerine davet edildiğinizi belirtip, yorumunuzu ne kadar takdir ettiğini anlatmış. Bununla yetinmeyip "Yanımda dünyanın birçok ünlü piyanisti hakkında belgesel hazırlayan bir TV prodüktörü oturuyordu, böylesini görmedim, dedi" gibi bir bilgiyi de yazısına eklemiş. Bu övgüden sonra Amerika'daki diğer festivallerden de davet aldınız mı?

- Bu övgü en çok Amerika dışında yankı buldu. Türk basınına da yansıdı; Ankara festivali tebrik yazısı ve konser daveti gönderdi. 2008'de 40. yılını kutlayan Newport Festivali, müthiş bir etkinlik.

Kısaca söz etmek isterim: Newport, Bostan'a karayoluyla 1,5 saat uzaklıktaki Rhode Island'da. Geçen yüzyılda Amerikalı milyarderlerin tatil bölgesiymiş. Her birinin deniz kıyısındaki evi İtalya'dan gelen mermerler, altın kaplamalarla yapılmış. Demiryolu milyarderleri, önce trenle hizmetkarlarını, gümüş takımlarını gönderir, ardından tatile gelirmiş. Şimdi bu milyarderlerin torunları evlerini temmuz ayında Newport Festivali'ne tahsis ediyor. Sanatçıların çalışması için odalarına özel piyanolar konuluyar. Resital verdiğim The Breakers, Versailles Sarayı gibi bir salon. Bazı konserler limandaki kruvaziyerlerde yapılıyor. Festivalin yöneticisi Mark Malkovich, Hamelin'in önerisi üzerine

Northern Symponia'nın fagotçusu Ron Thorndycraft, Adnan Saygun'un müziğine hayrandı. Günün birinde Newcastle'da Gülsin Onay'la tanıştı. Eşiyle birlikte sık sık Gülsin Onay'ın evine ziyarete gelmeye başladı.Türkiye'deki dostu Halit Refiğ'e yazdığı mektupta "Müthiş komşum Gülsin Onay gerçek bir yetenek" diyordu.

albümlerimi dinlemiş, beğenmiş, programda bana da yer vermiş. Gray'in yazısının Amerika'daki etkisini bilmiyorum ama ertesi yıl yine davet edildim.

Newport Festivali'ndeki konserim sonrasında yaşanan tartışmayı duymamıştım

Aynı gazetenin elektronik haber arşivine bakılırsa, 1997'de Amerika'da Newport Festivali'nde verdiğiniz konser sonrasında, ciddi bir tartışmanın ortasında kalmışsınız. Gazetenin eleştirmeni Channing Gray, "Newport Festivali'nin Artıları ve Eksileri" başlıklı yazısında organizasyonunu çok ağır bir dille eleştirmiş. Aralarında, piyanistimiz Seta Tanyel'in de yer aldığı diğer katılımcıların icraları üzerine çok ağır eleştiriler sıralamış. Sizin

Kanadalı piyanist Marc Andre Hamelin'le, 1997'deki Newport Festivali resitali öncesinde İstanbul'da provada.

Waldstein Sonatı yorumunuzu göklere çıkarmış. Birkaç gün sonra gazete, festival yöneticisinin kralları andıran III. Mark Malkovich imzasıyla mesajını okur mektubu sayfasında yayımlamış. "Gray Öyle Küstah bir Adam ki" başlıklı mektupta Malkovich "Beyzbol şapkalı, hırpani kılıklı adam" diye bahsettiği Gray'in müzikten anlamadığını, gazeteye yakışmadığını anlattıktan sonra, sizi değerlendirirken bir anda üslubunu değiştiriyor. Gray'in değerlendirmelerini destekleyip, "Gülsin Onay, Arthur Schnabel ayarında bir piyanisttir" diyor. Bu tartışmadan haberiniz var mıydı, olayın taraflarıyla konuştunuz mu?

- Bu cevaplaşmayı hiç hatırlamıyorum.Tek bildiğim şey, Newport'ta iki yıl üst üste konser verdiğim...

Channing Gray, 2004'te festivalde verdiğiniz üçüncü konserden sonra da sizin hakkınızda övgü dolu bir yazı daha yazmış. Beyzbol şapkalı, kot pantolonlu eleştirmenle tanıştınız mı?

1997'de, Newport Festivali'nde Gülsin Onay'ın yanı sıra Seta Tanyel ve Muza Rubackyte de birer konser vermişti. (sağdan sola)

- Hayır tanışmadım. Hiç de fark etmedim basketbol şapkalı bir dinleyiciyi. Herkesin dilinden düşürmediği bu garip eleştirmeni çok merak ettim ama konserden sonra hemen döndüm ve tanışma fırsatım olmadı.

2000'de, tüm dünya yeni bir çağa girme heyecanını yaşarken siz gelecek için repertuvar, konserler, albümler açısından neler planlıyordunuz?

- 2000'i Antalya'da, eşim Tony ile birlikte denize girerek karşıladık. Aydınlık bir çağa girme duygusuyla, umut içindeydim. 1990'larda Klasik Dönemi ele almıştım. Beethoven ve Mozart'a yoğunlaşmıştım. Oda müziği de yapmak istedim, fakat birlikte çalışacak kişiler bulamadım. 2000'lerde, gelecek açısından sadece repertuvar üzerine hayallerim vardı.

2000'lerin ilk yarısında iz bırakan, önemli konserler hangileriydi?

- İngiltere'ye yerleştiğim için Almanya'daki konserlerim azalmıştı. Haziranda St. Petersburg Filarmoni'yle Saygun'un birinci, Chopin'in bir ve ikinci konçertolarını seslendirdiğim konserleri unutamıyorum. Aynı yıl Sofya Filarmoni'yle Almanya tumesi yaptım. Şoskatoviç ve Chopin'in konçertolarını seslendirdim. 2001'de, ilk kez Latin Amerika'ya gittim, Venezuella ve Bogota'da Çaykovski'nin piyano konçertosunu çaldım. Çok coşkulu bir orkestraydı. Konserden sonra gençlik orkestrasının provasına götürdüler beni, şok geçirdim. Hayatımda ilk kez 14-18 yaş arasındaki müzikçilerden oluşan, bu kadar kaliteli bir gençlik orkestrasıyla karşılaşmıştım. Claudio Abbado'yla Avrupa turnesi yapan bir orkestraymış. 2002'de Göttingen Senfoni'yle Brahms'ın ikinci konçertosunu, ayrıca İstanbul Festivali'nde Hüseyin Sermet'le ilk kez sahneye birlikte

çıkıp Mozart'ın konçertosunu çaldığım konserler önemliydi. Hüseyin Sermet'le tahmin etmediğim kadar uyumlu çaldık, sonra kutlamak için Tophane'ye nargile içmeye gittik... Aralık ayında Londra'da Wigmore Hall'da bir resital verdim. Provası kaydedilip, CD olarak basıldı. İngiliz basınında iyi eleştiriler çıktı.

2002'de Kiev'de Kiev Filarmoni Orkestrası'yla, Rahmaninof'un ikinci konçertosunu seslendirmişsiniz. Ruslar'a Rahmaninof çalmak büyük cesaret. Sonuç nasıldı?

- Rus eleştirmenler de aynı şeyi yazdı. Horowitz'in doğduğu şehirde, bir hafta önce Pletnev'in çaldığı eseri, Gülsin Onay'ın böylesine iyi çalması hayranlık uyandırıcı, deniyordu bir yorumda. Ertesi yıl, aynı orkestrayla, bestecinin üçüncü konçertosunu seslendirmek üzere davet aldım. Bu konser de olumlu eleştiriler aldı.

2000'de Sofya Filarmoni'yle çıktığı Almanya turnesi sırasında, Stuttgart'daki konserine annesi, babası ve yeğenleri de gelmişti.

Ertesi yılın başında Berlin Filarmoni' nin salonunda bir resital vermiştiniz. Bu konser kariyeriniz açısından neler getirdi?

- Organizatör Gisela Krüger'in benim için düzenlediği ilk konserdi. Onun turnelerinde yer almak istiyordum, bu açıdan önemliydi. İyi geçti, o gün bugündür, bana konser organize ediyor. 2003'te Almanya'dan Japonya'ya dünyayı dolaştım. Bu yılın en önemli konserleri Bu yılın en önemli konserleri Berlin Senfoni Orkestrası ve Rheinische Filarmoni Orkestrası ile Güney Almanya'da yaptığım turnelerdi. Rahmaninof'un bu kez 2'nci Piyano Konçertosu'nu uzun bir aradan sonra Lior Shambadal gibi çok iyi bir şef ve orkestrayla seslendirmek büyük zevkti. Konserler büyük yankı uyandırdı ve çıkan yazılarda övgüler yağıyordu. Sinfonia Varsovia ise aralıklarla sık konser verdiğim çok iyi orkestralardan. 2003'ün sonlarında onlarla tekrar buluşmak ve Schumann çalmaktan da çok mutlu olmuştum. "Piyanonun kükremeye gerek duymayan aslanı" adlı yazı bu konserden sonra çıkmıştı. Bu benim için kullanılan ifadelerden en sevdiklerim arasında. Aynı yıl Bilkent Senfoni'yle Japonya'nin Tokyo kentinde Saygun ve Çaykovski seslendirdim. Bu turnede, özel hayatım açısından ilginç bir sürpriz yaşadım. Meğer, eşim Tony de matematik semineri için aynı gün Tokyo'dan davet almış. 14 Şubat Sevgililer Günü'nde Tokyo'daydık. Günün sadece birkaç saatinde birlikteydik, Tony üniversitede ağırlandı, ben ise elçilikte...

2003' te UNICEF Türkiye Milli Komitesi' nce "ıyi niyet Elçisi" seçildiniz. Bu görev konserlerinizi, kariyerinizi nasıl etkiledi?

- Geçmişte eğitim, çocuklara yardım gibi amaçlarla vakıflar tarafından düzenlenen birçok yardım konserinde yer almıştım. Bu

konserler nedeniyle UNICEF Türkiye Komitesi'nce bu unvana layık bulundum. İyi niyet Elçisi olarak o tarihten sonra yurtiçi ve yurtdışında birçok konser verdim. UNICEF şimdi İrlanda'da bir konser düzenlemeyi planlanıyor. Daha önce İrlanda'da konser vermemiştimhiç. Eğer gerçekleşirse bugüne kadar konser verdiğim 60'ncı ülke olacak.

2004'te oğlum Erkin'le ikili oluşturduk Yeni Delhi'den Londra'ya konserler verdik

2004'te ilk kez oğlunuz, kemancı Erkin Onay'la birlikte, Türkiye'deki iki festivalde ve ardından Yeni Delhi'de resital verdiniz. Anne, oğul çalışmanın avantajları, dezavantajları nelerdi, konserleriniz nasıl geçti?

- Konserler iyi geçti, ancak provalarda biraz zorlandık... Erkin "Anne sen çok kuvvetli, solist gibi çalıyorsun" dedi. Biraz daha geri çekilmemi istedi. Arzusunu gerçekleştirmek için biraz uğraştık. Repertuvarı da Erkin seçti. Fazıl Say, Debbusy, Brahms, Mozart'ın sonatlarını seslendirdik. Bu konserleri, İngiltere'deki resital izledi.

Erkin Onay'la ikili çalışmalarınızı sürdürecek misiniz?

- Büyük bir zevkti benim için oğlumla müzik yapmak; umarım ileriki yıllarda yine birlikte konser veririz. Bu ikiliyi devam ettirmek istedik fakat Erkin'in kaza geçirmesi, eliyle ilgili sorunlar yaşaması bu düşüncenin gerçekleşmesini engelledi.

2005'te sanıyorum sizin açınızdan en ilginç konserler, ABD'de verdiğiniz altı resitaldi. Bu konserler nasıl gerçekleşti?

- Washington'daki Ulusal Sanat Galerisi'nden davet aldım. Web sitem üzerinden doğrudan benimle bağlantıya geçtiler. Öneriyi kabul edip, Türk Dışişleri Bakanlığı'na haber verdim. Aynı tarihlerde kültür ataşeliklerimizin düzenleyeceği etkinliklere katılabileceğimi bildirdim. Bunun üzerine, Amerika'daki Türklerin birlikleri kanalıyla Şikago, Los Angeles, San Diego'da ve Kaliforniya Üniversitesi'nde resitaller düzenlendi. Fakat ikinci konser sonrasında, eşimin kalp krizi geçirdiği haberi geldi. Ciddi bir şoktu benim için. İngiltere'ye dönmek üzere diğer konserleri iptal ettim. Aynı gün, eşimle konuştuğumda durumunun iyi olduğunu söyledi, konserleri sürdürmemi istedi. Diğer resitallerden ikisini gerçekleştirip, İngiltere'ye döndüm. Neyse ki kalp krizi değil, spazmdı sadece. Ertesi yıl Ulusal Galeri'den bir kez daha davet aldım. Türk temalarından oluşan bir program istenmişti. Resital kayıtları, National Public Radio'dan yayımlandı. Bir süre sonra radyo yöneticisinden mesaj aldım, son dönemde en fazla istek alan kayıtlardan biri olmuş. Program dört kez tekrar yayımlanmış. Bence 2005'in en güzel konserlerinden biri de Fransa'nın Cannes kentinde Orchestre Regional de Cannes'la Saygun ve Ravel'in konçertolarını yorumladığım konserdi. Orkestrayı Tatsuya Shimono yönetti. Bence yabancılar arasında Saygun'un ruhunu anlayan iki şef var: Shimono ve Pijarowski. İşte bu nedenle Cannes'daki konser unutulmazlar arasına girdi...

2000-2005 arasındaki dönemin ilginç özelliklerinden biri repertuvarınıza genç bestecilerin eserlerinin girmesi. Muhittin Dürrüoğlu Demiriz'in "Le Tourneur" adlı solo piyano eserini Londra, Dresden gibi kentlerdeki iddialı resitallerinizde seslendirdiniz. Oysa, 1990'lardaki röportajlarda,

seslendirmeye değer çağdaş eser bulamadığınızı söylüyorsunuz. Fikriniz nasıl değişti?

- 2000 Haziran'ında Münih'te düzenlenen çağdaş müzik festivali EuropaHa'ya, günümüz Türk bestecilerin eserlerini seslendirmek üzere davet edilmiştim. Repertuvar seçimi için genç bestecilerin eserlerini inceledim. Hasan Uçarsu ile birlikte Demiriz'in eserini seçip seslendirmiştim. Bu çalışma için piyanistliğine de hayranlık duyduğum Demiriz'in eserinin notalarını elime alıp piyano başına oturduğumda, eser çok hoşuma gitti. 1,5 saatlik çalışma sonrasında tutkuyla bağlandım. Dervişleri anlatan eser kromatik yapısıyla, zekice kullanılan renkler, motiflerle müthiş bir müzikti. Repertuvarıma almaya karar verdim. Dünyanın dört bir yanında çalıyorum, büyük ilgi çekiyor. Ardından Demiriz benim için "Bosphorous" adlı bir eser besteledi. Dünya prömiyerini kendisi yaptı, şimdi ben seslendiriyorum. Aynı dönemde şef Emil Tabakov'un l'inci Piyano Konçertosu'nun dünya prömiyerini Bilkent Senfoni'yle gerçekleştirdik. Çok zor bir eserdi, hazırlık sürecinde çok yoruldum.

Vladimir Aşkenazi cep telefonumdan aradığında Hüseyin Sermet'in şaka yaptığını sandım

2000-2005 arasında iki kaydınız yayımlandı. Bu albümlerin kayıt kalitesi ve yankıları sizi mutlu etti mi?

- Aslında Doğuş Holding'in yayımladığı, kısıtlı sayıda dağıtımı yapılan 2002'de Londra'daki Wigmore Hall resitali kayıtlarını da sayarsak üç albümüm yayımlandI. 1999'da Erol Erdinç yönetimindeki St. Petersburg Filarmoni'yle, St. Petersburg'da verdiğim konserin

kaydı 2001'de Universal'den Türkiye'de yayımlandı. Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu seslendirmiştim. Albümde ayrıca bis olarak çaldığım Saygun'un Prelüd'ü, Chopin'in Noktürn'ü, Bach-Busoni'nin Koral'i eklendi. Piyano biraz sorunlu olsa da, iyi bir konserdi. Bu albümde en sevdiğim yorumlar bisler. Chopin kayıtIarım, 2004'te Türkiye'de Trio Lila'dan yayımlandı. İçlerinden en beğendiğim kayıt Chopin albümü. Rahmaninof'un 3'ncü piyano konçertosu yorumlarımdan en beğendiğim ise, en son Lila'dan yayımlananı. Albümlerin dağıtımı yurt içinde yapıldığından yurtdışında etkisi sınırlı oldu. 2007'de Polonya'dan Devlet Nişanı almamda, Chopin yorumcusu olmam kadar, bu albümün de etkisi olmuş olabilir...

1999'da Erol Erdinç yönetiminde Rusya'da St. Petersburg Filarmoni'yle verdiği konserde Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu seslendirmişti. Konser kaydı daha sonra CD olarak yayımlandı.

2000'lerin ikinci yarısına başlarken, gelecek beş yıl için repertuvar, konser, albüm konusunda hedefleriniz var mıydı?

- Özel bir hedefim yoktu. 2005'ten 2006'ya geçerken böyle bir şey düşünmedim. ileri yaşlara kadar, dünya çapında orkestralarla, iyi konserler veririm inşallah, diyordum. Tek dileğim buydu.

2005 sonrasının önemli, unutulmaz konserleri hangileriydi?

- 2006'da Çek Ulusal Filarmoni Orkestrası'yla Almanya'da altı konserlik bir turneye çıktım. Berlin'deki ünlü Konzerthaus'daki konser çok iyiydi. Basında beni mutlu eden eleştiriler çıktı. Turne bitiminde şef ve orkestra üyelerinin teşekkür etmesi ilginçti. Çünkü her konserde bis olarak farklı eserler çaldım, orkestra üyeleri sıkılmasın diye... Aynı yıl Erkin'in 100'üncü doğum yılı nedeniyle altı konserde bestecinin piyano konçertosunu seslendirdim. Bestecinin kızı Bremen'deki konsere geldi, torunu bütün konserleri izledi. Ağlayarak dinlediklerini, çok mutlu olduklarını söylediler. Ben de çok sevindim. 2007, Adnan Saygun'un 100'üncü doğum yılıydı. Bu nedenle yurtiçi ve yurtdışında Saygun'un eserlerini seslendirdiğim birçok konser verdim.

Sanırım konser piyanistliğiniz açısından en önemli olaylardan biri 2007'de gerçekleşti, Vladimir Aşkenazi'yle konser vermeye başladınız. Yollarınız nasıl kesişti?

- Yıllardır Aşkenazi'yi hayranlıkla izliyorum. 1985'te Berlin Filarmoni'yle konsere geldiğinde, buluşmuş, onun için bazı eserleri çalmıştım. Hatta hiç unutmam, Lev Oborin'in öğrencisi olan piyanist eşi Dorun Aşkenazi, Ravel'in Ondine'inde hatalı okuduğum bir notayı fark etmişti. ilginçtir, defalarca seslendirdim, kaydettim bu

eseri, hiç kimse fark etmedi bunu. Aşkenazi beni çok beğendiğini, birlikte çalışmak istediğini söylemişti. Beni Parrott'a ve Granada Festivali'ne önermişti. 1995'te bu festivalde konser verdim. Sonraki yıllarda rastladığım konserlerine giderdim, kuliste sohbet ederdik. 2001'de Rahmaninof yorumum yayımlanınca CD'mi gönderdim. Yazın, bir gün Bodrum'da, balkonda güneşlenirken cep telefonum çaldı. "Ben Vova" dedi karşımdaki. Ben anlamayınca tam ismini söyledi. Sesi net gelmiyordu. "Bu olsa olsa Hüseyin Sermet'tir, şaka yapıyordur yine" diye düşündüm. Dinlemeye başladım. "Bana gönderdiğiniz CD'yi dinledim. Yorumun başarısı bir yana, müzikal yaklaşımınızdan çok etkilendim" deyince bir anda bunun şaka olmadığını anladım. Öyle heyecanlandım ki, gayrı ihtiyari ayağa kalktım, üstüme havlumu aldım, Sanki beni o anda görüyormuş, saygısızlık yapıyormuşumgibi hissetmiştim... Ardından, diğer albümlerimi de severek dinlediğini, artık birlikte çalışmak[1] istediğini anlattı. Görüşmek için sözleştik, telefonu kapattık. Konuşurken adeta dilim tutulmuştu. Hemen bir mektup yazdım. "Rahmaninof telefonla arasa, ancak bu kadar şaşırırdım" diye başladım mektuba. Aşkenazi gibi Rahmaninof yorumlarını takdir ettiğim bir piyanistin araması, tebrik etmesi gerçekten çok önemliydi benim için. Bir süre sonra Berlin Radyo Senfoni Orkestrası'ndan Aşkenazi'yle çalmak üzere davet aldım. Sevincimden havaya uçtum. Aynı tarihte bir yarışmada jüri üyesiydim, bunu iptal edip onay gönderdim. Fakat Aşkenazi'nin programı değişti, konseri erteledi. Daha sonra iptal edildi. Aradan birkaç ay geçti. Bu kez, Aşkenazi'nin daimi şefliğini yürüttüğü Reykjavik Senfoni Orkestrası'ndan davet aldım. 2007 Nisan'ında ilk kez birlikte Schumann'ın konçertosunu seslendirdik. Ertesi ay

Bilkent Senfoni Orkestrası'nı yönetmek üzere Ankara'ya geldi, birlikte Rahmaninof'un 3. Konçertosu'nu yorumladık.

Reykjavik'teki konseriniz nasıl geçti, ne gibi tepkiler aldınız?

- Umduğumdan da güzel geçen bir konserdi. İnternetten tüm dünyaya yayımlandı. İskandinav ülkelerinde çok izleyici bulmuş olmalı ki, internet sitem kanalıyla birçok mesaj gönderildi. Aşkenazi, yıllar önce yerleştiği İzlanda'da ulusal kahraman gibi seviliyor. Aşkenazi konserden önce, Reykjavik'te Aşkenazi adına yapılan, New York'taki Carnegie Hall benzeri görkemli konser salonunun inşaatını gezdirdi. Ayrıca eşlerimizle birlikte yediğimiz akşam yemeği çok ilginçti. Tam 25 çeşit balık sunuldu mönüde... Hayatımda yediğim en güzel balıklardı... İkinci konserimiz ise Isafjördur'daydı. Ertesi gün bütün orkestrayla birlikte, iki ayrı uçakla yola çıktık. Hayatımın en korkunç yolculuklarından birini yaptım. Uçak inmeye çalışıyor, fırtına yüzünden bir türlü başaramıyordu. Pilot Vova'nın ülkede ne kadar sevildiğini bildiği için ısrar ediyordu. Birkaç denemeden sonra dönmek zorunda kaldık. Şiddetli sarsıntılar Vova ve Dorun'un da aklında yer etmiş; geçen ay müşterek dostlarımıza bu yolculuktan söz ettiklerini öğrendim. Isafjördur'a nadir uğrayan Aşkenazi'nin konseri iptal edilince şehirde matem havası esmiş. Uçaktan bahsedince bir diğer korkulu seyahatim geldi aklıma. Bilkent Senfoni Orkestrası'yla Erzurum'a iniş sırasında yakalandığımız fırtına da çok şiddetliydi. Uçağın içi adeta bir cami gibiydi, yüksek sesle dualar geliyordu her yandan kulağa.

Aşkenazi'nin eşi Dorun, yıllar önce olduğu gibi, yine tek notalık hata buldu mu Schumann yorumunuzda?

- Yine küçük bir hata buldu ve beni şaşırttı... İkinci bölümde fa majör akoru vardı, onun ortasındaki la'yı çalmamışım. Aslında çalmamamın bir nedeni var. Birkaç satır ilerde aynı motif la'sız tekrarlanıyor. Ben ikisini de la'sız çalmışım. Fakat hiç duyulmayan bir ayrıntı bu. Çünkü aynı armoni tekrarlanıyor ve o sadece bir akonpanman, bir görevi yok la'nın. Dorun "Acaba bu akşam mı çalmadın, yoksa hiç mi çalmıyorsun" diye sordu. Bir baktım ki, hep böyle çalıyorum. Neyse ki, daha sonra verdiğim iki konserde hiç hata bulamadı. 2008 yazı itibariyle 2-2 berabereyiz Dorun'la...

Ankara'daki yorumunuz öncesinde Aşkenazi ile Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu yorumu üzerine görüş alışverişinde bulundunuz mu?

- Orkestrayla yaptığımız ikinci provadan sonra düşüncelerini sordum. Kadans bölümüyle ilgili ufkumu açan, çok enteresan şeyler söyledi.

1996'da, Amerika'daki konserlerinin dönüşünde Hannaver Havaalanı'nda annesi ve babasıyla.

Besteci eseri için iki kadans yazmış. Aşkenazi ikisini de çalıyor konserlerde. Bazı akorlarda beklemeden çaldığını, bazı kritik tempolarda farklı yaklaşımlar uyguladığını anlattı.

Yurtdışında Saygun'a yöneltilen haksız eleştiriler beni etkilemez, eserlerini seslendirmekten vazgeçmem

2007'de Viyana' da, iddialı bir konserde Saygun'un eserlerini yorumladınız. Bu konserlerin, kariyeriniz açısından ne gibi etkileri oldu.

- Viyana Senfoni Orkestrası'yla, New York Filarmoni gibi önemli orkestraların turne sırasında konser verdiği, olağanüstü bir salonda, Konzerthaus'taydı konserim. Orkestra çok iyiydi. Rengim Gökmen ile daha önce pek çok konserde seslendirdiğimiz Saygun'un 1. Piyano Konçertosu'nu ilk çalışta bu kadar doğru okumalarına ve tüm nüansları titizlikle yapmalarına neredeyse şaşırıp çok mutlu olmuştuk. Rengim, 1. Senfoni'yi yönetirken de çok memnun olmuştu. Eserin ilk seslendirilişi Viyana'da yapılmış olmasından dolayı anlamlı bir şekilde tekrarını yapmak istemişti. Saygun'un 100. yıl kutlamaları çerçevesinde Dışişleri Bakanlığı'nın tanıtma fonunun ve Viyana'daki sponsorların işbirliğiyle gerçekleşti bu konser. Viyana Senfoni Orkestrası'nın programınada alındı. Salon doluydu, çok iyi bir dinleyici vardı.

Sizce, 2007 Adnan Saygun Yılı'nda hocanız hakkıyla hatırlandı, anıldı mı?

- Gayet güzel etkinlikler düzenlendi. Ben de yurtiçi ve yurtdışında birçok konserde Saygun'un eserlerini seslendirdim. 2007'de İstanbul Müzik Festivali'nde 2. Piyano Konçertosu'nu, 2008'de Kraliyet Filarmoni'yle Londra'da 1. Piyano Konçertosu'nu seslendirdim.

Türk bestecilerinin eserlerini İngiliz Kraliyet Filarmoni gibi önemli orkestralara seslendirtmek çok çaba ve geniş bütçe gerektiriyor mu?

- Kraliyet Filarmoni, her ücreti ödeyenin istediği eseri çalmıyor. Orkestra şefi Ian McLein'le daha önce tanışmış, bu konuyu anlatmıştım. Salon masrafı ve kirası için 20 bin pound civarında bir ücret ödendi. Üç saat prova ve konser için zaman ayrılmıştı. Eğer prova saatini artırsaydık, her saat için 2 bin pound civarında ekstra ödeme yapmamız gerekecekti.

Londra'da Kraliyet Filarmoni Orkestrası'yla verdiğiniz konserden sonra The Times'ın ünlü eleştirmeni Geoff Brown, Saygun'un müziği hakkında çok ağır bir eleştiri yazdı. Konser programlarının sıradanlaştığı bir dönemde, yepyeni eserlerin sunulacağı bir konsere heyecanla gittiğini söyleyerek başlıyor yazısına, ardından Saygun'u tanıtıyor ve dinlediği eserler hakkında şu değerlendirmeyi yapıyor: "İlginç bir müzik. Fakat ince değil. Çok gürültülü. Saygun, Paris Konservatuvarı'nda besteciliğin püf noktalarını öğrenmiş, fakat Fransız zarafetini alamamış. Birinci konçertonun finalinde ve diğer eserlerinin bazı bölümlerinde müzik öylesine çarpışıyor ki, öylesine kalın bir yapı kullanılmış ki, sanki çamurda yazılmış. Hayatının son döneminde Saygun, işitme sorunları yaşıyormuş. Acaba bu mu nedeni? Ayrıca müziğin çılgınca epizodik yapısı sorun yaratıyor, 4. Senfoni'yi yazdığı 1974'te dünyanın da kaotik bir dönemden geçtiğini düşününce durumu anlıyorsunuz. İşte tüm bu heyecan ve groteskler arasında Kraliyet Filarmoni durumu iyi idare etti." Bu kadar ağır bir eleştiriden sonra, Saygun'un eserlerini yurtdışında seslendirmek bir piyanist için kariyer intiharı kabul edilebilir. Saygun seslendirme konusunda kararlılığınızı gözden geçirdiniz mi?

- Hayır, bunu hiç düşünmedim... Aslında dilerdim ki bu kitapta bu "tek" olumsuz eleştirinin yanında sayısız olağanüstü eleştirilerden birine de yer verelim... Londra'daki konserden önce yeterli prova zamanı olmadığı için, orkestra 4. Senfoni'nin bazı coşkulu bölümlerini gereğinden güçlü çaldı. 1. Konçerto ise yapı itibariyle çok farklı bir eser. Orkestranın icrası da farklıydı. Eleştirmen besteci ve müziği hakkında yeterince bilgilenmediği için böyle bir eleştiri yazmış. Eleştirmen önemli bir kişi, ancak müziği anlamamış, orkestranın hatasını fark etmemiş. Bu konçerto hakkında dünyanın dört bir yanında çok güzel yazılar yayımlandı. Fransa, Japonya, Finlandiya'da örneğin. Ancak orkestranın esere çok iyi çalışması gerekiyor. Üç saatlik provayla bu iş olmuyor...

Eğer orkestra eserleri yurtdışında risk taşıyorsa solo piyano eserlerine yönelmeyi düşünebilirdiniz...

- Tam tersine, 1. Piyano Konçertosu'nu elimden geldiğince fazla ülkede seslendirmeye çalışıyorum. Böyle bir risk taşıdığını da düşünmüyorum.

Repertuvarımdaki konçertoların toplam sayısı 4ü'a ulaştı

2008 Temmuzu'nda Vladimir Aşkenazi yönetimindeki Türk - Yunan Gençlik Orkestrası'yla verdiğiniz konserler Yunanistan' da geniş yankı uyandırdı. Fransız gazetesi Le Monde bile bu konserden bahsetti. Gençlik orkestrasıyla çalışmakta zorlandınız mı, Aşkenazi'yle diyaloğunuzu bu konserler nasıl etkiledi?

- İlk kez Atina'da Epidaurus Festivali'nde, beş bin kişilik Herodes Atticus Odeonu'nda konser verdim. Ne yazık ki Aspendos kadar iyi

değil akustiği. Aşkenazi ile tekrar çalmak çok büyük bir keyifti. İnanılmaz bir müzisyen. Grieg'in Piyano Konçertosu'nu bugüne kadar birçok kez yorumlamıştım, hiç bu kadar mutlu olmamıştım sonuçtan. Üstelik gençlerden oluşan tecrübesiz bir orkestraydı. Gençliğin heyecanıyla, muhteşem bir konser oldu. Alkışlar uzun süre dinmedi. Hiç unutamayacağım konserler arasına girdi. Le Monde'un övgü dolu bir yazı yayımlaması da önemli tabii. Daha sonra Elgar'ın İzmir'ini ve Saygun'un bir eserini çaldım bis olarak. Bunlar da dinleyiciyi etkiledi. Güzel bir turneydi ve Aşkenazi'yle dostluğumuzu pekiştirdik. Bir ihtimal, Sydney Senfoni Orkestrası'nın yönetimini aldıktan sonra, 2011'de birlikte bir konser vereceğiz.

2005 sonrası yayımlanan albümleriniz sizin açınızdan ne önem taşıyor, ne gibi tepkiler aldınız?

- 1997'de Bystrik Rezucha yönetimindeki Slovak Filarmoni Orkestrası'yla Bratislava'da verdiğim konserde seslendirdiğim Çaykovski'nin 1. Piyano Konçertosu kaydı, 2005'te Ankara'da Emil Tabakov yönetimindeki Bilkent Senfoni Orkestrası'yla verdiğim konserlerden Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu kaydıyla bir araya getirilip 2007'de Lila Müzik'ten yayımlandı. Her iki konserde de şef ve orkestralarla uyum son derece başarılıydı. Gerçi canlı kayıt olması nedeniyle birkaç teknik pürüz ve bazı sürçmeler bulunsa da eserlerin bütünü coşkulu bir yorumla ortaya çıkıyor. Bu kaydım özellikle piyanist meslektaşlarım arasında çok beğenildi; beni bu çok mutlu etti. 2008 Ekim'inde ise Alman CPO firması Saygun'un iki piyano konçertosunun yorumlarını yayımladı. Bu albüm de Howard Griffiths yönetimindeki Bilkent Senfoni Orkestrası'yla 2006 Nisan'ında Ankara'da kaydedilmişti. Griffiths, Saygun'un eserlerini İngiltere'de

de yönetmiş değerli bir şef; güzel bir çalışma oldu. Albüm henüz dağıtılmaya başlandı ama şimdiden üç ayrı olumlu eleştirinin gelmesi iyi bir işaret. Bunlardan bir tanesi, Almanya'nın önde gelen ciddi gazetelerinden Frankfurter Allegemeine'de yayımlandı. Saygun'un müziğini son derece kendine has ve etkileyici bulduklarını söylüyorlar; benim için de "mükemmel yorum", "çok iyi piyanist" demişler.

Bundan sonraki dönem için hedefleriniz?

- Herhangi bir hedef, program belirlemedim. Konser vermeyi sürdüreceğim. Gelecek sezonda birçok konser için anlaşmam var. Örneğin, Londra'da Chopin Festivali'nde ve Sunderland'da çalacağım. Taipei'de bir konser vereceğim. Almanya'dan, Amerika'daki festivallerden davetler aldım. Miami'de son verdiğim konserin kaydı DVD olarak VAI'den yayımlanacak. Amerika'yla bağlarım güçlendi. İngiltere'de gelecek yıllar için konser bağlantıları kurdum. Bazı orkestralarla konserler vereceğim. Almanya'daki emprezaryomdan sürekli yeni teklifler geliyor.

Resital ve orkestra konserleri arasındaki oran açısından önceliklerinizde değişiklik yapmayı düşünüyor musunuz?

- Orkestrayla çalmayı seviyorum. Orkestra üyeleriyle müziği hissetmek, birlikte nefes almaktan çok zevk alıyorum. Türkiye'deki ve yurtdışındaki orkestralar beni sever, müzikçilerle iletişimim çok iyidir. Oysa solistlerle orkestra üyeleri arasında birçok sorun yaşanır. Onları eşlikçi olarak gören, birçok solist sevilmez. Orkestra konseri ile resital arasındaki tercihim sorulduğunda hep aynı cevabı veririm: Resital soliste hürriyet duygusu yaşatır, şefsiz müzik yapmak kimi

zaman çok daha kolay. Buna karşın orkestra müziği bir ekip çalışmasıdır. Tabii bir kişinin hatası, umursamazlığı bile işi zorlaştırabilir. Buna karşın ortak çabayla üretilen müziği, hep birlikte hissetmek bana çok büyük mutluluk veriyor. Orkestra konserleri ve resitallere eşit oranda ağırlık veriyorum, ancak bu oran konser tekliflerine göre değişebiliyor.

Şu anda repertuvarınızda kaç konçerto var?

- Aşağı yukarı 40 konçerto. 21'i hemen seslendirebileceğim, aktif repertuvar. Takdir ettiğim piyanistlerden Marc-Andre Hamelin, bir sohbetimizde bana imrendiğini belirtip, "Solo repertuvarım zengin ama konçerto repertuvarım ne yazık ki seninki kadar değil" demişti. Bunu nasıl başardım, bilmiyorum. Bazı az seslendirilen eserleri de

Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın 90. yaş günü konserinde, Rengim Gökmen yönetimindeki Bilkent Senfoni Orkestrası'yla özel bir konser vermişti.

alıyorum repertuvarıma, örneğin Dvorak'ın Piyano Konçertosu'nu. Orijinal versiyonunu seslendirdiğim bir turne sırasında basında "Bu eser neden pek nadiren icra edilir? Gülsin Onay'ın güçlü yorumu karşısında herkes bu soruyu sordu" şeklinde bir yazı çıkmıştı. Bu da beni çok mutlu etmişti; sanki göz ardı edilen bir güzelliği günışığına çıkarmış gibi hissetmiştim.

Tematik konserler, albümler hazırlamak istemiyorum entegral fikri bana çok uzak

Repertuvarınıza asla almak istemediğiniz dönem eserleri ya da bestecileri var mı?

- Barok repertuvara hiç ilgi duymadım, bundan sonra da duyacağımı sanmıyorum. Prokofiyev'i sevmiyordum, bugüne kadar repertuvarıma almadım. Ancak çok sevdiğim şeflerden Andrey Boreyko'yla sohbetlerim sonrasında katı tutumum biraz değişti. Boreyko'yla 1998'de Almanya'da Rahinaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu yorumlamıştım. Aynı konserde Prokofiev'in 5. Senfonisi'ni idare etti. Daha sonra birkaç kez daha birlikte konser verdik. Sohbetlerimizde çoğunlukla Prokofiev üstüne konuşuyorduk. Bestecinin kişiliği, görüşleri, eserleri üzerine anlattıkları beni etkiledi. Prokofiev'i repertuvarıma almama konusundaki kararlılığım henüz değişmedi, ancak gelecek günler neler getirir belli olmaz.

Gelecek dönemde repertuar açısından yönelmek istediğiniz dönem ya da besteci var mı?

- Yıllar önce çaldığım bazı eserleri özlemeye başladım. Büyük bahçesindeki bazı çiçekleri ihmal ettiğini fark eden, çiçek açmaları için onları daha fazla sulamaya başlayan bahçıvanlar gibiyim. Mesela bugün evde çalışırken Schubert'in do minör sonatının son bölümünü çaldım, ne kadar özlediğimi fark ettim. Schubert sonatlarını tekrar ele alabilirim. Çok sevdiğim Bach'ın İtalyan Konçertosu'nu uzun zamandır çalmadım.

Bir bestecinin tüm sanatlarını, baladlarını konser dizisinde seslendirmeyi, kaydetmeyi düşündünüz mü hiç?

- Hayır, tematik çalışma yapmayacağım. Entegrallere pek sıcak bakmıyorum. Bir bestecinin bütün eserleri çalmak, örneğin dört baladı ya da 24 etüdü birden çalmak, kaydetmek benim ruhuma uymuyor. Yine de İstanbul'un Avrupa Kültür Başkentleri arasında yer alacağı 2010'da gerçekleştirmek üzere buna benzer bir proje hazırladım. 2010 aynı zamanda Chopin ve Schumann yılı. 24 piyanistin, ayda ikişer konserle, bestecilerin eşliksiz piyano için yazdıkları tüm eserlerini seslendirmelerini öngörüyor bu proje. Ajansa gönderdim, henüz cevap gelmedi.

Eğitim çalışmalarınızı artıracak mısınız?

- Ders vermeyi seviyorum. Öğrencilerim de mutlu oluyor. Fakat eğitimciliğe şu aşamada sıcak bakmıyorum, zamanım da yetersiz. Yüksek lisans dersi verebilirim, atölye çalışması yapabilirim. Bir kurumda maaşlı ve tam zamanlı çalışmak istemem bu aşamada. Yükleneceğim sorumluluğu yerine getirmek için konserlerimi azaltmam gerekir.

2004'te Gümüşlük Festivali'ni hangi umutlarla başlatmıştınız, beklediğiniz sonucu alabildiniz mi?

- 2004'te Eren Levendoğlu telefon etti. Bozuk bir Türkçeyle başlayıp, İngilizceye geçerek benden randevu istedi. Tiyatrocu Ahmet Levendoğlu'nun kızıymış. Annesi İngiliz, Londra'da büyümüş, Kraliyet Müzik Akademisi'nde piyano öğrenimi görmüş. Bir yıldan beri de Gümüşlük'te yaşıyormuş: Aşk yüzünden kalmış tatile geldiğinde. Geldi; ufak tefek, çekingen bir kız ve sesi ancak işitilir bir şekilde fısıldar gibi "Ben Eklisia Kilisesi'nde bir festival düzenlemek istiyorum. Olağanüstü bir mekan ve muhteşem bir akustiği var. Küçük ama çok etkileyici bir yer" dedi. Ne zaman konser vermek istediğini sordum. "Önümüzdeki ay" dedi yine fısıldar gibi. Ben de aynı sakinlikle "peki" dedim. İdil Biret'i, Hüseyin Sermet'i aradım. Bütçemiz de kısıtlı ama benim ricam üzerine kabul ettiler. Stephan Gutman, ben ve Hande Dalkılıç ile beş konserlik bir piyano festivalini gerçekleştirdik. O fısıltı, gür şelale alkışları arasında olay yaratan bir festivale dönüştü. O gün bugündür, aynı sakinlikle, mütevazı kilisede dünya çapında sanatçılarla unutulmaz konserler düzenliyoruz. 2006'da müzik okuluna da dönüştürdük. Türkiye ve yurdışından usta piyanistler genç müzikçilerle buluşuyor, atölye çalışmaları yapıyor. 2005'de beşincisini gerçekleştirdik. Artık yalnız Türkiye'de değil, dünyada adı geçen bir festivalimiz daha var. Dinleyicisi ise gerçekten inanılmaz iyi ve her sene izdiham yaşıyoruz. Tabii mekan küçük olduğu için...

Albüm kaydetmeyi sürdürecek misiniz?

- Sürdüreceğim. İyi bir kayıt teknisyeni ile olursa, şartlar da güzelse, kalıcı çalışmalar yapmak çok zevkli oluyor.

Planlarınız, hayalleriniz?

- Bugüne kadar yaptıklarıma bakarsak aslında 100 yaşında olmam gerekiyor. Yapmak istediklerime bakarsak 500 yıl yaşamam lazım. Aslında geçmişte yayımlanmış albümleri bile yeniden kaydetmek istiyorum. Çünkü her geçen yıl yeni düşünceler ekleniyor yoruma. Stüdyo yerine konser kayıtlarını seviyorum. Hayallerimden biri Vladimir Aşkenazi'yle birkaç kez seslendirdiğimiz Grieg ve Schumann'ın piyano konçertolarını kaydetmek. Chopin'in solo piyano eserlerinden oluşan bir CD kaydetmek isterim. Örneğin valsleri, ikinci baladı, birkaç mazurkası, scherzo'su...

Paris Konservatuvarı'ndan sonra uzun yıllar çalışmalarını uzaktan izlediği arkadaşı Hüseyin Sermet'le 2002'de İstanbul Müzik Festivali'nde bir konser verdi. Başarılı geçen bu konserden sonra Sermet'in önerisi üzerine Tophane'ye nargile içmeye gittiler. Söz eski anılardan açılınca, hayatlarının en zor günlerini kahkahalarla hatırladılar.

İnternet sayfanızın kariyeriniz, dinleyicilerle ilişkilerinizaçısından ne gibi katkıları *oldu?*

- Web sitem hakkında olumlu tepkiler alıyorum. You Tube'e yüklenen bazı konser çekimlerim kanalıyla, internet siteme İtalya, Japonya, Finlandiya'dan, Güney Amerika ülkelerinden yorumlar geliyor. Bu iletişim beni çok sevindiriyor. Örneğin son konserimden görüntüler internete yüklenmiş. Bunu izleyenlerden mesajlar aldım. Web sitem kanalıyla ilginç konser teklifleri de alıyorum. Bazı TV kanalları bile site üstünden ulaşıp, programa davet ediyor.

Vladimir Aşkenazi yönetimindeki Türk Yunan Gençlik Orkestrası'yla 2008 Temmuz'unda Yunanistan'da verdiği konserler geniş yankı uyandırdı.Fransız basınında bile bu konserlerle ilgili yazılar yayımlandı.

Bir müzik ansiklopedisinin, 50 yıl sonra okunacak Gülsin Onay maddesinde hangi yönlerinizin vurgulanmasını arzu eder, nasıl anılmak isterdiniz? Örneğin kuşağınızdaki diğer Türk piyanistlerden farkınızı en doğru vurgulayacak cümle ne olabilirdi, sadece Saygun'un öğrencisi olduğunuzun ve eserlerini yurtdışında seslendirdiğinizin belirtilmesi yeterli mi çabanızı tanımlamak için?

- Geçen yıl, Avusturyalı bir eleştirmen "Arthur Rubinstein için söylenen bir şey Gülsin Onay için de geçerli. Dinleyicisini sevindiren, spontan mutluluk yayan bir piyanist" diye yazmıştı. Böyle hatırlanmak isterim... Tabii ki diğer çabalarımla da anılmak isterim. Yalnız Chopin, Saygun değil, Mozart ve Rahmaninof yorumcusu olarak da...

BÖLÜM 5

ÖZEL YAŞAM

Asık suratlıların ülkesinde, tebessüm zengini nadir kişilerden birisiniz. Yüzünüzden hiç eksilmeyen gülümseme sosyal sorumluluğunuzu yerine getirme çabasından mı kaynaklanıyor, yoksa içten gelen mutluluğun, hayatla barışık yaşamanın sonucu mu?

- Çok çabuk mutlu olabiliyorum. Çoğu kişinin dikkatini çekmeyecek küçük ayrıntılar sayesinde içim sık sık neşe, coşku doluyor. Anlatıldığında komik gelebilecek kadar küçük ayrıntılar bunlar. Örneğin geçen hafta birkaç günlüğüne Almanya'ya gittiğimde, trenine, sokaklarına bayıldım. Sanki ilk defa görüyormuşçasına mutluydum. Yol kenarında kendi kendine çıkmış küçük bir çiçek ya da uçakta rastladığım güzel saçlı, güzel yüzlü bir çocukla 1 odakika oyalanmak bana bir gün yetecek kadar neşe sağlayabiliyor.

Gündelik hayat kişinin enerjisini, sevincini birkaç dakikada yok edebilecek olumsuzluklarla dolu. Çevrenizdeki insan ilişkileri, yaşadıklarınız, dünyanın hali sizi kırıp umutsuzluğa sürüklemez mi? Melankoliye kapılır mısınız?

- Yaşarım tabii onu da. Çok acı çektiğim günler olur. Hayada arama mesafe koymak, zırh oluşturmak gibi çabalarım olmadı hiç. Beni en çok insani ilişkilerdeki olumsuzluklar etkiler. Melankolik dönemlerim çok eskilerde kaldı. Boşanmalarda yaşadıklarım, üzüntülerim, mesleki bocalamalar, yeterince çalışma fırsatını bulamamak, istediğim gibi yapamamak... Bunlar beni bir zamanlar çok üzdü. Şimdilerde, uzun zamandır melankoli duygusunu yaşamıyorum. Bazen sokakta karşıdan karşıya geçerken, ansızın geçmişten bir anı gözümün önüne geliyor. Kısa süreliğine geçmişe dönüyorum, ancak bu duygu beni tutsak alamıyor.

Günümüz dünyasında yaşamaktan memnun musunuz?

- Bu çağda yaşamaktan mutluyum.

Televizyonu açtığınızda karşılaştığınız savaşlar, kitlesel ölümler ya da sokağa çıktığınızda karşınıza çıkan kimsesiz çocuklar, tinerciler sizi etkiliyor mu?

- İnsanoğluna acı çektiren olaylar tarih boyunca vardı, yarın da varlığını sürdürecek. Şekil değiştirip başka formlara girecek. Tanık olduğum olaylardan çok acı çektiğim, mutsuzluk yaşadığım dönemler olur. Bununla birlikte, değiştirmek elimde değilse, hayal kurmam. Yanlış zamanda doğmuşum diye düşünmem. Durumu kabul eder ve bu gerçeklikle yaşamanın yolunu bulurum. Kötülükleri yok edemesek de sanatla karşı koyabiliriz. Sanatın zenginliği, olumsuzluklarla başa çıkacak kişilerin sayısını artırabilir. Acıları hafifletebilir. Sanatın bu işlevini misyon gibi kabul ediyorum, var gücümle bu yönde çalışıyorum.

Hangi ülkede, şehirde olursa olsun her gün annesi Gülen Hanım'ı telefonla arıyor,yaşadıklarını, gözlemlerini aktarıyor. "Annem benimle yaşıyor, başarılarımı öğrendikçe mutlu oluyor, bu nedenle merak ettiği, öğrenmek istediği her şeyi anlatırım" diyor.

Günlük ilişkilerde ne gibi davranışlara kırılırsınız?

- Kırılgan gibi görünsem de son derece kuvvetli bir iç dünyam var. Empati kurup, kişilerin duygularına anlayış gösteririm. Uzlaşmacıyım. Bununla birlikte mütevazı davranmak kimi zaman yanlış anlaşılmalara neden olabiliyor. Kimliğimi, başarılarımı sergilemekten hoşlanmam. Günlük hayatta karşılaştığım kişiler beni iyi huylu, cici bici bir ev hanımı, kocasını mutlu eden, gülümseyen bir kadın olarak tanır. Günün birinde piyanist olduğumu keşfedince çok şaşarlar. Hatta albümlerim, ödüllerim olduğunu keşfedince bazıları şok geçirir. Uzun süre inanamazlar. Hayret içinde konserime gelirler. Zeki kişiler bunlara gerek kalmadan, kişiliğimi ve yeteneklerimi gözlemle keşfeder. Bu beni çok mutlu eder. Kimileri ise piyanist olduğumu bilir, başarılarımdan haberdardır, fakat dostluk ilişkilerindeki mütevazı tavrımı yanlış değerlendirip sanatımdaki kaliteleri küçümsemeye kalkar. İşte bu beni çok kırar. Bununla başa çıkmakta çok zorlanırım. Büyük sanatçı olmak için kibirli davranmak, çevresindekilere tepeden bakmak gerekmez...

Melankoli yaratmam, müzik ya da şiirde rastladığımda derinlemesine yaşarım

Peki sizi ne hüzünlendirir: Sevdiklerinizi geride bırakıp yolculuğa çıkmak, sonbahar, günbatımı?

- Bunlar bende tam tersi etki yapar, coşku verir... Bazı şiirleri okurken, müzikleri dinlerken içindeki melankoliyi takip edip, derinden hissederim. Ama ben melankoli yaratmam. Örneğin bir şiirde "yorgun renkler" metaforuna rastladığımda bunu derinden hissederim. Hüznün tadına vararak, bu duyguyu yaşarım.

Müziğin dışındaki konularda da hayata merakla bakar mısınız? İlk kez gördüğünüz bir binanın, şehrin, heykelin öyküsünü, bir ağacın, kuşun, balığın ismini, özelliklerini merak edip araştınr mısınız?

- Hayatımın ekseninde müzik var. Dünyaya büyük bir araştırmacının gözleriyle bakmıyorum, isimlerle pek ilgilenmiyorum. Ama beni etkileyen şeyleri öğrenmeyi severim. Bir binayı çok beğenirsem, kim, ne zaman yapmış, nasıl yapılmış, diye merak edebilirim. Sistematik araştırma yapma alışkanlığım yok. Hiç bilmediğim, tanımadığım kişileri gözlemlemeyi, nasıl bir dünyada yaşadıklarını tahmin etmeyi severim.

En merak ettiğiniz üç konu nedir?

- Başkalarının düşüncesini çok merak ederim. Tahmin etmeye çalışırım. Sanat eserinin en etkileyici şekilde oluşmasındaki etkenleri merak ederim. Hangi kaynaklardan beslenip bu etkileyiciliği oluşturdukları önemlidir benim için. Bir de, hayatın farklı alanlarında cazibeyi oluşturan özellikleri merak ederim.

Hiç merak etmediğiniz konular?

- Parayla ilgili konularla ilgilenmem. Bunun dışındaki her şeye ufak da olsa ilgim var.

Paris'te kaktüs toplama merakına tutuldum, evde koyacak yer kalmadı

En çok zaman ayırdığınız, önemsediğiniz üç hobiniz?

- Bahçıvanlık, yemekler ve dekorasyon.

Bahçıvanlık nereden kaynaklanıyor, ne kadar zaman ayırıyorsunuz?

- Kaynağından emin değilim. Anneannemden geçmiş olabilir. Gül bahçeleri vardı ve çok ilgilenirdi. Çocukluğumda gülleri ben de çok severdim. Paris'e gidince kaktüs merakı sardı, her yerden değişik kaktüsler toplayıp eve getirirdim. Bütün harçlığımı onlara veriyordum. Evde yer kalmayınca annemler kızmaya başlamıştı. Sonraki yıllarda tutkum biraz azalsa da devam etti. Şimdi Cambridge ve Bodrum'daki bahçemde farklı tür ve renklerde çiçek yetiştiriyorum. Düzenli değilimdir, renkleri birbirine uymasa da birlikte dikerim.

Küçük bir dalı, yaprağı yeşertmeyi başaranlardan mısınız; bahçıvanlıkta iddialı olduğunuz bir konu var mı?

- Çiçekçilerin önünden geçerken dükkandakilerin hepsini almak istiyorum. Açgözlüyüm çiçek konusunda. Kendimi kaybediyorum seraların içinde. Bulduğum yaprağı yeşertenlerdenim. Kore'den Cambridge'deki evime kaktüs, Singapur'dan orkideler taşımıştım...

İstanbul Ethem Efendi'deki çocukluk arkadaşları Mehmet (solda) ve İlhan'la her yaz Bodrum'da bir araya geliyor.

Cambridge'de küçük bir kış bahçem bile var. Bodrum'da çiçek ve ağaç merakımı tatmin etmek için altı dönümlük bir bahçe aldım. Toscana'ya benziyor, her köşesinin manzarası ayrı. İçinde meyve ağaçları ve zeytinlik var. Zeytinyağı bile yapıyoruz. İçinden iki derecik geçiyor. Hayalim bu bahçeyi begonviller ve zakkumlarla donatmak.

Yemek hobiniz hangi düzeyde, mutfakta mucitlik mi, masada kaşiflik mi daha cazip?

- Masada keşfi daha çok seviyorum. Sanırım bu da anneannemden geçti. Çok lezziz yemek yapardı. Ben de lezzetli yemek yapanm ama repertuvanm kısıtlı. Tatlılar dışında her şey ilgimi çeker. Yemek kitabı biriktiririm, gittiğim ülkelerde notlar alırım. Fakat uygulayacak zamanım olmaz. Mutfaktaki malzemeleri karıştırıp, yeni lezzetler keşfetmeyi severim. İddialı olduğum yemekler çok kısıtlı: Çerkeztavuğu, patlıcan salatası.

Paris'te noktaladığınız oyunculuğu daha sonra Türkiye'de sürdürmeniz gündeme gelmişti. Hatta yönetmen Halit Refiğ sizin için bir senaryo yazmıştı. Ne oldu bu film projesi?

- Sohbet sırasında böyle bir düşünce gündeme geldi. Uygun bir rol bulabilirsem, filmde oynayabileceğimi söylemiştim. Halit Refiğ benim için kısa bir film tasarladı, senaryosunu yazdı. Ancak gerekli bütçe bulunamadığı için bu film çekilemedi.

Kitaplarla aranız nasıl, hangi türleri tercih edersiniz?

- Kitap okumayı seviyorum. Bazı kişiler bir akşamda roman bitirir. Benim okuma hızım bu kadar yüksek değil. Ne yazık ki yeterli zaman ayıramıyorum. Paris'teki öğrencilik yıllarımda ağırlıklı olarak Fransız edebiyatından önemli eserleri okumuştum. Victor Hugo, Balzac gibi yazarlardan sonra Proust'u keşfetmek beni çok etkiledi. Alman

edebiyatını Beethoven merakım sayesinde keşfettim. Goethe'ye çok merak sardım bir ara. Tiyatro ilgim nedeniyle, oyun okudum. Türk Edebiyatı'nı ise son 10 yıldır takip ediyorum. Orhan Pamuk, Elif Şafak gibi romancıları takip ediyorum. Şiir okumayı severim. Mevlana'nın rubaileri, Nazım Hikmet'in bazı şiirleri beni kelimelerle tarif edemeyeceğim kadar çok etkiler.

Yazmayı denediniz mi?

- 14-15 yaşında, Paris Konservatuvarı'nda öğrenciyken, "Arkadaşıma Mektuplar" adı altında günce tutmuştum. Sonraki yıllarda, arada sırada düşüncelerimi yazmayı alışkanlık haline getirdim. Yazmayı çok seviyorum. Kalem, kağıda değdiği anda konuşmadan çok daha yaratıcı olabileceğimi görüyorum. Düşünme sistematiğim bile değişiyor.

Gittiğim ülkelerden topladığım kaplumbağaların sayısı 100'ü aştı

Gürer Aykal şiir merakınızdan bahsetti. Hatta, 50'nci doğum gününde yazdığınız esprili şiiri unutamadığını söyledi. Şiirlerinizi gün ışığına çıkarmayı düşünüyor musunuz?

- Bugüne kadar çok sayıda şiir yazdım. Anneme, babama, dostlarıma... Eşim Tony'ye, Fransızca sayısız şiir yazdım. Gürer Aykal'a yazdığım şiir ise doğum günü sürprizinin bir parçasıydı. O gün Hannover'de birlikte konser verecektik. Orkestradakilerle konuştum. Provada eseri başlatmak üzere elini kaldırdığında, orkestra "Happy Birthday"i çalmaya başladı. O kadar duygulandı ki, ayakta duramadı, dizlerinin üstüne çöktü. Provadan sonra da yazdığım esprili şiiri verdim. Orkestranın yarısı ona aşık olmuştu, ben de bunun üstüne espriler yapmıştım...

Resim ve plastik sanatlarla ilgili misiniz?

- Elgimi çekiyor ama çok yakın değilim. Gezdiğim ülkelerde, müzelerde değerli eserleri görmek bana ilham verebiliyor. Bunun dışında özel bir merakım yok.

Koleksiyon yapar mısınız?

- Evet. Kaplumbağa bibloları biriktiriyorum. Taş, gümüş gibi farklı malzemelerde 100'ün üstünde biblom var. Yıllar önce Essen'deki arkadaşım sayesinde başladım. Koleksiyonu vardı, her gittiğim şehirden kaplumbağa biblosu getirmemi rica ederdi. Onunla birlikte kendime de kaplumbağa almaya başladım. Yıllar içinde arkadaşımla temasım koptu ama koleksiyonumu genişletmeyi sürdürdüm.

Antikalara meraklısınız, ne tür objeler topluyorsunuz? Çok ucuza alıp, daha sonra kıymetini keşfettiğiniz obje oldu mu?

1996'da ilk kez Ankara'ya gelen eşi Tony'yi, Adnan Saygun'dan ders almaya başladığı yıllarda yardımını gördüğü Prof. Dr. Erfuz Edgüver ve eşi Eva'yla tanıştırmıştı.

- Her türlü güzel şeyi topluyorum. Mesela porselenler, bronz eski heykeller, gümüş şamdanlar... Bazı Meissen porselenlerimi eski Doğu Almanya ve Gürcistan'dan almıştım. Bunlar bugün çok kıymetli parçalar, oysa ben çok ucuza almıştım. Birkaç antika heykel ve Uzakdoğu'da bitpazarından aldığım gümüşlerin paha biçilmez kıymeti olduğunu öğrendim sonradan. Ailemden kalan bazı antika eşyaların ise değerini ölçtürmedim ama sanırım çok özel parçalar var aralarında... Eyvah, hırsızlara davet çıkarmış olmayalım...

Hayvan besler misiniz?

- Ne yazık ki alerjim var. Çocukluğumda, İstanbul'dayken köpeğim vardı. Ankara'ya taşındığımızda da köpek istedim, annem kabul etmedi. Bir gün, annem evde yokken, sokaktan birkaç yavru kedi ve köpek topladım, banyoda yıkadım. Eve gelince şok oldu. Sadece bir kediyi evde beslememe izin verdi. Sonra iki kedim oldu. Biri öldü, diğerini Fransa'ya giderken bırakmak zorunda kaldım. Sonra da alamadım. Yıllar sonra Amerika'ya gittiğimde, bir akşam Baltimore'da nefesim kesildi. Astım krizi geçiriyordum sanki. Boğulacak gibiydim. Hastaneye kaldırıldım. Alerjim olduğu ortaya çıktı.

Beş ayrı evde yaşıyorum, bazen kemerimi, çantamı kaybediyorum

Dört şehirdeki, beş ayrı evde yaşıyorsunuz. İnsan beş ayrı evde kendini kaybetmeden nasıl yaşar?

- Aslında çok keyifli... Farklı evlerde yaşamayı çok seviyorum. Bir süre aradan sonra evlerden herhangi birine girdiğimde her köşesini zevkle

seyrediyorum. Bazen bir kemer ya da çanta kayboluyor. Nerede olduğunu bulamıyorum. Her şey her yerde... Sadece tüm notalarım Cambridge'deki evde. Çünkü acilen gerektiğinde eşimin elinin altında oluyor, kolayca gönderiyor.

Hobi düzeyinde de olsa, keman ve piyanonun dışında klasik saz ya da otantik enstrümanları kullanmayı denediniz mi?

- Enstrüman çalmayı hobi olarak göremeyecek kadar ciddiye alıyorum. Amatörce yapılan müziğe hiç tahammülüm yok. Başkalarının enstrüman öğrenmelerini, amatörce de olsa müzikle ilgilenmelerini çok desteklerim ancak kendi yaptığım müzikte mükemmeli ararım. Diğer enstrümanları bu düzeyde öğrenecek zamanım yok ne yazık ki.

Klasiğin dışında ne tür müzikler dinlersiniz?

- Otomobil kullanırken bile klasik müzik dinlerim. Gittiğim yerde, tesadüfen hoşuma gidecek farklı türden kaliteli müzikler olursa zevkle dinlerim. Bunun dışındakilere tahammül etmek çok zor, işkence gibi geliyor.

Sessizliği sever misiniz?

- Çok severim.

Uzun süre sessiz ortamda kalabilir misiniz? Örneğin otomobille yolculuk yaparken radyonuz bozulsa, rahatsız olur musunuz?

- Uzun süre sessiz ortamda kalmayı hiç denemedim. Otomobilde müzik dinlemeyi çok severim, hatta son zamanlarda radyo dinlerken şarkıları taklit ederek söylemeye çalışıyorum. Ancak otomobilde radyom bozulsa etkilenmem. Sessizken de kafamda sürekli notalar vardır. Bazen bu nedenle uykum kaçıyor. Eşim, uyurken parmaklarımı oynattığımı, rüyamda piyano çaldığımı söylüyor.

Türkiye de ya da yurtdışında, sokakta, hiç beklemediğiniz yerlerde sizi tanıyan kişiler çıkıyor mu, hayranlarınızla karşılaşıyor musunuz?

- Evet, çok rastlıyorum. Çok hoşuma gidiyor. Geçen hafta, bir müzisyen dostumu İstanbul'da Kapalıçarşı'ya götürdüm. Girdiğimiz bir kuyumcu ve bir çantacı beni tanıdı. Çok şaşırdım. Bir başka mağazada bir hanım, sizi tanıyorum ama çıkaramıyorum, dedi. Sonra sıralamaya başladı, Büyükada'dan mısınız, arkadaşımızın arkadaşı mısınız gibi soruların ardından "Aaa siz Gülsin Onay'sınız" dedi... Yıllar önce Atatürk Havalimanı'nda bir grup Japon turistle karşılaştım. Bana bakıp, fısır fısır konuşmaya başladılar. Ardından biri yanıma geldi, siz Gülsin Onay mısınız, diye sordu. Evet, cevabını alınca çok sevinip, arkadaşlarına koştu. Hepsi birden imza almak için çevremi kuşattı. O sırada bir Türk gazeteci geçiyormuş oradan. Bana bakmış, tanıyamamış. Çevredekilere "Ünlü bir yabancı yıldız falan mı" diye sormuş. Gülsin Onay, denilince çok şaşırmış. Daha sonra bu olay, gazetede bir köşe yazısında konu olmuştu. Biz tanımıyoruz, Japonlar imza topluyor diye...

Sanatçılık gibi mesaisi olmayan meslekleri seçenler ömürleri boyunca uğraşları ve hayatlarındaki kişiler arasında ikilemde kalır, çoğunlukla bu nedenle mutsuz olur. İyi bir müzikçinin, ressamın, edebiyatçının aynı zamanda tüm sorumluluklarını yerine getiren iyi bir sevgili, eş ya da ebeveyn olması çok zor. Siz bu dengeyi kurmayı başarabildiniz mi? Evliliklerinizin bozulmasında piyanonun payı var mıydı, bu açıdan geçmişe yönelik pişmanlık yaşıyor musunuz?

- Oldukça hassas bir konuya değindiniz ... Bir konser piyanisti yaşam tarzı ve çalışma alışkanlıkları için belli bir açıklık ve bağımsızlığa ihtiyaç duyar. Bu onun kariyerinin gerekliliğidir ve sanatçı kişiliğinin gelişmesi için vazgeçilmezdir. Bunun için destek ve hatta eleştiriye ihtiyacı vardır.

Ben bu şansa Tony ile sahip oldum. Tabii eski eşlerim de bu ihtiyaçlardan bazılarını karşıladı ve hiçbir evliliğimden pişmanlık duymuyorum. İlk evliliğimi 19'umda, çocuk denebilecek bir yaşta yaptım. Anneliğin ve aile hayatının tadını çıkaramadım. Ersin son derece duygusaldı. Ruh hali çok hızlı değişirdi. Hayatın keyfini çıkardığı, sohbetinin tadına doyulmadığı bir günün ardından, ertesi gün neye uğradığınızı şaşırtacak bir karamsarlığa kapılabilirdi. Hem mesleğimi hem de aile hayatımızı düzene koymak için çabalarken, bu dalgalı ruh haliyle karşılaşmam beni zorladı. Norbert'le Hannover, Bonn, Freiburg ve Strasbourg'da oldukça hareketli bir dönem yaşadık. Aslında son derece ilgili, yardımsever ve kültürlü bir insandı. Onun, müziğe olan aşkını bende yaşatması belki de kurduğu hayallerle bağdaşmıyordu. Bana olan aşırı düşkünlüğü zamanla hürriyetimi kısıtlamaya, sanatçı bağımsızlığımı zedelemeye başladı. Tony ise benim ruh ikizim. Konuşmadan bile anlaşabildiğim bir insan... Evliliklerimin her birinde piyanonun rolü farklı oldu. Bazen tamamen ikinci plana düştü, ihmal edildi; bazen başrole geçip umursamazca ilişkinin üstüne çıktı. Pişmanlıklarım, beni gerçek anlamda mutlu eden ve en uzun ömürlü sevgilim piyanoya zaman zaman yeterince sadık olamadığımdan kaynaklanır.

Ersin Onay'dan sonraki iki eşinizjn matematikçi olması hayatın getirdiği bir rastlantı mı, yoksa dedenizden gelen bir merakın sorucu mu?

- Sadece rastlantı.

Bilim adamlarıyla hayatınızı paylaşmanız, sizde bu konuda merak ya da nefret oluşmasını sağladı mı?

- Paris Konservatuvarı'nda öğrenciyken matematiğe çok meraklıydım. Hatta matematik hocam beni çok başarılı bulurdu. Meslek

seçebileceğimi söylemişti. Bilim adamlarıyla birlikte olmaktan çok haz duyuyorum. ilgimi çekiyor. Formüllerinden, çalışmalarından pek bir şeyanlamasam da kendi aralarındaki teorik konuşmalarını dinlemek bile zevk veriyor... Tabii Tony ile gurur duyuyorum; dünya çapında isim yapmış bir matematikçi olarak her yerden davet alıyor, adına birçok tanınmış teoremi var. Geçen yıl Amerika'dan aldığı bir davette kendisinin düzenlenen sempozyumun konusu üzerine dünyanın en önemli uzmanı olduğu ve sempozyumun başarısı için katılmasının son derece önemli olduğunu yazmışlardı. Genelde bunları hiç hissettirmez, sanki yapan o değilmiş gibi davranır. Bu mektubu görünce ben bile şaşırdım.

Üç eşinizin ortak özelliği en az birer enstrüman çalmalarıydı galiba…

- Evet. Ersin Onay piyanistti. İkinci eşim amatör olarak flüt çalardı. Tony, çok iyi düzeyde piyano ve kontrbas çalıyor. Oxford Üniversitesi'ndeki öğrencilik yıllarında koroda şarkı söylemiş. Hatta Leonard Bernstein'la bir plak yapmışlar. Martha Argerich, Homero Francesh dahil dört piyanist bu plakta yer almış.

İkinci eşiniz Norbert ya da daha sonra aldığı isimle Nurettin Bey'in müzikal yaratıcılık anlamında bir faaliyeti var mıydı?

- Hayır yoktu. Müziği dinleyici olarak çok severdi, belli bir eğitim almamıştı. Müzik tarihiyle de yakından ilgilenirdi, genel kültürü çok genişti.

Eşiniz Tonny Scholl'la başka ortak hobileriniz var mı?

- Her konuda zevklerimiz ve anlayışımız örtüşüyor. Başlıca ortak hobimiz müzik. 1995'ten bu yana beraberiz, 2001'de evlendik, hala, bıkmadan

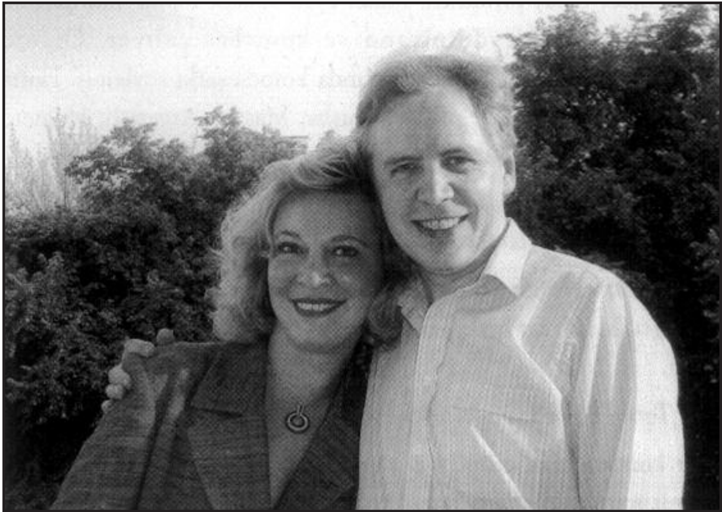
saatlerce müzik üzerine konuşabiliriz... Çok ilginç ve kalabalık bir aileden geliyor. Ailesinin üyeleri dünyanın dört bir tarafına yayılmış, birbirinden çok farklı mesleklere sahip. Onların öykülerini hala bitiremedik.

Sahne baskısı ya da özel sorunlar nedeniyle psikolojik destek alma gereği duydunuz mu hiç?

- Psikolojik problemlerimi hep kendim hallederim. Kendimin doktoruyum.

Nasıl yapıyorsunuz bu işi, yoga ya da alternatif yöntemleri mi kullanıyorsunuz?

- Kendi kendiini tanıyıp mümkün olduğu kadar sorunların kökenini keşfetmeye, bunlara çözümler geliştirmeye çalışıyorum. Yoga yapmam,

Gülsin Onay, Tony Scholl'la lalayını Paris'te geçirdi.

bilmem zaten. Konsere çıkarken yaptığım gibi, kritik anlarda pozitif konuları düşünmeyi denerim.

Pozitif düşünceye örnek verebilir misiniz?

- Başkalarını mutlu etmek beni çok sevindirir. Bu düşünceye odaklanırım. Konserden önce, yaptığım müzikle dinleyiciye mutluluk verdiğimi hayalimde canlandırırım. Bana çok iyi gelir bu duygu.

Annelik yorumuma sevecenlik ve derinlik kazandırmış olabilir

Düzenli spor yapar mısınız?

- Sporla aram pek iyi değil. Paris'teki öğrencilik yıllarımda jimnastik yapardım. Şimdilerde pilates yapıyorum. Adalelerimin yapısı kuvvetlidir. Geçmişte uzun mesafe yüzerek adalelerimi geliştirdim. Son yıllarda istediğim kadar spor yapamıyorum. Haftada en az iki kez, birer saat yürürüm. Yürüyüş sırasında müzikle ilgili konuları da düşünme fırsatı buluyorum.

Piyanonun özel hayatınıza getirdiği en büyük kazanç ve kayıp nedir?

- Verdiği zevki ve mutluluğu hiçbir şeyde bulamam. Müziğin içinde büyük bir hayat var. Geniş bir duygu dünyası. İçinde her türlü duyguyu bulmak mümkün. Coşkudan melankoliye kadar her tonunu... Dahası, toplumun saygı duyduğu, sizi sevgiyle bağrına bastığı bir işi yapmak sevindirici. Kayıpları saymak gerekirse... Bağımlılık yaratıyor. Özel hayatıma yeterince zaman ayıramadığım dönemler oldu. çocuğumla, eşimle yeterince ilgilenemedim. İkinci planda kaldılar kimi zaman.

Herhalde annelik kariyeriniz açısından ciddi bir kayıptı. Özel hayatınıza, kişiliğinize, dolayısıyla sanatınıza neler kattı?

- Yaratıçılık duygusu var annelikte. Büyük bir şefkat, empati duygusu kazandırıyor insana. Anneyle çocuk arasındaki sevginin yumuşaklığı kişiyi etkiliyor. Piyanistin yorumuna da yansıyabilir bu. Daha sevecen ve derin olabilir. Bir de karşılıksız vericiliğin yaşanması çok önemli ve güzel bir tecrübe. Kutsal bir olay.

Torun sahibi olduğunuzda ne hissettiniz? "Eyvah kimse duymasın, yaşlandım" diye mi düşündünüz yoksa "yeni bir sayfa açılıyor, acaba ne olacak" diye meraklandınız mı?

- Çok sevindim. Çok farklı bir duyguydu. 2004'te, Efe'nin doğduğu gün Japonya'daydım. Bütün orkestraya müjdelemek için sabırsızlıkla provaya koştum. Bir an önce Türkiye'ye dönüp, torunumu görmek

Yıl 1978, Erkin iki yaşında

istedim. Torun bambaşka bir şey. Herkesin dediği gibi başlı başına bir lüks: Sorumluluğunu, yükünü taşımadan sadece keyfini çıkarıyorsunuz.

Oğlunuza en çok kazandırmak istediğiniz meziyet neydi? Torununuz için ne olacak?

- Erkin'in kendi kendine yetmesini, her şeyden mutluluk çıkarmayı becermesini istemiştim. İyi bir insan olması önemliydi. İyilik derken, meziyetleriyle değil de, kalbini açık tutmasıydı hedefim. Torunuma gelince..... Annesiyle babası ayrı yaşıyor. Bu açıdan, onun için üzülüyorum. Bu süreçten zedelenmeden çıkmasını istiyorum. Umarım müzisyen olur. Bundan daha güzel bir meslek yok. Ama tabii ki yeteneği ve tutkusu da olmalı, zorla olmaz. Efe, çok canlı, hareketli, neşeli bir

2004'te, torunu Efe'nin doğum haberini aldığında Japonya'da konser turnesindeydi.

çocuk. Şimdi ikinci torunum geliyor. Bora, aralık ayında doğacak. Çok heyecanlıyımve sabırsızlıkla bekliyorum. Elif, kızım gibi sevdiğim bir viyola sanatçısı; Erkin'i hiç bu kadar mutlu görmemiştim. Onların armonisi mutlaka bebeğe de yansıyacaktır.

Sonraki yıllarda neden bir çocuk sahibi daha olmak istemediniz?

- İstedim aslında. Bundan 15 yıl önce... Sonra vazgeçtim. Çünkü hem geç olmuştu, hem de o düzeni bir kez daha kurmak çok zor olacaktı.

Elektronik haber arşivlerini karıştırırken 2002'de Daily Mail'de yayımlanan "Özel etkinlikler için bıçak altına yatan kadınlar" başlıklı habere rastladım. Sizin isminiz de geçiyor. Önemli konserlerden önce estetisyenin kapısını çaldığınızı, yaklaşık 500 pound kadar bir bütçe ayırıp bakımdan geçtiğinizi söylüyorsunuz. Güzel görünmek işimin bir parçası, diyorsunuz. Masrafı bir yana, acı çekmeye değiyor mu?

Oğlu ve torunuyla sadece yaz aylarında Bodrum'daki yazlıkta bir araya gelebiliyar. Efe annesiyle Ankara'da, Erkin ikinci eşiyle Antalya'da yaşıyor.

- İngiltere'de, yakın arkadaşım Lale Mansur'dan duymuştum ilk kez botoks tekniğini. Paris'te gittiği bir kliniğin adını vermiş, tavsiye etmişti. Ben de gidip denedim. Aradan uzun zaman geçti. New Castle'daki evimizin yakınında bulunan bir estetik merkezine, yüz temizliği için gittiğimde bir tanıtım kampanyasından bahsettiler. Kampanyaya katıldım, Londra'daki bir klinikte botoks yaptırdım. Klinikle ilgili haber hazırlayan gazetecinin de sorularını yanıtladım. Ancak konu gazeteye abartılarak yansı tıldı.

Sahneye çıktığınız sürece bunu sürdürecek misiniz?

- Sahne bir yana, kendimi iyi hissetmemi sağlıyor. Senede iki kez yaptırıyorum.

İştahımla baş edemeyen annemin, arkadaşlarımı da şişmanlatmaya çalıştığı iddiası kesinlikle yanlış

Geniş bir kozmetik koleksiyonunuz, işlevleri konusunda derinlemesine bilginiz olduğunu duydum. Nerden bilgileniyorsunuz bu konuda, nereden alışveriş yapıyorsunuz?

- Çoğunlukla doğal ürünleri tercih ediyorum. Kullandıklarım iyi geliyor. Okuyorum, uzmanlara danışıyorum. Malzemelerimi yanımdan hiç ayırmam. Ancak bakım konusuna çok fazla zaman harcamam. İki dakikada makyajımı bitiririm. Hatta herkes şaşırır bu sürate.

Çocukluğunuzdan bu yana kilo sorununuz olduğunu anlattı arkadaşlarınız. Hatta anneniz sizi zayıflatmaya kıyamayınca, arkadaşlarınızı tıka basa yedirip şişmanlatmayı denermiş. Sonraki yıllarda bu konuya çözüm bulabildiniz mi?

- Sanıyorum bu öyküyü, çok sevdiğim çocukluk arkadaşım Pınar anlattı size ... Çünkü yaz boyunca bizde kalırdı. Annem benimle birlikte onu da tartardı. Şişmanlatmaya çalıştığı iddiası ise abartma... Kilo konusu uzun yıllar sorun oldu benim için. Sonunda "balıketi" standardını kabul ettim, rahatladım. ikinci kez babaanne olacağımı duyunca da kilo vermekten vazgeçtim.

Sizi en çok rahatsız eden, değiştiremediğiniz alışkanlığınız nedir?

- Tam 25 yıldır, yazın karar verdiğim tarihte, gece saat 12.00'de sigara içmeye başlıyorum. İki ya da üç ay boyunca günde ortalama bir buçuk paket sigara içiyorum... Sanki mecburmuşum gibi... Daha sonra, karar verdiğim tarihte bırakıyorum. Bu konuda iradem çok güçlü. Alışkanlığımı ilk kez 2008 yazında kırdım, sigaraya başlamadım.

Dostlarınız, değiştiremediğiniz iki özelliğinizden bahsetti: Geç kalma ve günlük yaşamdaki dalgınlığınız. "Eğer eşinin otomobilinin rengi yeşilse, sokaktaki herhangi bir yeşil otomobilin kapısını açıp binebilir" dedi bir dostunuz. Başınıza tuhaf olaylar geldi mi bu nedenle?

- Yanlış bilgi vermişler. Hiç geç kalmam. Tam tersine çok dakiğimdir. Geç kalanlara da çok kızarım. Dalgınlığım ise sadece unuttuğum şemsiyeler ve notalarla ilgilidir. Onun dışında her ayrıntıyı fark ederim...

Hobilerinizi sıralarken dekorasyondan bahsettiniz, renkler, stiller açısından tercihleriniz neler?

- Aslında estetik olan her şeyi beğeniyorum. Çok modern tarzı sevmiyorum: Minimalist olanları... Bunun dışındakiler ilgimi çekiyor. Arkadaşların evinin balkonlarını süslemek hobimdir.

Eğer bir mucize olsaydı, hayattaki hazlar drajeye dönüştürülebilseydi, konsere çıkmadan önce hangisini tercih ederdiniz?

- Draje hiç cazip gelmiyor bana... Kimi zaman bir dostla sohbet, kimi zaman bir teklif, kimi zaman torunumdan gelen bir haber mutlu ediyor beni. Mutlaka bir draje seçmem gerekse, seyahatin verdiği hazzı tercih ederdim. Sevdiğim yerlere tekrar tekrar gitmek bana büyük haz verir.

En çok sevdiğiniz ülke, şehir hangisi, uzun yıllardır gitmeyi görmeyi hayal ettiğiniz ülkeler var mı?

- En çok görmek istediğim ülke Arjantin. O da galiba yakında gerçekleşecek. 2010'da Arjantin ve Brezilya'da konserler vereceğim. Uzakdoğu her zaman beni çok etkiler. Oradan başka bir dünyayı ziyaret etmişim gibi yenilenmiş dönerim. Bazı şehirler vardır ki her gidişimde sanki dün ayrılmışım gibi hissederim kendimi, o denli yakınlaşmışımdır yıllar içinde. Bunlar arasında Paris, Berlin ve Londra'yı sayabilirim. Birkaç'yıl gitmesem eksikliğini hissederim. Bazı yerler ise kursağımda kalmıştır; şuuraltında oraya tekrar gideceğim günü bekler gibiyimdir. Örneğin, Küba, Venezüella, Çin... Hevesimi alamadığım çok yer var aslında, Macaristan ve Norveç de bunların arasında.

Özel hayatınızla ilgili geleceğe yönelik hayaliniz nedir?

- Böyle devam etmeyi, sağlıklı kalmayı diliyorum. Hayalim, Bodrum'daki bahçemi çiçeklendirmek, içine güzel bir ev yapmak.

Piyanoyu seçen genç kızlara özel yaşamlarıyla ilgili öneride bulunmanız gerekse mutlaka yapın ve kesinlikle yapmayın diyeceğiniz neler var?

- Aslında bir kadın olarak sanatsal ve entelektüel gücünüzü en kolay sergileyebileceğiniz meslek. O bakımdan piyanoyu seçen genç kızlar çok şanslı. Eğer benim gibi enstrümanlarına çok bağlanacaklarsa, anne olmayı unutmasınlar. Çünkü annelik sanatçıya çok şey kazandırıyor. Ancak çocuklarını sakın ihmal etmesinler. Yine de bu önerimde biraz zorlanıyorum çünkü her hayat farklı, mesleğin getirdiği etkileri herkes farklı yaşayabiliyar.

Eşi Tony Scholl matematikçi. Aynı zamanda iyi bir piyanist ve kontrbasçı. Hatta Leonard Bernstein'la kaydettiğibir albümde, Martha Argerich, Homero Francesh gibi isimlerle birlikte yer aldı.

BÖLÜM 6

İKİNCİ BASKIYA EK
2008'den 2016'ya

Kitap yayımlandıktan sonra ne gibi tepkiler aldınız?

- Çok olumlu, güzel tepkiler aldım. Kimi kişiler üç kez okuduğunu söyledi. İlk baskısının tükenmesi, sürekli yeni baskının ne zaman yapılacağının sorulması beni sevindirdi.

Aradan geçen zamanda metne neler eklemek, neleri çıkarmak istediniz?

- Metinde beni rahatsız eden ya da eksik bulduğum bölüm yok.

Aradan geçen sekiz yılda yaşadığınız en önemli üç olay neydi?

- 2014'te, 42'nci İstanbul Müzik Festivali'nde Onur Ödülü aldım. Bu ödülü Gezi ruhuna ithaf ettim… Torunlarımın sayısı üçe ulaştı: Efe (13), Bora (8) ve Lila (6)… "Azıcık babaanne"ydim, şimdi gerçek babaanne oldum. Bir başka önemli olay Igudesman&Joo ile tanışmamdı. Viyana'daki evlerine davet ettiler, kendi aramızda küçük bir gösteri yaptık. Tiyatroya ilgimden dolayı, müzikle oyunculuk ve mizahı birleştiren bu yaklaşım bana çok ilginç geldi, mutlu oldum. Bu buluşmadan sonra "Gariyer" başlıklı küçük video klipler hazırlayıp You Tube'de yayımladım. Köyden gelen bir kızın piyaniste dönüşümünü mizahla anlattığım klipler sosyal medyada çok ilgi çekti. Eftal Altun'la mizahi bir gösteri hazırlamak için konuştuk, fakat daha sonra vazgeçtim. Oğlumla ikili konserlerimizin sayısı arttı. Ve son olarak sosyal medyada çok aktif olarak yer almaya başladım.

Sosyal medya açılımı hayatınıza, sanatınıza neler getirdi?

- Facebook'ta biri resmi, ayrıca Türkçe-İngilizce iki hayran sayfam var. Resmi sayfamı 14 bin, Gülsin Onay Sokak başlıklı hayran sayfamı 11 bin kişi takip ediyor. Twitter'da ise 10 bin takipçim var. Sosyal medyanın iki avantajını görüyorum: Basına gerek kalmadan etkinliklerimi duyurabiliyorum, çok hızlı ve olumlu tepki alıyorum.

Evde çalışırken çektiğim video kliplerle dinleyicilerime doğrudan ulaşabiliyorum. Bir haftada 15 bin kişi izliyor. Sosyal medyayı klasik müziğe ilginin artması için kullanıyorum. Popüler eserleri yorumluyorum, bilgilendirici notlar eşliğinde yayımlıyorum. Bazı konserlerimi Periskop'tan canlı yayımlıyorum. Artık konserlerde beni sosyal medyadan tanıyıp klasik müziğe yönelen genç dinleyicilerle karşılaşıyorum. Bu beni çok mutlu ediyor. Bir başka sürpriz gelişme, uluslararası platformda önemli bir menajer ajansının sosyal medya etkinliğimi görüp beni listesine almaya karar vermesiydi.

Gezi'de 40, Anıtkabir'de 50 bin kişi dinledi

Sekiz yılın unutulmaz üç konseri?

- Taksim'deki Gezi olayları sırasında ilk kez 40 bin kişiye konser verdim. 2015'te üç torunum, oğlum ve gelinimle Anıtkabir'i ziyaret etmiştik. Komutanın yaveri beni görmüş, tanımış. Komutanın odasına davet etti. Kısa bir ziyaret için uğradığımda, Anıtkabir'de konser vermeyi hayal ettiğimi söyledim. 19 Mayıs'ta böyle bir konser verilebileceğini konuştuk. Birkaç hafta içinde kesinleşti. Gece boyunca süren konsere 500 kişilik koro ve birçok solist katıldı. Ben de Mozart'ın Türk Marşı, Adnan Saygun'un iki prelüdü, Chopin'in Opus 53 Polonezi'nden oluşan yarım saatlik bir konser verdim. Yaklaşık 50 bin kişi dinledi. Konserin ötesinde, hayatım boyunca unutmayacağım çok özel bir geceydi benim için. İzmir'de Beethoven'in beş piyano konçertosunu, dört piyanistle seslendirdim. Piyanistler dönüşümlü olarak şeflik yaptılar, her birimiz bir konçertoyu seslendirdik. Fransa'da Breton Senfoni Orkestrası'yla Saygun'un konçertosunu seslendirdim.

Orkestra ve oda müziği repertuarınızda ne gibi gelişmeler oldu?

- İstanbul Müzik Festivali'nin yönetmeni Yeşim Gürer Oymak, 2010'da bir sürpriz yaptı ve Festival Buluşmaları serisinde konser önerdi. Çellist Antonio Meneses ve kemancı Kirill Troussov ile konçerto kadar zorlu üç eser seslendirdik. Yaz boyunca günde 8 saat çalışarak hazırlandım. Brahms, Dvorak dörtlülerini, Schumann'ın beşlisini öğrendim. Başlangıçta çok zorlanmıştım. Fakat ardından önümde yepyeni bir yol açıldı. Endellion Yaylıçalgılar Dörtlüsü'yle konserlere başladık. İngiltere'den sonra İstanbul, Bursa, İzmir konserleri gündeme geldi. Erkin Beşlisi, Borusan Dörtlüsü'yle konserler verdim. Saygun Dörtlüsü'yle konserler vermeye hazırlanıyorum. Oğlum Erkin'le oda müziği çalışmalarımız hızlandı. Brezilya, İngiltere, Almanya'da konserler verdik. Oda müziği repertuvarım birden bire çok genişledi.

- Yoğun oda müziği çalışmaları piyanistliğinizi nasıl etkiledi?

Orkestra eşliğinde konçerto çalmak konferans vermek gibi… Oda müziği ise dört kişiyle içten, keyifli bir sohbet etkisi yaratıyor. Mutluluk verici, rahatlatıcı bir ortam. Müthiş bir iletişim, insani alışveriş içeriyor. Viyola, viyolonsel sanki sizden çıkan ses gibi. İşte bu sıcak sohbetin atmosferine alıştım. Bu alanda farklı oda müziği gruplarıyla birçok proje hazırlıyoruz.

İthaf edilen altıncı konçerto Hoinic'ten

Anne - oğul ikili oluşturmanın avantajları, dezavantajları neler?

- Çok büyük bir mutluluk… Gururdan içim kabarıyor. Bununla birlikte başlangıçta epeyce zorlandık. Erkin'le sahnede iletişim

kurarken oğlum olduğunu unutmam, kendimi yeniden programlamam gerekiyordu. Aksi halde onun sanatçı kişiliği zedeleniyordu. Bir süre sonra bu sorunu aştık, şaşırtacak derecede uyumlu çalışmaya başladık. Müzikal beğenimizin uyuşmasında da bunda büyük etkisi var. Anne – kız ikili olsaydık, çalışma süresinin bir kısmı dedikoduyla geç ebilirdi. Oğlumla çalışmam sadece müziğe odaklanmamıza neden oluyor, daha verimli çalışıyoruz. Konserlerin ardından bir CD kaydettik. Saygun'un süitini, Brahms, Mozart ve Beethoven'in sonatlarını seslendirdik. Kayıtların yayına hazırlık aşamalarını da Erkin takip ediyor. Hedefimiz ninnilerden oluşan bir CD daha hazırlamak.

Size ithaf edilen eserlerin sayısı arttı mı?

- Bjor Hoinic bir konçerto besteledi. Bu, bana ithaf edilen altıncı konçerto oldu.

Yurtdışında söz edilen başarılı bir genç besteci kuşağı gelişti. İçlerinden ortak çalışma yaptığınız, planladığınız kişiler var mı?

- Çok yetenekli gençlerle tanışıyorum. Eserlerini gönderiyorlar. Gönül ister ki gönderilenlerin hepsinin prömiyerini yapayım. Maalesef vaktim yok. Hedefim birkaç yetenekli öğrencimi çağdaş repertuvara yönlendirmek.

G*ümüşlük Yaz Akademisi'nde hayallerinizi gerçekleştirebildiniz mi?*

- Tuz Madeni'nin konser mekanlarının arasına katılması festivalimize önemli bir avantaj sağladı. Ağustos böcekleri eşliğinde konserler veriyoruz. Besteciler eserlerini seslendiriyor, emprovizasyonlar yapılıyor. Denizin adeta içinde atölye çalışmaları düzenliyoruz. Merak

edenler izleyebiliyor. Saygun Yarışması'nı başlattık. Gençlerle yaptığımız çalışmalar önemli sonuçlar verdi. Öğrencilerimizden çok başarılı isimler çıktı. Onlar sayesinde çok çocuklu bir anneye dönüştüm, çok geniş bir aile olduk, artık torun öğrencilerim bile var.

Daha önce sıraladığınız geleceğe yönelik hayallerinizden hangilerini son sekiz yılda gerçekleştirebildiniz?

- Son dönemdeki gelişmelerden çok memnunum. Böyle devam edebilsem bana yeter. Tek dileğim sağlığımın buna izin vermesi. Ve şunu gördüm ki, çalışarak elde ettiğiniz her nota kulağınıza, ruhunuza ve size koruyucu ses duvarı örer…

Gerçekleşmeyen, zihninizi kurcalayan hayaliniz?

- Yok…

Önümüzdeki sezonlar için önemli hedefleriniz?

- Hong Kong'da Borusan Filarmoni'yle turne yapacağız. Adnan Saygun'un piyano konçertosunu yorumlayacağım. Aynı eseri Almanya'da Göttingen Senfoni Orkestrası'yla yorumlayacağım. Japonya'da konserler vereceğim. Türkiye'de Vladimir Aşkenazi'yle konserler vermeyi planlıyoruz.

I -Tunes'de bir albümünüz yayımlandı, bu deneyim sizi mutlu etti mi? Yayımlanmayı bekleyen kayıtlar var mı?

- Bu albüm bana yeni bir alternatif sundu. Kayıtlarımı bundan sonra dinleyicilere bu yöntemle doğrudan iletmeyi düşünüyorum. Bu arada beş yıl önce yaptığımız bir albüm kaydının hâlâ yayımlanamaması beni çok üzüyor: Ankara'da Jose Serebrier'in yönetimindeki BİLKENT Senfoni Orkestrası'yla Ulvi Cemal Erkin ve Haçaturyan'ın

konçertolarını kaydettim. Çok güzel bir kayıt. Serebrier bazı denge sorunları olduğunu düşünüyor, ses mühendisi istediği düzenlemeleri yapamadı ve bekliyor.

Torunum isterse popçu da olabilir

Yıllık konser sayınızda değişiklik oldu mu?

- 2015'te tempom çok yükseldi. 100'e yakın konser verdim. Ortalama 50-70 arasında.

Görmeyi hayal ettiğiniz ülkelerden hangilerine gidebildiniz?

- Konserler nedeniyle o kadar çok yolculuk yaptım ki, her fırsatta evimde dinlenmeyi tercih ettim. Gittiğim ülkelerin sayısı 73'e yükseldi.

Özel yaşamınızda ne gibi değişiklikler oldu; yeni hobiler edindiniz mi?

- Rejim ve sağlığımı koruma konusu hobi olarak öne çıktı.

Rejim ve sağlığınızı koruma konusunda son dönemde neleri keşfettiniz? Özel bir rejim uyguluyor musunuz? Sağlık gurusu olarak önerilerini takip ettiğiniz isimler var mı?

- Yoğun konser temposu nedeniyle düzenli bir rejim uygulamak pek mümkün olmuyor. Özellikle konser öncesi hafif bir öğün ile enerji almayı tercih ediyorum. Konser sonunda ise bir davet, kutlama yemeği oluyor. İşte tüm güzelliğine rağmen, bilindiği gibi geç saatte yenen yemek pek sağlıklı değil. Buna dikkat edip, bu saatlerde fazla yememeye özen gösteriyorum. Bunun yanı sıra her sabah mutlaka

haşlanmış yumurta yerim ve yanında taze yeşillikler tüketmeye dikkat ediyorum.

Ailenizde üçüncü kuşağın müzikle ilişkisi nasıl? Müzik eğitimi alan var mı? Onların müzikle ilişkileri açısından neler öneriyorsunuz?

- Torunlarım müziğe çok yetenekli ve hepsi müzik çalışmaya başladı. Bakalım nasıl ilerleyecekler? Konserlerine gitmekten çok hoşlanıyorum. Gidemezsem mutlaka videolarını izliyorum. Beni dinledikten sonra onların söyledikleri inanın en önemli eleştiri yazılarından daha önemli. Neyse ki hep beğeniyorlar.

Müzisyenlik çok güzel ve çok zor bir meslek. İçlerinde bu mesleğin hakkını verecek kadar aşk ve çalışma gücü varsa profesyonel müzisyen olmalarını çok isterim. Bu anlamda imkanlar dahilinde su akıp yolunu buluyor elbette.

Torunlarınızdan biri popçu ya da rockçı olmaya heveslense tavrınız ne olur?

- Müziğin her türü kıymetli ve değerli. Kültürler ve insanlar arasındaki diyaloğun gelişmesi için müziğe tüm sanatlara olduğu gibi ihtiyacımız var. Ben klasik müziğin dilini çok seviyorum. Torunlarım başka bir dili konuşmak, kendilerini öyle ifade etmek isterlerse, bana ancak desteklemek ve en iyisini yapmaları için yüreklendirmek düşer.

BÖLÜM 7

DOSTLARI ANLATTI

Paris Konservatuvarı'na benden şanslı başlamıştı

Piyanist, besteci Hüseyin Sermet, 1969'da Olağanüstü Yetenekli Çocuklar Yasası kapsamında Paris Konservatuvarı'na gönderilen iki genç piyanistten biriydi. Gülsin Onay'la birlikte Pierre Sancan'ın öğrencisi oldu. Zorlu bir yarış gibi geçen, zaman zaman kabusa dönüşen o günleri şimdi gülümseyerek hatırlıyor.

1966'da Olağanüstü Yetenekli Çocuklar Yasası'ndan yararlanmak üzere İstanbul' da sınava girdim. Gülsin Onay'la ilk kez bu sınavda karşılaştım. Paris Konservatuvarı'na gönderilmeden önce, Ankara'da yaklaşık bir buçuk yıl ön hazırlıktan geçirildik. Bu sürede, Adnan Saygun:'dan özel dersler aldık. Benim kabus gibi hatırladığım bu derslere Gülsin'le birlikte başlamıştık, bir süre sonra Saygun ikimize ayrı ayrı ders vermeyi tercih edince, yollarımız ayrıldı.

Paris Konservatuvarı'na birlikte başladık. İlk gün hocamız Pierre Sancan bizi dinledi. Gülsin, piyano eğitimi konusunda uzman bir hocanın, Mithat Fenmen'in öğrencisiydi. Ben ise bir bestecinin, Ulvi Cemal Erkin'in öğrencisiydim. Dolayısıyla ilk gün sorunlar başladı. Sancan, tekniğimin yetersiz, hatalı olduğunu, benimle çok uğraşması gerekeceğini söyleyip müthiş moralimi bozdu. Sıra Gülsin'e gelince, düzeyini iyi bulduğunu söyledi. Yani Gülsin'in, benim gibi travma yaşaması gerekmedi...

Paris'teki ilk iki yıl benim için çok zorlu geçti. İstenilen düzeyi yakalamak için deli gibi çalışıyordum. Bir yandan da Fransızcamı ilerletmek için çaba gösteriyordum. Ecole Normale'in bir hocasından özel ders almam hayatımı kurtardı, Sancan'ın benden tam olarak ne istendiğini onun sayesinde kavradım.

Hatırladığım kadarıyla o yıllarda Paris Konservatuvarı'nda bir tane bile dikkat çekici güzellikte kız öğrenci yoktu. Gülsin sarı saçlarıyla çok alımlı bir kızdı, çok güzel giyinir, tüm dikkatleri üzerine çekerdi.

Bizden birkaç yaş büyük olan kemancı Tunç Ünver ve besteci Selman Ada da aynı yasa kapsamında Paris Konservatuvarı'nda öğrenim görüyordu. Dördümüz okulda arkadaştık. Ben okul çıkışı hemen eve koşup, ders çalışmak zorunda olduğum için, onlara katılamazdım. Birlikte kafeye, sinemaya, partilere gittiklerini duyar imrenirdim.

Bizler arkadaştık, fakat ailelerimiz arasında müthiş bir rekabet vardı. Hem birbirlerine ev ziyareti yapar, sürekli görüşürler hem de "kimin çocuğu daha iyi" yarışı yaparlardı. Birimizin diğerinden bir not fazla alması, aileler arasında büyük zafer gibi yorumlanır, günlerce

konuşulurdu. Bazı ailelerin durumu Ankara'da, birbiri aleyhine kulis yapmaya kadar vardırdığını duyardık. Kimi zaman büyükler arasında ciddi kavgalar çıkardı. Onların da etkisiyle aramızda büyük bir rekabet vardı. Okuldaki dönem sonu konserlerine aileler de gelir, rekabet ortamı pekiştirilirdi.

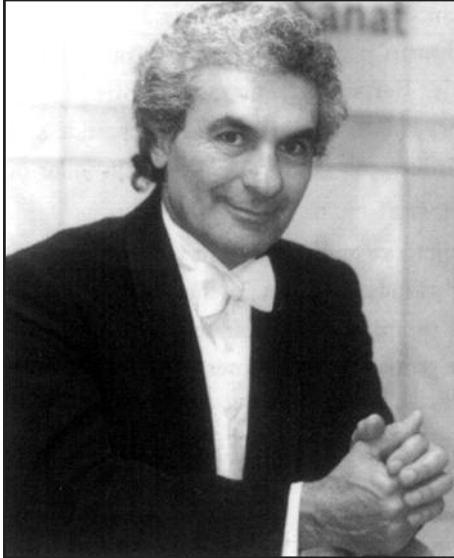
Tüm bu gerilime karşın, babamın Türkiye'de olduğu bir hafta sonu, Gülsin'in ailesi evimize gelip beni almış, otomobilleriyle Paris'te gezdirmişti. Birlikte planör uçuşlarının yapıldığı bir havaalanına gitmiştik. Güzel bir gün geçirmiştik.

Gülsin konservatuvardan mezun olup Türkiye'ye döndü, ben eğitimimi sürdürmek için Fransa'da kaldım. Bağlantımız koptu. Aradan yaklaşık 20 yıl geçtikten sonra 2001'de İstanbul'da aynı akşam, Verda Erman'ın da katılımıyla, üç piyanist bir konser verdik. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'yla birer konçerto çaldık. Konserden sonra kuliste bir parti verildi, bu partide şakalar, taklider yapıldı, hep birlikte çok güldük. Ailelerimizin yıllar önce yarattığı buzdan duvar eridi.

Gülsin çok muziptir ve müthiş bir taklit yeteneği vardır. Bazen telefon açar, sesini değiştirip beni işletmeyi dener. Örneğin Carnegie Hall'dan arıyormuş gibi yapıp, çok cazip bir son dakika konseri teklif eder. Aradan bir süre geçtikten sonra benzer bir tuzağa kendisi düşer...

50'nci doğum günümde, orkestrayla birlikte hazırladığı sürprizi hiç unutamayacağım

Şef Gürer Aykal, Gülsin Onay'ın 40 yıllık dostu, sahnedeki zafer, kimi zaman da kader ortağı. Birlikte Adnan Saygun'un müzik ve dostluk sınavlarından geçtiler, hocalarının eserlerini dünyaya tanıtmak için çabaladılar. Aykal, bu arada birçok unutulmaz olay yaşandığını söylüyor.

Gülsin Onay'a ilk kez 1967'de, Ankara'da rastlamıştım. CumhurbaşkanlığıSenfoni Orkestrası'nda keman çalıyor, Adnan Saygun'dan kompozisyon dersleri alıyordum. Hüseyin Sermet ve

Gülsin Onay da hocam Adnan Saygun'dan, özel ders alıyordu. Mozart gibi mutlu, gözleri gülen, genç bir sanatçı adayıydı.

Adnan Saygun'un ders vermeyi kabul etmesi, Gülsin'in yeteneği konusunda başlı başına bir göstergeydi benim için. Daha o günlerden parlak tuşesini, ajilitesini fark etmiştim. Adnan Bey, geçmişte Olağanüstü Yenetekli Çocuklar Yasası'yla Paris'te eğitim hakkı kazanan çocukların yeterince donanım kazanamadan yurtdışına gönderildiğini, konservatuvarlarımızınbu hazırlığı veremediğini söylerdi. Bu nedenle Gülsin Onay ve Hüseyin Sermet'e son derece yoğun bir hazırlık eğitimi verdi. Bundan ötürü Paris Konservatuvarı'nda çok başarılı oldular.

Gülsin Onay'la öğrenciliği döneminde birkaç kez yine hocam Adnan Saygun'un evinde karşılaşmıştık. Hocam için çaldığında dinlemiş, beğenmiştim. 1973'te, ikimiz de yurtdışındaki eğitimimizi tamamlayıp. Türkiye'ye döndük, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda ders vermeye başladık. Gülsin Onay'ı daha yakından tanıma fırsatını buldunı. Sonraki yıllarda, birlikte, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'yla konser vermeye başladık. Neşe içinde yatsın, Mükerrem Berk'in çabasıyla kurulan İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'yla da çok sayıda konser verdik. Tüm bu konserler vesilesiyle, bir solistimiz daha oldu, diye sevindim.

Gülsin Onay'ın özelliği, orkestrayla bütünleşen, diğer müzikçilerle iyi iletişim kuran bir solist olmasıdır. Provalarda solist değil, orkestra üyesi gibi davranır. Birçok solist, orkestraya yaptırılan tekrarlar sırasında durup dinlenmeyi tercih ederken Gülsin Onay, tam bir müzik emekçisi gibi çalışmayı sürdürür. Müthiş bir enerjiye sahiptir.

Çoğu piyanistin zaman ayırmaktan çekindiği, konservatuvar öğrenci orkestrasıyla konsere davet edildiğinde daveti kabul eder, gençlerle sayısız prova yapar.

Gülsin Onay, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'na kendi çabalarıyla, tanıdığı organizatörler kanalıyla Almanya'da tume fırsatı yaratan bir sanatçıdır. Türkiye'nin müziğini yurtdışında tanıtmaya çalışır. Yurtsever bir piyanisttir. Yurtdışındaki konserlerinde, diğer piyanistlerimizden daha fazla Türk bestecilerini seslendirir. Bu açıdan, Devlet Sanatçılığı görevini tamamen yerine getirmiştir. Japonya'dan Almanya'ya konser için gittiğim birçok ülkede, karşılaştığım kişilerden Gülsin Onay'la ilgili övgü duyarım, mutlu olurum.

1980'lerin başında, CSO'yla Varşova'da Gorecki'nin 6. Senfonisi ve Adnan Saygun'un 1. Piyano Konçertosu'nu seslendirmek üzere hocamızla birlikte Polonya'ya gitmiştik. Hatta Gorecki'yle tanışmıştık bu gezide. Hiç unutmuyorum, konser sonrasında kuliste hocamız Saygun, Gülsin'i ve beni alınlarımızdan öpmüştü. Bu, ikimiz için de büyük bir gururdur.

Öğretmen olarak Adnan Saygun'un özelliklerinden biri, öğrencilerine bestecileri, eserleri derinlemesine sorgulama alışkanlığı kazandırmasıydı. Müzik tarihinin önemli senfonilerini, konçertolarını ele alır, her nota üzerine düşünmek gerektiğini gösterirdi. "Neden" diye sorardı. Bestecinin düşüncelerini okumamızı, varsa zayıflıklarını görmemizi isterdi. Bu yaklaşım tüm öğrencileri gibi Gülsin Onay'a da çok şey kazandırmış, kişiliğini bulmasına yardım etmiş olmalı. Birlikte verdiğimiz konserlerde, icrasında,

Saygun'un kazandırdığı yaklaşımla eserler üzerine derinlemesine düşündüğünü defalarca gözlemledim.

Adnan Saygun eserlerinin icrası konusunda çok titizdi. İcrada önerilen değişikliği dikkatle dinler, ikna olursa kabul ederdi. Çok sevdiği, güvendiği öğrencilerinin önerilerini kabul ederdi. Yine de "bakalım gelecekte ne düşüneceksin bu konuda" diyerek, eserinin ancak belli bir olgunluk ve bilgi düzeyine ulaşıldığında gerçek boyutlarıyla anlaşılabileceğini ima ederdi. Hiç unutmuyorum, Gülsin Onay'ın bir konserinde hocamın yanına oturmuştum. Eserinin forte çalınması gereken bir bölümü piassimo çalınınca yüzüne baktım Saygun'un. "Eh, o da öyle düşünmüş" dedi. Bu güvenin ve öğrencisine sevgisinin işaretiydi.

Adnan Saygun'un piyano konçertolarını Gülsin Onay'la birlikte, farklı ülkelerde, seslendirdik. Birinci Piyano Konçertosu, çağdaş Mozart denilebilecek bir yaklaşım taşır. Yine de zordur. Yeterli prova yapılması gerekir. İkinci Piyano Konçertosu ise çok zor bir eserdir. Ben artık bu eseri yabancı orkestralarla seslendirmeye cesaret edemiyorum. Bu eserleri son 20 yılda, yurtdışında, İngiliz Kraliyet Filarmoni Orkestrası dahil önemli orkestralarla 10'dan fazla seslendirdik. Nürnberg'de Filarmoni Orkestrası'yla yaptığımız icranın derinliğini, Teksas Senfoni'yle verdiğimiz konserden sonra Gülsin Onay'ın aldığı alkışı unutamıyorum. Amerika'da Mozart, Chopin eserleriyle böylesine alkış alınabilir, ancak Saygun yorumuyla bunu başarmak zor iştir. Konserlerde birçok ilginç olay yaşadık birlikte. Birkaç kez sıkışık zamanda prova yapıp, konsere endişeyle çıktık. Böyle durumlarda zor pasajlardan sonra birbirimize göz ucuyla bakarız.

"Tanrıya şükür, bu bölümü de kazasız geçtik" demektir bu. Her konserden sonra da birlikte, "Tanrı bizi utandırmadı" deriz.

İkili çalışmalarımızın bana en gurur veren ürünü, Almanya'da Koch-Schwan plak firmasınca yayımlanan Saygun konçertoları icrasıdır. 1994'te NDR Hannover Senfoni Orkestrası'yla verdiğimiz konserde kaydedilmişti bu eserler. İki öğrencisinin Saygun'u nasıl anladığını, müziğine nasıl yaklaştığını gösteren bu albümü tüm müzikseverlerin dinlemesini öneririm. Gülsin Onay'ın pek bilinmeyen özelliklerinden biri de şairliğidir. Bir konser öncesinde sürpriz yapmış, 50'nci yaşım için yazdığı çok esprili bir şiiri armağan etmişti. Şiirini ve jestini hiç unutamayacağım. Bu şiir, benim açımdan, Gülsin Onay'ın müzisyen yönüne de ayna tuttu. İcra ettiği besteleri ne denli esprili, derinlemesine bakışla ele aldığının da bir göstergesi oldu.

Konservatuvara yepyeni bir hava getirmişti

Piyanist, besteci, Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı öğretim üyesi **Prof. Dr. Metin Ülkü,** 1978 -1980 arasında İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda Gülsin Onay'ın öğrencisiydi. Ülkü, Onay'ın öğretmenlik yaklaşımını ve öğrencilerine kazandırdıklarını anlattı.

Konservatuvara 1972'de girdim. Altı yıl sonra okul yönetimi birlikte çalıştığım kişinin artık bana yetmediğini, ihtiyaçlarıma karşılık veremediğini düşünüp farklı bir öğretmen arayışına girişmişti. Gülsin Onay o günlerde konservatuvarda ders vermeye başladı. İlk öğrencilerinden biri oldum. Konservatuvarda farklı ekollerden gelen hocaların uygulamalarından kaynaklanan kaotik denebilecek,

demode bir yapı vardı. Öğrencisinden istediklerini piyano başına geçip uygulayabilecek öğretmen yoktu. Gülsin Onay'la okula yepyeni bir hava geldi: Rafine bir tuşe anlayışı, yepyeni renkler, yeni bir soluk... Diğer öğretim üyeleri bu yeniliğe ölçüyle yaklaştı, gönnezden geldi. Oysa biz öğrenciler açısından önemliydi.

Gülsin Onay, enerjik, esprili, motive edici, renkli bir kişilikti. Piyano başına geçip, kapasitesini sonuna kadar kullanarak, eserleri tüm zenginlikleriyle gösterir, esere yönelik cazibe yaratırdı. Öğrencisinde çalışma isteği, motivasyonu yaratırdı. Ardından, tecrübe avantajıyla tüm teknik sorunlara pratik çözümler sunardı. Rutin çözümlerle yetinmezdL Sezgi ve deneyimlerle kazandığı birikimi aktarırdı. Öğrencileri arasında idol gibiydi. Konserlerine gidilir, hayranlıkla dinlenirdi. Ajilite açısından bize önemli tecrübe kazandırdı.

İkinci yıldan sonra Gülsin Hanım'ın konserleri yoğunlaştı. Dersleri ertelemek zorunda kalıyordu bazen. Bunları telafi etmek için yaz tatilinde, öğrencileriyle evinde ders yapardı. Bir süre sonra konservatuvardan ayrıldı. Jüdith Uluğ'un öğrencisi oldum. Ardından, solistlik konusunda yüksek lisans yapmak üzere Lozan Konservatuvarı'nagittim. Türkiye'deki konservatuvarlarda çalgı eğitimi görüp, yüksek lisans için yurtdışına çıkanlar, çoğunlukla ciddi sorunlar yaşar. Temel teknik konularda öğrendiklerini unutmak, yeniden başlamak zorunda kalabilir. Ben bu sorunla hiç karşılaşmadım. Düzeyim yüksek olduğu için birçok dersten muaftım. Hatta konservatuvarın en etkileyici öğrencilerinden biriydim. Türkiye'de yaklaşık dört yıl Fransızca dersi almıştım. Karşılaştıklarım iyi Fransızca konuşan ve iyi çalan bir Türk öğrenciyle karşılaşınca

şaşkınlığa düşüyordu. İsviçre'deki üç yıllık çalışmam sırasında, Türkiye'de piyanistlik açısından edindiğim birikime ekleyecek yeni bilgileri akademik eğitimden çok, Martha Argerich ve bu ekolün piyanistlerini izleyerek, analiz yaparak edindim. Daha sonra ben de MSÜ'nün akademik kadrosuna katıldım. Bir öğretmen tecrübesiyle, yıllar sonra Gülsin Onay'la çalıştığım döneme baktığımda, eğitmenliğinde şu noktanın çok önemli olduğunu görüyorum: Bir esere çalışmaya başlarken öğrencisine, tuşe açısından bestenin tüm özelliklerini gösterir, öğrenme sürecinin ileri aşamalarında büyük bir sorunla karşılaşıp, zorlanmasını engellerdi. Birçok öğretmen bu açıklamayı yapmadan eseri çalıştırmaya başlar, öğrenci eseri öğrenir, son aşamada tuşe inceliklerine sıra geldiğinde büyük sorunlarla karşılaşır. Gülsin Hanım'ın yaklaşımı bu zaman kaybını ortadan kaldırıyordu.

Tek kötü alışkanlığı fazlasıyla mütevazı olması

Gülsin Onay'ın başarılarından en çok gurur duyan kişilerden biri de Türkiye'de çocuk hekimliğinin kurucusu, en seçkin üniversitelerimizden Bilkent'i yoktan var eden **Prof. Dr. İhsan Doğramacı**. Gülsin Onay'ı manevi kızı kabul ettiğini, Chopin yorumlarını hayranlıkla dinlediğini söylüyor. Bir gün bedeni ışığa dönüştüğünde, Prof. Dr. Doğramacı'nın son isteği Gülsin Onay'dan "Grand Polonez"i dinlemek.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) kurucularından birisiyim. Örgütün 60'ıncı kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada Belçika Halk Sağlığı Örgütü Başkanı Samuel Halter, Türk Delegasyonu'nun örgüte yeni bir kültür anlayışı ve müziği getiren ülke olduğunu söylemişti. Eski WHO Genel Direktörü Hafdan Mahler ise müthiş bir kültürel enerji yaydığımızı belirtmişti. Bu övgülerde Gülsin Onay'ın da önemli bir rolü vardır.

WHO'nun konferansları sırasında her akşam katılımcı ülkelerden biri kokteyl verirdi. Ben Türkiye'ye ayrılan geceleri, kokteylle geçirmek yerine, Türkiye'nin tanıtımı için bir fırsata dönüştürmek istedim. Türkiye'nin çağdaşlaşma düzeyinin WHO üyeleri kanalıyla bilinmesini arzu ettim. Türkiye'ye ayrılan gecelerde müzikçilerin konser vermesini sağladım. Birçok sanatçımız WHO toplantıları sırasında konser verdi. Aralarından en fazla ilgi çekeni Gülsin Onay'dı. Çok farklı, etkileyici bir yaklaşımı olduğunu söylüyordu onu dinleyenler. Yani bu konserler yalnız benim gönlümde, anılarımda yaşayan bir olay değildi. Dünyanın farklı ülkelerinden gelen bilim adamlarının, daha sonraki konuşmalarımızda duygularını anlatmaları benim için gurur vericiydi.

Atatürk'ün sözünü hatırlamakta yarar var: Milletvekili, vali, bakan hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz ama sanatçı olamazsınız... Sanatçı olunmaz, sanatçı doğulur.

Gülsin Onay'ın tek beğenmediğim yönü şu: Lüzumundan fazla mütevazı. Müziğini beğendiğim için, tevazuunu da beğeniyorum ve herhalde bir bildiği vardır, diye düşünüyorum.

Gülsin Onay, Devlet Sanatçısı olduğu gün çok çok sevinmiştim. Nedeni onu manevi kızım gibi sevmem. Başarılarıyla iftihar ediyorum.

Gülsin Onay, Bilkent Üniversitesi'nde artist in residance (sürekli sanatçı) titriyle bulunuyor. Bilkent, bilim ve sanat üreten bir ülke gibidir, Gülsin Onay da bu ülkenin kurucu yurttaşlarından biridir.

Yıllar önce Paris'teki bir konserde Gülsin Onay'dan Chopin'in Opus 53 Grand Polanez'ini dinlemiştim. Çok etkilenmiştim. Amerika'da yaşadığım dönemde bu eserin melodisinden yazılan "Until the End of Life" adlı bir şarkıyı çok severdim. Konseri dinlerken o günleri hatırladım. Daha sonra Gülsin Onay'dan bir ricada bulundum. Vefatımın 40. gününde bu eseri benim için çalmasını istedim. Ancak o bir sürpriz yaptı ve 90'ncı doğum günümde çaldı. Ölüm yok olmak anlamına gelmez. İnsan, Allah'tan gelen ışığı beyniyle yansıtan bir aynadır ya da prizmadır; ölümünde de ışık haline gelir. Gülsin Onay'ın benim için Chopin'i çaldığı gün onu ruhumla, ışığa dönüşmüş varlığımla duyacağım.

Son nefesini verirken bile Saygun'un başucundaydı

Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvan Müzikoloji Bölümü Başkanı **Prof. Dr. Gülper Refiğ ve yönetmen, senarist Halit Refiğ**, 1980'lerden hayatının sonuna kadar Adnan Saygun'un en yakın dostları arasındaydı. Refiğ çifti, Gülsin Onay'ın Adnan Saygun'un dünyasındakiyerini anlattı.

Adnan Saygun'la 1975'te, ortak dostumuz Faruk Yener kanalıyla tanışmıştık. Yurtdışında olduğumuz 1976-77 arasında dostluğumuz mektuplarla ilerledi. Adnan Saygun'un yaşamının sonuna kadar sürdü.

Sohbetlerimizde Saygun, önem verdiği eserlerinin seslendirilmemesinden yakınırdı. Özellikle en çok değer verdiği eseri Gılgameş Operası'nın hiç icra edilmemiş olması onu üzerdi.

Piyano için yazdığı eserler konusunda ise en büyük şansı Gülsin Onay'dı. Bunu kendisinden ve eşi Nilüfer Hanım'dan sık sık duyardık. Konçertolarının, solo piyano eserlerinin dünyanın dört bir yanında seslendirildiğini öğrendiğinde, konser hakkında dünya basınında yayımlanan eleştirileri okuduğunda çok mutlu olurdu. Konser kayıtlarını bize dinletirken, sevincini ifade ederdi. Onay'ın telefon ettiğini, yakında ziyaretlerine geleceğini aktarırken bile sevinçten gözleri parlardı. Çünkü onu kızı gibi severdi.

Onay ve Saygun arasında, müzik tarihinde örneğine nadir rastladığımız çok özel ve derin bir dostluk vardı. Onay, başka hiçbir Türk piyanistin göstermediği ilgiyi gösterdi Saygun'un eserlerine. Adnan Saygun'un sohbetlerimizde söylediğine göre, en doğru şekilde seslendirmek için çaba gösterdi. Bunu en iyi başaran piyanist, hatta onun dünyadaki sesi oldu. Saygun'un müziğini SO'den fazla ülkeye taşıdı.

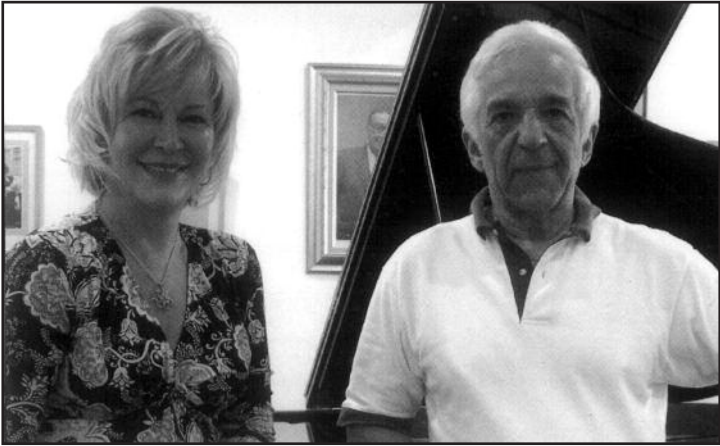
İngiltere'deki BBC Northern Senfoni Orkestrası'nın şefi Ron Thorndycraft'la Saygun'un müziği sayesinde dost olmuştuk. New Castle'da karşılaştıklarında Gülsin Onay'dan çok etkilenmiş. Bize yazdığı mektubunda "inanılmaz bir piyanist" olduğunu belirtmişti. Benzer bir olayı, New York Times'ın İstanbul'a gelen bir müzik yazarını Gülsin Onay'ın konserine götürdüğümüzde yaşamıştık. Adını ilk kez duyduğunu söyleyip, "Gülsin Onay, memleketinizin gizli hazinelerinden biri" demişti.

Gülsin Onay'ın hocasına verdiği değeri gösteren, hafızamızdan silinmeyen en etkileyici olay Adnan Saygun'un hayatının son gününe aitti. Florence Nightingale Hastanesi'ndeki odasının girişinde eşi Nilüfer Hanım'la birlikte çaresiz bir şekilde bekliyorduk.

Saygun'un sağlık durumu çok kötüydü. Çok nadir konuşuyordu. Gülsin Onay, hocasının durumunu öğrenince Almanya'dan geldi. Onu gören Saygun, gözlerini açtı. Yeni basılan bir eseri üzerine konuşmaya başladılar. Adnan Saygun, basılan notalarda bir yanlış buldu. Bu onun son sözü oldu. Birkaç dakika sonra da hayata veda etti. Hocasına, eserlerini seslendirdiği besteciye bir piyanistin gösterebileceği en derin saygı ve vefanın bir örneğiydi bu. Son nefesini verirken, hocasının başındaydı...

Kişiliğini ve müziğini çok sevdim

Unutulmaz Beethoven, Ravel, Rahmaninof yorumlarının piyanisti, **orkestra şefi Vladimir Aşkenazi**'yle Gülsin Onay'ın yolu 1980'lerde kesişmişti. Onay'ı dinleyen, birlikte konser vermek isteyen ünlü şef, Rahmaninof yorumları eline geçince zamanın geldiğini düşündü. Gülsin Onay'ı aradı. Vladimir Aşkenazi 2007'de İzlanda'da başladıkları konserleri, Sydney Senfoni Orkestrası'nın şefliği döneminde de sürdürmeyi düşündüğü söylüyor.

Gülsin Onay'la Avrupa'daki konserlerimde sık sık karşılaşıyorduk. Berlin, Londra, Paris'te birçok konserimden sonra kuliste görüştük. Çok hoş, sempatik bir hanımve onu çok sevdim. Bana albümlerini gönderdi, çok beğendim. Uzun zaman birlikte konser verebilmek için fırsat yaratamadık. Derken fırsat kendiliğinden çıktı. 2007'de

Reykjavik'te bir konser verdik. Ardından, Ankara'da Bilkent Orkestrası'nı yönettiğim konserde, Rahmaninof'un 3. Piyano Konçertosu'nu seslendirdi.

Biliyorsunuz bu eseri defalarca ünlü şeflerle yorumladım, dört kez ayrı kaydım yayımlandı... Gülsin Onay'ın konserdeki yorumunu da çok beğendim.

Gülsin Onay'ın kişiliği kadar müziği de benim için çok etkileyici. Bugüne kadar pek çok piyaniste şeflik yaptım: Pollini, Radu Lupu, Martha Argerich, Murray Perahia, Daniel Barenboim, hatta bir kez Sviatoslav Richter... Onların yorumuyla karşılaştırdığımda, Onay'ın Rahmaninof yorumu gerçekten harikaydı.

Bence, Onay başarıyı ve şöhreti hak eden harika bir piyanist. Bilkent Senfoni'yle verdiğimiz konserden sonra, Türk Yunan Gençlik Orkestrası'yla Yunanistan'da iki konser verdik. Önümüzdeki yıllarda da birlikte çalışmayı umuyorum.

Sahnede görünce tanıyamadım, çok şaşırdım

Fuat Bayram, 1993'te Bodrum'da bahçıvanlık yaparken tanıştı Gülsin Onay'la. Çiçek bakımı sohbetleri, yıllar sürecek bir dostluğun başlangıcı oldu. Köyüne götürüp, eşiyle, oğluyla tanıştırdı. Çok ünlü bir piyanist olduğunu öğrendiğinde inanamadı. Arabesk dışında müzik dinlemediği halde, 1995'te merakından bir konserine gitti. Sahneden inen Onay'a "Abla sahnedeki sen miydin, ne kadar değişiyorsun piyano çalarken, gözlerime inanamadım" dedi. Müzik beğenisi değişmedi ama, o gün bugündür yılda en az bir konserine gidiyor.

Aslında inşaat ustasıyım. Soğuk demircilik işim. 1994'te 5 Nisan Krizi nedeniyle işsiz kalınca bahçıvanlığa başlamıştım. Bodrum'da üç sitenin bahçıvanlığını yapıyordum. Gülsin Abla'yla orada tanıştık.

Evinde, bahçesinde çok güzel ortanca, gül ve sardunyalar yetiştiriyordu. Çiçeklerin dip bakımı ve sulanmasıyla ilgili bilgi veriyordum. Evli olduğumu, oğlumuzun yeni doğduğunu öğrendiğinde, her sohbetimizde onların hatırını sormaya başladı. Çok alçak gönüllü ve hoşsohbetti. Annesi ve babasıyla, oğlu Erkin'le tanıştırdı beni. Evinden hep piyano sesi gelirdi. Ev hanımı olduğunu sanıyordum.

Yan sitede yaşayan İnönü Ailesi'nden, Nazlı İnönü de çok alçakgönüllü hoşsohbet bir hanımdı. Bir gün konuşurken, "Gülsin Onay'ın kim olduğunu biliyor musun" diye sordu. "Mesleğini bilmiyorum, herhalde ev hanımıdır" dedim. Çok ünlü bir piyanist, ayrıca devlet sanatçısı olduğunu söyleyince çok şaşırdım. İnanamadım. Hiç kibirli değildi, benimle kırk yıllık dostmuş gibi konuşuyordu. Hayatımda hiç klasik müzik konserine gitmediğim için ne yaptığını tam olarak anlayamadım. Zaten ben Çorumluyum, İç Anadolu'dan geliyorum. Yüzde 90 arabesktir dinlediğim. Bazen de türkü... Klasik müzik bana tuhaf gelir.

1995'te İzmir'de konser vereceğini öğrendim. Klasik müzikle alakam olmasa da Gülsin Abla'nın yaptığı işi merak ediyordum. Bunu kendisine de söylemiştim. Beni konserine davet etti. Birkaç arkadaşımla birlikte gittik. Sahnede gördüğümde tanıyamadım, çok şaşırdım. Kalabalık bir orkestranın önünde tek başına müthiş bir mücadele veriyordu. Adeta savaşıyordu. Çok ciddiydi. Her şeye hakimdi. Gösterilen saygıdan, ne kadar önemli bir kişi olduğunu ilk kez orada fark ettim. Sahneden indikten sonra tebrik etmeye gittiğimde ilk söylediğim şey şuydu: "Abla sen sahnedeki sen miydin, ne kadar değişiyorsun, farklı oluyorsun. Gözlerime inanamadım. Hayret ettim, seni tanıyamadım." Çok güldü söylediklerime...

Yazın sitedeki hayatını daha dikkatle izlediğimde, aslında ne kadar disiplinli yaşadığını fark ettim. Denize girme, yüzme, piyano çalışma saatleri bile programlıydı. Bu program neredeyse hiç şaşmıyordu. Dışarıdan ilk bakışta anlaşılmasa bile çok disiplinli yaşıyordu.

Krizin etkileri geçip işler açılınca, sitedeki bahçıvanlığı bırakıp yine inşaat işine döndüm. Ankara'ya yerleştim. Fakat Gülsin Abla'yla görüşmeyi sürdürdük. Bilkent'e geldiğinde beni arar, konserlere davet eder. Yılda en az birkaç kez oğlu Erkin'le birlikte ziyaretlerine giderim. Hatta yıllar önce, Bilkent'e konser için geldiğinde, Gülsin Abla'yı otomobille Çorum'un Sungurlu ilçesindeki köyüme, Küçükekmekçi'ye götürmüştüm. Eşim Aynur'la, oğlum Burhan'la tanıştı. Köydeki hayatımızla ilgili birçok soru sordu, komşularımızla sohbet etti. Daha sonra yine otomobille onu Bilkent'e geri getirmiştim.

Gülsin Abla'yı dinlemek için yılda en az bir kez konsere gidiyorum. Yanımda mutlaka bir ya da iki arkadaşımı götürüyorum. Ben yine arabesk dinliyorum, klasik müzik konusundaki fikrim değişmedi. Ama konsere gittiğimde de ilgiyle dinliyorum.

Aslında bizim Gülsin Abla'yla dostluğumuz başkalarına anlatmakta zorlanacağım kadar tuhaf. Çünkü benim çevrem onu tanımıyor, yaptığı işi, önemini anlaması mümkün değil. Onun çevresi de benim gibilerle konuşacak, sohbet edecek bir şey bulamaz. Fakat biz çok iyi dostuz. Onu ablam kabul ediyorum. Buluştuğumuzda dertleşiriz, ben ona oğlumdan, yaşadıklarımdan bahsederim. O da torununu, oğlunu anlatır. Ben kadir günlerinde, bayramlarda mutlaka onu ararım. O da benim yılbaşımı, doğum günümü tebrik etmeyi ihmal etmez. Oğluma, bana, eşime hediyeler getirir.

Onu tanıdığım için çok mutluyum.

GÜLSİN ONAY DİSKOGRAFİSİ

YORUMLANAN ESERLER / ORKESTRA / ŞEF	KOD NUMARASI / YAYIN TARİHİ	PLAK FİRMASI
Busoni Solo Eserler	PM03-846 (1983)	Peter Musik
Schubert ve Franck Solo Eserler	HM719D (1985)	Harmonia Mundi
Stuppner, 1. Piyano Konçertosu Avusturya Radyo Orkestrası/ Paul Angerer	SF1021K (1986)	EMI
Saygun, 1. Piyano Konçertosu Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası/ Gürer Aykal	(1986)	SACEM
Çaykovski, 1. Piyano Konçertosu Köln Senfoni Orkestrası/ Betin Güneş	RLPD88001 (1988)	Ritmo

CD'LER

Chopin, Debussy ve Saygun Solo Eserler	AP086407(1988)	Aperto
Debussy ve Ravel Solo Eserler	KM007(1989)	Klavins
Bartok ve Saygun Solo Eserler	AUL66027(1989)	Aulos
Hubert Stuppner Solo Eserler	SF1032(1990)	EMI
Piyano Varyasyonları: Beethoven, Chopin, Haydn, Medtner, Mendelssohn ve Schumann	AM1114-2(1990)	ArsMusici
Saygun, 1. ve 2. Piyano Konçertoları NDR Orkestrası/ Gürer Aykal	3-1350-2(1994)	Koch-Schwann
Mozart, La Majör Piyano Konçertosu, KV414 Borusan Oda Orkestrası/ SaimAkçıl	30-003511-10(1996)	Sony Music

Rachmaninov, 3. Piyano Konçertosu Saint Petersburg Filarmoni/ Erol Erdinç	9723827(1999)	Universal
Saygun, 1. Piyano Konçertosu Saint Petersburg ilarmoni/ Erol Erdinç	BMP0023(2000)	BMP
Chopin, 1. ve 2. Piyano Konçertoları Saint Petersburg Filarmani/ Erol Erdinç	BMP0024(2000)	BMP
Londra Wigmore Konser Salonu Resital Kaydı: Mozart **La Majör Sonat**, Dürrüoğlu-Demiriz **Dervişler,** Dozietti/Liszt **Sultan Ahdülmecit Büyük Marşı,** Saygun **Sonatin Op.15,** Chopin **Variations brillantes sur le Rondeau favori,** Chopin **Andante spianato et Grande Polonaise**	(2002)	Hazard-Chase/Doğuş Holding

Chopin Solo Eserler	(2004)	Triolila
Ulvi Cemal Erkin, 100. Doğum Yılı Özel Konseri İzmir Devlet Senfani Orkestrası/ Rengim Gökmen Bayram, 1. Piyano Konçertosu, 1. Senfoni	(2007)	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Rachmaninov, 3. Piyano Konçertosu Bilkent Senfoni Orkestrası/ Emil Tabakov	(2007)	Lila Müzik
Çaykovski, 1. Piyano Konçertosu Slovak Filarmoni/ Bystrık Rezucha		
Saygun, 1. ve 2. Piyano Konçertoları Bilkent Senfoni Orkestrası/ Howard Griffiths	777 289 (2008)	Cpo

SEVDA-CENAP AND MÜZİK VAKFI YAYINLARI

Notalar

6 Damla. Samim Bilgen (2001)

3 Folk Tunes. Turgay Erdener (2002)

6 Anatolian Pieces. Ertuğrul Bayraktar (2002)

3 Anonymous Pieces (2002)

Popular Turkish Song and Dance. Anonim (2002)

Three Anatolian Songs. Ertuğ Korkmaz (2002)

Turkish Song. İstemihan Taviloğlu (2002)

Loneliness. Turgay Erdener (2004)

3 Pieces. Savaş Çekirge (2004)

3 Pieces. Muammer Sun (2004)

3 Miniatures. Misak Toros (2004)

5 Preludes. Misak Toros (2004)

10 Etudes. Misak Toros (2004)

5 Grotesques. Turgay Erdener (2004)

Kitaplar

- **Atatürk ve Musiki.** A. Adnan Saygun (1983)
- **Bale Tarihi.** Beatrice Fenmen (1986)
- **Ustam Alirio Diaz.** Ahmet Kanneci (2000)
- **Johann Sebastian Bach.** Erdoğan Okyay (2000)
- **Ulusal Müzik ve Mussorgski.** Dinçer Yıldız (2001)
- **Halk Ezgileriyle Solfej.** Ali Sevgi-Erdal Tuğcular (2002)
- **21. Yüzyıl Başında Türkiye'de Müzik** (Sempozyum Bildirileri). Kolektif (2002)
- **Keman Yapım Tarihi.** Hazar Alapınar (2003)
- **Türk Bestecileri Eser Kayıt Kaynakçası.** Ersin Antep (2005)
- **Atatürk, Saygun ve Özsoy Operası.** (Haz. Şefik Kahramankaptan) (2005)
- **Türk Bestecileri Eser Kataloğu.** Ersin Antep (2006)
- **Müzik Sanatımız ve AB Süreci** (Sempozyum Bildirileri). Kolektif 2006
- **Leyla Gencer ve Opera Dünyası.** Ünal Öziş (2006)

SCAMV Onur Ödülü Altın Madalyası Sahiplerine Armağan Dizisi*

- **1989 Cevat Memduh Altar'a Armağan, Müzik Eğitiminin Şövalyesi.** Erdoğan Okyay
- **1990 Ahmet Adnan Saygun'a Armağan, Çokseslilik Meşalesi.** Anonim (tükendi)
- **1991 Ulvi Cemal Erkin'e Armağan, Duyuşlardan Köçekçeye.** Koral Çalgan
- **1992 Necil Kazım Akses'e Armağan, Cumhuriyetin Özgün Bestecisi.** Nejat Başeğmezler
- **1993 İlhan Usmanbaş'a Armağan, Yeninin Peşindeki Bağdar.** Evin İlyasoğlu
- **1994 Leyla Gencer'e Armağan, Operanın Türk Divası.** Zeynep Oral
- **1995 Cemal Reşit Rey'e Armağan, Unutulmaz Marşın Büyük Bestecisi.** Filiz Ali
- **1996 İdil Biret'e Armağan, Piyanodaki Harika.** Üner Birkan
- **1996 Suna Kan'a Armağan, Öz Şarksısını Duyuran Keman.** Müşerref Hekimoğlu
- **1997 Nevir Kodallı'ya Armağan, Türkülerden Oratoryaya.** Erdoğan Okyay
- **1998 Ferid Alnar'a Armağan, Longa'dan Konçertoya.** Erdoğan Okyay

* *Tarihler, SCAMV Onur Ödülü Altın Madalyasının verildiği yılı gösterir, kitaplar sonraki yıl içinde yayınlanmıştır.*

- **1999 Ferhunde Erkin'ne Armağan, Tuşlar Arasında.** Filiz Ali
- **2000 Ferit Tüzün'e Armağan, Çeşmebaşından Esintilerle.** Şefik Kahramankaptan
- **2001 Kamuran Gündemir'e Armağan, Piyanist Hoca ve Cumhuriyet Aydını.** Erhan Karaesmen
- **2002 Hikmet Şimşek'e Armağan, Işığı Taşıyan Adam.** Önder Kütahyalı
- **2003 Faik Canselen'e Armağan, Eğitime Tutkulu Bir Besteci.** Erdoğan Okyay
- **2004 Ayhan Baran'a Armağan, Bel Canto'nun Efsane Ustası.** Şefik Kahramankaptan
- **2005 İhsan Doğramacı'ya Armağan, Çağdaş Üniversite.** Erdoğan Okyay
- **2006 Ayla Erduran'a Armağan, Evrenimizi İç ışıklarıyla Aydınlatanlar.** Erhan Karaesmen